HODAJMO U ISTINI

franjo kuharić

FRANJO KUHARIĆ / HODAJMO U ISTINI

Uz iskreni pozdrav
i blagoslov
+ Franjo Kuharić
nadbiskup

Priredio:
Josip Klarić, duhovnik Nadb. bogosl. sjemeništa

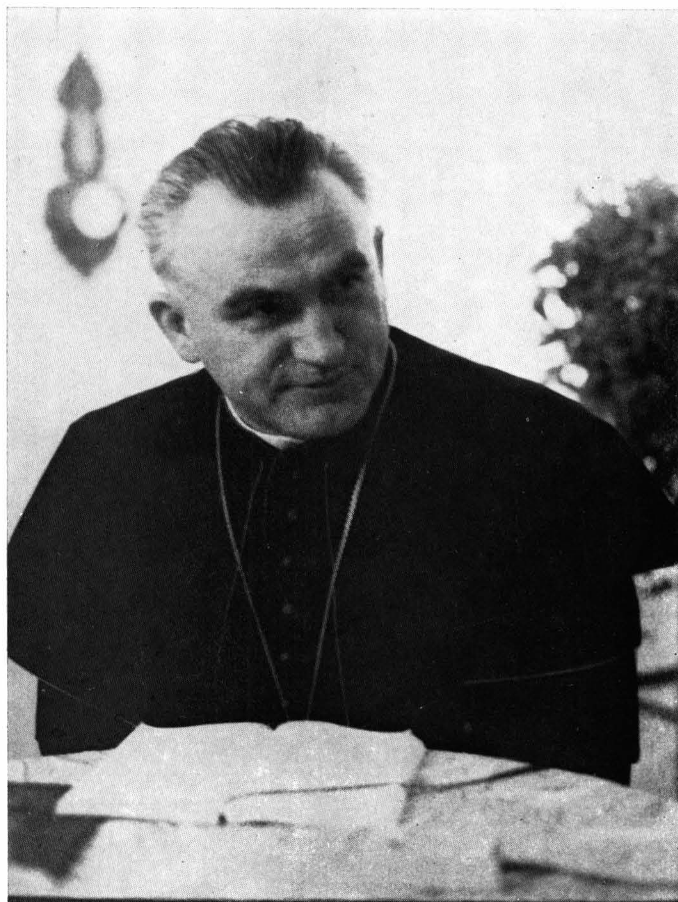
Naslovna strana:
Josip Bifel, akad. slikar

Lektor:
Josip Berka, profesor

Izdaje:
Nadbiskupsko bogoslovno sjemenište
Zagreb, Kaptol 29

Odgovara:
Josip Klarić
Zagreb, Kaptol 29

Tisak:
Grafički zavod Hrvatske
Zagreb, Frankopanska 26

+ Franjo Kuharić
nadbiskup

Franjo Kuharić

HODAJMO U ISTINI

RAZMIŠLJANJA
POSLANICE
PROPOVIJEDI

Nadbiskupsko bogoslovno sjemenište
ZAGREB
1974

PREDGOVOR

29. prosinca 1973, u govoru delegatima Svećeničke apostolske zajednice (unio apostolica cleri), rekao je Papa Pavao VI da se danas mnogo piše o svećeniku, ali da sve što se piše nije preporučljivo.

Danas se zaista puno piše i o svećeniku i o svećeništvu. Piše se s više gledišta, a nije rijetko da o tim temama pišu i ljudi bez vjere. Način pisanja i razlaganja, a pogotovo zaključci, nisu jedinstveni, nego su često u međusobnoj opreci, i to ne samo u mišljenjima vjernika i nevjernika nego i samih svećenika. O tom je predmetu niknulo, i još uvijek niče, mnoštvo ideja i dobrih i loših, zdravih i bolesnih, korisnih i štetnih. Iskrsnulo je vrlo mnogo problema, predloženo je još više rješenja. Teško se snaći. Više nego ikada osjeća se potreba za dobrim i zdravim razlaganjima o svećeniku i o svećeništvu.

U razmaku od 1964. do 1974. godine obljavljivana su u Službenom vjesniku zagrebačke nadbiskupije, Vjesniku đakovačke biskupije i Bogoslovskoj smotri razmatranja, okružnice i propovijedi zagrebačkog nadbiskupa FRANJE KUHARIĆA, — a tema je vrlo često bila: svećenik i svećeništvo. Ta razmišljanja donose zdravu hranu, snažne poticaje i dubokom vjerom proživljena usmjerenja, te mogu vrlo dobro poslužiti kao orijentacija u mnogovrsnim razilaženjima. Međutim, kako su te misli, razbacane po raznim stranama Službenog vjesnika i drugdje, mnogima ostale nepristupačne, činilo se da je korisno sabrati ih i složiti u jednu cjelinu da svojom svježinom, vrijednošću i ozbiljnošću budu na duhovnu pomoć mnogima. Na taj će naime način postati pristupačne i svećenicima izvan zagrebačke nadbiskupije, zatim bogoslovima koji se spremaju za svećeništvo, kao i vjernicima koji se zanimaju za takve teme.

Knjiga je razdijeljena u tri dijela. Prvi dio — »AD MEDITANDUM« — jesu Nadbiskupova razmišljanja objavljivana upravo pod tim naslovom. U drugom dijelu, pod zajedničkim naslovom »PASITE POVJERENO STADO«, sabrane su prigodne poslanice, okružnice i poticaji upravljeni neposredno svećenicima i vezani uz pojedine blagdane ili događaje. U trećem se dijelu nalaze sve propovijedi održane svećenicima za vrijeme svećeničkog teološko-pastoralnog tjedna od 1966. do 1974. uključivo. Naslov im je »ZNAK BOGA ŽIVOGA«.

Na prvim stranicama knjige, prije prvog dijela, nalaze se tri Nadbiskupova nastupna govora. Prvi prigodom njegova biskupskog izabranja i posvećenja, drugi prigodom imenovanja administratorom zagrebačke nadbiskupije i treći prigodom imenovanja zagrebačkim nadbiskupom. Ostali su članci složeni kronološkim redom, svaki u svom dijelu.

Neka bude spomenuto još i ovo. Navodi Sv. pisma uzeti su za Stari zavjet iz »Biblije« (izdanje Stvarnosti), a za Novi zavjet poslužio je najnoviji prijevod što su ga priredili o. Bonaventura Duda i o. Jerko Fućak (Kršćanska sadašnjost 1973). Za biografiju poslužila je brošurica štampana prigodom 300-obljetnice Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu i podjeljivanja počasnog doktorata.

Misli sadržane u ovoj knjizi, izvađene iz svećeničkog srca i protkane zlatnim nitima prave vjere, neka budu hrana svima koji će ih čitati i koji će o njima razmišljati, a svećenicima neka budu poticaj da svoje svećeništvo još bolje shvate i ostvare. A kako ova knjiga izlazi o desetoj obljetnici biskupskog postavljenja i posvećenja našeg Ordinarija, neka mu ona bude najiskrenija čestitka za taj jubilej, neka bude izraz naše zahvalnosti za svaki poticaj koji nam je dao, kao i molba da nam on još dugo iznosi svoje misli, daje poticaje i pruža svjedočanstva duboke vjere.

Zahvalni g. Nadbiskupu, zahvaljujemo i svima koji su bilo savjetom, bilo djelom pomogli da izađe ova knjiga.

U Zagrebu, 1. siječnja 1974.

Josip Klarić

POPRATNA RIJEČ

Ova su razmišljanja nastajala u različitim prilikama. Često su izazvana trenutkom susreta. Tema im je zajednička: svećeništvo — — proizašlo iz vjere u tjeskobi vremena.

Zahvaljujem vlč. g. Josipu Klariću, duhovniku Nadbiskupskog bogoslovnog sjemeništa, koji je ta razmišljanja skupio i priredio za tisak.

Naša je ljudska riječ krhka kad želi izreći neizrecivo. A u srcu svećeništva nalazi se Božji poziv i čovjekov odaziv u misteriju Boga Spasitelja koji voli spasavati ljude po ljudima. Volio bih kad bi ova razmišljanja uputila na izvore, potakla na svestranija uočavanja, vodila u produbljenja i obogaćenja na samim izvorima vjere. »Bog je veći od našega srca i znade sve« (1 Iv 3, 20).

Ova su razmišljanja ispovijest vjere koju me je učila Majka Crkva. S tom sam vjerom ušao u svećeništvo. Hvala mojim roditeljima i svima koji su mi u životu otkrivali Riječi i učili me ljubiti Crkvu! Mnogima sam zahvalan za primjere čiste i jake vjere. Ustrajna vjernost do svršetka (Mt 24, 13) i velikodušna svjedočanstva tolikih ohrabruju. Ta svjetlost je milost; daje jakost da se prežive i teški dani. Hvala Bogu!

U Zagrebu, na blagdan Bogojavljenja, 6. siječnja 1974.

+ Franjo Kuharić nadbiskup

NASTUPNI GOVORI

1. GOVOR NOVOG BISKUPA

Nakon posvete za pomoćnog biskupa zagrebačkog želim vam se svima zahvaliti na iskrenim željama koje ste mi tom prigodom uputili. Još više vam se zahvaljujem na molitvama i sv. misama koje ste prikazivali moleći obilje Božjeg blagoslova i Gospine zaštite za moje nove životne putove i dužnosti. Svoje imenovanje za pomoćnog biskupa našem Preuzvišenom Ordinariju primio sam kao Božju volju, ali dršćući pred veličinom odgovornosti, stavio sam sve u Božje ruke uzdajući se čvrsto da će Bog i Božja mati biti sa mnom. Ohrabrila me je i misao da će mi biti najveća pomoć molitva vjernika i Božjih svećenika. Nisam se prevario. Od tolikih sam primio dokaze drage bratske odanosti koja se očitovala u usrdnim molitvama.

U sebi nemamo ništa, ali u Bogu imamo sve. On je ljubav. Pogled na veličinu apostolske službe stvorio je u mojoj duši zabrinutost i strah, ali opet je zasjalo svjetlo po Gospodinovoj riječi: »I evo, ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta« (Mt, 28, 20). Tada sam više nego ikada u životu osjetio potresnu snagu istine da ću u Božanskoj žrtvi sv. mise svaki dan imati Spasitelja svijeta u svojim rukama i u svom srcu. Njegova tiha ali tako stvarna prisutnost u svetohraništu jest neiscrpiv izvor svjetla i snage za našu ljudsku slabost. Stoga sam u svoj biskupski grb, koji je križem razdijeljen na četiri polja, stavio u gornje lijevo polje crvene boje kalež i hostiju. U otkupiteljsku snagu njegove Krvi i u dragu blizinu njegove euharistijske prisutnosti polažem sve svoje pouzdanje. Samo s Njime se može reći Fiat na nedokučive nacrte božanske Providnosti.

Osim toga, uznemiren radi svoje nemoći, sav sam se stavio pod okrilje Božje i naše Majke Marije. Jednostavno sam se sakrio u njezino Bezgrešno Srce. Ona mora biti uvijek i svuda sa mnom, bilo na Taboru, bilo na Golgoti. Ona neka zahvati u beskrajno bogatstvo Isusova Srca i u moju dušu neka izlijeva uvijek svjetlo i snagu Duha Svetoga. Kao znak svoga predanja Njoj, stavio sam početno slovo njezina svetog imena u gornje desno polje plave boje. Draga moja braćo svećenici, neka nas Ona zakrili i vodi.

Na donja zelena polja nade stavio sam simbol ljiljana. Ljiljani su i u grbu Sv. Oca Pavla VI. U prvoj godini njegova blagoslovljenog pontifikata i njegovim izborom postao sam biskupom. Ljiljani u mom grbu neka uvijek označuju moju neograničenu odanost Sv. Ocu, koji je namjesnik Kristove ljubavi. Neka ti ljiljani znače moju neraskidivu povezanost sa Hijerarhijom Božje Crkve. Isus Krist — Verbum Incarnatum — osnovao je na zemlji Crkvu kao Božju obitelj koja je vidljivim poglavarstvom povezana u jedinstvo istine i ljubavi. I kao što je za cijelu Crkvu Sv. Otac Papa jedini zakoniti predstavnik samoga Gospodina, tako je i za svaku Dijecezu njezin Ordinarij živi namjesnik živoga Krista, i svako dijete Crkve, da bi živjelo u ljubavi s Kristom Spasiteljem, mora živjeti u ljubavi s onima koje je Duh Sveti postavio da pasu stado Božje (1 Petr 5, 2).

Ljubav i odanost prema svome poglavaru uvijek je zalog Božjeg blagoslova. Budimo ponizni da posjedujemo tu mudrost. Božji je namjesnik predstavnik Božjeg Očinstva, pa mu uvijek treba pristupati s iskrenošću djeteta. On ima dužnost svakome uvijek reći istinu. On ima pravo uvijek od svakoga čuti istinu. A ovo je riječ Duha Svetoga: »Poslušni budite svojim poglavarima i podložni jer oni bde nad vašim dušama kao oni koji će polagati račun; neka to čine s radošću, a ne uzdišući« (Hebr 13, 17).

Za geslo svoga biskupskog života i svoje apostolske službe uzeo sam najljepše riječi što su o Božjem Biću rečene od samoga Duha Svetoga. »Bog je ljubav!« (1 Iv 4, 16). Taj je pojam o Bogu uzet iz dubina vječnog Evanđelja. Prva je biskupova dužnost navješćati Evanđelje, a to znači donositi svijetu Ljubav i u toj Božjoj ljubavi zagrliti svaku dušu. Moliti, raditi, ljubiti, da bi se proslavio Bog i spasavale duše, to je apostolski poziv. Samo ljubavlju se može pomoći ovom našem izmučenom naraštaju da ponovno nađe sebe u Bogu i u Njemu svoj mir.

Draga moja braćo svećenici, najiskrenije želim da pod vodstvom našeg Preuzvišenog Ordinarija ostvarimo najčvršću suradnju u radu na duhovnim njivama dragog hrvatskog naroda za ostvarenje kršćanskog života u Božjoj ljubavi.

Sve vas pozdravljam i molim Gospodina da vas utješi u vašim tjeskobama, ohrabri u vašim brigama, učvrsti u vašim pastirskim nastojanjima da u što više duša zapalite svjetlo milosti Božje.

»Vama pak Gospodin dao te jedni prema drugima i prema svima rasli i obilovali ljubavlju kakva je i naša prema vama. Učvrstio vam srca da budu besprijekorno sveta pred Bogom i Ocem našim o Dolasku Gospodina našega Isusa i svih svetih njegovih s njime« (1 Sol 3, 12—13).

Na sve vas zazivam obilje Božjeg blagoslova!

(1964)

2. PISMO NOVOG APOSTOLSKOG ADMINISTRATORA ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE

Ovim pismom želim Vas pozdraviti i zahvaliti Vam svima za dobre želje koje ste mi izrazili povodom moga imenovanja za apostolskog administratora Zagrebačke nadbiskupije.

Osobito sam zahvalan svima za molitve kojima ste Gospodinu preporučili moju osobu i moje odgovornosti.

U subotu 6. rujna o.g., na dan posvećen Bezgrešnom Srcu Majke Božje, prezentirao sam u smislu kan. 334 § 3 Dekret svete Kongregacije za biskupe Prvostolnom kaptolu zagrebačkom i time preuzeo, u svojstvu apostolskog administratora, upravu naše Nadbiskupije. Moja dužnost traje ad nutum Sanctae Sedis, tj. dok Sv. Otac ne imenuje novog zagrebačkog nadbiskupa.

Dosadašnjem našem nadbiskupu, Uzoritom Kardinalu Franji Šeperu i ovom prigodom zahvaljujem za njegovo vjerno služenje Dijecezi koju je stvarno vodio kroz petnaest godina, najprije kao koadjutor blagopokojnog Kardinala Alojzija Stepinca, a onda kao nadbiskup Ordinarij! Za sve što je za Nadbiskupiju činio svojom upravom, molitvom i patnjom neka mu Gospodin uzvrati obiljem milosti i svjetla u njegovoj još težoj i odgovornijoj službi Prefekta Kongregacije za nauku vjere. Nova ga je služba odijelila od Nadbiskupije geografski, a sada, nakon zahvale, i pravnom uredbom nije više njezin Ordinarij, no on i dalje pripada Zagrebačkoj nadbiskupiji svojom ljubavlju, brigom i zaštitom. Zagreb ostaje i nadalje njegov dom i Hrvatska njegova domovina.

Draga braćo svećenici, Koncilski dekret o pastoralnoj službi biskupa (Christus Dominus) kaže: »Odnosi između biskupa i dijecezanskih svećenika moraju se temeljiti u prvom redu na vezama nadnaravne ljubavi tako da skladnošću volje svećenika s voljom biskupa njihovo pastoralno djelovanje postane plodonosnije« (br. 28).

To je jasno i iz onoga što isti Dekret govori o jedinstvu biskupa i svećenika: »Svi svećenici, dijecezanski kao i redovnički, dionici su s biskupom jednog Kristova svećeništva i s njim ga izvršavaju. I zato su postavljeni za brižljive suradnike biskupskog reda« (br. 28). Svi smo mi, dakle, zajedno poslani od istog Gospodina da služimo Božjem narodu za njegovo spasenje i svi mi izvršujemo isto svećeništvo Velikog i Vječnog Svećenika Isusa Krista. Svi zajedno moramo ostvarivati najveću zapovijed da ljubimo Boga i braću ljude (Mt. 22, 36—40).

Svima nam zajedno mora biti na srcu opće dobro naše Nadbiskupije, i to opće dobro svima nam postaje zapovijed koju moramo slušati velikodušno, nesebično, s mnogo ljubavi!

Dok me pritišće odgovornost za duhovni život i napredak ove velike obitelji, želim služiti s potpunim predanjem u duhu Evanđelja i sa željom i nakanom da se svi obnavljamo u dubini i nutrini svoga bića, da se ojačamo snagom Duha, da Krist stanuje u našim srcima, da budemo ispunjeni puninom koja od Boga dolazi (Ef. 3, 16—19).

Autentično tumačen Koncil neka nam svima bude otkrivenje Božje volje.

Draga braćo, sve vas molim da dijelite sa mnom tu veliku brigu. S vama mogu mnogo učiniti, a bez vas ništa. Svjestan sam veličine svojih dužnosti pred Bogom i pred Crkvom Božjom, i stoga tim više osjećam potrebu vaše suradnje, vašeg povjerenja, vaše poslušnosti — kad mi bude dobro Crkve nalagalo da kažem da ili ne, vaše žrtve, vaše molitve i vaše ljubavi.

Vi sami znate koliki nas problemi pritišću.

Prva briga je Sjemenište. Ono nam postavlja velike zahtjeve. U nj moramo uložiti najveću brigu da Sjemenište zaista bude dom u kojem sazrijevaju do pune ljudske i kršćanske zrelosti Božji svećenici, apostoli našeg vremena, radosni i nesebični suradnici Isusovi u spasavanju našeg svijeta.

Pastva grada Zagreba i naših ostalih gradova! To su misijska područja! Na ta velika područja potrebno je sakupiti u našim mogućnostima ekipe svećenika misionarskog žara, zdrave, poletne, velikodušne i ponizne! Stoga moramo što savjesnije i ekonomičnije rasporediti naše svećeničke snage da na teška mjesta dolaze oni koji mogu podnositi teže terete. Svećenik mora biti nagrada župi kojoj je poslan.

Kako velika pitanja postavlja pred sve nas katehizacija i kršćanski odgoj mladih generacija, koje ipak u dubini svoga bića, unatoč prividnoj ravnodušnosti, nose slutnju i težnju za duhovnim spoznajama i vječnim vrijednostima, koje se ne zadovoljavaju relativnim i traže apsolutno kao temelj života!

Morat ćemo rješavati i materijalne probleme naših svećenika i naše Dijeceze!

Duhovna obnova cijele Obitelji, njezin rast u vjeri i nadi i ljubavi svima nam leži na srcu i u savjesti kao trajna zadaća.

Stoga neka nam svima bude zajedničko geslo: Moli i radi!

Ljubimo Crkvu! Budimo nepokolebivo odani Sv. Ocu. On je živi Znak Kristove Crkve i temelj njezina jedinstva, mira i zajedništva u Duhu Svetom! Budimo trajno ispunjeni međusobnom ljubavlju i duhom suradnje! Vjerujmo u misterij Križa! I mi smo od Gospodina pozvani da ga slijedimo duhom žrtve i da tako s njim spasavamo braću. Crkva bez duha žrtve ne može biti učenica Kristova! Ljubimo Bezgrešnu Bogorodicu! Ona je Božjim određenjem prisutna u otkupljenju, prisutna je u Crkvi, prisutna je u povijesti kao Velika Majka Božja i naša! Ona je aktivna prisutnost. Svima nam je zagovornica, ali i najsavršeniji primjer života, jer je bila potpuno otvorena Volji Božjoj: »Neka mi bude po tvojoj riječi« (Lk. 1, 38). I nas poziva na istu poslušnost: »Što god vam rekne, učinite« (Iv. 2, 5).

Draga braćo svećenici, primite ove riječi od srca k srcu! U zajedništvu svete apostolske i katoličke vjere i u ljubavi Božjoj molimo, radimo i žrtvujmo se svi da u našoj Nadbiskupiji i u našem dragom narodu gradimo kraljevstvo Božje!

Uvijek vam odan u Isusu i Mariji, sve vas pozdravljam i sve vas blagoslivljem kao dragu braću i suradnike!

(1969)

3. GOVOR NOVOG NADBISKUPA

U ime Gospodnje dolazim k vama kao dušobrižnik Zagrebačke nadbiskupije. To je potresan čas moga osobnog života kad stupam na katedru zagrebačkih nadbiskupa. Preuzimajući tu službu, primam na savjest veliku brigu za duhovnu obitelj, ali time stupam i na povijesni put ne samo hrvatskoga glavnog grada Zagreba nego i hrvatskoga naroda. A to je strm, težak i odgovoran put. Započinjem ga ovdje u katedrali posvećenoj na nebo Uznesenoj Bogorodici, u ime Božje i pod okriljem iste Djevičanske Božje Majke.

Svjestan svoje nemoći, ponizno ponavljam riječi sv. Pavla upućene Timoteju: »Pouzdajmo se u Boga živoga koji je Spasitelj svih ljudi, ponajpače vjernika« (1 Tim 4, 10).

Kad sam prije nekoliko dana, u smislu propisa Crkvenog Zakonika, predstavio Prvostolnom kaptolu zagrebačkom Dekret da odlukom Sv. Oca Pavla VI mogu preuzeti upravu Zagrebačke nadbiskupije, položio sam ispovijest vjere i položivši ruke na Evanđelje, zazvao sam Boga za svjedoka da čvrsto vjerujem vjeru koju sam primio u krilu svete Rimokatoličke Crkve.

S tom vjerom dolazim k vama imajući na pameti riječi sv. Pavla: »Lijepi poklad čuvaj po Duhu Svetom koji prebiva u nama« (2 Tim 1, 14).

U ime te vjere i vas molim da mene i moje suradnike biskupe, koji će sada biti posvećeni, primite kao glasnike, apostole i učitelje Radosne vijesti (2 Tim 1, 11).

Danas se ovdje događa jedna tajna vjere. Ovaj se događaj može razumjeti samo u svjetlu vjere. Sadržaj toga događaja je naše poslanje. Kad gledate pred sobom nas, svoju braću i krhke ljude, čujte što Isus Krist govori: »Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji! Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio! I evo, ja sam s vama u sve dane — do svršetka svijeta (Mt 28, 18—20).

To se poslanje danas u nama ispunja. Gospodin nas šalje da vam naviješćujemo obećani život koji se nalazi u Isusu Kristu (2 Tim 1, 1). Gospodin nas obvezuje da propovijedamo Evanđelje, i jao nama ako ne bismo propovijedali Evanđelje (1 Kor 9, 16). Evanđelje najprije obvezuje *nâs* da budemo, kako govori Apostol, »uzor vjernicima u riječi, u vladanju, u ljubavi, u vjeri, u čistoći« (1 Tim 4, 12). Zatim moramo učiti *vâs*, svoju ljubljenu braću, sve

što je Gospodin zapovjedio. Nismo ovlašteni krojiti Evanđelje po duhu i ukusu svijeta, nego smo dužni propovijedati Krista raspetoga (1 Kor 1, 23), i to ne u govornoj mudrosti, da ne izgubi snagu križ Kristov (1 Kor 1, 17).

»Božji smo suradnici: Božja ste njiva, Božja građevina« (1 Kor 3, 9).

Primite nas takove u svjetlu vjere koju čvrto držite s čistom savješću (1 Tim 3, 9).

Draga braćo i sestre, ponizno želim da moj život kao Pastira Zagrebačke nadbiskupije bude vjerna služba Bogu, Crkvi i narodu iz kojeg sam nikao i koji ljubim.

Smisao, način i obveze toga služenja tumači nam II Vatikanski sabor u svojim dokumentima, a posebno u dogmatskoj Konstituciji o Crkvi (Lumen gentium), u pastoralnoj Konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu (Gaudium et spes), u Dekretu o Pastirskoj službi biskupa (Christus Dominus) i drugim dekretima.

Kao nadbiskup moram promatrati otvorenim očima, otvorene pameti i otvorenim srcem probleme Crkve i brige ljudi. Dužnost mi je da naviještam, svjedočim i promičem one vrijednosti koje su temelj ljudskog života i zaštita ljudskog bića. Te vrijednosti izviru iz Božje riječi. Ona nam tumači tajnu Božju i tajnu čovjeka.

Te bih vrijednosti mogao sažeti u četiri riječi kako ih je postavio Papa Ivan Dobri u Enciklici Pacem in terris — Mir na zemlji. U njima je sve sadržano. To su: istina, pravednost, sloboda i ljubav.

Koncil je velika misao Crkve u kojoj je prisutan Duh Sveti.

Koncil je veliki poziv na obnovu Crkve u njezinu životu.

Koncil želi pokazati i svijetu put da iziđe iz svojih krvavih nevolja. Sve je to poziv da se u život ljudi unose velike vrijednosti istine, pravde, slobode i ljubavi.

Obnova se ne može zamisliti bez vjernosti istine, bez ostvarivanja pravednosti, bez zaštite istinski shvaćene slobode čovjeka, bez ljubavi koja je strpljiva, dobrostiva, ponizna, koja se ne raduje nepravdi a raduje se istini (1 Kor 13, 4 . . .). Čovjek je kao razumno biće stvoren za istinu i gladan je istine. On traži istinu na svim putovima svojih misli. Svako pitanje koje se u njemu rađa već od zore života kucanje je na vrata istine.

Mi vjerujemo u istinu. Ona postoji. Ona je velika Božja misao izražena stvaranjem i velika Božja riječ saopćena objavom, a Crkva je čuva kao zdravu hranu za sve naraštaje. Isus Krist — Bogočovjek — jest istina. On je molio za svoju Crkvu da bude posvećena u istini, da bude u istini sačuvana od onoga koji je zao. Božja je riječ istina (Iv 17, 15—17).

Stoga smo obvezani svjedočiti za istinu svoga Vjerovanja, i pripravni smo uz pomoć Božju ostati vjerni toj istini pod svaku cijenu do konca života. Svijet je bolestan od zablude. Crkva ga mora liječiti istinom! Svi koji žele dobro ljudima moraju ljubiti istinu. Bez priznavanja objektivne istine odlazi se u kaos.

Mi vjerujemo u pravdu. Istina o Bogu i istina o čovjeku temelji su pravde. Pravda je priznanje istine. Pravda je ostvarivanje prava. Bog ima pravo na našu ljubav. Bog ima pravo zahtijevati od ljudi da žive po njegovoj volji, jer Božja volja otkriva smisao čovjeka i zaštićuje njegovo dostojanstvo. Iz Božje volje izviru sva sveta i neotuđiva prava čovjeka koja on ima u odnosu prema čovjeku i ljudskoj zajednici i ljudska zajednica prema njemu. Pravda je isto tako glad čovjeka kao i istina. Crkva mora biti uvijek na strani onih koji gladuju i žeđaju za pravdom, ona mora biti na strani svih koji trpe nepravdu i poniženi su. Crkva se raduje svim naporima svih ljudi dobre volje koji nastoje da svijet bude pravedniji i bolji. Na pravdi se moraju osnivati odnosi među ljudima i narodima.

Pravedni moramo biti kad prosuđujemo prošlost, pravedni moramo biti u gradnji sadašnjosti, na pravednost se moraju položiti temelji budućnosti. »... Pravdom se utvrđuje prijestolje« (Izr 16, 12).

Sloboda je u nama sposobnost i Božji dar da možemo odgovoriti pozivu Božje ljubavi. Čovjek ima pravo da živi veliku istinu slobode. Stoga je sloboda priznata i osigurava mogućnost svakom čovjeku da slijedi najbolji sud svoje savjesti, da ima otvoren pristup istini, da ostvaruje pravednost i živi svoje ljudsko dostojanstvo stalnim usavršavanjem svoga bića i života. Sloboda čovjeka je sloboda Crkve. Sloboda čovjeka je i sloboda njegova naroda. Velika je sramota svake civilizacije, makar ona bila ne znam kako razvijena, ako je čovjek u njoj izložen nasilju, nepravdi i progonstvu.

Ne zaboravimo Gospodinovih riječi da istina oslobađa (Iv 8, 32). Da bi čovjek bio slobodan, život treba graditi na istini i ljubavi.

Ljubav je najveća zapovijed. Ona uključuje Boga i čovjeka. Svijet neće moći opstati bez toga lijeka i bez te zapovijedi. Samo u svjetlu ljubavi istina se dublje spoznaje, pravda ostvaruje i sloboda živi.

Ljubav krči siguran put velikom jedinstvu Crkve i ozdravljenju svijeta. Ljubav je prijeko potrebna u unutarnjem životu Crkve kao i u njezinim odnosima s braćom ljudima drugih vjerskih zajednica te sa svim ljudima dobre volje, makar oni još i ne posjedovali svjetla vjere.

Draga braćo i sestre, sve vas pozivamo s povjerenjem i ljubavlju na suradnju u istinskoj obnovi Crkve. Biskupi, vjernici, svećenici i redovničke zajednice — svi smo obitelj Božje Crkve — mladi i stari, djeca i odrasli — i svima nam mora biti na srcu da Crkva raste u vjeri i ljubavi, u slozi i jedinstvu, u svetosti i revnosti.

Krštenjem smo obvezani Isusu Kristu za spasenje svijeta. Svaki na svom mjestu i u svojoj službi neka vjerno i ustrajno doprinosi svoj dio za napredak sviju u istini i pravednosti. Svi moramo s velikom ozbiljnošću i odgovornošću, u strpljivosti podnoseći jedni druge, vršiti svoju dužnost.

Naša su gesla: Bog je ljubav — U Isusu Kristu — Služiti!

Ali mi znamo da se svijet ne spasava samo radom i ljudskom mudrošću. Crkva se obnavlja i svijet oslobađa od zla milošću. Stoga vas molimo da u život Crkve ulažete svoju molitvu i svoj životni križ.

Na kraju želio bih izraziti svoju zahvalnost.

Zahvaljujem Sv. Ocu Pavlu VI za ovo što nam je u svojoj općoj pastirskoj brizi povjerio. Obećajemo mu iskrenu ljubav i trajnu vjernost i odanost, jer je on Petar koji učvršćuje braću u vjeri (Lk 22, 32).

Srdačno zahvaljujem svoj prisutnoj braći nadbiskupima i biskupima na čelu s Apostolskim Delegatom za njihovu prisutnost. U osobi Apostolskog Delegata ovdje nam je prisutan Sv. Otac.

S osobitom zahvalnošću i ljubavlju sjećam se dvojice svojih neposrednih predšasnika: blažene uspomene Nadbiskupa i Kardinala Alojzija Stepinca, muža jake vjere i prožeta ljubavlju prema Crkvi, te Uzoritoga gospodina Kardinala Franje Šepera, sada Prefekta Kongregacije za nauku vjere, kojega je Sv. Otac pozvao u službu Univerzalne Crkve radi njegove mudrosti, razboritosti i

vjernosti. Prvi mi je prije 25 godina podijelio svećenički red a drugi prije 6 godina biskupsko posvećenje.

Veoma sam zahvalan profesorima i odgojiteljima budućih svećenika, redovnika i redovnica! I na njima leži zaista velika odgovornost, i stoga zaslužuju našu posebnu pažnju. Duh u sjemeništima bit će naša osobita briga.

Toplo zahvaljujem radnicima i suradnicima našega Karitasa! Djelotvorna ljubav mora biti život Crkve.

Isto sam tako zahvalan radnicima i suradnicima na području naše vjerske štampe, koja je pozvana od Crkve da služi Božjem Kraljevstvu, uvijek vjerna istini i dosljedna u ljubavi! Vrlo je važan misionarski poziv vjerske štampe i velika je njezina odgovornost.

Dakako, srcem punim zahvalnosti obraćam se svećenicima i redovničkim zajednicama računajući, kako do sada, tako i od sada, s njihovim zalaganjem i velikodušnošću.

Naši pak vjernici i katoličke obitelji koje žive svoju vjeru vjernim ispunjavanjem svojih dužnosti bit će uvijek naša nada i potpora.

Braćo i sestre, zahvalan sam svima za čestitke pune radosti, nade, obećane suradnje i molitve. To je za mene i za moje suradnike u episkopatu osobito velika obveza. Iskreno pozdravljam i sve naše vjernike koji su sada izvan domovine.

U ime Božje započinjemo svoju službu! Ozbiljno danas mislimo na istinu vjere da nam se svima valja pojaviti pred sudom Kristovim (2 Kor 5, 10).

Molite za nas da Duh Sveti pritječe uvijek u pomoć našoj slabosti (Rim 8, 26) kako bismo svoju službu vršili uvijek s čistom savješću, rasvijetljenom vjerom i nadahnutom ljubavlju.

Svi molimo blagoslov Božji po zagovoru Bogorodice da naš život i naše djelovanje bude na slavu Božju, za dobro Crkve i našega naroda, za dobro svih ljudi.

Dolazimo vam u ime Gospodnje s ljubavlju! Primite nas u ime Gospodnje s ljubavlju, i Bog mira bit će sa svima nama!

(1970)

I

AD MEDITANDUM

»Vi ste sol zemlje. Ali ako sol obljutavi, čime će se ona osoliti?... Vi ste svjetlost svijeta. Ne može se sakriti grad koji leži na gori« (Mt 5, 13—14).

»Riječ Božja nije okovana« (2 Tim 2, 9).

»Budi vjeran do smrti, i dat ću ti vijenac života« (Otkr 2, 10).

»Svećenici kao graditelji zajednice kršćana nisu nikada u službi neke ideologije ili neke ljudske stranke, nego, kao vjesnici Evanđelja i kao pastiri Crkve, svoje snage ulažu u duhovni rast Kristova Tijela« (PO br. 6).

1. »PAZITE! BDIJTE, JER NE ZNATE KADA JE ČAS« (Mk 13, 33)

Svojim svećenicima Gospodin je s naročitom ozbiljnošću uputio riječi upozorenja. Uspon na velike visine je uvijek pun rizika. Naličje vrhunaca su ponori. Katkada je potrebno da se svećenik u svojim meditacijama zagleda i u dubine svećeničkoga pada, ali ne zato da postane malodušan, nego da bude ozbiljan.

Svećenik je čovjek. On nije anđeo nakon kušnje — utvrđen u dobru. Krhka je posuda, jer je kao čovjek ranjen općom baštinom grijeha. Stoga u njegovu biću ima pukotina koje se mogu sve više širiti i sve dublje lomiti. Tada nastaju provalije.

Svećenik ostaje čovjek i onda kada se u njegovu dušu slijeva rijeka milosti. On ostaje čovjek i onda kada svećeničkim redom dobiva božanske vlasti koje nisu dane ni anđelima. Unatoč svima milosnim darovima u njegovoj zlom otrovanoj naravi ostaje mogućnost unutarnjeg raspadanja.

Kao loza ucijepljen u božanski Čokot Utjelovljene Riječi, pozvan je da nosi rod života u svojoj i u drugim dušama. A ipak on može biti mrtav... »Imaš ime da živiš, a mrtav si!« (Otkr 3, 1). Možda je izvana sve njegovo svećeništvo, koje je trebalo biti stalno darivanje ljubavi kroz žrtvu, a postalo je i ostaje još samo uhljebljenje. Božanske bi Tajne morale biti nepresušiv izvor njegova milosnog života, i njegove radosti, i njegove snage. A on, nekoć nazvan prijateljem (Iv 15, 14), »kao izdajica hrani se svetogrđima sebi na osudu. Jadnik uzima Kruh Života kao kruh smrti.

I dok sa svih strana na duše navaljuju tolike sablazni i tame, gdje će ljudi naći putokaz svjetla ako je i njihov svećenik postao tama? Et tenebrae factae sunt!

Od Judina pada, kroz svu povijest Božje Crkve, sve do naših dana i ubuduće zbivat će se najtužniji misterium iniquitatis. Kako je to moguće da se svjetlo ugasi i da među najodabranijim sinovima Kraljevstva ima onih koji postadoše »zvijezde lutalice kojima je spremljena crna tmina dovijeka« (Jud 13).

A sve je počelo u svjetlu. U njegovim mladomisničkim očima krijesila se čistoća duše. Njegove su ruke drhtale u dodiru Tajnā. Na riječ svoga poglavara bio je pripravan uspeti se na svaku strminu i poći u svaku pustinju za dušama. Osjećao je snagu da se odupre svim napastima i prezre sva zavođenja. Svuda je bio primljen kao Božji dar i susretan kao svijetla zraka. Tako je počelo, a završilo je najprije unutarnjom a onda i vanjskom apostazijom.

Morao je biti ponizni učenik Krotkoga Isusa, a malo-pomalo u njemu se izdiglo brdo oholosti. Svačiju savjest ispituje, samo ne svoju. Sve je tamno što drugi rade, samo od njega dolazi svjetlo. Ni poglavari ni subraća u njegovim sudovima nemaju ni dobrih nakana ni dobre volje. Svima je on sudac i sve osuđuje. I dok onima koji mu po Božjoj volji imaju pravo zapovijedati govori »non serviam«, prema malenima je neumoljivo tvrd.

Da, i u taj ponor bludnosti duha — a to je oholost — može pasti svećenička duša. Od te se najprije Bog odvrati i pušta je da se ruši iz ponora u ponor.

Ili: morao je biti uvijek mirisavi ljiljan čistoće, suncem obasjani vrhunac nad močvarama. A postade homo carnalis, servus carnalis qui nec stuprum abhorret. Što sve nije zapisano na tamnim stranicama povijesti!?

Ili: kako se neprijatelji zlobno smiju i njemu i njegovoj Crkvi kad vide Božjeg svećenika quomodo ebriosus in via vacillat aut in fossa jacet!

Zar je onda čudno da sluga Kristov i djelitelj Božjih tajna postaje igračka zavodnika i izdajnika svoga poziva!?

Svi ti ponori svećeničkih savjesti izmamili su najviše krvavog znoja na Spasiteljevu čelu u Getsemaniju, kao što mu je i najdublji udarac u Srce bio baš Judin poljubac.

Da ne glavinjamo iz zla u zlo, On nas opominje dršćući: »Pazite, bdijte i molite se!« To je čitav program duhovne terapije.

Pazite! Obično su pukotine zla u našem biću u početku posve neprimjetne, i raskršća s kojih se počne silaziti neuočljiva. Ali proces duhovnog raspadanja napreduje prema smrti ako ne pazimo na sve pokrete svoje ćudi i svoje sklonosti. Pazite! — znači: ispitujte svoju savjest! Čistite svoju savjest!

Svećenik se mora ispovijedati redovito, iskreno i skrušeno stalnom i iskusnom ispovjedniku koji ima mudrosti u vodstvu svećeničke duše, ljubavi u postupku i čvrstoće za operaciju. Kada se svećenik počne ispovijedati površno i sve rjeđe, onda se kobno predaje mlakosti, a napokon završava u duhovnoj smrti.

Bdijte! »Otrijeznite se! Bdijte! Protivnik vaš, đavao, kao ričući lav obilazi tražeći koga da proždre« (1 Petr 5, 8).

A taj protivnik nalazi razne ulaze u našu dušu. I kroz oči i kroz uši. I kroz usta i kroz srce! Brzo pada grad ako stražari ne bdiju.

Svećenik mora ljubomorno bdjeti da se ne ugasi svjetlo njegove posvećene duše i da se ne uprlja bjelina njegova srca. »Vi ste svjetlost svijeta!« (Mt 5, 14).

Evanđelje, koje je ljudima uvijek otvoreno i koje oni najlakše čitaju i najbolje razumiju, jest svećenikovo proživljavanje Evanđelja, jest njegov vlastiti život, ako je postao odsjev Istine Božje. On nije sposoban unositi evanđeoski duh u život svijeta ako sam robuje duhu svijeta. »Ta što ima pravednost s bezakonjem? Ili kakvo zajedništvo svjetlo s tamom? Kakvu slogu Krist s Belijarom?« (2 Kor 6, 14—15).

Bdijte da vam se u dušu ne uvuče duh svijeta. Ljubite ljude, ljubite grešnike, jer ste dužni ljubiti duše, ali »ne ljubite svijeta ni (onoga) što je u svijetu. Ako tko ljubi svijet, nema u njemu ljubavi Očeve. Jer što je god svjetsko — požuda tijela, i požuda očiju, i oholost života — nije od Oca, nego od svijeta« (1 Iv 2, 15—16).

Molite se! Svećenička duša, da bi bujala u milosti i svetosti, mora se sunčati na razmatranjima božanskih istina, Božjih tajna i vječnih stvarnosti. Da bi mogao privlačiti duše u Božji svijet, on mora doći među njih obogaćen Božjim mislima. On mora disati punom dušom uvijek svježi zrak u prostorima Duha. Onda ga neće zabliještiti varavi sjaj materije ako bude u tihim meditacijama doživljavao svu raskoš i vedrinu Božje prisutnosti.

Braćo svećenici, da ostanete veliki, neka vam budu dragi časovi šutnje pred tabernakulom. Tu će vam se najviše odmoriti duša i utješiti srce. I ako ništa ne znate reći svome Otkupitelju, koji tu u prvom redu za vas živi, pustite barem da vam dušu osvijetli njegova svetost i njegova ljubav. Smirite se u odsjevu vječnoga svjetla i šutite! »Svi se, jedni prema drugima, pripašite poniznošću« (1 Petr 5, 5). Tada ćete se vratiti svojim dužnostima i kušnjama vedriji i jači.

Molite se! I neka vam srce bude puno ljubavi i pobožnosti prema Božjoj i vašoj Majci. Ponizni, poslušni i pobožni svećenici su bogatstvo svijeta, blagoslov za duše. Oholi, neposlušni, zli svećenici su najveća tuga Isusova Srca jer su izdali i njegovu ljubav i povjerenje.

Sveti službenici oltara su radost Božja, snaga Crkve i spas dušā!

Samo takve želimo. Samo takve trebamo. Svi molimo da svi takvi budemo i da se otpali vrate!

»Pazite, bdijte i molite se!«

(1964)

2. .... ULAZITE U KUĆE KAO PRIJATELJI

U ove svete božićne dane i o Novoj godini obilazite domove svojih župljana da na sve njih zazovete Božji blagoslov. Ulazite u kuće kao prijatelji, ili još više, kao duhovni očevi posvećujete stanice svoje župske obitelji — župe. Nije vam lako od jutra do mraka hodati po kojekakvim putovima, stazama, blatu i vodi. Osim toga umorni ste od adventskog ispovijedanja i blagdanskih dužnosti.

No sav taj napor nagrađen je onim toplim prijemom kojim vam otvara svoja vrata velika većina vaše duhovne djece. Ni vjernici ni vi ne shvaćate to kao neki hladni i službeni posjet. To je susret u krugu obitelji i mora biti osvijetljen toplinom Objave Ljubavi iz Betlehema.

U tim danima kroz mnoge domove prostruji i uzbuđenje i radost radi jednog susreta koji nije samo običaj. Mnogi se vesele svetom činu i dragom dolasku. Doista, u ime Gospodinovo dolazite i pozdravljate: »Mir kući ovoj — i svima koji prebivaju u njoj!«

I svakom stisnete ruku, koji put drhtavu od uzbuđenja, svakom zaželite dobro i svakom se nasmiješite. Drago vam je doživjeti iskreni ljudski osmijeh kao jeku na vaš prijateljski i očinski smiješak. Ovih dana ulazite u svaki dom koji vam otvara vrata i srce!

Kroz godinu će ti posjeti vaše duhovne djece biti vama uzvraćani. Vaši će vjernici kucati na vaša vrata u raznim potrebama i raznim prigodama. Premda će oni dolaziti u najviše slučajeva službeno, vi ih ipak nemojte primati službeno. Sjetite se da vam vraćaju posjet iz božićnih dana i primite ih sa smiješkom, očinski toplo, jer ste i vi bili ohrabreni kad su vas primili sinovski odano.

Toliko se surovosti i grubosti uvuklo u ljudske odnose i u ljudske susrete! Kako se sa strahom pristupa grubim i surovim osobama! Neki su ljudi takvi po svojoj ćudi koja je ostala neobrađena i tvrda jer je nije smekšala milosna, evanđeoska rosa. Neki su takvi jer su izgubili živce u teškim kušnjama života i nisu dovoljno molili za dar strpljivosti. Neki su takvi jer misle da time uvjerljivije dokazuju svoj položaj ili vlast! Neki su opet takvi jer možda boluju od kakve nastranosti, pa vole nalaziti zadovoljstvo da druge muče. Nađe se, na žalost, i gdjekoji svećenik takav.

Ako otresiti nastupi svjetovnih osoba djeluju odbojno, takvo vladanje duhovnih osoba djeluje daleko bolnije i štetnije na duše. Svećenik nikada ne smije biti takav! Nije ni svećeniku uvijek lako sačuvati mir i kontrolu nad živcima, a pogotovu kada dođe u

procijep neuviđavnosti, tvrdoglavosti, nepoučenosti, pa možda čak i drskosti. Ali ipak, usprkos časovitim uzbuđenjima i posrtajima, svećenik se mora kontrolirati, ispitivati, kajati i ponovno odlučivati! On jednostavno ne smije biti kao ljudi ovoga svijeta!

Njegova je najljepša dužnost da ljudima zamjenjuje Isusa. Ljudi to osjećaju i zato žele u njemu Isusa i naći, jer je on sakramentom posvećen da bude živa Prilika Njegova o kojem je rečeno: »On ne lomi napuknutu trsku niti gasi stijenj što tinja« (Iz 42, 3).

Mi svećenici moramo biti svjesni svoje odgovornosti za svaki susret s ljudima. Koliko puta je netaktički postupak do kraja ugasio stijenj što je tinjao. Ima trenutaka kada treba ukoriti, ali ipak u glasu mora drhtati ljubav koja želi spasiti. Dakle ni onda kada primamo krivca i grešnika, ne smijemo nastupati kao suci. »Ne sudite, da ne budete suđeni!« (Mt 7, 1). Nastojmo uvijek biti liječnici. Jakov i Ivan, koji su htjeli sazvati oganj na negostoljubivo samaritansko selo, dobili su od Gospodina tako poučni ukor: »Ne znate čijega ste duha. Sin čovječji nije došao da pogubi duše, nego da ih spasi.« (Lk 9, 56—Vg).

Ljudi su izmučeni poteškoćama života, nepoučeni i jadni, pa barem njihov svećenik, njihov duhovni otac, mora ih primiti tako da od njega odu smireni, a ne ogorčeni, i uplašeni; privučeni k dobru, a ne gurnuti u zlo.

Jedan nevjernik nakon susreta sa svetim Arskim Župnikom rekao je: »J'ai vu Dieu dans un homme!« — »Vidio sam Boga u jednom čovjeku!« Doista, svećenička duša koja je puna Boga obogaćuje u svakom susretu i svakoga. Iz svoga djetinjstva nosim nezaboravnu uspomenu na jednog dragog svećenika koji je uvijek ljude susretao sa dobrostivim smiješkom, i oni su osjetili radost u njegovoj blizini.

Kako je, naprotiv, žalosno slušati jadanja vjernika koji se tuže na svoga svećenika: »On s nama neće ni razgovarati. Prolazi kraj nas i ne pogleda nas. Dugo nas bez razloga pusti čekati ili nas pošalje tvrdo: Dođi drugi put, sad nemam vremena! Htjeli bismo mu učiniti uslugu, ali on nas prezire. Nikad ga ne vidimo dobre volje, uvijek je kisela lica. Mislimo da nas naš župnik mrzi kada je uvijek s nama tvrd i osoran. U Crkvu sve manje dolazimo, jer nas uvijek grdi mjesto da nam lijepo protumači Božju nauku.«

Vjernici neće zamjeriti svome svećeniku ako koji put s razlogom plane. Ali je upravo sa kršćanskog i ljudskog gledišta neshvatljivo da stalno svojom pojavom i nastupom ulijeva strah.

Svećenik može biti umoran i mnogo puta jest. Može biti bolestan, slabih živaca, iscrpljen, i to će razumjeti ljudi. Ali ipak nikada ne smije prestati zračiti dobrotu Božjeg Sina koji se je među grešnu i bijednu ljudsku djecu spustio kao Dijete!

Nastojmo u svakom čovjeku vidjeti Gospodina koji nam dolazi. Trudimo se da im priuštimo tu radost da Ga oni i u nama susretnu!

Dakle, župni dvor ne smije biti stan »gospodina« iz feudalnih vremena, nego dom gdje je svaki župljanin i čovjek očinski primljen, strpljivo saslušan, ljubezno poučen i poslužen!

Pokušajte i vidjet ćete da će smiješak, namijenjen Isusu, u bratu čovjeku više uvjeriti nego propovijed. Riječ obavijena dobrotom teška je milošću samoga Otkupitelja i duboko pada u srce.

Dobrostivi smiješak rasvjetljuje i mračnu dušu! To je nenadoknadiv uvjet uspješnog apostolata.

Draga moja braćo svećenici, ove su misli i poticaji nadahnuti činjenicama iz života. Ovih dana ulazite u domove svojih vjernika da dijelite blagoslov i navieštate mir. Kad vam bilo kada uzvrate posjet u vašem domu, neka budu uvijek primljeni sa smiješkom blagoslova Gospodnjih i dobrodošlicom Božjega mira!

Abbé Pierre, djelotvorni prijatelj nevoljnih, ovako moli:

»Gospodine, daj da budem prema svoj braći ljudima onaj koji čeka ne gledajući na sat, koji sluša ne poigravajući nestrpljivo nogom ili prstima, koji prima dobrohotno, a daje diskretno; onaj za kojega svatko zna da će ga naći u potrebi.

»Daj da budem utočište u kojem svaka molba nalazi svoje zaklonište; da moja intimnost odmara i obogaćuje samo u Tebi i po Tebi; da zračim onu smirenost koja je odraz Tvoga počivanja u meni; da tako nestanem u Tebi da moje davanje ne bude davanje, nego uzvraćanje.

»Neka me Tvoja misao nikada ne ostavi kako bih bez buke i tašte slave služio onima koje Ti nazivaš svojom braćom.

»Daj mi duh pronicav i otvoren, ali pun svrhunaravnoga; poniznost istinitu i duboku, ali i veliku odvažnost; srce djeteta koje promatra i diše; život unutarnje intimnosti s Tobom; načelo sigurno i čvrsto, ali nikada usko; nastup nadnaravni, ali duboko

ljudski; dušu koja će Tebe otkrivati drugima, i smiješak koji manje stoji od električne struje, ali ljudima donosi više svjetla.

»Daj da moja požrtvovnost bude kao sitna kiša. Ona sipi i rominja tako nečujno da se ne zapaža ni na travi, ni na lišću, a ipak je pod njom mokro.«

U toj molitvi svaka je misao meditacija. Molimo je! I svaki dan, ako je potrebno! »Blaženi krotki jer će oni baštiniti zemlju!« (Mt 5, 5).

(1964)

3. OLTAR U SVJETLU VJERE

Uz asistenciju svoje Majke i nevinoga apostola Ivana Veliki Svećenik dovršavao je svoju krvavu Misu u sumraku Velikoga petka. U neugasivoj vatri Ljubavi sagorijevala je krvna Žrtva Sina Božjega koji je radi nas ljudi i radi našega spasenja postao Sinom Čovječjim. Punili su se neiscrpivi rezervoari milosti s dostatnom snagom da otkupe i posvete nebrojene svjetove. I htio je da sve to bogatstvo bude sadržano u Nekrvnoj Žrtvi Novoga zavjeta. Sedam rijeka milosti, a to su sveti sakramenti, dovodit će u duše oproštenje, jakost i Božji život. Svuda po zemlji i do konca ljudske povijesti čovječanstvo će imati u svojim rukama Dar dostojan Neizmjernoga.

»Jer od istoka do zapada veliko je ime moje među narodima, i na svakom mjestu prinosi se kâd i žrtva čista Imenu mojemu« (Malah 1, 11).

Vrijednost Mise razlijeva se u razmjerima Kozmosa i prelazi u vječnost preko granice vremena. Ona je uvijek novi i veliki Događaj u zbivanju svemira i najsvetiji Čin poklona, zahvalnosti, zadovoljštine i prošnje. Misa je živi Krist među nama i svuda prisutna Kalvarija!

A taj božanski Dar i tu nedokučivu Tajnu Utjelovljena Riječ položila je u svećeničke ruke, in sanctas et venerabiles manus!

Svećenik na oltaru zastupa vidljivim ovlaštenjem »mnoštvo veliko, što ga nitko ne mogaše izbrojiti, iz svakoga naroda, i plemena, i puka i jezika ...« (Otkr 7, 9).

Svećenik na oltaru prinosi Ocu najčistiji prinos — ljubljenoga njegova Sina. Svećenik na oltaru pokriva krivnju svijeta Krvlju, agonijom i smrću Sina. Svećenik na oltaru sabire u Srce Sina suze svih patnika, znoj i žuljeve radnika, krv mučenika. On mora u Misi sakupiti na patenu borbu napastovanih, tjeskobu progonjenih radi pravde i agoniju umirućih. Nevinost malenih i budućnost mladih, odgovornosti velikih i nevolje siromašnih, skrb otaca i brige svih majki moraju se naći u kaležu da sve očisti i posveti Krv Janjeta. Na oltaru u tim posvećenim svećeničkim rukama nalazi se Pokretač zvijezdā, Spasitelj svijeta, Sudac posljednjeg suda. Ta Misa, što je svaki dan prikazujemo, jest naslada Neba i zaštita Zemlje!

Svećeniku je povjeren Tremendum Mysterium!

Draga braćo svećenici, svaki put na podnožju oltarà moramo zastati i zadrhtati pristupajući k Tajni »s predanjem i straho-

poštovanjem. Jer, Bog je naš oganj što proždire« (Hebr 12, 28—29). Zato nam je potrebna jasna i duboka vjera.

Kada je naš blagoslovljeni Gospodin u kafarnaumskoj zbornici navijestio taj svoj čudesni Dar svijetu, mnogi su se udaljili od njega jer nisu imali vjere. »Tvrda je to besjeda! Tko je može slušati?« (Iv 6, 60). Doista je to tvrd govor, ako se razumom želi iscrpsti sav sadržaj Tajne. Takve je Gospodin pustio da odu. Nije ni svojim prvim svećenicima tumačio zakonima logike ostvarenje svojih nakana. Tražio je predanje svojoj ljubavi. Očekivao je povjerenje u svoju svemoć. Imao je pravo zahtijevati vjeru Riječi. To je bio uvjet za sve da ostanu s njim i da budu dionici njegovih najdražih i najljepših tajna.

»Da možda i vi ne kanite otići?« (Iv 6, 67). Kako je njegovo Srce bilo utješeno ispoviješću Petrove vjere: »Gospodine, kome da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga!« (Iv 6, 68).

Učitelj nas uči da je vjera, makar velika samo kao zrno gorušice, dostatna poluga da prebacimo goru u more. Ali da nâs zemaljske smrtnike vjera digne na vrh Gore Gospodnje, mora biti velika kao srce. Reflektorom jake vjere mora biti osvijetljen oltar na koji se uspinjemo!

Zašto izgrađenom mladom svećeniku dršću ruke kod prve Mise? Zašto smo sa svetim strahom prvi put ulazili u svetinju nad svetinjom? U prvim danima svećeništva nije nam se žurilo sići s oltara. I vjernici vole prisustvovati Misi mladomisničkih dana. Zašto? Jednostavno zato što dobar mladomisnik ima svježu vjeru u Pretvorbu. Nosi u sebi živu svijest o božanskim moćima koje su mu dane. Gospodin i Misa su njegova prva ljubav, zanosna i mlada! Na sve je na početku osjetljiv, jer je zaljubljen u Jaganjca na oltaru. Oltar je morao biti čist. Kalež sjajan, a korporal bjelji od snijega. Purifikator se morao sjati kao latica bijelog ljiljana. Alba je morala biti nova i blistava, a misnica zlatom bogata. Nije to bila mladenačka taština, nego iskrena vjera i svježa ljubav. Sve je moralo biti lijepo za susret s Najljepšim, koji je još k tome bio tako Drag!

A poslije? Prašina je pala na oltare. Paučina poput zavjesā mirno visi u svetohraništima. Ne može smoći ni za malo svile da ga obuče. Korporal je već malo pocrnio, a purifikatori su tamni. Odijelo može biti zgužvano i poderano, jer se, skidano u žurbi, samo baca u ladice. Sve se mora brzo svršiti! Kako je društvo našega Gospodina postalo dosadno! Da, zemaljske stvari su splele zavjesu oko srca, i prašina je pokrila nekad svježu i mladu vjeru. Često

su i dobri svećenici površni i rastreseni kod svoje Mise. Tä imamo toliko poslova i toliko briga! Jest, ali: »Anđelu Crkve u Efezu napiši: »Ovo govori Onaj koji drži sedam zvijezda u desnici, Onaj koji stupa posred sedam zlatnih svijećnjaka: Znam tvoja djela, tvoj trud i postojanost tvoju i da ne možeš podnijeti opakih. Iskušao si one koji se prave apostolima, a nisu, i otkrio si da su lažljivci. Postojan si, podnio si za Ime moje i nisi smalaksao. Ali imam protiv tebe: prvu si ljubav svoju ostavio« (Otkr 2, 1—4).

Pred trideset godina bio sam kao sjemeništarac nekoliko dana na ferijama u jednom gradiću. U mjesnoj crkvi Misa je bila ujutro u osam sati. Bili smo još na trgu, a na tornju je otkucavalo osam sati. Ušli smo u crkvu i Misa je započela. Sve je svršilo i izišli smo iz crkve. Bili smo već na trgu, a sat na tornju otkucavao je četvrt na devet. Bila je to, doduše, »crna« Misa, ali taj rekord nisam zaboravio!

Jednom sam ušao u jednu gradsku crkvu u velikom gradu. Svećenik je bio kod oltara bez ministranta. Tada sam vidio takvo lamatanje rukama i takve kretnje i okretanje kao da je tog svećenika zahvatio neki nesmiljeni vihor. I tu sam Misu zapamtio! Nisu to bili svećenici bez vjere, nipošto ne! Ali ipak, njihov način celebriranja nije mogao učvrstiti ni umnožiti vjeru u dušama prisutnih.

Jedan vjernik intelektualac je rekao da bi trebalo u Kanonu kod riječi »per ipsum et cum ipso« ukinuti znakove križa, jer ima svećenika koji to vrše s takvom brzinom i rutinom da to upravo vrijeđa finiju dušu. U obnovljenoj liturgiji to je doista i učinjeno.

Draga braćo svećenici, obnovimo svoju vjeru i ljubav da bi obnovljena liturgija obnavljala duše. Ljubimo Gospodina i ljubimo Misu, i svaku riječ i svaku kretnju u tom svetom Činu.

S onolikom pažnjom i sućuti moramo biti kod oltara s kakvom bismo bili na Golgoti. Sjetimo se Isusova zadnjeg pogleda koji je počivao na Ivanu. Uz njegovu Majku tu je bio prisutan i jedan njegov dragi svećenik. Gledajući njega, obuhvatio je svojim pogledom sve svoje svećenike — svuda i do konca svijeta. Promatrao je te svoje svećenike razasute u ljudskoj povijesti koju je on natopio Krvlju očišćenja, ali koja će ipak biti do konca natapana mutnim vodama grijeha. I te blatne rijeke zapljuskivat će i njegove svećenike! A on im je povjerio samoga sebe i toliko divnih Božjih stvari! Unaprijed je sve znao. Vidio je nas i naše Mise. Sve naše postupke s njegovom Žrtvom i s njegovom ljubavlju promatrale su najsvetije oči prije nego su se ugasile. Sve je tada prošlo kroz

njegovo Srce. Ljudski život Sina Božjega na križu spaljivale su tjelesne i duševne patnje. Najveću mu otkriva vapaj: »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?« (Mt 27, 46). Ali među svim tim patnjama nisu bile najmanje one zbog predviđenih brutalnosti baš svećeničkih ruku. Zar nije vidio među svećenicima i takvih za koje će Misa biti tantum introitus ad capiendam sustentationem, animam sacrilegiis comulans!? To je bacanje kocke pod križem da bi se dobilo nešto od haljina Raspetoga. Nije li to dušu Sina Božjega napunilo tolikom tugom da je Srce klonulo? Najteže je podnijeti udarce najdražih!

Draga braćo svećenici, mislimo i na to kod svoje Mise! Uvijek će biti onih koji pljuju po svetome Licu i udaraju ga šakama. »Po leđima su mojim orači orali, duge brazde povlačili« (Ps 129, 3).

Pristupajmo k oltaru sa željom da zadovoljštinom utješimo Božje srce i da naša Misa bude najuvjerljivija propovijed o Euharistijskoj žrtvi.

U obnovljenoj liturgiji Crkva nas okreće licem prema vjernicima. Gledat će nas u lice i oči. A na licu se često puta čita duša. Božji će narod s našeg sabranog i u Tajnu uronjenog lica učiti poštovanje Žrtve ako bude na njemu vidio odsjev Božje blizine.

Da bi sebe darovao svijetu po rukama svoje Majke, ispunio je njezinu dušu puninom milosti kako bi te ruke bile kristalno čiste da nose Jaganjca. Onda i svećeničke ruke moraju biti čiste, jer istoga Jaganjca prikazuju Ocu i pružaju dušama. Ali čistih ruku nema bez nevina srca. Nevina srca pak nema bez svete duše.

»Kao što je Otac ljubio mene, tako sam i ja ljubio vas. Ostanite u mojoj ljubavi!« (Iv 15, 9). Tko može izmjeriti njegovu ljubav prema Ocu! A ipak je ta ljubav mjera njegove ljubavi prema nama. Kako je velika i duboka! »Ne molim te da ih uzmeš sa svijeta, nego da ih očuvaš od Zloga« (Iv 17, 15).

Samo dostojno služena Misa čuvat će nas od zla. Ali mora biti pripravljena molitvom, meditacijom i čistoćom života. Dobroj pripravi za Misu doprinijet će i to, da se navečer ranije ode na počinak i da se ujutro svježiji ustane. Mora nam biti drag naš oltar, jer to je naš i Božjeg puka Tabor i Golgota!

U koncilskoj Auli prisustvovali smo i Liturgiji sirskoantiohijskog obreda. Posebno je dirljiv završni oproštaj liturga s njegovim oltarom, a glasi ovako:

»Ostaj mi u miru, sveti òltaru Božji! Ne znam da li ću se ikad više k tebi povratiti. Neka mi Gospodin dozvoli da te opet ugledam

na skupu prvorođenih koji su u nebu. U to se pouzdano nadam (poljubi oltar u sredini).

»Ostaj mi u miru, sveti ǒltaru! Presveto Tijelo i Otkupiteljska Krv, koje sam primio od tebe, neka mi budu uvijek na uklanjanje pogrešaka, na oproštenje grijeha, i, prije strašnog suda Gospodina i Boga našega, na obranu (poljubi lijevu stranu oltara).

»Ostaj mi u miru, sveti ǒltaru, Stole života, i posreduj za mene kod Gospodina Isusa Krista da nikad ne prestanem na tebe misliti, sada i u vijeke vjekova. Amen« (poljubi desnu stranu oltara).

Draga braćo svećenici, u svjetlu mlade vjere pristupajmo k oltaru i u žaru prve ljubavi obnavljajmo Žrtvu! Na oltaru je Hrana naše svetosti i Piće naše radosti! »Jer — Jaganjac, koji je posred prijestolja, bit će pastir njihov i vodit će ih na izvore života. I otrt će Bog svaku suzu s očiju njihovih« (Otkr 7, 17).

(1965)

4. ČASNE RUKE I ČISTO SRCE

Prošle jeseni 31. listopada u Lurdu je bilo svježe i tiho jutro. Blještilo je vedrinom. I ljepota Božje prirode osvaja u gradu Bezgrešne! Obavljajući pobožnost križnog puta, uspinjali smo se na strmu lurdsku Kalvariju. A onda nam se otvorio pogled na oštre pirinejske vrhunce. Obučeni u bjelinu snijega, uzdizali su se u bistre, plave visine. Iskrili su se odsijevajući svjetlost jutarnjeg sunca. Mamili su poglede i duše u kristalno čiste prostore. Tako su privlačili ti suncem obasjani vrhunci svojom čistom i neokaljanom ljepotom!

Ali sada ih se sjećam samo kao prikladnog simbola. Odvode misao u druge stvarnosti i k još mnogo čarobnijim ljepotama.
Čisti svećenici! Božji svećenici koji poput kaleža u svojim časnim rukama nose kroz život u neoskvrnjenom celibatu svoje čisto srce, to su suncem obasjani i bjelinom odjeveni vrhunci nad obzorjem zemlje!

Čisti svećenici! Božji svećenici koji kroz sve napasti i opasnosti ostanu vjerni velikoj obavezi, ali u uzvišenoj povlastici celibata, osvajaju i privlače duše. I oni koji im ne vjeruju i koji bi ih tobože htjeli »osloboditi« te zarobljenosti, baš oni potvrđuju veličinu i snagu celibata. Čisti svećenici baš u ovom vremenu panseksualizma strše kao čisti i bijeli bregovi nad maglama i tamom svijeta. Oni opajaju mirisima ljiljana i svijetle nadzemaljskom ljepotom. »Da, Kristov smo miomiris Bogu ...« (2 Kor, 2, 15).

Ljudi ne žele samo slušati o Kristu. Oni žele vidjeti barem koji taj potez njegova božanskog Lika. Oni se žele s Njim susresti, oni žele opipati nevinost Njegova života i ljepotu Njegove ljubavi. Čisti svećenici! Božji svećenici koji su se odrekli svih zemaljskih veza da bi nerazdijeljenim srcem samo Bogu pripadali i cijelim bićem samo dušama služili, nisu li oni živa Kristova Prilika? S njihova lica odsijeva nevinost Utjelovljenog Sina Božjega. Njihov pogled duboko prodire, i mir stanuje u njihovim svijetlim očima. Čisti svećenici, kuda god dolaze, donose navještenje blaženstva sa Gore: »Blago čistima, srcem: oni će Boga gledati« (Mt 5, 8). Čisti svećenici ostvaruju u najeminentnijem smislu sličnost s Najnevinijim Sinom Djevičanske Majke! Samo čisti svećenici znaju ljubiti Božje Tajne i poštivati misterij ljudske duše. Ti svećenici vedrih očiju i kristalne duše nisu od svijeta (Iv 15, 10), jer oni kruže uvijek bistrim prostorima Nadsvijeta, ali oni imaju najotvorenije srce za ljudska stradanja. U pustinji svijeta, spaljenog strastima, oni su sjenovite oaze. U uzburkanom moru požuda oni su otoci spasa. Vi svećenici neokaljanih misli i neoskvrnjena života, »Vi ste sol zemlje ... vi ste svjetlost svijeta« (Mt 5, 13—14).

Bog ima pravo na čistoću svećeničkog bića radi svoje svetosti. Duše žele imati na raspolaganje njegovo cijelo biće da im bude ideal uspinjanja i duhovni magnet pridizanja. On se mora čuvati u savršenoj čistoći radi Oltara!

Ono što se posvećuje samo službi Božjoj izuzima se upotrebi ljudskoj. Sakramentom svećeničkog reda svećenik je konsekriran poput kaleža. U taj živi kalež slijevaju se moći i ovlaštenja Kristova vječnog Svećeništva. »To pak blago imamo u glinenim sudovima...« (2 Kor 4, 7). Kako treba oprezno stupati putem života da se ne razbije tako krhka posuda koja je ipak skupocjena jer sadrži najsvetije bogatstvo!

Čitavo svećeničko biće je konsekrirano za službu oltaru, i ono ne smije biti obeščašćeno. Stoga svećenik sa samim sobom mora postupati s najvećim poštovanjem, kao sa kaležom punim Krvi Isusove!

Njegov um je posvećen, i zato mora uvijek biti usmjeren u svijetle prostore vječnih istina. Njegov se razum mora uvijek hraniti puninom božanskih stvarnosti. Svećenik mora poput orla kružiti uvijek u prostranstvima Božjih ljepota. On mora uvijek sačuvati svoju misao čistom da bi iz očiju zračio nebo.

Svećeničko je srce konsekrirano za najveću Ljubav, stoga u njemu smije stanovati samo ljubav Božjeg Srca.

I njegova su usta posvećena. Kako se dugo pamte svećeničke riječi! Bog je dao veliku moć svećeničkoj riječi. Ona ima moć pretvorbe, odrešenja i posvećenja. Svećenička riječ može rasvijetliti i najdublju tamu. Ona može podići iz očaja i upaliti nadu. U toj riječi može zvoniti vječnost i gorjeti ljubav. Ali ako svećenička riječ bude ružna, dvolična, zla, ona razara prokletstvom najteže sablasti.

Svećeničke ruke su konsekrirane! Čudesne su te ljudske ruke. One su nenadoknadiva nadopuna razumu, i kad je čovjek obogaćen darom spoznaje i instrumentima svojih ruku, tek onda zauzima svoje pravo mjesto među stvorenjima. A svećeničke posvećene ruke postale su Božji instrumenti, i njima se služi Utjelovljena Riječ da dariva Sebe i svoje Darove dušama. One moraju biti čiste i odisati nevinošću Djevičinih ruku!

Stoga za svećeničku osobu na poseban način vrijede riječi sv. Pavla Korinćanima: »Ne znate li? Hram ste Božji, i Duh Božji prebiva u vama. Ako tko upropašćuje hram Božji, upropastit će njega Bog. Jer hram je Božji svet, a to ste vi« (1 Kor 3, 16—17).

Kralj Baltazar u svojoj pijanoj nadutosti htio se narugati Bogu (Dan 5, 2) pa je upotrijebio zlatno i srebrno posuđe iz jeruzalemskog hrama za svoje orgije. »Iznenada se pojaviše prsti čovječje ruke koji stadoše pisati, nasuprot velikog svijećnjaka, po okrečenu zidu kraljevskog dvora, i kralj vidje dlan ruke koja pisaše. Kralj problijedje, misli ga uznemiriše... koljena mu stadoše udarati jedno o drugo« (Dan 5, 5—6).

»Mene, Tekel, Parsin« (Dan 5, 25)! A samo su bile obeščašćene metalne posude! Koliko je strašniji zločin obeščašćenje žive posude Gospodnje — novozavjetnog svećenika! Kako je za Nebo užasno odvratan prizor svetogrdnih na oltaru! Concubinus! Adulter! Tko se smije uspinjati u blizinu Najsvetijega okaljanih ruku i pokvarena srca?

Koliko je strašne tjeskobe u dušu našega Gospodina unijela Judina prisutnost kod stola svete Večere! Njegovu presvetu ljudsku dušu tištala je blizina Velikog petka, ali još više blizina grijeha u duši njegova apostola. I Juda je primio zalogaj iz ruke Učiteljeve, ali »poslije tog zalogaja uđe u nj Sotona« (Iv 13, 27).

Misa, Pričest, Živi Gospodin — ocean Božjeg svjetla i svetosti, a sacerdos sacrilegus usuđuje se ulaziti u tu Svjetlost cum mysterio iniquitatis u duši! Judina prisutnost kod Božjeg stola!

Dobar, opak blaguju ga,
Kob je ipak svakom druga:
Život ili smrtni mrak.

Može li se još spasiti duša koja se privikne na prokletstvo svetogrđa? Takve duše postanu gluhe za Riječ i neprobojne za Milost. Svetogrdnici su grešnici paralizirane savjesti i oni će tek na Sudu ugledati svoju pravu stvarnost. Tada će ih obuzeti groza vječnog užasa! »Gledat će onoga koga su proboli!« (Iv 19, 37).

Kad bi progledali barem prije nego bude zauvijek prekasno!

Draga braćo svećenici, uključimo u svoj memento svakog dana pale svećenike. Bilo ih je u Crkvi, ima ih i bit će ih do konca svijeta. Nitko ne smije biti ravnodušan prema sudbini svećeničke duše. Svaki je svećenik duboko položen u Isusovo Srce, pa i onda kad se iz njega istrgne, to ga Srce često dugo i strpljivo čeka sa svojom otvorenom i krvavom ranom.

U ovom Svetom Tjednu opet ćemo pratiti Gospodina i Njegovu muku. Razmišljajmo o nečem potresnom!

Davno je to bilo kad su se s Golgote razbjegli i židovski poglavari i rimski vojnici, mučitelji i krvnici Božjeg Sina! A Krist još uvijek visi raspet na Golgoti svojih oltara. I još kao da se nisu stišale psovke i pogrde podno križa! Tko to još grdi Spasitelja dok se On žrtvuje? Nisu li to oni što se uspinju oskvrnjena srca i okaljanih ruku?

Kada se ugasi vjera, nastaje tama. U tom mraku ne vide koga probadaju! Braćo svećenici, nitko od nas ne smije zadati tolike tuge najboljem Srcu!

Pod križem ćemo stati u društvo žalosne Majke, nevinog Ivana i pokornice Magdalene. Molimo za sebe i za palu braću! Na Veliki petak obećajmo svome Gospodinu da ćemo njegovom milošću pomognuti u svom svećeničkom životu vjerno čuvati venerabiles manus et cor castum.

»A ovo je naša slava: svjedočanstvo naše savjesti da smo u svijetu živjeli — osobito prema vama — u svetosti i iskrenosti Božjoj, ne u mudrosti tjelesnoj, nego u Božjoj milosti . . .« (2 Kor 1, 12).

Uz pozdrav i blagoslov svima želim čistu uskrsnu radost.

(1965)

5. ODGOVORNOST PROPOVJEDNIKA

Na blagdan Presv. Srca Isusova je dan svećeničkog posvećenja, a ove godine od pokretača je prodložena, i od Sv. Oca blagoslovljena, tema s naslovom Sacerdos Magister — svećenik učitelj, svećenik propovjednik! Neka Gospodin blagoslovi ovih nekoliko riječi da vam pomognu usmjeriti misli u meditaciji toga dana!

Cestom od Jeruzalema prema Gazi vozi se Etiopljanin, mogućnik kraljice Kandake. Bez sumnje, to je bio čovjek gladan istine. Došao je u Jeruzalem da se pokloni u hramu, ali želio je nešto više znati o onom Nepoznatom kome se molio. Bio je gladan Božje Riječi. Kupio je svitak proroka Izaije i sa pobožnom slutnjom da će iz njega naučiti božanske istine, razvio ga već na kolima i čitao. Ali brzo je uvidio svoju nemoć da sve shvati. Imao je u ruci jedan isječak i taj mu je bio nerazumljiv, jer mu je još cjelina Objave bila skrivena.

»Ko janje na klanje odvedoše ga, ko ovca nijema pred onima što je strigu ne otvara svojih usta. U poniženju sud mu je uskraćen. Naraštaj njegov tko da opiše? Da, uklonjen je sa zemlje život njegov«. Nikako nije razumio o kome to prorok govori. Tko će mu otkriti pravi smisao? Zar nije to mogao učiniti onaj isti Duh Sveti koji je nadahnjivao Izaiju? — Ali »Duh reče Filipu: »Pođi i pridruži se tim kolima!« Doveo ga na tu cestu anđeo Gospodnji. Bog se Filipom poslužio da jednoj duši dobre volje objavi sebe, svoju ljubav i svoje Otkupljenje. (Dj. ap. 8, 26—40.)

A kad su molitve i milostinje Kornelijeve u Cezareji konačno pripremile tlo njegova srca za primitak Riječi, anđeo mu nalaže da pošalje ljude u Jopu po Petra koji će mu navijestiti spasenje!

Bog je najprije govorio po prorocima, a onda u punini vremena progovorio nam je po Sinu (Hebr. 1, 1 . . .). Kako je negdje neodoljivo zvonio glas Sina Božjega kad je govorio kao onaj koji ima vlast! Govorio je u zbornicama, u trijemovima Hrama i iz lađice na dragom Jezeru. Govorio je na Gori, u pustinji, na trgovima i cestama.

»Pođite po svem svijetu, propovijedajte Evanđelje svemu stvorenju! Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se!« (Mk 16, 15—16).

Odonda je već prošlo gotovo dvadeset vjekova. Selili su se narodi, dizala prijestolja i rušili vladari. Mnogi ratovi su mijenjali granice carstva, stvarali kraljevstva i brisali ih. Kako je zaglušna ta tutnja-

va povijesti! Uvijek je zadimljena od borbi i sukoba, uvijek razdirana vikom duhovnih i fizičkih obračuna.

Koliki su nastupili u toj drami, govorili, privlačili, rasplamsavali buntovne pokrete, a onda nestali — i njihove riječi spavaju pod prahom starih arhiva! Mrtvi su oni i umrle su njihove riječi!

Samo je jedan učitelj čije riječi neće proći (Mt 24, 35).

Samo je jedan Učitelj koji ima riječi vječnoga života. (Iv 6, 68).

I te su riječi preživjele i nadživjele sve potrese svijeta i zvonit će do konca vremena — uvijek nove, uvijek neodoljive kao nekoć na Gori. Kako su božanske Učiteljeve riječi! Tako su jednostavne da ih mala djeca gutaju, a tako duboke da im do dna nisu dospjeli još ni Augustini ni Tome! Odjevene su u priproste riječi naših ljudskih parabola, a tumače vječnost i tajne Neizmjernoga. Iz zabačene Galileje razlile su se do krajeva zemlje. U Božjem su srcu začete i po njima su se bezbrojne duše preporodile za život.

Svjetlo su bezbrojnih srdaca. Po njima su mnoštva našla mir i ušla u pokoj vječne svjetlosti. Teku kao velike rijeke, a stalnije su od najtvrđih stijena. Bacaju se kao sjeme, a kad niknu na njivama Crkve, sazrijevaju u »mnoštvo veliko ... iz svakoga naroda, i plemena, i puka i jezika! Stoje pred prijestoljem i pred Jaganjcem, odjeveni u bijele haljine; palme im u rukama« (Otkr 7, 9).

Kako su plodne Učiteljeve Riječi! Njihov glas slijede procesije djevica. Njihova istinitost oduševljava vojske mučenika da umiru predano i sa smiješkom, jer su te riječi pune neprevarljive nade. Svijet su obogatile obiljem svetaca, u nebo dovele mnoštvo sretnika.

Kako su sudbonosne Učiteljeve riječi! Otvoriti im dušu znači spasiti se, zatvoriti im srce znači zauvijek se izgubiti u vječnom plaču, tami i ognju.

»Određeni su za vječnu propast« (Ps 91, 8). One su život, jer čovjek ne živi samo o kruhu (Mt 4, 4).

Koliki su ih naraštaji čekali, koliki ih neće čuti, a one su Melem i Hrana! Koliki ih ne smatraju važnima, a one su nadahnuće najvećih djela i otkrivenje jedine Ljubavi!

Kako su teške i moćne Učiteljeve riječi, a kako se krhkim sredstvima prenose! Ne naviještaju ih anđeli. Ni Kerubini ni Serafini. Kratko su vrijeme sinovi ljudski mogli slušati Sina Čovječjega koji

je jedini bio dostojan da ih Objavi! Tako su nenadoknadive i potrebne, a raspeli su Ga da bi zašutio!

Ali da one žive uvijek i da bi po njima živio svijet, Učitelj ih je povjerio krhkim ljudskim ustima apostola, biskupa i svećenika. Filip ih je morao donijeti Etiopljaninu, Petar Korneliju. Radi njih će Stjepana zasuti kamenjem i neće ga obraniti legije anđela. Ipak ih nije mogla zaustaviti nijedna granica. Nije ih mogla zagušiti nikakva tamnica. »Riječ Božja nije okovana« (2 Tim 2, 9).

Nepobjedive su Učiteljeve riječi, makar ih raznose samo ljudi poslani kao janjci među vukove!

Zato su takve, jer su Božje — riječi života koje neće proći.

Dragi brate svećeniče, i ti si odabran. I ti si posvećen da budeš službenik tih plodnih, sudbonosnih — Božjih riječi! Od tebe ih u ovom trenutku povijesti i na tom djeliću zemlje očekuju duše kojima si poslan! Vidiš li malenu djecu kako te gledaju velikim očima i očekuju da im otkriješ velike Tajne i Boga koji je sakriven u njihovim još nevinim srcima!?

Svake nedjelje i blagdana okrećeš se u svojoj crkvi prema djevojkama i mladićima koji žele čuti uvijek nešto novo, a ti imaš riječi koje će biti nove i na sudnji dan kad bude već sve ostarjelo i prošlo.

I oni muževi, možda i učeni, u kutovima crkve šute jer od tebe žele čuti jedinu riječ koja može smiriti dušu punu velikih pitanja.

Kako s velikim poštovanjem i strahopočitanjem moraš propovijedati i tumačiti Božju Objavu! Ne smije tu biti mjesta za tračeve i lične obračune. Ne smije se riječ ulice unijeti u svetište!
Kao prije Pričesti, tako bismo morali i prije propovijedi udarati se u prsa i govoriti skrušeno: Gospodine, nisam dostojan da objavljujem tvoju Objavu!

Ali tebi je rečeno kao i Jeremiji: »Evo, u usta tvoja stavljam riječi svoje« (Jer 1, 9), zato smiješ po tom ovlaštenju naviještati Božje istine, no sa što dubljom spoznajom njihove svetosti; one su jednako svete kao i one koje je sv. Pavao čuo: »arcana verba, quae non licet homini loqui — »neizrecive riječi, kojih čovjek ne smije govoriti« (2 Kor 12, 4).

Bog je imao veliko povjerenje u tebe kad je htio da ti budeš »učiteljem narodâ u vjeri i istini« (1 Tim 2, 7).

Propovjednik mora poštovati s najvećim poštovanjem i duše kojima upućuje Radosnu Vijest! Na vagi stvorenih vrijednosti svaka duša je teža od svemira. Koliko ih treba ljubiti da bi im se moglo govoriti prodorno i uvjerljivo! Svaki je čovjek vječnost. Sve treba nastojati osvojiti za blaženstvo naizrecive radosti.

Dragi brate svećeniče, radi se o Božjim Objavama i o vječnosti duša, stoga moraš uvijek pripravan predavati istine koje su ti povjerene. U čemu je najbitnija priprava?

Za propovijedanje se treba jednako spremiti kao za Misu i Pričest. Uvijek se treba uspinjati na svoju duhovnu katedru rasvijetljen molitvom, čiste duše i nadasve ponizan. Ne govoriš ti, nego Bog govori po tebi. Ne smiješ tražiti sebe, nego duše. Ne smiješ osvajati za sebe, nego za Učitelja. Uvijek moraš biti ponizan i čist. Samo onaj koji Boga ljubi može govoriti o Božjim tajnama tako da uvjerava i osvaja. Božja riječ mora biti i tvoja riječ, sva tvoja, i ti moraš biti sav u njoj. Ona mora u tebi živjeti i ti u njoj, tvoja pamet i srce!

Ne dolazi nikad pred svoje slušatelje iz buke i žamora svijeta! Dođi iz tišine! Pred Svetohraništem malo dublje otvori svoju dušu, i Učitelj će je napuniti svojim mislima. Onda će tvoje riječi padati duboko u srca. Bit će prodorne i neodoljive, doista Božje riječi!

Superbus ac immundus orator destruit, humilis et castus praedicator Regnum Dei aedificat! Toga je tako duboko bio svjestan žarki ljubitelj Krista i apostol naroda, pa piše: »... krotim svoje tijelo i zarobljavam da, pošto sam drugima propovijedao, sam ne budem isključen« (1 Kor 9, 27).

Kardinal Cicognani u ime Sv. Oca piše za Dan svećeničkog posvećenja: »Naime iz svakodnevnog sjedinjenja s Bogom svećenik mora crpsti onu snagu govora da tim svojim riječima prosvijetli i oduševi ljudske duše za Boga. Nikad neće biti savršeno uspješan učitelj koji svoju nauku ne potvrdi i utvrdi vlastitim primjerom života. Nepostoji ništa bolje, što bi trajno poticalo druge na pobožnost i štovanje Boga, od života i primjera onih koji su se posvetili božanskoj službi« (Con. Trid. Sess. XX, De Reform/I).

Draga braćo svećenici, neka vas neprestano nadahnjuje i štiti Bezgrešna Božja Majka u vašoj učiteljskoj službi, a kao blagoslov neka budu riječi sv. Pavla Timoteju: »Pripazi na samog sebe i na poučavanje! Ustraj u tome! Jer, to vršeći, spasit ćeš i sebe i one koji te slušaju« (1 Tim 4, 16).

(1965)

6. GRAD NA GORI

»Ne može se sakriti grad koji leži na gori..« (Mt 5, 14)
Grad na gori izdaleka je privlačio na sebe poglede prijatelja i neprijatelja. Jednima je služio kao utočište i zaštita. Protiv drugih je stajao kao obrambena tvrđava, neosvojiv i čvrst!

Izrasli iz ljudskih nemira da budu mjesta sigurnosti i nade, svi ti gradovi na strmim uzvisinama pričaju povijest tužne stvarnosti: da se je čovjek uvijek bojao čovjeka.

Sva je povijest puna borbe među ljudima, često samo za zemaljske interese. Ljudi se sukobljuju u perspektivi vremena. Ali Zemlja je, također, pozornica velike duhovne borbe u perspektivi vječnosti.

Dobro i Zlo! Grijeh i Milost! Ljubav i Mržnja! Ljudska se povijest ne može niti razumjeti niti protumačiti samo s materijalističkih i racionalističkih gledišta, kao što nam ni anatomija, ni fiziologija, ni fizika, ni kemija ne mogu potpuno i definitivno protumačiti čovjeka. Njegove ljubavi i mržnje, težnje i slutnje, želje i nade, misli i odluke izmiču i elektronskim mikroskopima. Nikakvom kemijskom analizom ne može se objasniti njegova vjera i nevjera, vjernost i izdaja. Za sve to nema tumačenja u dimenzijama tijela. Čovjek — misaoni graditelj i rušitelj svojih vlastitih djela — duhovnim elementom svoga bića postaje subjekt u velikoj povijesnoj drami. Ali ne sâm ni jedini. Niti čovjek može biti dovoljan tumač svih velikih događaja, razvoja i tajna. Objašnjenje svega ne može se naći samo u nekoj fiziologiji ili filozofiji povijesti.

Postoji i teologija povijesti. Čovječanska drama ima metafizičke uzroke i podliježe nadnaravnim utjecajima. Ona ima i određeni eshatološki cilj! Ona se odvija po vječnoj zamisli Božjoj. Bog je njezin glavni graditelj, ali ne sâm ni jedini. I čovjek je kao slobodno biće pozvan da bude aktivan subjekt u ostvarivanju velikog plana. Dakle, na pozornici svijeta Bog vodi, ali i čovjek ima reći svoju riječ. No još netko ima dopuštenje da igra svoju ulogu!

»I nasta rat na nebu« (Otkr 12, 7). Pobuna duha prenesena je u ljudsku dušu i ljudsku povijest. Nemiri savjesti postaju i nemiri svijeta. Grijeh postaje izvor suza i krvi, tuge i smrti.

Abadon, kralj anđela ponora (Otkr 9, 11), »čovjekoubojica od početka... otac laži« (Iv 8, 44) obilazi kroz svu povijest palog čovječanstva kao ričući lav i traži koga da proguta (1 Petr 5,8). Velike mržnje povijesti, koje često nadahnjuju neshvatljive zločine, ne mogu se protumačiti samo razmjerima ljudskog bića.

Objava nam otkriva prisutnost sotonske pakosti u lomovima savjesti i padovima povijesti. Samo tako možemo razumjeti zašto je ta drama tkana od svjetla i tame, zašto je izlomljena tolikim suprotnostima dobra i zla. Mnoge stranice čovječanskih kronika su ispisane divnim ostvarenjima milosti, a opet tolike su pune odvratnih grozota.

Naš blagoslovljeni Gospodin — Veliki Svećenik Isus Krist — ušao je u središte tog apokaliptičkog rvanja. On je postao »signum contradictionis« (Lk 2, 34). Iako je mirotvorce nazvao sinovima Božjim (Mt 5, 9), ipak nije zanijekao trajnu opstojnost duhovnog rata. »Ne mislite da sam došao mir donijeti na zemlju. Ne, nisam došao donijeti mir nego mač« (Mt 10, 34).

Svaka ljudska duša je bojište na kojem se vodi sudbonosna bitka između Krista i Abadona za njezinu vječnu sudbinu. Ni svećenik nije pošteđen. Kušač se je usudio približiti i Sinu Božjemu i pokušao ga je baciti pred sobom na koljena (Mt 4, 1—10). Za njega je svaki svećenik najpoželjniji plijen. Kada je neprijatelju uspjelo oboriti grad na gori, onda su mnogi pali. Ako se u svećeničkoj duši utrne svjetlo milosti smrtnim grijehom, onda je duhovni grad na gori oboren. To je najtužniji poraz, to je najcrnja izdaja Ljubavi, to je nož u Božje Srce.

Susrećemo ljude na putovanjima, nalazimo ih u kućama, gledamo u crkvama. Svaki taj čovjek, kojeg susrećemo na svom putu, nosi u sebi svoju najveću tajnu. Pred svakim si možemo postaviti ozbiljno pitanje: da li je u stanju milosti ili grijeha? Da li nosi u sebi prisutnost i svjetlost Ljubavi ili crnu noć prokletstva? »A bijaše noć« (Iv 13, 30). To je uvijek najintimnija, najskrivenija, ali i najsudbonosnija tajna svakog čovjeka.

Svećenik, ljubimac Božji i nada Gospodinova, mora biti neosvojiva utvrda Božja. On mora stajati vjeran i čvrst — doista kao grad na gori — da bi bio sâm obrana, utočište i zaštita tolikim napastovanima i klonulima.

Otkupljenje je izvršeno da bismo imali život u izobilju, a taj život je milost, božanska stvarnost naše duše kojom smo dionici Božje Ljubavi, ljepote i svetosti — consortes divinae naturae. Nema većeg bogatstva, nema veće časti, nema veće sreće od stanja milosti. Gubitak milosti je gubitak duše i Boga samoga! »Ta što će koristiti čovjeku ako sav svijet stekne, a životu svom naudi?« (Mt 16, 26). Milost je najviša dragocjenost i najdraža stvarnost nad kojom svaki svećenik osobito mora bdjeti i čuvati je zaljubljenom revnošću uvijek i svuda. »Quia melior est gratia tua quam vita . . .« (Ps 62, 4).

Na žalost, mnogi kršćani veći dio svoga života prožive u nemilosti i danas za mnoge grijeh više ne predstavlja najveću tragediju i najžalosniju nesreću. Kolikima bi se moglo reći ono isto što je Ivan morao napisati anđelu crkve u Sardu: »... imaš ime da živiš, a mrtav si« (Otkr 3, 1). Koliki opet hodaju neprestano po ivici ponora pazeći na sebe tek toliko da smrtno ne sagriješe.

Svećenik ne smije biti među takvima, jer tako se vladaju samo nezahvalne, niske duše. Svećenik mora neprestano rasti u milosti jer je više ljubljen i više mu je dano. »Kome je god mnogo dano, od njega će se mnogo iskati. Kome je mnogo povjereno, više će se od njega iskati« (Lk 12, 48).

Stoga svećenik mora biti čovjek duboka duhovnog života da bi se održao na visinama. Nije svejedno hoće li biti žarulja od pet ili tisuću svijeća. Milost je život pun božanske dinamike i on svaki dan može postati bujniji, snažniji i ljepši.

Svećenik je često tako sâm i osamljen. Postavljen je u sredine koje mu nimalo nisu sklone. Izložen prigodama koje ga mame, postaje tako često umoran od napora i borbe. Kušač iz vječnih tmina znade osobito bijesno i uporno nasrtati na svećeničku dušu. Dnevne brige i križevi znaju učiniti srce malodušnim. Htio bi toliko dobra dati i učiniti ljudima, a žanje toliko mržnje i klevete! »Sine moj, tolikim si opasnostima izložen da mi se doista smiliš« (Schrijvers: Isus svećenik).

Da u svim tim okolnostima i pogibeljima ostane nosilac svjetla, svećenik mora neprestano umnažati svoje duhovne zalihe. Svaki dan pred Gospodinom mora si iskreno položiti račun o svojoj vjernosti i o svojoj ljubavi. Njegova savjest mora biti fini, osjetljivi duhovni seizmograf koji registrira i najmanji potres. Svećenička duša mora imati duboko razvijen osjećaj pažnje prema Gospodinu, tako da se nikad ne pomiri s onim što vrijeđa Božji pogled makar i u manjoj stvari. »Tko je vjeran u najmanjem, i u najvećem je vjeran; a tko je u najmanjem nepošten, i u najvećem je nepošten« (Lk 16, 10).

Iskren ispit savjesti u njemu će podržavati trajno raspoloženje skrušenosti i nastojanje da neprestano brusi svoju dušu kako bi bila kristalno lijepa i velikodušna. Dobar ispovjednik i redovita ispovijed nenadoknadiva su pomoć za odgoj svećeničke svetosti. Kada se pak češće nađu zajedno svećenici vođeni istom željom za svetošću i prožeti duhom velikodušnosti, onda će si oni biti snažna pomoć na putu duhovnog uspinjanja. S tom su nakanom i svrhom preporučene i mjesečne rekolekcije. Uz ostale duhovne vježbe i

sredstva mjesečna rekolekcija je tako potrebna da se svećenička duša opet potakne, ohrabri i održi, ali ona doista mora biti dan sabranosti, molitve i skrušenja.

Svi moramo pomoći svakomu da nijedan ne bude sâm i napušten. Ako itko, onda bi svećenici morali njegovati toplu međusobnu povezanost u ljubavi i iskrenosti. Nitko ne smije stajati skrštenih ruku kad je netko u opasnosti i možda još jedva odolijeva navali zlobnog neprijatelja. Acies ordinata mora priskočiti u pomoć slabijem bratu odlučno i srdačno. Govoriti: Što me se tiče? — značilo bi izdati ljubav!

Svaki je svećenik Božji grad na gori. Svaki je svećenik Božja utvrda na liniji Božjeg Kraljevstva. Svaki svećenik mora posjedovati velike zalihe božanskih snaga da se uvijek od njegove velike i jake duše odbiju svi juriši neprijatelja Božjeg! Svaki svećenik na svakom mjestu mora opravdati povjerenje koje u njega polažu Bog i Crkva. Kako bi ikada ljubimac Božjeg Srca i dijete Božje Majke smio prijeći u tabor Abadonov!? Dragi brate svećeniče, Božji grade na gori, budi čvrst i neosvojiv!

»Bdijte, postojani u vjeri, muževni budite, čvrsti« (1 Kor 16, 13).

(1965)

7. U DOBRU I PLEMENITU SRCU

Pod vodstvom Biskupskih konferencija priprema se prijevod i štampanje koncilskih Dokumenata. Sigurno ih očekujete sa znatiželjom, i to je dobar znak. Plod su ustrajnog rada kroz godine. U njih je uložen napor mnogih mudrih i za Božju Crkvu oduševljenih osoba. Tisuće umova i srdaca ih je gradilo u Auli i na komisijskim sjednicama. Konačno isklesani, dobili su gotovo jednodušni Placet svih biskupa svijeta i — potvrđeni od Petrova Nasljednika Pavla VI — dobivaju zakonsku punomoć za cijelu Crkvu.

Ali koncilski Dokumenti nisu samo ljudsko djelo. Koncil je budio misli. On je raspirivao želje i vodio k cilju. Njegova ljubav zrači iz saborskih Dokumenata. Dočekani su s radosnim nadama.

»Iziđe sijač sijati sjeme« (Lk 8, 5).

Mora biti pripravljeno tlo da bi plodovi bili obilni. Ti su dokumenti dovoljno bogati da budu Magna Carta duhovne obnove u dugoročnoj perspektivi. Upravljeni su cijeloj Crkvi. Neki su određeni posebno nekim dijelovima Crkve, ali opet u vidu cjeline Božjeg naroda, jer u živom organizmu ne smije biti odijeljenih krugova koji bi se izuzimali ritmu cijelog tijela.

Makar se, na primjer, činilo da se dekret De pastorali episcoporum munere in Ecclesia tiče samo biskupa, a dekret De presbyterorum ministerio et vita samo dijecezanskih svećenika, dok bi dekret De accomodata renovatione vitae religiosae trebao zanimati samo redovničke zajednice, ipak se svi ti dekreti tako usklađuju u univerzalnu viziju Crkve da svima moraju postati predmet meditacije.
Sijač je bacio svoje sjeme na njivu Crkve i svijeta, ali ono u našim dušama mora niknuti i rasti. Srca nam se moraju raširiti u dimenzijama sveopće odgovornosti i suradnje. Potrebno je opet, u svjetlu i vihoru Duha Svetoga usvajajući duh Koncila, ispravljati shvaćanja, obratiti se.

Kako su mnogo toga o svojoj službi i pozivu naučili Biskupi u velikoj školi Koncila! Svećenicima će Koncil pomoći da i svoje zvanje dožive u njegovoj širini i dubini. Crkva je Communitas caritatis — Zajednica ljubavi — u kojoj svi moraju živjeti, s njom trpjeti i s njom se radovati.

Ta svijest probudit će duhovni žar apostolske revnosti u svećeničkim, redovničkim i vjerničkim redovima. Ona će pospješiti ostvarenje prijeko potrebnog jedinstva duhovnosti i aktivnosti, osobito među svećenicima. Oni se moraju oduševiti za međusobnu povezanost da u zajednici budu jači, hrabriji, poduzetniji i vjerniji.

Kako je hvalevrijedna solidarnost svećenika jednog našeg dekanata koji su prošle godine zajednički pastorizirali udaljenu brdsku župu koja je već 30 godina bez svećenika, a susjed je nije mogao dovoljno posjećivati! Koji put su prikratili svoje župe, i s pravom, jer nije pravedno da netko obiluje, a drugi nema ništa. I u toj brdskoj župi bilo je ljudi željnih oproštenja i gladnih Boga; bilo je djece koja su radosno primala riječ Božju. Pravo je da su ti svećenici koji put otkinuli od usta svoje duhovne djece i pružili njima. Velikodušnom suradnjom proširena je ravnoteža snaga na jednu zapuštenu župu, i ona je primila duhovne okrepe. Shvaćena je duhovna odgovornost i izvan granica župe. Više nije dosta da spasavamo sebe, nego i mi smo odgovorni za mnoge, za sve. To je Duh Koncila.

Kada, naprotiv, jedan svećenik trinira Misu i propovijed, trčeći možda iz župe u župu da bi udovoljio potrebama Božjeg naroda, a njegov bliži brat se zadovolji s jednom Misom, misleći da je učinio dosta, onda je to grijeh protiv Crkve. S tim grijehom na duši ne bi smio mirno zaspati, kao što ne bi smio imati spokojnog sna ni bogataš koji je otjerao gladnog siromaha ispred vrata.

Vihor Duha Svetoga mora nas osloboditi individualnog i kolektivnog, duhovnog i materijalnog egoizma. Evanđeoska poruka preobražava čovjeka tek onda ako ga nakvasi do dna srca. Duše moraju biti pripravne da poput dobre zemlje — in corde bono et optimo — prime dobro sjeme što ga Sijač sije. Tako nastaju unutarnje promjene koje se zovu *conversio* — *obraćenje*. U tom smislu je Koncil u našim rukama, kako to kaže svećenička revija »Pretre et Apotre« u svom broju od mjeseca prosinca 1965.

Ista revija preporuča svećenicima jedan nacrt priprave od šest točaka da postanemo ostvaritelji velikog programa. Evo ih:

1. Treba nam Duh Sveti, dakle, kao za nove Duhove potrebno se pripraviti molitvom. Koncil za nas i za svijet znači obilje milosti. Srca i duše moraju biti raspoložene i pripravljene da prime te milosti, a mi da im budemo glasnici. Svaki put kad Božjem narodu saopćujemo nešto s Koncila, koncilsko doba započne godinom molitve i oproštenja.

2. Saborske dokumente treba promatrati u duhu vjere. Od Boga su nam dani za svijet, jer nam dolaze preko Crkve. Naša je zadaća i naša čast da ih prenesemo svijetu, da postanu riječ života. Takvi kakvi su, oni nadilaze mnogo naše mišljenje i naše iskustvo. Oni su kao plodna rosa za obnovu kršćanstva.

3. Treba s našim biskupima i s našom braćom studirati te dokumente da shvatimo njihov autentični i duboki smisao. Ako o njima raspravljamo, to je samo traženje načina kako da u njihovu duhu djelujemo. Treba izbjeći nekoliko opasnosti:

a) Zanemariti taj studij pod izgovorom da to znamo jer smo pratili tok koncilske debate značilo bi vratiti se k rutini i ugušiti elan Koncila.

b) Čuvati svoje pozicije, jer više volimo svoje mišljenje i jer je lakše ostati na starom, značilo bi uskratiti poslušnost. Ovdje bi osobito trebalo govoriti o veličini poslušnosti kojom se ostvaruju Božji planovi.

4. Moramo preuzeti svoju ulogu odgojitelja, ali s mnogo inteligencije i strpljivosti. Duhove treba više pripraviti nego im se nametnuti. Treba jasno protumačiti, prodrmati inercije, zauzdati pretjerivanja i maštanja, pokazati ljepotu novih pravila i olakšati nova gledišta.

5. Treba surađivati priznavajući svakome njegove odgovornosti. Ništa ne možeš učiniti sam i ništa se ne stvara samo. Biskup ima svoju zadaću, svećenik također, a isto tako redovnici i laici. Ta suradnja zahtijeva isti duh, ali Crkva je živo tijelo, a ne stroj.

6. S radošću treba ući u moralnu i duhovnu reformu, bez koje će sve ostale reforme biti novi formalizam. Taj napor obnove traži se od sjemeništa, novicijata i od župe. Ponovno moramo razmotriti svoj lični život, svoju molitvu, svoje primanje sakramenata, svoj pogled na bližnjega i svijet . . . « Naš pogled na svijet i osobe koje u njemu žive mora biti Kristov pogled: pažljiv pogled ljubavi na patnju, na potrebe ljudi, a ne ravnodušan pogled; spasiteljski, a ne sudački pogled; pogled koji privlači, stvara povjerenje, a ne pogled koji udaljuje, osuđuje« (Mgr. Maziers, pom. biskup lionski). Nije dosta samo studirati sebe i svoj život.

Razmatranje tih točaka pod vodstvom Duha Svetoga pripravit će naše duše da budemo »oni koji u plemenitu i dobru srcu slušaju Riječ, zadrže je i odnose rod u ustrajnosti« (Lk 8, 15).

(1966)

8. ČOVJEK VJERE

Dekret DE PRESBYTERORUM MINISTERIO ET VITA prodahnut je ljubavlju i zahvalnošću prema svećenicima. Biskupi su željeli iz poštovanja prema svećenicima reći mnogo toga onima koji »su zajedno s Biskupima dionici jednog istog svećeništva i poslanja Kristova« (Dekr. br. 7).

Preko koncilskog Dekreta ponovno je u svježoj ljepoti zasjala Božja zamisao svećenika da bude što savršenije ostvarenje dobrog pastira po Kristovu uzoru.

Naglašeno je svećenikovo dostojanstvo. »Ovaj Sveti Sabor je već više puta sve podsjetio na dostojanstvo reda prezbitera u Crkvi« (Uvod). Osvijetljena je njegova služba. »... Promiču se da služe Kristu Učitelju, Svećeniku i Kralju. Oni su dionici njegove službe, po kojoj se ovdje na zemlji Crkva neprestano izgrađuje u Božji narod, Kristovo Tijelo i Hram Duha Svetoga« (ib).

S mnogo više srdačnog pouzdanja pozvani su na svetost. »A s druge strane, svetost prezbitera mnogo pridonosi da vlastitu službu vrše plodonosno ...« (br. 12).

Biskupi Crkve Božje očinskom iskrenošću ispovijedaju svoju obavezu da svoje svećenike cijene kao prijatelje, poštuju kao savjetnike, susreću kao suradnike i ljube kao sinove (br. 7).

Iz temelja su promijenjene — funditus mutatis — pastoralne i ljudske prilike, pa je Koncil smatrao veoma korisnim da opširnije i dublje — fusius et profundius — raspravlja o svećenicima kako bi ih uspješnije podržao u njihovu ministeriju i bolje upoznao s njihovim ministerijem. Njihov život mora biti briga Crkve!

»Prvenstveno na njima (Biskupima) leži teška odgovornost za posvećivanje njihovih svećenika. Neka se stoga najozbiljnije brinu oko neprestanog izgrađivanja svoga prezbiterija« (br. 7).

I s pravom, jer obnova Crkve pokrenuta Koncilom ovisit će u velikoj mjeri o tome kako će biti ostvarena obnova svećenika. Crkva raste iz Božjeg Srca. Ono je božanski generator Otkupljenja i posvećenja svijeta. Svećenike bih isporedio sa živim vodopadima milosne struje. Moraju biti odlične kvalitete da bi neprestano objavljivali Isusa Krista — Svjetlo svijeta!

Svećenik mora biti najprije VIR FIDEI! Uvijek je korisno poticati nas da njegujemo svoju vjeru. Svaki dan je dobro i potrebno moliti: Gospodine, umnoži nam vjeru! (Lk 17, 5).

Svijetu nije dana veća i uzbudljivija ideja od Objave. Velika pak misao, velika ideja pokreće aktivnost čovjeka to snažnije što ga dublje prožima. O dubini svećeničke vjere ovisi dinamizam njegova apostolata. On je u pravom smislu Vir fidei, Vir Revelationis! Njegova Objava prožima, nadahnjuje i vodi, a on je objavljuje i njoj posvećuje svoje biće i život.

Današnje vrijeme je sigurno jedno od onih velikih razdoblja povijesti kada je cijelo čovječanstvo dovedeno na raskršće sudbonosnih opredjeljenja. Najopasnija strujanja zapljuskuju i savjest, i pamet, i srce današnjeg čovjeka.

Ateizam govori o svitanju novog doba kada bi iz čovječanstva imalo biti izbrisano poimanje svih transcedentnih veza i težnja, normi i nada. On obećava sveopće bratstvo, ali lišeno Božjeg Očinstva.

Egzistencijalizam proglašuje besmislom i čovjeka i njegovu povijest. Agnosticizam bespomoćno sliježe ramenima na sva velika pitanja, koja će ipak razumni čovjek uvijek postavljati, jer je on po svojoj naravi ENS INTERROGANS!

Skepticizam često u mnogim savjestima krči put indiferentizmu koji opet maše rukom na sve što bi moglo biti izvan i iznad sfere tijela. Odatle to mahnito trčanje za užicima tijela. Pronalaženje načina da se pod svaku cijenu što više utope u tjelesnim zadovoljstvima, odbacivši svaku etiku, ispunja i iscrpljuje svu misaonu sposobnost mnogih ljudskih bića.

Nisu li radi svega toga tom svijetu potrebni jaki svjetionici vjere? Svaki vjernik, a pogotovo svećenik, mora danas s najpunijom odgovornošću biti takav svjetionik, i to u jedinstvu sa svima, kako bi Crkva doista sjala u ovom vremenu kao Lumen Gentium!

Naša jaka vjera može privući pažnju misaonih ljudi i dovesti ih u mir i sigurnost Objave.

No vjerovati znači nešto neizmjerno dublje negoli posjedovati samo u glavi skup objektivnih istina i priznati ih kao objavljene. Vjerovati znači ne samo misaono se povjeriti Božjoj Riječi nego i egzistencijalno joj se darovati da ona postane smisao i pokretač integralnog životnog gledišta i djelovanja.

Jedino Objava integralno tumači čovjeka i ona ga mora cijelog prožeti! Sve što postoji i što se zbiva, istinski smisleno je protumačivo jedinstvenom sintezom Božje Misli koju nam Objava otkri-

va. Ona božanskom istinitošću baca svjetlo u tajne bića i egzistencije. Filozofija i znanost tako brzo dođu do svojih granica i ostaju uvijek patuljastih dimenzija u svojim konačnim odgovorima pred onim što nam pruža Objava.

Ona jedinstvenim pogledom obuhvaća početak i svršetak stvari, vrijeme i vječnost. Sve relacije i kontingentnosti imaju temelj i smisao u Apsolutnome, a On se otkriva kao Otac i objavljuje kao Ljubav.

Svećenik vjerom mora biti usidren u Objavi kao u oceanu Istine sav i s punom sviješću da ga je sam Bog uronio u svoje Djelo da bude objavitelj vječnih i Božjih tajna. O tom stupnju predanja Objavi — o intenzitetu i integritetu vjere — ovisi i stupanj svećeničke brige i zauzetosti u njezinoj službi.

Vjera otkriva svećeniku njegov vlastiti misterij. On je sakramentom ređenja sav zahvaćen novom božanskom realnošću. Svojom osobom i svojom egzistencijom utkan je u djelo Božje, u ekonomiju spasenja. Njegov život i biće imaju biti darovani Objavi koju naviješta i Otkupljenju koje dijeli.

Bog odabire svećenika za sebe da sav pripada Njemu, a onda ga posvećenog i obogaćenog Božjim ovlaštenjima daruje ljudima da sav pripada njima. U svećeniku Krist ponovno silazi među ljude da na određenom prostoru i u određenom vremenu »raspršene sinove Božje skupi u jedno« (Iv 11, 52).

»Spasiteljskom riječi užiže se vjera u srcima nevjernika, a hrani se u srcima vjernika, te vjerom počinje i raste zajednica vjernika ... Svećenici su dakle dužnici svima, da s njima dijele istinu Evanđelja, kojom se u Gospodinu raduju« (Gal 2, 5; Dekr br. 4).

Objava je Božji poziv upućen ljudima što ga svećenik razglašuje. On je kao takav glas iz vječnosti koji viče u vremenu. Po svećeniku je Poruka Božje ljubavi uvijek na dohvatu duša. On je vidljiva milost kojom Bog želi sve dovesti k vjeri i okupiti u Zajednicu ljubavi.

Ako je Objava Božji poziv, onda je vjera ljudski odziv. Svećenik je graditelj vjere, i zato sâm mora biti muž vjere, živi primjer totalnog odziva Riječi.

On mora biti muž vjere na oltaru, na ambonu i u ispovjedaonici; muž vjere u sobi, u crkvi i na ulici; muž vjere kad šuti i kad govori, kad trpi i kad moli. »I sve što zaištete u molitvi *vjerujući*, primit ćete« (Mt 21, 22).

Što je njegova vjera dublja, to je dublji i njegov pogled na svijet i povijest. U vjeru uronjena savjest sudi stvarnost grijeha s njegovim strašnim i vječnim dimenzijama; vjerom obuzeta čovjeka zanosi božanski lijepa realnost milosti. Samo duboko proživljena vjera otkriva svećeniku svu ozbiljnost njegove odgovornosti i dalekosežnost njegovih dužnosti.

Svećenik — vir fidei — strepit će nad vječnošću svake duše. Kako bi se usudio sablazniti samo jednoga od malenih kad poznaje, poučen Objavom, tragične razmjere svećeničkih sablazni. Čuo je Gospodinovu prijetnju: »Jao onome po kome dolazi sablazan! ...« Samo u svjetlu vjere shvatljive su svećeničke žrtve i njihova plodnost, ali potresni su i svećenički propusti. »Pravednik će živjeti od vjere« (Rim 1, 17).

Vjera daje puni razlog njegovoj svetosti, ali razotkriva i tamni ponor njegova pada! Jaka vjera drži ga na visini! Naprotiv, ako svećenik postane bezvoljan, ravnodušan prema Božjoj časti i ljudskom spasenju, nije li to simptom da je oslabila njegova vjera. Opetovani sakrilegiji mogu odvesti dušu i savjest u smrt i tamu nevjere! Objava prestane biti hrana i život duše, onda se svećeničkim zvanjem hrani još samo tijelo!

Svećenik može doći u najrazličitija iskušenja. I njegova vjera može biti kušana. Stoga ne smije biti sâm! Podržati ga mora svećenička zajednica — jaka u vjeri, čvrsta u nadi i sva ražarena ljubavlju! Budite zajedno barem jedan cijeli dan mjesečno!

Draga braćo svećenici, neka materinska briga Bezgrešne Djevice, Majke svih svećenika, bdije nad vašom vjerom!

»Tko vjeruje u Sina, ima vječni život...« (Iv 3, 36).

(1966)

9. POSVETITELJ

Sacerdos sanctificator per Sacramentorum administrationem tema je ovogodišnjeg Dana svećeničkog posvećenja. *Pažnja je usmjerena na djelitelja* sakramenta kako bi mu ta služba bila prigoda vlastitog duhovnog obogaćenja.

Nakon duge šutnje javlja se Bog Mojsiju na gori Sinaju. Blizu je davno obećano ostvarenje saveza s odabranim narodom. Ali odmah na početku razgovora Mojsije je upozoren na neizmjernu Božju svetost radi koje je i mjesto tog susreta sveto. »Ne prilazi ovamo! Izuj obuću s nogu! Jer mjesto na kojem stojiš sveto je tlo!« (2 Mojs 3, 5).

Kako su bili strogi propisi za sve što se je odnosilo na Bogoslužje staroga zavjeta u pogledu osoba, stvari i mjesta! Sjetimo se Oze (2 kralj 6, 7), Baltazara (Dan gl. 5) itd! Sve je trebalo podsjećati Božji narod i Božje službenike na svetost Boga živoga, kao i na obvezu vlastite svetosti. »Budite dakle sveti, jer sam svet ja!« (3 Mojs 11, 45).

Stari je zavjet bio samo priprava, slika i nagovještaj milosne punine Novoga zavjeta. »... A evo, ovdje je i više od Jone ... a evo, ovdje je i više od Salomona« (Mt 12, 41—42).
Novozavjetni svećenik je službenik te milosne punine, i s najvećim poštovanjem i s dubokim uvjerenjem mora vršiti svete čine da primjerom svoje pobožnosti u vršenju svetih tajna umnaža svoju vjeru i vjeru svojih vjernika.

Način kako dijeli sakramente i duh kojim ih dijeli moraju dozivati svima u pamet veličinu Božje svetosti.

Često bismo morali meditirati o čudesima koja se zbivaju našim posredovanjem. Ti jednostavni sakramentalni čini pokreću veće, neisporedivo veće energije nego što bukte u dubinama sunca. To su milosne energije i neizmjerno svete struje života. Preko naših ruku prelijevaju se u duše.

Krštenje! »Kako je to začuđujuće jednostavno. Malo dijete spava ili viče, nekoliko kapljica vode prelije se preko njegova čela uz jednostavne riječi vjere: Ja te krstim u ime Oca i Sina i Duha Svetoga ... Cijeli naš zemaljski život ne dostaje nam da do dna shvatimo što se je time dogodilo. Preporođeni smo za jedan novi svijet, iz zemlje smo prešli u nebo: ušli smo u obećanu zemlju, još više, u samoga Boga ...« (1, Lochet OP).

Presveto Trojstvo silazi u dušu, i malo biće je uronjeno u beskrajni ocean svjetla i svetosti! Morali bismo biti potreseni tom čudesnom stvarnošću do dna duše! A da li jesmo? Za taj događaj moramo uvijek pripremiti sebe, roditelje i kumove! Gdje krstimo? Da li je sve uredno, sjajno od čistoće što nam je potrebno za krštenje? Kako krstimo?

Kod svakog krštenja mislimo i na svoje krštenje. Obnovimo svoju vjeru i svoj krsni zavjet!

»Trebat će nam visio beatifica, trebat će nam vječnost da otkrijemo veličinu realnosti: biti kršten« (Lochet).

Euharistija! Misa! Pričest! Što je bio kovčeg zavjetni prema živoj prisutnosti Isusa Krista na našim oltarima i u našim rukama? Oza je bio kažnjen smrću jer je neovlaštenim rukama dodirnuo taj kovčeg.

Novog Kralja stol je ovo,
Na njem, evo, Janje novo,
Starom Vazmu dođe kraj.

Ne shvaćamo, ne gledamo,
Al' po jakoj vjeri znamo
Što van reda biva tu.

Anđeoske eto hrane,
Putnici se njome hrane;
To je kruh za odabrane,
Ne daje se svijetu zlom.

Da li je moguće kraj tolikog Ognja svetosti živjeti, a ne postati topao? Kako služimo Misu? Kako dijelimo Pričest? Da li bdijemo nad čistoćom srca, crkve i oltara? Da li su nam čiste ruke?

Dobar Pastir, pravo jelo,
Smiluj nam se, Janje bijelo,
Daj nam hranu, svoje Tijelo,
Brani, vodi stado cijelo
K strani žića blaženog!

Živi su i živjet će oni koji žive od Euharistije!

Ispovijed! Kakva pretvorba? Grešnik se pretvara u pravednika. Filius mortis in filium adoptionis convertitur! Koliki dolaze kao

baštinici pakla, a odlaze kao baštinici neba! Uskrsnuće duše je veće čudo nego uskrsnuće tijela. I mi smo svjedoci i posrednici tih čudesa.

Ali mislimo i na to da je ispovijed najdelikatnija operacija i da laksnost imade smrtonosnih posljedica. Kako si je formirao savjest svećenik koji ispovijeda »sto na sat«? Ima grijeha koji se namjerno zatajuju. Ako koji ispovjednik možda namjerno ne pita, ne znači li to biti sukrivac u svetogrđima? Ne znači li to izlijevati Kristovu krv u blato? Ima »pokornika« koji takva ispovjednika baš traže. Ne bilo nijednog među nama na kojeg bi se mogle primijeniti Gospodinove riječi: »Može li slijepac slijepca voditi? Neće li obojica u jamu pasti?« (Lk 6, 39).

Ispovjednik mora biti ponizan, jer i sam živi od Božjeg milosrđa. Kad svećenik požrtvovno satima ispovijeda, ne osjeća li se sâm više puta i potresen i obradovan jer se milosrđe Božje njime poslužilo da zagrli tolike izgubljene sinove i tolikim Magdalenama reče: »Idi u miru!«? (Lk 7, 50).

Bolesničko pomazanje! Koliko puta svećenici imaju priliku gledati to raspadanje našeg zemaljskog šatora (2 Kor 5, 1)! Kad pomazuju klonule i umorne udove svetim uljem, dobro je da misle na svoje pomazanje, ali i na prolaznost svega zemaljskoga. »Vidljivo je privremeno, a nevidljivo vječno« (2 Kor 4, 18).

Gotovo svaki dan pipamo prolaznost i zdravlja i mladosti, bogatstva i užitka. To nam mora biti snažan poticaj da mislimo na svoje vječno određenje kako bismo pred odlazak s ovog svijeta mogli govoriti sa sv. Pavlom: »Dobar sam boj bio, trku završio, vjeru sačuvao. Stoga, pripravljen mi je vijenac pravednosti kojim će mi u onaj Dan uzvratiti Gospodin, pravedan sudac; ne samo meni, nego i svima koji s ljubavlju čekaju njegov Pojavak« (2 Tim 4, 7—8).

Vjenčanje! Sakramenat ženidbe je ljudska ljubav zalivena Božjom krvi da bude u službi života. Kako se tu često susrećemo sa svetogrdnim formalizmom! Od svećenika se traži mnogo savjesnosti, požrtvovnosti i strpljivosti u pripremanju mladenaca za taj veliki sakramenat. Pouke, u koje daje dušu i srce, i njega prenose u svjetlo Božjih misli. Kako vršimo tu dužnost na svoje posvećenje?

»Caveas, Sacerdos, a *naturalismo:* on te naime potiče da izbjegneš svaki napor, svaku neugodnost, svaku žrtvu i djelo pokore; da težiš za svim udobnostima, u djelatnosti da tražiš što veću zaradu, da pogled upravljaš prema sve većim dohocima . . . Jednom riječi, uvjerava te da ćeš duše spasiti bez križa.

»Takvo stanje duše odvraća svećenike od velikodušnog i pripravnog dijeljenja sakramenta ... «

»Isto tako, molim, svećeniče, čuvaj se mehaničkog dijeljenja sakramenata: nemoj dijeliti milost poput kakvog stroja ... « (XX dies Sanctificationis sacerdotalis). Svećenik je »kalež do vrha pun života Isusa Krista. Iz njega se ta punina izlijeva u duše« (P. Matheo).

Pobožno dijeljenje svetih sakramenata ujedinjuje svećenika s Bogom i s ljudima!

»Tà i Posvetitelj i posvećeni — svi su od jednoga! Zato se on i ne stidi zvati ih braćom ... (Hebr 2, 11).

(1966)

10. MOJA KORIZMENA OBNOVA — ISPIT SAVJESTI!

Odolijevam li napasti materijalizma?

Materijalizam se protivi vjeri. On je bolest našeg svijeta i negacija Evanđelja. Nalazi plodno tlo u egoizmu svakog čovjeka. Stoga materijalisti mogu biti i oni koji vjeruju u Boga i čine na sebi znak Križa. Križ je, naprotiv, totalna negacija materijalizma!

U ovoj Godini vjere i sâm si ponizno moram ispitati savjest. I ja svećenik! Odolijevam li napasti materijalizma?

1. Oko 50 starih i nemoćnih svećenika očekuje svakog mjeseca redovitu našu pomoć da mogu živjeti. Crkva je dužna opskrbiti ih, a da to može učiniti, svi moramo biti solidarni. Drugih izvora nemamo, osim naše djelotvorne ljubavi. Da li to razumijem? Ili se možda ljutim na svoje duhovne poglavare kad me obvezuju na solidarnost?

2. Bolnice su skupe. Mome bratu svećeniku može se dogoditi da mjesecima mora ležati u bolnici. Može li on to platiti? A ja mu mogu pomoći svojim tako umjerenim doprinosom. Da li sam solidaran? Mislim li na to da će i meni jednog dana biti potrebna pomoć moje braće? Dajem li svoj doprinos mrzovoljno ili ga uopće ne dajem? Nekoliko desetina svećenika naše dijeceze uopće se ne odaziva niti odgovara na poziv svoje duhovne vlasti. Jesam li među njima?

3. Sve župe nemaju jednake materijalne uvjete. Problemi socijalne pravde čekaju rješenje. Ima svećenika koji bolje prolaze, a ima ih koji teško žive. A nije li moj brat u Žumberku ili drugdje svršio isto školovanje kao i ja? Zar je baš moja zasluga, a njegova krivnja, da on ima mnogo teže uvjete života i rada od mene? U anketi su neka braća svećenici velikodušno rekli da bi mogli dati pripomoć za siromašne svećenike. Jesam li ja među njima i da li sam pripravan to konkretno ostvariti? Ili me nije briga za drugoga?

4. Sakupljam li raspadljivo blago? Da li si priuštim stvari koje su luksus, a ne potreba? Da li sam sklon da budem bogat? Da što udobnije živim? Moram li biti baš na svakom inozemnom hodočašću? A moj siromašni brat ili kapelan?

5. Imam suradnika! Kapelan, časne sestre, orguljaš, sakristan, zvonar, kućna pomoćnica itd... Da li mislim — pogotovo u gradovima — da i ti ljudi moraju imati sredstava za život? Da li ih prema objektivnim mogućnostima dolično honoriram? Ili otežem zasluženu plaću? Ili tražim da rade samo »za Božju ljubav«? A ja?

6. Imam li razumijevanja za siromahe koji od mene traže duhovne usluge vezane uz taksu? Strahujem li radi kakvog materijalnog gubitka?

7. Nisam li možda previše zabrinut što ću jesti i u što ću se obući? Smatram li se siromahom i onda kad imam sve što mi je potrebno?

8. Da li razborito trošim crkveni novac prema ljestvici potreba? Da li sam uredan u vođenju crkvenih računa? Mogu li svakog časa položiti račun ili možda odgađam sređivanje izdataka i primitaka? Da umrem, hoće li se moći drugi snaći i ustanoviti pravo stanje? Kakav je duh moje oporuke? Da li uopće imam jednu pravu svećeničku oporuku?

9. Da li točno (vremenski) vraćam dugove i redovito namirujem svoje obaveze?

10. Plaćam li redovito katoličku štampu uredništvima? Prodao sam glasnike, novine, a redakcije nemaju novaca za tiskaru, jer mislim da baš ne ovise o mojoj brzoj uplati? Znam li da postoje radi toga milijunski dugovi? Da li uopće takove propuste ispovijedam?

11. Da li bih mirno prihvatio premještaj i na ekonomski slabiju župu? Da li mi je glavno da imam duše koje mi Krist preko poglavara povjerava? Ne držim li možda položaj kojemu više ne odgovaram? Ne opirem li se sudu poglavara kad misle da bi me prikladniji morao zamijeniti?

12. Imam li uviđavnosti i velikodušnosti za potrebe svoje dijeceze? Ako nešto dajem, činim li to žalosna srca? Ili radosne duše?

13. Da li u razgovorima često iznosim temu o svojim materijalnim »brigama«? Zanimaju li me duhovne teme?

14. Ne završavaju li moje propovijedi uvijek s »praesta quaesumus«?

15. Imam li auto zato da mogu više katehizirati, posjećivati bolesnike, filijale i obitelji? Čuvati zdravlje? Ili zato da me nema nikad kod kuće? Ili mijenjam često auto sa sve skupljom markom?

16. Posjedujem li televizor da mi bude sredstvo kontakta sa zbivanjima u svijetu radi moje pastoralne orijentacije? Radi mojeg

osobnog kulturnog rasta? Ili boravim pred njim satima bez ikakva izbora? Gubim li noćni odmor i ujutro neodmoren služim Misu i nervozan započinjem posao?

17. Osjećam li se u svojoj duhovnoj službi kao kod kuće? Kao riba u vodi? Ili mi je već postao dosadan taj svijet Tajne? Što za mene znači Bog, duše, otkupljenje, žrtva?

18. Da li mi iskreni odgovori na postavljena pitanja daju svjedočanstvo da uspješno odolijevam napasti materijalizma? Ili?

Pred Križem i pred samim sobom moram biti iskren! Imam li hrabrosti da budem iskren? Pred Bogom moram biti iskren! Ako sam Božji čovjek, hvala Bogu!

Ako ne odolijevam napastima? Po čemu sam onda sol zemlje i svjetlo ovoga materijalističkog svijeta? Moram se uhvatiti u koštac sa svojim egoizmom! Stvaranje i Utjelovljenje je Božji altruizam? Evanđelje je Zakonik božanskog altruizma? Moj odgovor mora biti samo djelotvorna ljubav. Bez nje se ne mogu spasiti! Bez nje ne mogu ni drugima naviještati spasenje! Materijalizam je napast protiv istine i ljubavi!

A moj Učitelj je siromašni Isus i njegova siromašna Majka pod križem!

U ovoj Godini vjere i ja se možda moram obratiti?

Za meditaciju: Propovijed na Gori, Mt gl 5—7; Mt gl 23; Mt 25, 31—46.

Blago svima »koji čuvaju tajnu vjere u čistoj savjesti« (1 Tim 3,9).

(1968)

11. KAKO JEDAN »SAVJET« MOŽE POSTATI ZAKON?

»Ima nekih stvari koje se nameću kad se ljubi i vrlo se loše prevode terminima: obaveza, zakon...

Kad vas netko zapita: »Da li je to obvezatno? Zašto je obvezatno?«, onda taj još ne ljubi. Moglo bi mu se odgovoriti: »Ne, u sebi to nije obvezatno, ali kad bi ti razumio o čemu se radi...«

Tako je i s onim što Gospodin zove Kraljevstvom nebeskim. »Neka shvati tko može...« I bilo ih je koji su razumjeli!

Krist tu čini očito aluziju na svoje vlastito iskustvo, kao i na iskustvo svojih učenika i svih onih koji će razumjeti da ne mogu drugačije učiniti nego da prigrle savršenu čistoću kako bi mogli čitavim bićem, tijelom i dušom, biti u službi Božjega Kraljevstva. I to ne snagom nekog zakona, nego snagom logike ili unutarnjeg dinamizma oni s radošću odabiru celibat. Tu radost i taj zanos nalazimo kod sv. Pavla (1 Kor 7: Filip 3 i drugdje). Njemu, međutim, dugujemo najvišu viziju ženidbe (Efež 5). Tu radost i zanos nalazimo i kod nebrojenog broja svećenika, redovnika i redovnica koji nipošto nisu zavidni onima koji su izabrali ženidbu.

Tako se, dakle, ako se shvati, uzakonjuje sama po sebi ona stvar koja se ljubi ili za koju imamo »osjećaja«. Mnoge su obveze bile spontane prije nego su postale zakonom: osjećaj poštovanja je prethodio kodeksu uljudnosti (bontonu).

Ali može li se jedan »savjet« nametati drugima kao zakon? Ili da bude jasno: Ima li Crkva pravo nametnuti kao zakon svećenicima ono što ostaje savjet za sve?

P. Schillebeeck odgovara na to pitanje: Tko ipak prihvaća svećenstvo, premda nije osjetio neku spontanu privlačnost k celibatu, taj se angažira za Kraljevstvo Božje i time svjedoči svoju želju da se pusti osvojiti tim darom. Crkva tada upotrebljava obvezu kao pedagoško sredstvo.

»Zakon celibata provodi u juridičkim terminima unutarnju logiku dubokog religioznog iskustva koje se mora na autentičan način očitovati osobito u životu službenika Crkve. Zakon celibata je pokušaj Crkve da reaktivira ministerij sve do početka iskustva koje je stvorilo spontanu praksu celibata«. (E. Schillebeeck: Autor du célibat du prêtre).

Ta se argumentacija pokazuje kao zaobilazni put, a moglo bi se doći neposrednije k cilju pa reći: Svećenik zauzima u Crkvi, u odnosu prema Kristu, poseban osobni položaj i taj čini obvezatnim za njega ono što je za druge fakultativno.

Ne radi se o tome da svećenika smatramo za nekog »nadkršćanina« ili za neki idol koji se iz daljine promatra. Ne, svećenik je čovjek među ljudima, kršćanin među kršćanima, ali to ga ne priječi da na sastanku i u kršćanskoj zajednici zauzima *Kristovo mjesto*.

Krist hoće biti prisutan na tim sastancima (Mt. 18, 20) jer im je on glava i jer hoće u njima nastaviti svoje funkcije. Kako će biti u njima prisutan? Po službenicima koje je izabrao i koji sakramentom reda participiraju u njegovoj konsekraciji i poslanju. To su biskup i svećenik! Svećenik ujedinjen sa svojim biskupom »učestvuje u autoritetu kojim sam Krist svoje Tijelo izgrađuje, posvećuje i upravlja« (PO br. 2).

Kako treba razumjeti taj svećenikov misterij? Kao *funkciju:* činiti nešto mjesto nekoga što bi on morao činiti? Ili kao *osobno* Predstavništvo: »Ja stojim ovdje na njegovu mjestu i on ovdje djeluje pod znakom moje akcije!« Cijela tradicija (Oci i teolozi) je jednodušna u tvrdnji: Petrus baptizat, Christus baptizat! Po svećeniku, svjesnom svoje uloge, Krist uči, posvećuje i upravlja. Ta se sigurnost rezimira u tradicionalnu izreku: Sacerdos, alter Christus. Max Thurian u svom najnovijem djelu prevodi tu misao ovako: »Ministerijalni karakter je onaj specifični odnos između Boga i njegova službenika stvoren ređenjem, onaj posebni dijalog između Krista i njegova poslanika započet polaganjem ruku, ono specijalno komuniciranje između Duha Svetoga i njegova glasnika uspostavljeno karizmom ministerija«.
(Sacerdoce et Ministère, Taizè et le Seuil)

Mi smo u gornjim definicijama i pojmovima u redu *osobnih odnosa* iznad juridičkih.

Osobni odnos se ne definira nego se živi i živi se u cijeloj egzistenciji. Htio to netko ili ne htio, u svećeniku, kao ni u Kristu, ne može se dijeliti *što čini* od onoga *što jest*. Svećenik je izuzeto biće, znak Kristov i znak onoga što od Krista dolazi. To je život iznad zemaljskoga, život na koji je cijeli čovjek pozvan. Sav svećenikov rad (riječ, sakramenti, zajedništvo vjere i ljubav) je usmjeren prema tome životu, i celibatom je označena cijela njegova egzistencija. Teoretski je istina da su celibat i svećeništvo dvije različite stvari. Može se pače postaviti hipoteza da ih Crkva u

nekim slučajevima razdvoji za dobro vjernika. Ali ostaje da za jedinstvo jedne egzistencije jedno zove drugo, da ta egzistencija bude usmjerena prema jednom cilju, a taj je poslanje Krista i Crkve.

Ovdje se dotičemo posebne motivacije svećeničkog celibata... To je misionarska motivacija. Svećenik je intimno povezan s Kristom i mora ga naviještati svim silama i svim bićem kao najveće spasenje čovjeka... Njegov je život sada vezan samo darom kojim se on dariva Kristu za njegovo djelo. Takav je dar daleko od toga da ga umanjuje. On ga mora voditi iznad njega samoga.

Čim se celibat preuzima iz jednog svjesnog motiva, on dobiva pozitivnu vrijednost, pače i na zemaljskom planu. Primjeri: da se čovjek posveti svojim roditeljima, djeci drugih... Ili još više, da ostvari neki životni program: da bude slobodan kako bi se mogao posvetiti istraživanju, socijalnom radu, njezi bolesnika, odgoju djece i odraslih... Ili još više, ako je netko prikladan da *žrtvuje neke vrijednosti* da se može posve dati još višoj i većoj vrijednosti.

Takav je celibat zaista protivan *egocentrizmu* koji je instinktivni zakon priličnog broja ljudi. Kad se sačuva njegova prva inspiracija, onda on ne može voditi u tjesnoću i osamljenost, nego k sve većem rascvatu. Poduprt nadnaravnim idealom, celibat priziva na sve naravne darove. Takav je svećenički celibat koji u isto vrijeme povezuje s Kristom i čovječanstvom. Krist je uistinu medijator koji pripada Bogu i ljudima. Svećenik je to s njime. Okrenut je k Bogu da prima, zagovara i prinosi: okrenut je k ljudima da daje, sluša i okuplja. Svojim celibatom svećenik se vlada kao čovjek Božji i kao univerzalni brat. On predstavlja Krista zaručenog s njegovom Crkvom!

»On, dakle, živi u jednoj ženidbi, živi u ženidbi nipošto u uskim granicama svoje privatne individualnosti, nego u mnogo širem okviru, na nivou zaručničke veze Krista i Crkve... Radi se o tome da on potvrdi, ispuni i ostvari na sasvim novom planu: javno proklamiranu zajednicu života, vjernost, roditeljsku moć, odgovornost, brigu, strpljivost i ljubav« (Ida Görres, Sur le Célibat des prêtres, str. 55).

Katkad se odbija naslov »oče«. Zašto, ako se ispunja očinsko poslanje? »Da imate u Kristu i deset tisuća učitelja, ipak ne biste imali više otaca. Tä u Kristu Isusu po Evanđelju ja vas rodih« (1 Kor 4, 15) Eto svrhe celibata o kojem Apostol malo dalje govori u svojoj poslanici! Postavlja se pitanje, također, da li današnji svijet može razumjeti celibat »radi kraljevstva nebeskoga«? Uistinu,

ta mu se situacija čini abnormalnom i protivnom svemu što on misli. Šokira ga. Svijet bi se morao zapitati: Zašto...« (Prevedeno iz »Prêtres et Apôtres, ožujak 1970, str. 71—73).

Napomena! Da bi se netko mogao neopozivo darovati jednom idealu, bio on naravnog ili vrhunaravnog reda, treba da ima neke karakterne uvjete. Niti vrijedan brak niti vjeran celibat ne mogu ostvariti površni i neozbilji ljudi. Za jednu i drugu egzistencijalnu situaciju traži se ozbiljan karakter koji se daje potpuno i neopozivo. To moraju biti tjelesno i duševno zdrave naravi, uravnoteženi i uvijek dobronamjerni ljudi. I jedan i drugi životni stalež može živjeti dosljedno samo čovjek dobro formirane savjesti i čovjek koji računa s milošću. Za jedan i drugi stalež potrebna je staleška milost. Lomu celibata kao i lomu braka ne mora biti uvijek uzrok grešna prigoda, ljudska slabost ili čak malicija. Velikim dijelom ti su lomovi uzrokovani nekom nedorečenošću u samom karakteru osobe. U čovjeku su moguća i neka patološka stanja fiziološkog i psihičkog reda koja mogu veoma mnogo utjecati na prosuđivanje i odlučivanje takvog subjekta te prouzrokuju neke vrste *patologiju savjesti.*

Ima činjenica i postupaka koji nisu drugačije protumačivi. Činjenica je da je velik broj onih svećenika koji su se ženili u novije vrijeme s velikim publicitetom (čak im je poslužila i televizija) zatražio rastavu braka. Dakako, da im priskoči u pomoć, naći će se koji »teolog« koji će staviti u pitanje nerazrešivost braka. I tako to ide. Već sâm način kako su neki napuštali svećeništvo dokazuje neozbiljnost u temelju karaktera!

Stoga direktive Sv. Stolice osobito upozoravaju da se posveti posebna pažnja u odabiranju svećeničkih kandidata njihovim karakternim osobinama i njihovu psihičkom i tjelesnom zdravlju. Milost gradi na naravi. Ima naravno poštenih značajeva! Ali ima i nepouzdanih karaktera koji ne pružaju nikakva jamstva da se s njima može računati u povjeravanju ozbiljnih zadaća!

Na to su u savjesti vezani misliti svećenici kad daju svoje sudove o svećeničkim kandidatima. Žalosna iskustva sile na razmišljanje.

Ideje su — bile one pozitivne ili negativne — kao mikrobi. Tko ih u sebi nosi, prenosi ih i na druge. Ipak je razlika u tome što se negativne ideje više primaju, jer postoje u ljudima predispozicije za razna oboljenja.

Za primanje dobrih ideja potrebna je u prvom redu glad za pravednošću. Nosioci dobrih ideja djeluju obično diskretno i

uvjeravaju s pažnjom na slobodu kojoj treba vremena da shvati i da se odluči.

Nosioci negativnih ideja su nasrtljivi. Njima se žuri. Redovito se brzo ruši, a polagano gradi! Oni samo izbacuju blještave tvrdnje, ali brzo bi sustali kad bi se od njih tražili do kraja domišljeni razlozi!

Danas se čuju krilatice: Kako Crkva može obvezati na molitvu Brevijara? Na temelju čega Crkva može zabraniti ženidbu? Kako biskup može zabraniti jesti meso u petak? Što je biskupska vlast u Crkvi? Ljudi će si sami s vremenom birati predstojnike svoje zajednice i od zajednice će oni dobivati vlast! Tko meni može što zapovijedati? Tko mi može što zabraniti?

Da li su takve tvrdnje zaista promišljene?

Da li su domišljene?

Čovjek bi očekivao teološke razloge za takve tvrdnje, ali često iza njih stoji unutarnja kriza! Ako ovakve ideje uđu u život, onda stvaraju rasulo. Nisu li one već očitovanje unutarnjeg rasula čovjeka koji ih nosi? »Sva ta zla iznutra izlaze ...« (Mk. 7, 23).

Ima istinā, darova, milosti i ovlaštenja koja je Crkva primila od Isusa Krista i koja Duh Sveti u njoj čuva i razvija služeći se onima koje je postavio za upravitelje Kuće Božje i Obitelji Božje. Ima stvari u Crkvi koje nikada neće biti dane na glasanje. Ima istinā od Boga objavljenih kojih ne možemo nijekati i ostati u zajednici vjere!

Svakom biskupu i svakom svećeniku upućena je riječ sv. Pavla napisana Timoteju: »Timoteju, poklad čuvaj, kloneći se svjetovnoga praznoglasja i proturječja nekog nazovispoznanja, koje su neki ispovijedali pa od vjere zastranili!« (1 Tim 6, 20—21).

Mnoge je stvari već Duh Sveti jasno rekao u Sv. pismu!

Možda se taj Autor premalo čita i razmišlja?

»Milost s vama!«

(1970)

12. ANONIMNE TUŽBE

»Protiv starješine ne primaj tužbu, osim na osnovi dvaju ili triju svjedoka« (1. Tim 5, 19).

»Pogriješi li tvoj brat, idi i pokaraj ga nasamo. Ako te posluša, stekao si brata. Ne posluša li te, uzmi sa sobom još jednoga ili dvojicu, neka na iskazu dvojice ili trojice svjedoka počiva svaka tvrdnja. Ako li ni njih ne posluša, reci Crkvi. Ako pak ni Crkve ne posluša, neka ti bude kao poganin i carinik!« (Mt 18, 15—17).

Ovi tekstovi Sv. pisma su vrlo važni i danas. Riječ je Gospodnja. Svakom mora biti na brizi njegov brat. Nitko ne smije biti ravnodušan prema tome što se zbiva s njegovim bratom! Ali Isus nas uči kako moramo postupati. Moramo štedjeti njegov dobar glas i nastojati mu pomoći da se oslobodi zla najprije tako da mu pristupimo oči u oči. Brate, ne valja ti to što radiš!« Ako to nije dosta, potražimo nekoga tko bi mogao možda s više ljubavi i uvjerljivosti govoriti palom bratu, pa postoji veća nada da će poslušati. Ako ni to ne uspije, a bratov grijeh je opasan za zajednicu kao tumor, onda treba reći Crkvi, odnosno onomu koji je odgovoran za život Crkve.

To je postupak da se zlo spriječi i brat spasi. Dakle, najprije treba pokušati dobiti brata, to jest spasiti ga.

Ako je tako Gospodin rekao, što bismo onda morali reći o anonimnim optužbama? A ima ih! Kao da to postaje neka moda! Čuvajmo se toga! To nije način da se liječe rane. To nije način da se rješavaju problemi. To nije put k pravednom postupku ni k ljekovitom postupku.

Ozbiljan čovjek i ozbiljan kršćanin, a fortiori sacerdos, pristupit će iskreno, reći otvoreno, i brat će vidjeti da je to izraz ljubavi. Ako ti postupci nisu uspješni, pokušat će još s kojim njegovim i svojim prijateljem pomoći bližnjemu. Ako ni to nema uspjeha, onda će reći poglavaru da on pomogne, ali će poglavaru dati vjerodostojne činjenice da on može, također, iskreno i istinito razgovarati s onim koji je pogriješio. Jedina svrha takvog postupka jest da se sačuva i spasi pojedinac i zajednica.

Anonimna optužba može psihološki uznemiriti poglavara, ali mu ne daje nikakva prava da se na takvu optužbu osvrće ako nema s druge strane vjerodostojnih argumenata. Ako bi se postupalo na temelju anonimnih optužbi, moglo bi se dogoditi da nevin čovjek bude pogođen. Čovjek ima uvijek pravo na to da bude smatran nevinim dok se očito protivno ne dokaže. Samo anonimna optužba nije nikada dokaz. To može biti i kleveta! Pogotovo kad se vidi

da je pisana s nekom mržnjom, kad otkriva neku gorčinu srca i zajedljivost govora.

Anonimne optužbe mogu postati i ucjene! Znamo čiji je to posao. Nipošto nije posao iskrenih ljudi.

Stoga je poglavar dužan učiniti ono što po svojoj savjesti smatra opravdanim i mora imati o svećeniku dobro mišljenje sve dok nema očitih protivnih dokaza. Ako bi mu to mišljenje rušila samo anonimna optužba, onda je po savjesti ne smije uzeti u obzir jer postoji opasnost da nasjedne kleveti i da donese nepravedan sud! To je jasna logika!

Draga braćo svećenici, imam razloga da vam ovo pišem. Imam za to ozbiljnog povoda. Anonimno pisanje smatram u najmanju ruku bolesnom metodom.

Za pravedan sud, bilo o osobama, bilo o događajima, bilo o problemima i situacijama treba imati u vidu sve elemente i činjenice. Stoga je potreban razgovor sa svakim kojeg se to tiče, a ne da se prepričavaju i prenose tvrdnje, govorkanja, sumnjičenja i mišljenja stvorena na temelju nekih »čula—kazala«.

I poglavaru se pomogne samo onda kad mu se iskreno kaže što se misli, jer i poglavar može tada otkriti elemente koji možda sugovorniku nisu poznati, pa mu time pomogne da objektivnije upozna neku situaciju ili problem i da može pravednije suditi.

Vrlo je opasno donositi nepotpune sudove jer mogu biti nepravedni. Ljudski se odnosi moraju uvijek graditi na istinitosti, pravednosti i ljubavi.

Opće dobro mora nam svima biti briga i obaveza, ali za njegovo ostvarenje i zaštitu moramo se boriti samo poštenim sredstvima! Anonimne optužbe ne smatram poštenim sredstvom!

Bit ću zahvalan svakome koji mi dođe i otkrije svoje brige, bilo osobne, bilo za opće dobro. Bit ću zahvalan svakome koji mi iskreno otkrije neke elemente problema kojih ja možda ne vidim. Bit ću zahvalan svakome koji me iskreno upozori na moje propuste i moje postupke! Rado ću saslušati istinu! Ne mogu uvažavati niske udarce iz zasjede, pogotovo kad se tiče optužbe svećenika. Njihova se imena javno (i pismo može biti javna stvar) iznose, a tužitelj je anoniman.

Porazgovarajmo iskreno, otvoreno i pošteno! To je ljudski, a fortiori kršćanski. Pospješit ćemo dobro! Sačuvat ćemo se od zla. Tako nas uči riječ Gospodnja! Ona mora biti naše načelo!

Srdačno vas pozdravljam i želim svima Božji blagoslov!

(1970)

13. KRIŽ I USKRSNUĆE NAŠE MAJKE CRKVE

Ljudska povijest je očito zasjenjena nepravdom, mržnjom, zabludama, patnjom i umiranjem!

Isus Krist—Bog i čovjek—utjelovivši se u naše čovještvo, ušao je u tu stvarnost naše povijesti! Bio je podvrgnut patnji, progonu i smrti.

On je zaista bio »Svjetlo istinsko, koje rasvjetljuje svakog čovjeka« (Iv 1, 9), ali stalno zastirano oblacima zabluda. Bio je Pravednost kojoj su se uvijek suprotstavljale ljudske nepravde. Bio je Dobrota u neprestanom sukobu sa zlobom. Bio je Život (Iv 11, 25) pod stalnom prijetnjom smrti! Bio je Milost, ali stalno gušena grijehom svijeta. Bio je Milosrđe stalno napadano škrtošću umišljenih pravednika. Bio je Nevin, ali uvijek progonjen od dvaju bolesnih mentaliteta: farizejskog i saducejskog! »Savršeni« i »Raspušteni« uvijek su se slagali — premda međusobno neprijatelji — — protiv njegove Istine koja otkriva misli srdaca (Lk 2, 35).

To je bio Isusov život i životni put koji ga je vodio na Golgotu. Neprekidan čas tame. Na Veliki petak slavili su potpun Isusov poraz kao svoju pobjedu. Videći ga u okovima smrti, smatrali su se konačno oslobođeni i bahato su vikali: »Ako si Sin Božji, siđi s križa! (Mt 27, 40). Poraženi mora biti nepošteno ponižen.« tama bî po svoj zemlji« (Mt 27, 45).

Sin Božji je svjesno ušao u tu povijest kao u kupelj krvi! Izabrao je njezinu gorčinu. Nije joj želio izbjeći. Htio je biti njezin otkupitelj. Baš tom gorčinom, s ljubavlju prihvaćenom i do dna iskapljenom, gorčinom gorkom od grijeha svijeta htio je uništiti i grijeh i smrt! Svojom smrću i uskrsnućem odlučio je biti kvasac života, božanskog života, koji će u izobilju ulijevati u duše koje ga prihvate. Tako je odlučio biti kvasac milosti u savjestima da bude kvasac svjetla i sigurnost nade u povijesti. Spojio je KRIŽ I USKRSNUĆE!

Tama je vidjela samo njegov poraz i nikada ne želi vidjeti njegove pobjede. Do dana današnjega! Uskrsnuće je vidljivo samo onima koji hodaju u njegovu svjetlu!

Isus je prošao kroz smrt u uskrsnuće i život! Ušao je u vječnost potpuno rascvalog postojanja. Preobraženo biće! Neizreciva radost života!

Istina ide tim putem do pobjede! Takav je bio Isusov put! O tome očito svjedoče Pisma.

Ali takav je put i njegove Crkve!

Zakoračivši u krvavu kupelj svijeta, Isus u nju uvodi i sve svoje prijatelje. Uveo je u nju i svoju Majku. »A tebi će samoj mač probosti dušu« (Lk 2, 35). I Ona ga prati hrabra i uspravna na putu otkupiteljske smrti koja pere grijehe svijeta. On vodi sa sobom na taj put i svoje apostole. »Zaista, zaista, kažem vam: vi ćete plakati i jaukati, a svijet će se veseliti. Vi ćete se žalostiti, ali žalost će se vaša okrenuti u radost« (Iv 16, 20). O tome svjedoče Pisma i povijest Crkve. Mučenici i mučenice! Nema toga razdoblja povijesti da ne bi Crkva, na bilo koji način i na bilo kojem dijelu svijeta, bila suočena s križem. I za nju je hod prema uskrsnuću ostvariv samo na putu križa, jer jedino na tom putu ljubav se ne može glumiti.

Crkva ne može na ovom svijetu očekivati bolje sudbine od svoga Učitelja! »Sjećajte se riječi koju vam rekoh: Nije sluga veći od svoga gospodara!« Ako su mene progonili, i vas će progoniti« (Iv 15, 20).

U čemu je njezin križ?

Crkva nosi kroz narode Istinu, ali u isto vrijeme diže se uvijek sa svih strana vika zabludâ protiv Istine. Više puta je to zaglušna vika izvana, ali, također, i iznutra, u njezinoj obitelji! Crkva nosi kroz povijest Isusa Krista u cjelovitosti njegova Bića, Nauke i Spasenja, ali često navaljuju na nju i na njega mnoge ruke da ga rastrgaju svojim malim koncepcijama i mjerama. Kad god ona objavi Kristove zahtjeve, koji uzdižu i spasavaju čovjeka u njegovu dostojanstvu i smislu, napadana je da je protiv čovjeka. Kad naviješta zahtjeve Radosne Vijesti, koja govori »o pravednosti, čistoći i budućem Sudu« (Dap 24, 25), svijet se prestraši i govori da je Crkva protiv radosti. Kad kroz mijene vreménâ i civilizacija neprestano objavljuje ono što je primila od Gospodina, svoju Vjeru, superiorno joj se smiješe kako je zaostala! Ako nastupi protiv velikih i malih osvajača ljudskih savjesti, koji za svoj račun žele prisvojiti vlast nad čovjekom, napadaju je da je autokratska, da je protiv slobode i željna vlasti.

Istina je, vlastiti sinovi na svim razinama često prljaju njezino lice svojim grijesima, izdajstvima, nevjernošću. To je njezina žalost i muka! Ali zato, jer joj nisu poslušni, nanose joj najveću nepravdu kad je vucaraju po ulicama i proglašuju velikom Grešnicom! Ona je kriva za sve nevolje povijesti! Isto su tako i njezina Učitelja vucarali po ulicama i doveli k Pilatu: »Kad on ne bi bio zločinac, ne bismo ga predali tebi« (Iv 18, 30).

Ako se u prvoj zajednici našao jedan Juda, kroz povijest će se uvijek umnažati njegov rod!

»Događa se da sveta Crkva biva napuštena od onih koji su od nje primili sve što imaju, ali su postali slijepi za njezine darove. Događa se, sadašnjost to dokazuje, da je ismijavana od onih koje i dalje nastavlja hraniti. Neki vjetar gorke kritike, opće i bez inteligencije, zavrtio je glavama i kvari srce; vjetar koji suši i čini neplodnim, vjetar koji razara i protivan je Duhu Duha. Zbog toga, promatrajući poniženo lice svoje Majke, ljubit ću je dvostruko. Znat ću dokazati da je ljubim u njenu liku sužnja. I dok su neki upravo hipnotizirani crtama na njenom ostarjelom licu, ljubavlju ću otkriti u njoj (s koliko istine!) skrivene snage, šutljive aktivnosti koje ju čine trajno mladom, velike stvari koje se rađaju u njezinu srcu i koje obraćaju zemlju!« (O. Henri de Lubac — Le Christ au monde, br. 1, 1971, str. 19).

Mi vjerujemo u našu Svetu Majku Crkvu!

Uvijek ona rađa i odgaja svece: među djecom i mladima, među očevima i majkama, među starcima i patnicima, među učenima i neukima. Hrani ih Istinom, posvećuje sakramentima i oduševljava ljubavlju! I oni obično ne viču po ulicama i ne tuku se u prsa radi svoje pravednosti! Djeluju kao tihi i preobražajni kvasac u tijestu društva. Sveci se uvijek osjećaju u Crkvi kao u svojoj Kući! Dišu punim plućima svjetlost njezine nauke. Ne proklinju svoje grešne braće, nego ih nastoje liječiti žrtvom svoje ljubavi. Zaista je čudno da može bilo tko opravdati svoju apostaziju s optužbom da odlazi jer Crkva nije dosta sveta za njegovu pravednost!

Crkvi se zaista često događa kao materi koja je othranila sinove, a onda od njih bude ismijana i izrugana jer ima brazda na svom licu koje su joj sami zadali svojim udarcima.
Život Crkve u povijesti ne može biti drugačiji nego što je bio život Isusa Krista. Tu i tamo bljesne koja Cvjetnica, ali, uglavnom, Crkva je trajno pred samozvanim unutarnjim i vanjskim Sinedrijima koji joj nikada neće vjerovati da je ona uistinu Otajstveni Isus Krist (Mt 26, 64). I kad to ustvrdi za sebe, Sinedriji odmahuju: »Što nam još trebaju svjedoci?« (Mt 26, 65).

Kad pak sa svojim Učiteljem ustvrdi da je na svijetu zato da svjedoči Istinu i da svatko tko je prijatelj Istine sluša njen glas (Iv 18, 37), Pilatov rod agnostičkom ravnodušnošću uzvraća pitanjem: »Što je istina?« (Iv 18, 38). I predaje ju na bičevanje!

Premda su ljudi stvoreni za Istinu, ipak vole svojom, grijehom ranjenom, dušom trčati za hipotezama, krilaticama, sloganima koje gutaju bez refleksija. Pred Istinom treba stati! Istina sili na poniznost i razmišljanje. Istina otvara dubine bića i vječnosti. Ne dopušta kompromisa savjesti! Želi ostati uvijek cijela i čista! Samo takva može oslobađati! (Iv 8, 32). Samo tako može mijenjati čovjeka!

Isus Krist je ustanovio Crkvu da njega objavljuje svim narodima! Opskrbio ju je Učiteljstvom i zaštitio Duhom Svetim da ostane u istini! Zapovjedio je svojim apostolima: »Pođite po svem svijetu, propovijedajte Evanđelje svemu stvorenju. Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se!« (Mk 16, 15—16). Ne stavlja li sam Isus Krist pred potresno radikalnu opciju svakoga kome će biti naviještena vjera Crkve?

Stoga se vjera Crkve ne može krojiti vlastitim ukusom, mjerilima subjektivne misli! Crkva mora nastojati tražiti što prikladniji izraz, ali ne može mijenjati stvarnosti! Istina je stvarnost! Veliki, ozbiljni i duboki teolozi, koji su ujedno i najiskreniji vjernici, čine uvijek dragocjene usluge Učiteljstvu kad svojim razmišljanjima nastoje otkrivati bogatstvo Istine s primjenom na život ljudi svoga vremena. Za to smo im uvijek zahvalni! Ali ni oni nisu pošteđeni od krivih interpretatora koji mogu osiromašiti njihovu misao na štetu vjere Crkve!

Tako se obično stvaraju u Crkvi opasni mentaliteti protiv Istine! Dok previše vjeruju sebi, stvaraju klimu nepovjerenja i diobe! Nema ni lijeve ni desne Istine! Postoji samo Istina!

Stoga ne možemo očekivati takvu »demokraciju« u Crkvi da ćemo na mitinzima izglasavati istinitost Istine većinom glasova, bez obzira na njezin objektivni sadržaj! Objektivnu vrijednost moralnih načela (koja jedina čuvaju čovjeka od razaranja i degradacije) nećemo moći prepuštati instinktivnim procjenama podmuklog egoizma. Crkva ne može biti vođena i upravljana metodom uličnih demonstracija. To bi značilo od Tijela Crkve učiniti monstrum!

Slobode nema bez odgovornosti! Života nema bez dužnosti! Sloge nema bez vjernosti Istini! Ranjavati jedinstvo Istine znači ranjavati i zajedništvo ljubavi!

Crkva se ne može poput neke neozbiljne dame razbacivati na sve strane ljupkim smiješcima nastojeći osvojiti jeftine simpatije na račun Kristovih zahtjeva!

Crkva je Mati koja ima dužnost ljubiti sve, braniti sve koji su na bilo koji način osiromašeni, prevareni i zarobljeni! Ona ima dužnost svima reći obvezatnu Istinu jasno i bez prikrivanja. Crkva ima dužnost upozoravati na sve dogledne i nedogledne posljedice ljudskog grijeha. Vjerna Kristovu Duhu, mora biti pažljiva i milosrdna, strpljiva i ponizna, ali u isto vrijeme ima pravo biti iskrena i slobodna, ozbiljna i odlučna! Svaki njezin član mora zračiti taj njezin duh, a posebno pastiri kojima za sva vremena sv. Pavao govori: »Pazite na sebe i na sve stado u kojem vas Duh Sveti postavi nadglednicima, da pasete Crkvu Božju...« (Dap 20, 28).

Ima odgovornosti koje su položene samo na savjest Biskupa i kojih se oni ne mogu odreći a da ne budu nevjerni Isusu Kristu! Oni moraju biti pokretači obnove Crkve sabirući svu velikodušnu suradnju svih snaga raspoloženih da grade Crkvu Božju! Oni moraju sa svih strana sabirati dobru volju da budu Pomiritelji braće ako se porode nesporazumi! Oni moraju biti slobodni pred svakim! Ako se pak susretnu sa zlom voljom, koja unosi štetu u život Crkve, dužni su štititi odlučnom otvorenošću Crkvu! Mentalitet koji bi osporavao tu službu Pastirima Crkve, koje sabire Petar, ne bi bio od Duha Svetoga!

Međutim, Pastiri Crkve zajedno s cijelom Crkvom znaju da ne mogu slijediti Učitelja a da ne ponesu svoga Križa na putu u Eshaton! Iz križa se rađaju duhovna uskrsnuća milosnih pobjeda u nebrojenim sinovima i kćerima Crkve! Križem Crkva umnaža plodove spasenja cijelom svijetu! Križ je put u Život!

»Crkva nastavlja svoje putovanje između progona svijeta i Božje utjehe navješćujući muku i smrt Gospodinovu dok On ne dođe (usp. 1 Kor 11, 26). Od moći uskrsnuloga Gospodina ona dobiva snagu da strpljivošću i ljubavlju podijeli svoje žalosti i teškoće, nutarnje i vanjske, i da otkrije svijetu Njegov misterij vjerno, iako ne savršeno, dok se na svršetku ne očituje u potpunom svjetlu« (LG br. 8)! U vječnom Uskrsu!

(1971)

14. POSVETI IH U ISTINI

»Posveti ih u istini: tvoja je riječ istina« (Iv 17, 17).

U Crkvi postoje nesporazumi. Ako te nesporazume ekstremno postavimo, otkrivamo diobu: konzervativci — progresisti, natražni — napredni, branitelji staroga — borci za novo. Jasno je da se iz takve dijalektike rađaju napetosti. Ljudi se u istoj Obitelji međusobno udaljuju i sukobljavaju kao dva tabora. Izmjena etiketa, optuživanja, nepovjerenja, itd. plod su takvoga stanja.

Sigurno je da to nije zdrava situacija. Stoga treba odlučno naglasiti ispravni kriterij da bi se situacija liječila. Bio bi sasvim pogrešan kriterij ocjenjivanja vrijednosti stvari samo po tome da li je stara ili nova. Kako se tko opredijeli! Netko bi ipak ostajao uz staro samo zato jer je staro! Takav kriterij stvarao bi sigurno zabunu i nezdrav mentalitet. Nezdravi pak mentalitet može zavesti ljude na metode i sredstva borbe koja nisu spojiva s Evanđeljem!

U ljudskom društvu uopće, a u Crkvi pogotovo, konstruktivan, ispravan i vrijedan može biti samo jedan kriterij: kriterij istine i dobra. Ne postavlja se pitanje što je staro, a što je novo, nego što je istina i što je dobro.

Čovjek je nužno svojom razumskom naravi tražitelj istine. On je ens interrogans, biće koje pita. Na svako pitanje može se dati pogrešan ili istinit odgovor! Ili polovičan odgovor! Poluistina, poluzabluda!

Čovjek je glasom svoje savjesti usmjeren na dobro. On je ens bonum desiderans. U dubini svoga bića teži za dobrom, gladuje za pravednošću (Mt 5, 6). Čovjek razlikuje dobro i zlo.

Sigurno je da, bez obzira na subjektivne i ljudske sudove, postoji objektivna istina i objektivno dobro. Čovjek je prema toj objektivnoj stvarnosti usmjeren svojim pitanjima i svojim težnjama.

Čovjek napreduje samo toliko koliko stvarno sve više dolazi u posjed istine, otkriva je u sve većoj punini i dubini, sve do njezine beskrajnosti dok mu se nemirno srce ne smiri konačno u Apsolutnoj Istini — u Bogu (Augustin).

Čovjek istinski napreduje samo toliko koliko postaje bolji u punini značenja pojma dobrote: pravedniji, velikodušniji, čistiji,

skromniji, vjerniji svojim dužnostima (ne samo izvikivač svojih prava), dosljedniji u ljubavi.

Svakako se bitno razlikuju duhovni i materijalni napredak čovjeka. Materijalno čovjek može posjedovati kozmičke energije i putovati na zvijezde. Unatoč tomu može lutati daleko od istine i može biti zao u svom srcu.

Kriterij istine i dobra čuva čovjeka od misaonog i moralnog nihilizma. To je ponor u koji vode putovi relativizma i subjektivizma.

Istina i dobrota su uvijek napredne i nove vrijednosti jer su vječne. Kriterij istine i dobra je uvjet ljudskog rasta, istinskog napretka u totalitetu smisla života.

Moramo se veseliti istini, radovati dobru! Što pak nije istinito i što nije dobro, uvijek je zaostalo i protiv čovjeka, i protiv općeg dobra, nazivalo se ono novim ili starim.

U svjetlu toga kriterija moguće je istinsko poimanje ljudske slobodne volje. To je zapravo sposobnost čovjeka da se opredijeli za istinu i dobro. To je opcija ljubavi. Objektivna stvarnost istine i dobra obvezuje ljudsku slobodu tako da ona nije neodgovorno prepuštena samoj sebi. Iz toga je jasno da sloboda nije samovolja. Samovolja je negacija smisla slobode.

Sve ideje treba analizirati u svjetlu kriterija istine i dobra. Ozbiljnu, odgovornu i dokaznu argumentaciju nipošto ne može zamijeniti jeftino svrstavanje pod bilo koju etiku. Nama u Crkvi mora u tim analizama biti nezaobilazna norma vjera Crkve kad se radi o sadržajima Objave. Ni disciplina Crkve ne može se razmatrati sasvim neovisno od te norme! Učiteljstvo Crkve ima tu izuzetnu odgovornost koja se ne može mimoilaziti. Istina je sigurno čvrsti temelj ljubavi. U tom kriteriju, također, ispravno ćemo ocjenjivati što je bitno, a što nebitno, što je trajno, a što je prolazno.

Mi vjernici nikada ne smijemo zaboraviti da je Isus Krist sebe proglasio Istinom (Iv 14, 6) i stoga Svjetlom. »Dok imate svjetlost, vjerujte u svjetlost, da budete sinovi svjetlosti« (Iv 12, 36) »Ja sam se zato rodio i došao na svijet da svjedočim za istinu. Tko je god od istine, sluša moj glas« (Iv 18, 37).

Isus Krist i Duha Ljubavi naziva Duhom istine: »No kad dođe on — Duh istine — upućivat će vas u svu istinu« (Iv 16, 13).

Živjeti pak istinu znači ostvarivati dobrotu, pravednost života. To je novi čovjek u Pavlovu izrazu, obraćen i preporođen Božjim životom. Novost mora značiti obraćenje.

U tome je mir Crkve, radost Crkve, obnova Crkve. Po tome je Kraljevstvo Božje u nama: »Kraljevstvo Božje nije jelo ili piće, nego pravednost, mir i radost u Duhu Svetomu« (Rim 14, 17).

»Ne suobličujte se ovomu svijetu, nego se preobrazujte obnavljanjem svoje pameti da mognete razabrati što je volja Božja, što li je dobro, Bogu milo, savršeno« (Rim 12, 2).

Marijanski kongres neka nas uvede u školu Bogorodice da od Nje učimo duh Kraljevstva »Istine i života, kraljevstva svetosti i milosti, kraljevstva pravde, ljubavi i mira« (predslovlje Krista Kralja).

Bolji svijet je bolji čovjek, nosilac Kraljevstva u sebi!

(1971)

15. MOŽEMO LI JOŠ GOVORITI O DOŽIVOTNOJ VJERNOSTI?

Ideje se razlijevaju svijetom i stvaraju misaone orijentacije, duhovna raspoloženja i određene mentalitete, koji onda počinju dominirati životom i savjestima. Dakako, ideje nadahnjuju metode i sredstva u vidu ostvarenja zamišljenih ciljeva. Tako je to u čitavom svijetu. Iza svega toga stoji ljudsko srce koje ne može ni davati ni pokretati drugo nego što nosi u sebi. Čovjek se uvijek očituje iz samoga sebe. Stoga je gotovo nemoguće psihološki odijeliti vanjsko djelovanje čovjeka od njegove unutarnje situacije.

Ako se želi učiniti boljom objektivna situacija bilo koje zajednice, nužno se mora računati s time da velik dio problema treba riješiti u subjektima. Problemi u subjektu odrazuju se u životu zajednice, kao što i neriješeni objektivni problemi zajednice mogu stvarati uvjete za nastajanje problema u subjektima. Odnos je uzajaman, ali ipak smatramo da težište povijesnih zbivanja stoji više u unutarnjim opcijama ljudi nego u vanjskim okolnostima.

S time treba računati kad se radi o životu i problematici Crkve. Crkva je svojom ljudskom stvarnošću uronjena u ljudsko srce i sadržaji toga srca odrazuju se na njezinu licu. U simbol srca sabiremo cjelokupni unutarnji život čovjeka u njegovoj misaonoj, voljnoj i osjećajnoj sferi.

Kad se u to srce čovjeka spusti Bog svojom intimnom prisutnošću i svojom aktivnom ljubavlju, jer se to srce otvorilo Božjoj ponudi i daru milosti, onda postaje novi čovjek ispunjen božanskim sadržajem Božjega života. Ta je nova stvarnost plod Kristove smrti i uskrsnuća. Biti Kristov učenik i vjernik zahtijeva od čovjeka potpuno i dosljedno obraćenje u trostrukoj sferi njegova unutarnjeg života i u jedinstvenom očitovanju njegova djelovanja prema vani.

Uvjeren sam da o tim datostima treba voditi računa kad se govori o obnovi Crkve, o koncilskoj obnovi. Ako čitamo sve koncilske dokumente, od A do Ž, s iskrenom otvorenošću, nužno uočavamo da je Koncil najprije insistirao na toj unutarnjoj obnovi svakog člana Crkve u svim službama — da svaki vjernik razumom prihvati Istinu Božje riječi, voljom slijedi volju Božju u vedrini čistih osjećaja. Iz unutarnje obnove nužno slijedi i pospješuje se obnova objektivnih struktura i vanjskih datosti u organizmu Crkve.

Isus Krist svojim božanskim autoritetom zahtijeva od svakoga svoga prijatelja i brata da se u samom sebi uhvati u odlučan koštac

sa svojim vlastitim »ja«, grijehom ranjenim, kako bi, pomognut milošću, izvojevao najblještaviju pobjedu nad svojim egoizmom. Ta se pobjeda onda odražava na licu Crkve kao njezina svetost. Novo lice Crkve je novo srce puno Boga!

Kristovim je riječima izražen božanski duh života, i te riječi vrijede za sve ljude bez obzira u kojim civilizacijama i kulturama oni živjeli, bez obzira kakvim sredinama pripadali, bez obzira kakve stupnjeve naobrazbe posjedovali. On uči sve kao onaj koji ima vlast (Mt 7, 29).

Crkva je tim duhom odgojila nebrojene svete ljude u svojoj tisućljetnoj povijesti. Hranila ih je Istinom vjere i Kruhom života. Hranila ih je darovima apsolutne vrijednosti. Kroz njezinu su povijest svi koji su iskreno željeli biti vjerni pozivu Kristove ljubavi ozbiljno shvatili riječi Sina Božjega: »Hoće li tko za mnom, neka se odreče samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom. Tko hoće život svoj spasiti, izgubit će ga, a tko izgubi život svoj poradi mene, naći će ga« (Mt 16, 24—25). Ovakve riječi, izrečene od bilo kojeg učitelja, filozofa, rabina, bile bi preuzetne i apsurdne. One spadaju samo u Kristova usta jer je on Bog. Ali te riječi otkrivaju, također, i istinitost ljudske stvarnosti, stvarno ranjene grijehom, kojoj nije lako slijediti Krista u božansko uzvišenje čovjeka. To znači uzeti križ. To znači svjesno se boriti za oslobođenje od zla u samom sebi. To je nemoguće bez dubokog uvjerenja da je Isus Krist Istina i da njegova Crkva zaista uči tu Istinu. Nije moguće slijediti Krista bez velike ljubavi i bez velike vjere; nije moguće promijeniti srce bez velike milosti; nije moguće ustrajati na tom uskom putu (Mt 7, 14) bez velike vjernosti.

Bitna poruka Koncila Crkvi u svim dokumentima je poziv na vjernost Isusu Kristu i duhu njegova života koji je izražen cijelim Novim zavjetom, koji opet svojom puninom dopunja i ispunja poruku i obećanja Saveza gore sinajske (Gal 4, 24).

Pitanje vjernosti postaje zapravo središnje pitanje života Crkve. Isus je nedvosmislen u svom zahtjevu vjernosti. Spasit će se samo onaj koji ustraje do konca (Mt 24, 13). Svojima će priznati samo one koji s njim idu do kraja. Dostojni su ga samo oni koji se ne cjenkaju na njegov račun s Mamonom (Mt 6, 24) niti ga ucjenjuju sklapajući savez s Belijalom (2 Kor 6, 15).

Pogani su epovima slavili vjernost. Kršćani su je svjedočili mučeništvom, jer je bila tolika mjera njihove ljubavi i tolika snaga njihove vjere. Poganski je svijet bio zapanjen takvim svjedočanstvima, ali i osvojen takvim uvjerenjima. Ali to nikada nije bilo lako.

Crkva je na svom povijesnom putu bila uvijek napastovana protiv vjernosti. U svim svojim članovima. Apostol Ivan sažeo je u sintezu jedne jedine rečenice duh napasnika cijele povijesti do konca svijeta kad je u svojoj prvoj poslanici nazvao taj duh požudom tijela, požudom očiju i ohološću života (1 Iv 2, 16).

Anđeo se tame na bezbrojne načine presvlači u anđela svjetla u raznim razdobljima povijesti da bi otrovao dušu čovjeka i učinio ga nevjernim. Nalazi za to saveznike u našim požudama, zablještava idejama, služi se sofizmima i sva su mu sredstva dopuštena. On je uvijek neprijatelj Duha Svetoga od kojega Crkva, ako moli, uvijek dobiva snagu da bude vjerna.

Neki dan pročitao sam u časopisu »Esprit et Vie« — L' ami du clergé br. 33-35/1971 — citat koji sadrži ovakvu tvrdnju (koja se, dakako, u tom ozbiljnom časopisu argumentirano pobija): »Zaljubiti se, oženiti se, to je samo (misli se na svećenika, m op.) nova karizma koja slijedi iza karizme djevičanstva.« Mislim da takvu tvrdnju možemo mirne duše nazvati sofizmom. Svašta se po svijetu govori. Ali to struji i među sinovima Crkve. Nije ni naša sredina nenačeta od kojekakvih tvrdnji koje se u duše svećenika i vjernika ubacuju »usmenom predajom«. A dolazi i pisana riječ. Dobre i zle misli lete s kraja na kraj svijeta.

Ima tvrdnji koje niječu ono što Crkva vjeruje kroz dugu svoju povijest, npr. o svećeništvu, i što je tako svečano potvrđeno na II Vatikanskom saboru.

Baš to može biti veoma opasno za Crkvu kad se posve krive ideje uštrcavaju u organizam Crkve pod plaštem obnove. Baš to otežava radost i vedrinu koncilske obnove. Baš to unosi zabunu i stvara nepovjerenje prema ozbiljnim, istinskim pokretačima koncilske obnove. Božje ljude i Božje djelo prati uvijek sjena Napasnika.

Danas je u modi svrstavati članove Crkve svih službi u ekstremne tabore, pod etikete: progresivan — konzervativan, za Koncil — protiv Koncila. Poštenje traži — bez poštenja nema razgovora — da se stvari dobro razjasne, da se ustanovi protiv čega je zapravo netko ili za što je netko. Stoga treba govoriti jasno i konkretno. Koje su ideje zaista koncilske, koje strukture konkretno podliježu promjenama, koje metode dopušta Evanđelje? Što želimo ostvariti? Što je za opće dobro? Što za osobno dobro? Jasan i konkretan govor prištedio bi nam mnoge nesporazume i spriječio mnoge nepravedne sudove. Bez jasnog i konkretnog govora, naprotiv, može se stvarati samo klima koja nipošto ne pogoduje iskrenoj suradnji.

Krive ideje obično nadahnjuju i krive metode, pritisak i prepade na savjesti nastupima i činima kojima se ne ustručava ranjavati ljubav ni mimoilaziti pravednost. Ima i u Crkvi pojedinaca koji se među istinama vjere i među moralnim načelima vladaju, kako se to kaže, »kao medvjed u cvjetnjaku«. Takvi otežavaju rad ozbiljnih teologa koji iskreno nastoje dublje rasvijetliti vjeru Crkve.

Katolička Crkva se nije jučer rodila niti će, ako Bog da, sutra umrijeti. Nipošto se ne može smatrati ni pozitivnim ni koncilskim mentalitet kojim se jednostavno baca prezirni pogled na cijelu prošlost Crkve i njezine trajne vrijednosti koje su je činile prisutnom i plodnom u povijesti svijeta. Kako se može obnavljati jedan organizam tako da mu se slomi kičma? Kako mu se može usmjeravati budućnost niječući bitne vrijednosti od kojih je živio u prošlosti i bez kojih je nezamisliv u budućnosti? Ako netko zna rušiti (to nikad nije teško), to još nije jamstvo da zna i graditi (to nikad nije lako).

Zašto se koji put dvoznačno apostrofira institucionalna Crkva? Ili možda neke zajednice primaju neposredno Objavu pa im više ne treba ove žive i vidljive Crkve da im bude Mater et Magistra? Ali baš ta konkretna i živa Crkva, nosila ona ne znam koliko rana u svojim članovima, bilo joj ne znam kako odbojno lice zbog zloće njezinih sinova, baš ta konkretna Crkva sazdana na Petru i Apostolima — kako god se nazivaju koji put »odsutnima iz problematike« — baš ona nosi u sebi Misterij Božje Riječi i Božje milosti! Baš se je u njene ruke položio Bog da ga dariva, kao što se nekoć položio u ruke Nazaretske Djevice i kao što se polaže u žuljave i tvrde ruke naših majki svagdanji kruh! Otmjene duše sinova to više ljube svoju majku što je više napadana, a sami joj neće nikada pljuvati u lice! Njezino lice to je njihovo srce!

U smislu Božje riječi Crkva je uvijek odgajala svoje članove da prihvaćaju i cijene tri sakramentalne vjernosti: krsnu, ženidbenu i svećeničku.

Krštenjem smo svi ušli u savezništvo ljubavi s Bogom, i to savezništvo nužno obvezuje na život veće velikodušnosti nego to mogu razumjeti sinovi ovoga svijeta. »Kome je više dano, više će se od njega tražiti.« Tko bi se usudio tvrditi da kršćanina krsni zavjet ne obvezuje doživotno? Snazi krštenja sakramenat ženidbe dodaje specifičnu obavezu vjernosti da brak bude liječen od egoizma i vjeran do smrti. Snazi krštenja i svećenički sakramenat dodaje specifični odaziv Isusu Kristu da se ide za njim do kraja u apostolskom poslanju i ljubavi. Nije li bila očita Kristova želja da njegovi apostoli ostanu trajno u apostolskoj službi do smrti? Nije li

sve to potvrđeno tekstovima Koncila? Kako se onda smiju pod plaštem koncilske obnove iznositi ideje protiv trajnosti obveze celibata, zavjeta, ženidbene nerazrješivosti, mladenačke nevinosti, poslušnosti u Crkvi itd. Pročitao sam u jednom stranom časopisu da se već traže »teološki« razlozi kako bi se opravdao obortus! Uvreda je to za teološku znanost. Sa svim tim se ne može miriti ispravna katolička savjest!

Sve su takve ideje izričito i otvoreno u protivnosti s duhom Evanđelja i sve ih demantira jasna riječ Koncila. A ipak su u Crkvi prisutne.

Tu nastaje muka za Crkvu kada se velikodušni napori i požrtvovna svjedočanstva oslabljuju djelovanjem sijača zabluda koje su očite.

Kad bismo ukinuli celibat, dali pilule oženjenima i neoženjenima, rastavljali ženidbeni vez, ukinuli neke zapovijedi i zanijekali neke istine, sigurno bismo se svidjeli mnogim ljudima, ali u svojoj savjesti ne bismo mogli utišati glas koji bi nas optužio zbog izdaje Boga i ljudi. Dobiva se dojam kao da svijet to od Crkve očekuje.

Svi dobronamjerni u Crkvi danas moraju više nego ikada govoriti jasno da raskršća budu raščišćena i da se jasno znade s kime i kojim putem treba krenuti naprijed. Kad se raskrinkaju dvoličnosti i otkriju podmuklosti (a tih ima u svim ljudskim zajednicama), kad se rasprši magla, jasno će se uočiti put i koncilska obnova Crkve, nošena oduševljenjima, istinom i dobrom, lakše će povesti naprijed i one koji polakše hodaju.

Stvarnost treba analizirati precizno i pošteno, probleme treba utvrditi na pravom mjestu i u stvarnim dimenzijama, rješenja treba tražiti u stvarnim mogućnostima, pa se nećemo igrati skrivača u Kući Božjoj, a to je Crkva.

Krsna vjernost, ženidbena vjernost, svećenička vjernost — vjernost do smrti nipošto nije protiv slobode, kako neki govore, nego je naprotiv najveća afirmacija slobode kad se ona velikom dobru daruje potpuno i ustraje neopozivo.

Kako se onda može nevjernost proglašavati čak načelom?! Čovjek može biti slab. Može uspjeti! Može čak, kad se radi o svećeničkom i redovničkom pozivu, poći u krivo zvanje, kao što može i za ženidbu učiniti krivi izbor životnog suputnika, ali poštenje nikada ne dopušta da se od vlastitog neuspjeha ili vlastite nevjernosti stva-

ra pozitivan primjer. Ni osobna tragika ne lišava čovjeka obveze poštenja.

Kakav je to grijeh protiv Isusa Krista i Crkve kad se nađe svećenik koji odvraća mlade ljude od svećeništva jer se on u njemu osjeća promašenim i nesretnim! Uostalom, koga može oduševiti i privući svećenik koji u sebi nosi nezadovoljstvo i oko sebe sije samo gorčinu? Za narod Božji privlačni su samo radosni svećenici, radosni u svom svećeničkom služenju. Jedan je svećenik, prigodom svoga odlaska iz svećeničke službe i sklapanja ženidbe, za javnost ocijenio svoj korak »proročkim činom uoči Sinode«! Kakve će se sve misli srdaca otkriti oko Sinode!

Svakom svećeniku svih vremena upućuje sv. Pavao riječi: »A ti se, Božji čovječe, toga kloni! Teži za pravednošću, pobožnošću, vjerom, ljubavlju, postojanošću, krotkošću! Bij dobar boj vjere, osvoji vječni život na koji si pozvan i radi kojega si dao ono lijepo svjedočanstvo pred mnogim svjedocima« (1 Tim 6, 11—12).

Mi znamo i vjerujemo da ovom svijetu, moralno i misaono dezintegriranom u tolikoj mjeri da suvremeni čovjek nema više ničega na što bi čvrsto stao i kamo bi se sigurno okrenuo, može pomoći samo VJERNA CRKVA! Vjerna do smrti! Vjerna do mučeništva! Suvremeni čovjek se guši u relativizmu i sumnjama, nesigurnosti i beznađu! On dubinom svoga bića teži za svježim i svijetlim zrakom Apsolutnoga! Mrak se raspršuje svjetlom, zablude istinom, mržnja ljubavlju, pokvarenost nevinošću, samovolja poslušnošću, grijeh milošću.

Snagom Duha Svetoga sigurno su ljudi, mladići i djevojke, muževi i žene, svećenici i redovničke osobe u ovo naše vrijeme sposobni za definitivni dar i za neopozivu vjernost. Tvrditi obratno značilo bi duboko vrijeđati ovu generaciju koja je gladna trajnih vrijednosti, a pruža joj se često praznina ili sumnja.

Ima, hvala Bogu, dovoljno živih svjedoka na svim područjima i u svim staležima ne samo Crkve nego i svijeta da je vjernost do smrti moguća, plodna i radosna. Koliko divnih ljudi u našoj Crkvi živi ustrajno svoju vjernost!

Trpe jer trpi Crkva, ali ne kane klonuti pod teretom više puta umjetno stvaranog defetizma. Neka ih pomognu svi koji imaju mogućnost govoriti javnosti! Javnost treba svjetla i čistog zraka!

Hrvatskom narodu može pomoći samo Crkva koja živi vjernost svojoj biti i poslanju, a to znači samome Isusu Kristu! Božji narod

treba svećenike, treba njihovo strpljivo i vjerno služenje. Božji narod nije neosjetljiv ni bez shvaćanja a da ne bi znao procijeniti tko ga iskreno voli i tko je s njim! Vjerni svećenik u njegovoj sredini je stup na koji on polaže svoju nadu i povjerenje. On želi svećenika djelitelja Božje riječi i Božjih tajna.

Kršćanin u svakom zvanju i staležu mora svjedočiti vjernost.

»Kršćanin ne može nikada zaboraviti da je njegova vlastita vjernost nošena, podržavana, oživljavana vjernošću samoga Boga. Božja je vjernost u srcu naše vjernosti: ona je njezin najčvršći oslonac. Po Njemu i u Njemu supruzi se ne ljube samo ljudskom ljubavlju, osobnom i krhkom, nego i ljubavlju samoga Boga. Sakramenat ženidbe prožima svojom milošću srce muža i žene da ih uzdigne iznad njih samih i da učini vječnom u njima i s njima ljubav koja ih sjedinjuje na polasku ...«

»Za kršćanina, a fortiori za posvećenog kršćanina, Bog je Realan, Živ, Prisutan par excellence. On je, po riječima sv. Augustina, »više ja nego ja sâm«. Vjera je prihvaćanje i susret, po njoj se u nama ostvaruje i živi Claudelova riječ što ju je on izrekao navečer poslije svoga obraćenja; »Evo, Ti si najednom postao Netko!« I taj Netko postaje jedini razlog i smisao moje egzistencije.

»Ta vizija vjere ne isključuje poteškoće puta, ali snažno pomaže da se s njima suočimo, da ih smjestimo i nadvladamo. Božja je vjernost temelj zahtjeva stalnog odgovora sa strane čovjeka, i to do kraja i s onu stranu vremena. Ona nam pomaže već anticipirati »Kraljevsto Božje« — koje dolazi i koje je već prisutno — u kojem više neće imati moći ni cjenjkanja vremena ni slabosti ljudske, jer će Ljubav, Bog sâm, trijumfirati u srcu svake ljudske ljubavi zauvijek ustaljene u vjernosti« (Kard. L. Suenens: Engagement et Fidélité, 14, 7. 1971).

Blagopokojnog Kardinala nadahnjivala je riječ rečena »Anđelu crkve u Smirni«: »Budi vjeran do smrti, i dat ću ti vijenac života« (Otkr 2, 10). Ali zato je njegovo geslo bilo: »In Te, Domine, speravi, non confundar in aeternum!«

Pismo uvijek nadahnjuje doživotnu vjernost!

(1971)

16. DRAMA SLOBODE

Danas se mnogo govori o slobodi, o onoj nutarnjoj moći čovjeka da bira i da se odlučuje. Iako ta sloboda nije apsolutno čista moć, jer na nju mogu utjecati, poput neke gravitacione sile, razni determinizmi izvan i unutar čovjeka, ipak normalan čovjek posjeduje uvijek fundamentalnu slobodu izbora. Tom slobodom bira svoj životni poziv, odlučuje o svojim činima, potvrđuje svoju osobnost.

Sloboda je nužno svojstvo razumnih bića. Aktivnost nerazumnih živih bića ne pokreće se slobodom, nego instinktima. Čovjek se bitno razlikuje od svih nerazumnih živih bića. I on posjeduje instinkte koji često provaljuju iz podsvijesti s određenim zahtjevima, ali kontrola svijesti i savjesti, razum i sloboda očituju ljudsku čovječnost baš time što upravljaju instinktima i postavljaju im granice promišljenom odlukom.

Čovjek je dakle odgovorno biće jer je razuman i slobodan. Ako izgubi razum, gubi sposobnost slobodnog odlučivanja i izuzet je od svake odgovornosti.

Čovjek mora razvijati svoje moći do što punije zrelosti. On mora rasti ne samo intelektualnim spoznajama nego i odgojem svoje volje, svoje slobode. Zrelost čovjeka očituje se baš stupnjem odgovornosti kako se on služi svojom slobodom.

Drama počinje kad krivi pojam slobode nadahnjuje krivo služenje slobodom. Krivi pojam slobode poistovjećuje tu moć sa samovoljom koja se opet na koncu konca predaje nekontroliranim nagonima. To je unutarnje ropstvo čovjeka, i to ropstvo ponizuje i razara čovjeka u njemu samom mnogo tragičnije nego ropstvo koje mu može biti nametnuto izvana. Tu se suočavamo s paradoksom da čovjek u samici može biti slobodan, a čovjek u neograničenom vanjskom prostoru fizičke slobode može biti rob. Gubitak unutarnje slobode je najmanje ljudski život. Tu dolazi najviše do izražaja osobna nezrelost, bez obzira na dob i naobrazbu.

Čovjek može imati ne znam kakve graduse, a da ipak nije izišao iz infantilne dobi s obzirom na to kako se služi svojom slobodom. »Ja radim što hoću« česta je fraza kojom se želi naglasiti osobna neovisnost i odraslost, ali baš to može biti veoma proziran pokrivač intelektualne zaostalosti, posve zakržljale slobode i osobne nezrelosti. Neodgovornost kojom neka osoba djeluje i shvaća svoje odnose prema drugim ljudima dokaz je da se ta osoba izdigla veoma malo iznad nagonskog stadija života.

U suvremenom svijetu ima dosta pojava koje to potvrđuju. »Neuravnoteženosti od kojih trpi suvremeni svijet u stvari su povezane s onom osnovnijom neuravnoteženošću kojoj su korijeni u čovjekovu srcu« (G et S br. 10). Drama slobode postaje drama svijeta i drama Crkve.

Krivo »življena« sloboda uzrok je da »sav život ljudi, i pojedinaca i skupina, pruža sliku borbe, i to dramatične, između dobra i zla, između svjetla i tame« (G et S br. 13).

Zrelost i dostojanstvo čovjeka očituje se baš u tome da se on sa što punijom odgovornošću odnosi prema svojim dužnostima i obavezama, prema drugim ljudima i njihovim odgovornostima, prema istinskom smislu života uopće.

Mi vjernici u razmišljanju o misteriju slobode ne smijemo mimoići ni svjetla Objave ni milosti vjere. Samo u tom svjetlu može se misterij slobode razumjeti. Teologija slobode nam otkriva ono što nam ne može protumačiti psihologija slobode.

Tu odmah moramo ustvrditi da je misterij slobode neodjeljiv od misterija ljubavi. Njezino ispravno shvaćanje i tumačenje moguće je samo u njezinu Izvoru, a to je Apsolutna Ljubav — Bog! Tu je njezin izvor i cilj! Sloboda može plodno živjeti samo vezana uz Apsolutnoga! To može zvučiti kao paradoks, ali je istina. Relativno ne može nikada biti njezina dovoljna i konačna orijentacija.

»Bog je ljubav« (1 Iv 4, 16), i čovjek je stvoren od te Ljubavi!

To je istina vjere i temelj našeg bitka. Druga istina vjere, uključena u prvoj, jest da je čovjek pozvan od te Ljubavi da joj odgovori Ljubavlju. Vječni život s Bogom u ljubavi konačni je smisao čovjeka. To je njegova apsolutna nada. Za našu ljudsku ograničenost neograničeni dar je neshvatljiv. Ali to je stvarna ponuda i ničim ne zasluženi poziv.

Ljudski odgovor može biti dan samo iz slobode. Ljubavi nema bez slobode. Krug ljubavi se zatvara samo slobodnim pozivom i slobodnim odazivom. »Prava sloboda... je izuzetan znak Božje slike u čovjeku. Bog je naime htio čovjeka »dati u ruke vlastite odluke« tako da od sebe traži svoga Stvoritelja i da slobodno prianjajući uza nj dođe do potpuna i blažena savršenstva« (G et S br. 17).

Međutim, stvorena je sloboda ograničena i stoga rizik. Ona se može odlučiti za Apsolutno Dobro, ali i protiv njega. To je njezina

trajna drama. Htjeli mi to ili ne htjeli, naša sloboda je naše vlastito raskršće odakle se usmjerujemo prema Nebu ili Paklu.

Objava nam govori — paleontologija, biologija, evolucija ništa nam tu ne mogu reći ni osporiti — da je čovjek na početku svoje povijesti svojom slobodom optirao protiv Boga i stoga protiv samoga sebe. Bio je doduše napastovan od »čovjekoubojice od početka« (Iv 8, 44), ali ipak je bio slobodan. Krivom odlukom izletio je iz Božje gravitacije ljubavi i milosti u ledenu noć grijeha. U tu noć grijeha skrenuo je svoju povijest. Skrenuo je na nizbrdicu svoju vlastitu narav, i ona se kotrlja u ponor ako je ne preporodi, ako je ne oslobodi milost. Čovjek je istinski samo onda slobodan kad ne robuje grijehu. »Zaista, zaista, kažem vam: tko god čini grijeh, rob je grijeha, ... ako vas Sin oslobodi, zaista ćete biti slobodni« (Iv 8, 34. 36).

Za slobodu nas je, zaista, Isus Krist oslobodio (Gal 5, 1), i slobodni smo ako je život Božji u nama, koji nam dolazi iz sablazni križa (Gal 5, 11). »Tko ima Sina, ima život; tko nema Sina Božjega, nema života« (1 Iv 5, 12).

Tako se misterij slobode može prelijevati u misterij smrti!

Otkupljeni smo »dragocjenom krvlju Krista, nevinoga i neokaljanoga Jaganjca« (1 Petr 1, 19), ali otkupljenje, kao i naša stvorenost, ponuđeno je našoj slobodi. I tako se drama slobode nastavlja i pred darom ljubavi koja nas želi spasiti!

Razumijemo li svu potresnost naše slobode u svjetlu opcije za vječnost? U podlijeganju ljudskom egoizmu danas se neodgovorno zamagljuje pred ljudima ta potresnost vječne alternative. Ne želi se govoriti o velikoj istini da je odgovornost naše slobode tako sudbonosna da nas može uroniti u Božje Srce, ali i strovaliti u tamu vječnog očaja i mržnje. A ipak je to istina vjere! Isus Krist je tu potresno jasan. I vjera Crkve. I nauka Koncila!

Nije li i to znak ljudske nezrelosti kad čovjek ne želi razmišljati o velikim istinama svoje vlastite vječnosti i Božjeg misterija? Bježi pred njim. Zatvara se samo u misli maloga dometa vremena i svijeta. Nadsvijet pušta po strani. »Proroci« koji zavode čovjeka na plićake i svjesno ga možda zadržavaju da ne zaroni u dubine životnog misterija, kojemu je misterij slobode, rekao bih, središnje čvorište, pred Bogom nose odgovornost za tolike promašene i izgubljene ljudske sudbine. Zavoditi ljudsku slobodu na krive putove znači uništiti njezin smisao, a to znači uništiti čovjeka, jer

»grijeh umanjuje samoga čovjeka sprečavajući ga da postigne svoju puninu« (G et S br. 13).

Razmišljajući o tome, moramo razumjeti srdžbu blagoga Gospodina: »Onome tko bi sablaznio jednoga od ovih najmanjih što vjeruju u mene, bilo bi bolje da mu se o vrat objesi mlinski kamen pa da potone u dubinu morsku... Jao čovjeku po kom dolazi sablazan!« (Mt 18, 6—7). Moramo razmišljati o prijetnji Isusovoj: »Sin čovječji poslat će svoje anđele da pokupe iz njegova kraljevstva sve zavodnike i bezakonike i bace ih u peć ognjenu, gdje će biti plač i škrgut zubâ« (Mt 13, 41—42).

Zaleđenost ljudske slobode u zlu najtragičnije je stanje čovjeka. U to stanje zaleđenosti u zlu upada čovjek osobito onda kad zlorabi velike milosti i velike darove, kad prezire veliku ljubav i u oholosti se klanja idolu lažne slobode. Otkida se od Apsolutnog i veže se uz bilo koji idol vremenske i svjetovne relativnosti.

U zlu zaleđena sloboda postaje misterium iniquitatis. »Zaista, onima koji su jednom prosvijetljeni, i okusili dar nebeski, i postali dionici Duha Svetoga, i okusili Lijepu riječ Božju i snage budućega svijeta, pa otpali, nemoguće je opet se obnoviti na obraćenje kad oni sami ponovno razapinju Sina Božjega i ruglu ga izvrgavaju« (Hebr 6, 4—6).

Danas se širi Crkvom neka čudna psihološka dispozicija — čak i među svećenicima — da čovjek apsolutizira svoju slobodu i upada u neku stalnu napetost pobune i pred velikim tajnama i pred neizbježivim sankcijama, zaboravljajući Pavlovu opomenu da se Bog ne da ismijavati unatoč svojoj ljubavi.

Slijedeći putove lažne slobode, mnogi postaju brodolomci u vjeri (1 Tim 1, 19).

Ako je Isus Krist istina (Iv 14, 6) — a to jest — i ako je htio da njegova Crkva bude stup i tvrdnja istine (1 Tim 3, 15), a to je htio, onda je bilo nužno da on svoju Crkvu obdari vidljivim Učiteljstvom koje će, vođeno i pomagano Duhom Svetim, trajno pokazati našoj slobodi putove istine. Lažna je to sloboda kad se nađu »učitelji« koji stalno u ime slobode potcjenjuju, podgrizaju i čak izruguju autoritet Učiteljstva namećući svoju misao s ponosom »neosporivih« mislilaca.

Prava sloboda može živjeti samo od Istine! Istina i Ljubav njezina su apsolutna norma i njezino oslobođenje! Milošću oslo-

buđena sloboda postaje pokretač svakog dobra, graditelj je mira, vez sloge i svjetla velikodušnog svjedočanstva vjernosti!

Blažena Djevica Marija bila je milosti puna (Lk 1, 28) i zato je puninom svoje slobode slijedila volju Božju u potpunoj vjernosti. U Crkvi pravu slobodu istinski žive sveci! Oni ne umanjuju Evanđelje na svoju mjeru (mini-evanđelje po modi mini-suknje), nego rastu prema mjeri Božje Riječi!

Ljudi pak, opterećeni krivim shvaćanjem slobode, služe se njome na loš način, »kao da bi bilo dopušteno sve što godi, pa i zlo« (G et S br. 17), a ne žele slušati riječi: dužnost, vjernost, požrtvovnost, svladavanje samoga sebe, odricanje, disciplina i poštovanje obaveza. Pod »odraslošću« skriva se nedoraslost, nezrelost; to je čovjek lišen čudesne snage, bogatstva, ljepote i radosti do čega dovodi samo svjesno darovana sloboda Božjoj volji! Lažna sloboda ubija radost i ruši svijet oko čovjeka i nadsvijet u čovjeku.

Sloboda je sposobnost prihvatiti veliki Dar!

Sloboda je odgovor na poziv Ljubavi kojim se ona otvara vječnosti!

Sloboda oplođena milošću je svjesna poslušnost i tiho ostvarivanje životnog smisla prema Božjim nacrtima. To je savršeno ispunjeno u Djevici Mariji! To je veličina i privlačnost Male Terezije iz Lisieux-a. Tim se putem uspinju sveci. Ali to je strma staza! Ne ulaze li samo oni koji se trude da uđu na uska vrata (Mt 7, 13) u veliku slobodu djece Božje?

(1971)

17. ABYSSUS ABYSSUM INVOCAT

»Nije li trebalo da Krist sve to pretrpi te uđe u svoju slavu?« (Lk 24, 26)

Zašto je Bog uzeo našu ljudsku narav da bi njome uronio do dna ljudske patnje, u najgorču gorčinu smrti? Zašto je Bog sabrao u svoje Srce more ljudskoga bola? Kakva je tjeskoba prošla kroz njegovu dušu u Getsemaniju? Osuđen je nevin kao zločinac, kakvo poniženje! Obješen je na križ, kakva zapuštenost!

Toliko je bilo u njemu pátnjâ duše i tijela da se u njegovu licu može prepoznati svaki patnik. I on je u svakoga patnika utisnuo svoju sliku. »Ne bijaše u njem ljepote...« (Iz 55, 2)

Grijeh nije mit, i zato je KRIŽ istina. Misterij zla rađa paklom. Tako je strašno ljudsko odbačenje Boga! Bog na tu tragediju odgovara KRIŽEM. Smrt Sina Božjega je svjedočanstvo najistinskije, najčistije ljubavi. U toj ljubavi nema laži. Stoga samo čista i istinska ljubav ubija grijeh i ponovno rađa Božji život u nama. »Nema veće ljubavi...«

Tako Bog stoji pred nama u istini svoje ljubavi.

Pashalni misterij uključuje u sebi vrijeme i vječnost. Njegova ovostranost je KRIŽ. Njegova onostranost je USKRSNUĆE. To je cjelovita objava Ljubavi.

Kristov put do zore uskrsnuća je križni put. Kraljevski put križa. On nije odabrao drugoga puta. On ne daje druge objave ljubavi.

»Dužnost je dakle Crkve, kad propovijeda, da navješta Kristov križ kao znak opće ljubavi i izvor sve milosti« (Nostra aetate, br. 4).

»Iz Kristova je naime boka, pošto je usnuo na križu, poteklo divno otajstvo čitave Crkve« (Sacrosanctum Concilium, br. 5).

Raspeti KRIST je životvorna istina. Tako je Bog htio biti pred nama istinit.

Stoga i danas vrijedi Apostolova riječ: »Židovi znake ištu, i Grci mudrost traže, a mi propovijedamo Krista raspetoga: Židovima sablazan, poganima ludost...« (1 Kor 1, 22—23).

Ako je Bog dokazao nama ljubav križem, smijemo li mi Njemu odgovoriti jeftinijom cijenom? Ako pashalni misterij Isusa Krista

uključuje u sebi križ, može li pashalni misterij Crkve i kršćanina biti bez križa? Ako je to istina ljubavi, onda ni naš odgovor ne može biti istinit bez svjedočanstva križa.

Kršćanin ne može živjeti pashalni misterij drugačije nego što ga je živio Spasitelj!

Bez križa je nemoguće ostvariti najveću zapovijed. »Gospodin je jedini. Zato ljubi Gospodina, Boga svojega, iz svega srca svojega, iz sve duše svoje, iz sveg uma svoga i iz sve snage svoje! ... Ljubi svoga bližnjega kao samoga sebe!« (Mk 12, 29—32)

Drugog puta nema u slavu uskrsnuća!

»Hoće li tko za mnom, neka se odreče samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom« (Mt 16, 24)!

Richard Wurmbrand, izmučen u tamnici radi Evanđelja, u tjeskobi sebi postavlja pitanje: »Da li vjerujem u Boga? Odzvonio je čas istine! Bio sam sâm... Bog mi je nudio samo patnju. Hoću li ga nastaviti ljubiti?... Prolazili su tjedni za tjednima. Moj jedini posjetilac bio je stražar koji mi je donosio crnog kruha i prozirne juhe a da ne bi otvorio ustâ... Može li me ta šutnja približiti Bogu? Može li me učiniti boljim pastorom? Primijetio sam zaista da su dobri propovjednici ljudi koji su posjedovali unutrašnju šutnju kao Isus. Ako su usta suviše otvorena... duša gubi toplinu, kao što se ohlađuje i soba ako su vrata širom otvorena.

»Malo pomalo sam spoznao da na drvu šutnje sazrijeva plod mira. Počeo sam biti svjestan svoje prave osobnosti, kao i sigurnosti da pripadam Kristu. Otkrio sam da se moje misli i osjećaji okreću Bogu i da mogu cijele noći provesti u molitvi, duhovnim vježbama i hvalama. Sada sam znao da ne igram nikakvu komediju, nego da vjerujem ono što vjerujem.

»Hrabrila me misao na Majku Isusovu koja je stajala pod križem bez ijedne tužbe... Shvatio sam da moram s Isusom i svetima graditi most između Zla i Dobra; most od suza, molitava i osobnih žrtava kako bi grešnici mogli prijeći preko njega i pridružiti se blaženima...« (Richard Wurmbrand, Mes prisons avec Dieu, Tournai — Casterman, 1969).

To je istina. U razumijevanje te istine uveo je Duh Sveti Crkvu od početka, i njezini mučenici, sveci i pokornici svjedočanstvo su te istine.

Jedan naš mladi svećenik pripovijedao je slijedeće: Posjetio sam svoga bolesnoga župljanina. Ima oko trideset godina. Paraliziran je. Skvrčen već godinama leži na krevetu. Što je taj naš bolesni brat rekao svećeniku? — »Velečasni, radostan sam da pripadam trpećoj Crkvi. Crkva će rasti, jer će uvijek biti onih koji će se za nju dragovoljno prikazati kao žrtva!« — Odakle tom patniku tolika mudrost? Tu je na djelu Duh Sveti, istiniti Učitelj sve istine. On je i Učitelj — da razumijemo pashalni misterij. Nema uskrsnuća bez križa.

Kako je onda čudan i opak mentalitet, koji se pokušava uvući u Crkvu, po kojem je i kršćanima križ postao sablazan i ludost. Ima toga. Svećenik je pozvan da bude lijek protiv takvog mentaliteta. Svećenik ne smije zapustiti molitvu (»šta to Bogu treba«), duhovno štivo, razmatranje, dnevni red s vjernim poštivanjem svojih dužnosti. Tada bi izgubio smisao za istinitu ljubav i prema Bogu i prema čovjeku. Danas se nerado sluša riječ: žrtva, svladavanje samoga sebe, askeza, poslušnost itd.

Odbacuje se iskušana pedagogija da čovjek već od najranije mladosti mora prihvatiti jedan red da bi red bio u njemu. To se smatra napadom na slobodu. Međutim, sloboda koja odbija disciplinu, kontrolu svojih misli i sjetila, lažna je sloboda. To je samo alibi za egoizam. Po toj logici više se ne smije nikoga ni na što upozoriti, ni od koga ništa zahtijevati, nikoga opomenuti. Na sve se to odgovara: Odrasli smo, »vlast« koči slobodu!

Nije li sve to dokaz da je Evanđelje posve krivo shvaćeno. Ne u Duhu Svetom, nego u duhu ovoga svijeta, do srži zaraženog hedonizmom. Ako svećenik satima sjedi pred televizorom, ili traži neke zabave, ako se hrani neprikladnim štivom, svakako će isprazniti svoju dušu do tolike mjere da se osjeća u Božjem svjetlu vjere stranac. Tada je teško govoriti o Bogu, o Kristu raspetom, o strmom putu koji vodi u život!

Ako svećenik ne nosi u sebi kraljevstvo Božje, kako će ga objaviti drugima? Ako ne govori o Bogu iz unutarnje punine, koga će uvjeriti o njemu? Bilo bi to pretakanje iz praznoga u prazno.

Apsurd je u tome što se i takav mentalitet želi pokriti Koncilom. Kad redovnik »iz principa« otkazuje poslušnost poglavaru, brani se Koncilom. Kad svećenik nekim samovoljnim postupcima terorizira savjest vjernika i savjest biskupa, opravdava se Koncilom. Kad se propuštaju ozbiljne dužnosti, i to se brani »koncilskom«

slobodom. Takve krilatice zaista nemaju temelja ni u tekstu Koncila ni u tekstovima ozbiljnih tumača Koncilske misli.

Abyssus abyssum invocat!

Međutim, Bog je objavio svoju metodu spasavanja ljudi. To je metoda istinite ljubavi, metoda križa. I to svakidašnjeg križa koji se sastoji u svakidašnjem vjernom vršenju dužnosti svoga poziva u odnosu prema Bogu i ljudima, i to iz motiva ljubavi.

Vidimo toliko svećenika, graditelja crkvi, i apostolskih radnika koji uspješno okupljaju i živu Crkvu, kako čine velika djela. Tiho rade, ustrajni su, vjerni i nipošto ne sumnjaju u svoj svećenički identitet. Sve daju od sebe i sve daju za druge. Nose mir u duši i šire ga oko sebe. Ne propovijedaju nikakve revolucije u Crkvi. U svojoj zajednici vjernika grade Katoličku Crkvu, ne svoju sektu. Nipošto se ne osjećaju »pritisnuti od biskupske vlasti«. Njihov ustrajni apostolski rad nadahnut je dubinom njihove duše koja se kupa u svakodnevnoj molitvi i Misi. Znaju da sva pastoralna tehnika može biti samo aes sonans aut cymbalum tinniens ako je ne zalijeva krv s križa, istina ljubavi. Križ je ljubav bez laži.

Takve svećenike mora Crkva odgajati i danas. Svećenici hedonističkog i bezobzirnog mentaliteta bili bi katastrofa za Crkvu. Moramo govoriti istinu.

Samo križ može ispuniti dušu Kristovom puninom. Svećenici takve duše u svako su doba istiniti i uvjerljivi apostoli, i duše ih poznaju.

Križ ne dopušta nikakav alibi!

»To je mjera ljubavi koja nema mjere!« Samo takvom se ljubavlju objavljuje Krist i spasavaju ljudi!

Trebalo je da Krist sve to pretrpi i tako uđe u svoju slavu!

Ako smo njegovi učenici, i mi ga moramo slijediti. On će pomoći našu slabost. Neka nas hrabri misao da i nas prati Njegova Majka.

(1972)

18. ANONIMNOST ILI ZNAK

Sada nas ne zanima kad su se svećenici i redovnici počeli odijevati drugačije od ostale subraće. Ne zanimaju nas povijesni uvjeti toga razvoja. Pošteno želimo prepustiti svakom vremenu njegova shvaćanja i izraze. Pravedno prosuđivati prošlost jednako je zahtjev savjesti kao što se moramo poštenom iskrenošću postaviti i pred svoje vrijeme da nas možda ne bi zavela napast prepotentnosti. Svaka je generacija uvijek u toj napasti kad je opoji samosvijest do tolike mjere da samo sebi pripisuje svu mudrost povijesti i otkrivanje svijeta.

Dakle, bez obzira na prošlost, pitamo se da li ima smisla da danas osobe duhovnih zvanja budu označene među braćom ljudima? Razmislimo o tome mirno. Pošteno vagnimo razloge.

Činjenica je da se ljudi odijevaju. To je zahtjev i svijest ljudskosti. Odjeća nema samo tu svrhu da nas zaštiti od klimatskih nepogoda. *Odjeća produhovljuje ljudsku tjelesnost!* Što se je čovjek više kulturno i misaono uzdizao, to je više njegovo odijevanje očitovalo ne samo praktičnu svrhu nego je postajalo i izraz ljepote, dostojanstva, finoće duha. Odijevanjem čovjek želi istaknuti svoje osobno dostojanstvo, ali ujedno očituje i poštovanje prema drugima. *To je logika ljudske psihologije.* Ovdje ne želim ulaziti u analizu izvjesne deformacije psihe koja se očituje u deformiranoj modi. Deformirana moda, vođena samo erotskim interesom, zarobljuje i degradira integralnost ljudske osobe koja je uvijek duhovnotjelesna stvarnost.

Odijevanje ljudi diktirano je donekle i normalnom zakonitošću odnosa među ljudima. Ono se ne može odijeliti od te zakonitosti. Ako nudisti tvrde da potpuna razgolićenost ruši sve nejednakosti među ljudima, onda nas taj razlog nipošto ne uvjerava. On može biti sofizam. Razlike među ljudima ne stvara različnost odijevanja, nego stav ljudskog srca prema čovjeku. Gološavac, također, može biti nadut prema svom bratu gološavcu, i ako je njegovo srce oholo, bahato i samoživo, nipošto ga neće promijeniti odbacivanje odjeće. Da bi čovjek priznao drugoga svojim bližnjim u ljubavi, pažnji i poštovanju, ne mora se zato svući do gola. Ako, osim toga, uzmemo u račun najnormalniji osjećaj ljudske stidljivosti, normalan čovjek bez poteškoća shvaća da se pristojnim odijevanjem zaštićuje ljudskost čovjeka koja ga izdiže nad životinjom.

Moramo imati u vidu, također, činjenicu da različitost odijevanja ne mora biti, i nije uvijek, kastno svrstavanje ljudi. To može biti,

ali ne mora biti. Kastno se dijele ljudi zbog svoga mentaliteta, a ne zbog različite odjeće. Opet, nužno je mijenjati srce.

Ljudi su se uvijek različito odijevali, i odijevat će se, da izraze pozitivne stvarnosti života. Pripisivati tu različnost samo klasnom ili kastnom mentalitetu ne bi bilo objektivno. *Ima zato nužnih, dakako, poštenih razloga koje diktira sam život.* Htjeti sve iznivelirati i u tom pogledu znači zapravo postati žrtvom diktature mode koja na svoj način zarobljuje i uniformira gušeći ljudsku osobnost. Robovanje bilo kojoj modi samo zbog toga »jer je takva moda«, uvijek je pomanjkanje osobne samostalnosti, gubitak svjesnosti slobode i prepuštanje nasilju svoje okoline. Ako čovjek nešto prihvaća ili odbacuje, dosljedno svome razumnom dostojanstvu, mora slijediti dostojanstvo i poštenje razloga, a ne diktat mode.

Kršćani bi baš (osobito kršćanske žene) na području mode morali svjedočiti svoju kršćansku i ljudsku slobodu, i ne bi smjeli dopustiti da ih zarobi teror mode koja vrijeđa ukus, otmjenost i dostojanstvo ljudske osobe. *Erotizirana moda osiromašuje i ponizuje.* Savija čovjeka samo u malu dimenziju seksa. Sitni, zarobljeni čovjek.

Način odijevanja ne može se odijeliti od pojma što ga imamo o čovjeku uopće. Nije svejedno da li smatramo čovjeka bićem koje *bitno* nadvisuje životinju ili ga smatramo samo više razvijenom životinjom.

Odijevanjem može čovjek svjedočiti svoje životno uvjerenje, svoje služenje ljudima, svoje poštovanje braće.

Mislim da posebno svećeničko i redovničko odijevanje ne bismo smjeli prosuđivati pod terorom mode i desakraliziranog mentaliteta, pa ga onda odbaciti kao nešto povijesno preživjelo i besmisleno. Samo takav motiv bio bi izraz plitkosti i duhovne nezrelosti. Ova naša civilizacija mnogo trpi baš od površnosti kojom se pristupa nekim pitanjima. Podliježe parolama, sloganima i krilaticama a da ne razmišlja mirno i duboko o razlozima.

O odbacivanju svećeničkog odijela možemo čuti više krilatica nego ozbiljnih razloga. Ljudi argumentiraju krilaticama samo kad ne misle svojom glavom.

U nekim su zemljama vlade zabranile duhovnu odjeću, a u nekima su je sami svećenici i redovnici odbacili. Čini mi se da bolje slute njezino značenje oni koji su je zabranili nego oni koji su je odbacili.

Da bismo razumjeli razložnost posebne odjeće duhovnih zvanja, udubimo se u stvarnost života i ljudsku psihologiju.

Životna stvarnost poznaje različitost odijevanja zbog službe. Ako liječnik ili bolesnička sestra obuku bijelu haljinu, razlikuju se od drugih, ali sigurno ne zato da bi stvarali kastu, nego da bi bili prepoznatljivi u svom služenju. Mislim da je to barem toliko važan razlog kao i razlozi higijene. Ako čuvar javnoga reda nosi uniformu, nije li to znak njegove službe da bude vidljiv onima koji možda ustrebaju njegovu pomoć i zaštitu? Ni uniformu pilota ne shvaćamo kao pripadnost jednoj kasti, nego kao znak određenog služenja. *Radi se o znaku, a ne o kasti.* Mogli bismo više takvih primjera navoditi iz života.

Ne bismo li mogli posebnu odjeću duhovnih zvanja shvatiti kao znak određenog služenja ljudima? Ne izdizanje nad njima (to možemo i bez odijela), ne odvajanje od njih (to, također, možemo i bez odijela), ne zatvaranje u svoju sebičnost (i to možemo učiniti bez odijela), ne bahato isticanje da pripadamo nekoj višoj kasti (kastni mentalitet posjeduju ljudi kastnog srca makar bili bez odijela).

Uvjeren sam da crkveni propisi o svećeničkom i redovničkom odijevanju imaju duboke životne, psihološke i teološke razloge.

Zar bi to bilo štetno za život ljudi da vide na ulicama osobe koje su označene da su se darovale duhovnom ili karitativnom služenju i da su se za to služenje opredijelile dubokim motivom vjere u Boga živoga? Zar bi to vrijeđalo ovu našu civilizaciju da među mnoštvom u pokretu kreću i ljudi vidljivo označeni da slijede Isusa Krista i da su pripravni svojom žrtvom svjedočiti njegovu ljubav? Budimo uvjereni da svećenike i redovnike ne dijeli od ljudi drugačije odijelo, nego nedosljednost, ako ne živimo ono što odijelom svjedočimo. Ljudi zahtijevaju od nas dosljednost.

Sigurno je i to, posve psihološki, da vjernici rado vide i izvan crkve svećenika, redovnika i redovnicu. To može biti za njih drag znak, poticaj i *oslobođenje od teškog osjećaja osamljenosti u mnoštvu ovog duhovno osiromašenog svijeta.*

Sigurno je i to, posve psihološki, da ljudi u susretu s ljudima žele znati s kim se susreću, s kim razgovaraju. Znak odijela može im biti pomoć, može ih ohrabriti da pristupe, da se povjere u onom u čemu im to služenje može pomoći.

Na jednoj benzinskoj stanici, dok mi je radnik (također, označen za svoju službu) točio benzin, molio me je neke upute u stvarima

savjesti. Imao sam znak svoga svećeništva i otvorio mi se s povjerenjem. Ljudi još uvijek, bez obzira na uvjerenja, nose u svojoj duši pojam o duhovnoj osobi kao o osobi koja mora biti prijatelj čovjeka i kojem se može povjeriti s povjerenjem. Ti ih susreti ohrabruju. To je psihološki razumljivo. Zašto se onda sakrivati i bježati u neku mučnu anonimnost? Nismo li u trgovinama, u uredima i na javnim mjestima doživjeli ljudski i srdačan smiješak jer smo bili označeni? Nismo li bili zapitani o stvarima i temama o kojima nikad ne bismo bili zapitani da smo bili samo anonimni neznanci među ljudima? *Nije li nas baš naše svećeničko odijelo u više prilika približilo ljudima nego što nas je od njih odijelilo?*

Život i psihologija su u prilog *znaku!*

Mislim da je u prilog znaku i teologija. Zašto ne bi Duh Sveti mogao u Crkvi kroz povijest razvijati i razumijevanje i primjenu znaka kao Božjeg sredstva u saobraćaju s ljudima? Sv. pismo nam daje dosta primjera za *teologiju znakovitosti.*

Čovjek se iz svoje nutrine izražava znakom (riječ, gesta, suze, smijeh). U tu znakovitost možemo uključiti s punim pravom i odijelo. Bog, također, znakom izlazi iz svoje Nevidljivosti u razgovor s ljudima. Sv. pismo je puno toga, a vrhunac te Božje znakovitosti je UTJELOVLJENJE SINA. Kristovo Čovještvo iz kojega izvire Crkva, sakramenti, sakramentali... Sve to ulazi u logiku Božje mudrosti i ljudske psihologije.

Ima li Bog pravo da ga javno priznajemo? Sigurno ima to pravo. Isus je izričito rekao da ga se ne smijemo stidjeti i da ga ne smijemo tajiti pred ljudima. »Tko se zastidi mene i mojih riječi u ovom preljubničkom i grešničkom naraštaju — njega će se stidjeti i Sin čovječji, kada dođe u slavi Oca svoga zajedno sa svetim anđelima« (Mk 8, 38).

Mislim da ne bi bilo pošteno, i to bi mogao biti izraz izvjesnog duhovnog primitivizma, ako bi se veličanstvo katedrala, ljepota liturgijskih obreda i odijela, svečanost prostora u kojima se susreće Narod Božji međusobno i s Bogom stavilo jednostavno pod krilaticu triumfalizma. *To bi značilo bogatstvu ljudske duše spriječiti pravo da se izražava bogatstvom znaka.* Takve me krilatice uvijek podsjećaju na ono Judino jadikovanje zbog razbijene alabastrene posude pune miomirisa izlivena nad Isusovom glavom (Mk 14, 3—7). Mislim, također, da ima u tome dosta Judine hipokrizije kad se velikodušni izraz prema Bogu smatra osiromašenjem siromaha. Svečanost, ljepota, sklad i dostojanstvo bili su i ostat će

uvijek potreba ljudske duše i izraz bogate duše. Stoga bih uvijek radije (a mislim i poštenije) navedene izraze i znakove pripisao toj potrebi i bogatstvu duše koja vjeruje i ljubi nego nekom taštom i plitkom triumfalizmu. Takav triumfalizam bio bi nesposoban da nadahne takva djela.

Ako jedna civilizacija više nema potrebe ni smisla da se izražava takvim znakovima, onda to može biti znak jedne nemoći i siromaštva duše. Unatoč nekim pojavama suvremenog svijeta možemo biti uvjereni da se ova naša suvremena civilizacija ne želi pomiriti s tim siromaštvom. I ona se želi očitovati na veličanstven način. To svjedoči i Olimpijada u Münchenu.

Učinio sam tu digresiju da bolje osvijetlim misli o odijevanju duhovnih osoba.

Ono je znak da ljubimo Boga, da smo učenici Kristovi, da ljubimo braću i da se ne stidimo svega toga. Ono je izraz poštovanja poziva koji smo odabrali. Ono je, također, izraz i poštovanje prema ljudima pred kojima ne želimo glumiti da nismo ono što jesmo. Naši suvremenici ne traže nipošto od nas da bacimo sa sebe svaki znak kako bi nas oni više cijenili i kako bi imali više povjerenja u nas, nego traže od nas da naša djela, naš život dokazuje što odjećom govorimo. U tome je samo problem.

Može biti opravdanih razloga da u određenim uvjetima osoba duhovnog zvanja nastupa bez ikakva znaka, ali takve razloge proširiti u opći stav smatram da je više robovanje modi nego samostalno prosuđivanje razloga.

Mislim da bi to bila velika žalost ako bi svećenici i redovnici odbacili svoju duhovnu odjeću samo zato što im je teško nositi znak svoga zvanja, svoga služenja, svoje vjere. Ne bi li to bila nevjernost? Osobni kukavičluk? Klonulo povlačenje pred navalom ateiziranog mentaliteta? Znak unutarnje praznine? Želja da se možemo neodgovornije vladati? Hoćemo li zaista samo svojim civilom obraćati ljude? Zar su ljudi tako naivni da ih samo tim trikom možemo dobiti? Moglo bi se postaviti našoj savjesti više takvih pitanja, ali i ova su dovoljna.

Ako tko u sebi ništa ne nosi, ako nije ispunjen oduševljenjem svoga poziva, ništa neće dati drugima, obukao se ovako ili onako. Ali ako netko ima punu dušu, željet će uvijek da daje drugima i neće se stidjeti da bude vidljiv zdenac na koji dolaze žedni i piju. Neće mu biti težak znak Božjega poslanja. Jednostavna, otmjena i praktična odjeća kao znak duhovnoga poziva i služenja bit će uvi-

jek izraz da poštujemo Boga i ljude. Ako kada moramo postupiti drugačije, ispitajmo ipak svoju savjest i motive pred Bogom! I na taj način budimo pažljivi na Božju svetost i ljudsko dostojanstvo.

Ako već na ulici nije suvišan znak, pitajmo se kako dolazimo obučeni u crkvu, k oltaru, u ispovjedaonicu? Uvreda bi bila za svakoga koga bismo primili ili posjećivali u spavaćoj košulji. Shvaćajmo propise Crkve o odijevanju u liturgiji i izvan liturgije kao izraz i želju Crkve da čuva nešto lijepo, plemenito, puno dostojanstva u našim odnosima s Bogom i ljudima.

Međutim, bez obzira na razloge u ovom ili onom materijalnom odijevanju, uvijek moramo biti obučeni u Isusa Krista (Rim 13, 14a; Gal 3, 27).

Ljudi će nam se radovati ako znak našeg duhovnog odijela bude ujedno i svjedočanstvo da smo obučeni u Isusa Krista.

»Zaodjenite se, dakle — kao izabranici Božji, sveti i ljubljeni — u milosrdno srce, dobrostivost, blagost, strpljivost« (Kol 3, 12).

(1972)

19. HODAJMO U ISTINI

»Čuti da moja djeca po Istini žive! — nema mi veće radosti od toga« (3 Iv 4).

Pomirenje s Bogom i s ljudima velik je poziv Svete godine. U Crkvi je za to pomirenje prijeko potrebna poslušnost Istini. Ispovijedanjem iste vjere obitelj Crkve može u sebi posjedovati mir zajedništva.

Na žalost, mnoge su sumnje ubačene u duše. Nesigurnost je zarazila tu i tamo i navjestitelje vjere. Suvremena sredstva saopćavanja uspjela su stare zablude pod novim ruhom rasuti svijetom u tolikim razmjerima da su temeljne istine stavljene u pitanje. O nekim sadržajima vjere stvorena je zavjera šutnje. Nesigurnost pak na području vjere otvorila je široko vrata laksizmu na području života. Nije li to činjenica cijele povijesti da je zapravo pobunjeno srce zavodnik razuma te se ovaj zatvara pred Istinom?

Bog je govorio ljudima, Bog se u svojoj dobroti objavio. Ta činjenica obavezuje na određenu logiku mišljenja. Objava je Božji dar darovan svim ljudima za njihovo spasenje, i to za sva vremena.

Ako je Božja objava DAR za sve ljude i za sva vremena, onda ona mora imati svoj objektivni sadržaj nepromjenjiv za sve ljude i za sva vremena. Čovjek se ne može prema tome sadržaju odnositi kao prema svom privatnom vlasništvu s kojim raspolaže kako mu se sviđa.

Prihvaćanjem toga DARA stvara se zajednica onih koji uzvjerovaše, i njih taj objektivni sadržaj objave, prihvaćen u cjelini, čini ZAJEDNICOM iste vjere. Milošću rasvijetljen, subjektivni odgovor svakog pojedinca objektivnom sadržaju Božje objave unosi ga u zajedništvo vjernika koji ispovijedaju isti sadržaj svoga vjerovanja.

Potrebno je istaknuti da formule tih sadržaja nisu prazne riječi niti igra riječi, nego su izričaji REALNOSTI u koje se vjeruje. JEDINSTVO zajednice nužno živi od tog prihvaćanja ISTOG sadržaja i smisla velikih REALNOSTI objave izrečenih ljudskim riječima.

Ako je Bog zaista govorio, onda je i rekao NEŠTO što nam je samo on mogao reći i što nadilazi moć ljudskih misaonih otkrića. Ljudske pak riječi, iako su preslabe da bi mogle izraziti puninu Božjih sadržaja, ipak nisu bez značenja; izriču određene pojmove koji opet analogijom izriču Božje misli i stvarnost. »... A riječima

se proglašuju djela i osvjetljuje misterij u njima sadržan« (Dei Verbum br. 2).

Ima velik broj ljudskih riječi koje nikada ne mijenjaju svoje osnovno značenje, i njihov je smisao riječju označena stvarnost. Ako se dublje ulazi u sadržaj stvarnosti, bolje se otkriva i značenje riječi. Nije dobro nekom samovoljom riječima uskraćivati njihovo značenje. Nijekati značenje riječi moglo bi značiti nijekanje stvarnosti koja se riječju izriče. Na području vjere to bi moglo značiti nijekanje sadržaja vjere.

Riječi: Bog, Trojstvo, osoba, narav, čovjek, tijelo, duša, duh, anđeo, sotona, materija, vrijeme, vječnost, milost, grijeh, istina, pravda, dobro, zlo, ljubav, mržnja itd... znače određeni sadržaj. Čovjek kao razumno biće nosi kroz svoju povijest, unatoč tolikim mijenama, univerzalne pojmove i svijest da njima izriče nešto određeno u svom sadržaju i značenju.

Bog u svom govoru ljudima nije mogao mimoići ljudski rječnik; služi se ljudskim riječima da njima izrazi svoje misli o svojoj i našoj ljudskoj ISTINI. Istina postoji kao objektivna stvarnost, kao što i sunce postoji neovisno o tome da li ga čovjek vidi ili ne vidi.

Bog postoji kao apsolutna stvarnost, a ljudski je um uvijek tražio kakva je ta stvarnost u sebi; spoznavao je Božje postojanje iz djela Božjih; spoznavao je i neka Božja svojstva (život, razumnost, vječnost, svemoć, svetost), ali je to ljudsko razmišljanje bilo zasjenjeno nekom nesigurnošću i pomiješano s krivim predodžbama.

Bog izlazi u susret čovjeku da ga dovede na put Istine, da mu otkrije svoju ISTINU, beskrajnu, nadasve lijepu i uvijek nedokučivo dublju od dubine svake ljudske misli. Objavom o sebi Bog nas oslobađa opasnosti da si stvaramo lažne bogove po svojoj mjeri i interesima, kako ih je stvarao poganski svijet.

Trojstvo, utjelovljenje, otkupljenje, Božji život u nama, grijeh kao smrt toga života, uskrsnuće, bogatstvo stvaranja vidljivoga i nevidljivoga svijeta, zajedništvo općinstva svetih, vječna odbačenost odlukom stvorenja koje je odbilo ljubav, Crkva, sakramenti ..., sve nam je to objavljeno, sve je to izrečeno ljudskim riječima koje znače ono što izriču, premda su uvijek ljudske riječi slabe u izricanju Božjih Misterija.

Cijeli sadržaj objave pun je misterija. A zar nije i ovaj naš vidljivi svijet tako pun misterija? Samo plitak um ne sluti tajne.

Zar nije sve prožeto dubokom tajnom? Bog u svojoj biti, životu, djelovanju; Bog u svom susretu s čovjekom; čovjek u svojoj od Boga zamišljenoj i stvorenoj totalnoj realnosti kao pozvanik na Božju gozbu vječnoga života; čovjek koji može Bogu reći DA, ali i neopozivi NE kojim se zatvara u očajnu noć totalne osamljenosti, u srce mržnje koja se ne gasi; misterij čistih duhova koji su se podijelili zauvijek na duhove ljubavi i duhove potpune i neopozive mržnje; uskrsnuće tijela, stvarna prisutnost Isusova u Euharistiji, oproštenje grijeha itd....

Sve su to realnosti izrečene ljudskim riječima, sve su to sadržaji koje ne prihvaćamo kao neku apstraktnu filozofiju ili neke konstrukcije ljudskih učitelja, nego ih VJERUJEMO kao objavu. To dolazi iz Božjih dubina; to nam je otkriveno kao dar Božje ljubavi da bi Istina postala naš život i naše spasenje.

Stoga pred DAROM objave možemo stajati samo kao primaoci DARA, a ne kao njegovi autori. Na taj se DAR odgovara ili poslušnošću vjere (Rim 16, 26) ili nevjerom; prihvaća ga se ili ne prihvaća. Dar je ponuđen ljudskoj slobodi.

»Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se« (Mk 16, 16). Kako je to strahovita alternativa! Kako je onda potresan misterij slobode! To je sposobnost da čovjek prihvati Boga, a ne igra samovolje.

Ako je Bog govorio za ljude svih vremena, morao se je u svojoj Providnosti pobrinuti da Istina objave bude sačuvana za sva vremena, sve dok Gospodin ne dođe (I Kor 11, 26). To izlazi iz logike Božje mudrosti; inače Božja objava ne bi imala smisla. Mora biti sačuvana *negdje;* mora biti prenošena *od nekoga;* mora biti sačuvana *po nekome!* Za to se je Bog htio poslužiti ljudima.

Svi smo mi primili Božju objavu, ali ne neposredno od Boga, nego *u Crkvi* i po Crkvi. Objava je Baština cijele Crkve i svih njezinih naraštaja do konca svijeta. Ista vjera povezuje sva pokoljenja Crkve kroz cijelu povijest. Isus Krist je ustanovio JEDNU Crkvu da bude u službi Riječi. Ideje koje niječu postojanje jedne Kristove Crkve i proglašuju istinu relativnom niječu zapravo samu objavu i samu istinu. Cijela povijest Crkve dokazuje da Bog nije smio prepustiti Crkvu valovima povijesti i ljudskih mišljenja. Ako je Crkva vidljiva zajednica, a to jest, onda ju je Božja mudrost morala osigurati vidljivim UČITELJSTVOM kao prenosnikom i čuvarom vjere.

Tako je to bilo od početka Crkve. Apostoli prenose ono što su vidjeli (1 Iv 1, 1; 2 Petr 1, 16). Crkva nije izmislila Isusa Krista — — Puninu Božje objave, ni njegovih riječi, ni njegovih djela; Crkva nije izmislila ono što ju je sabralo od mnogih u jedno, nego je vjerom prihvaćala predložen dar objave. Apostoli su se predstavljali kao zakoniti poslanici Uskrsnuloga kojeg su poslije uskrsnuća vidjeli, opipali i čuli (to nije mit), a s kojim su prije njegove mučeničke smrti, za vrijeme javnog djelovanja, živjeli i drugovali kao svjedoci svega što govori i čini (ni to nisu bajke).

Apostoli su svjedoci doživljenoga i proživljenoga, a ne izmišljači priča. Njihovi pak nasljednici predaju ono što su primili, a primili su i poslanje da to predaju. Često, poput apostola, mučeništvom svjedoče ono što naviještaju. Učiteljstvo Crkve ima božansku legitimaciju za prenošenje i čuvanje Božje objave. Ti *poslani ljudi,* vidljivo označeni i ovlašteni sakramentom polaganja ruku, svjedoče što je vjera Crkve i to predaju ne kao gospodari, nego kao sluge Riječi. Toj činjenici daju potvrdu toliki dokumenti Sabora Crkve kroz povijest, sámo Sv. pismo i Predaja Crkve od početka. Stoga je sama Crkva predmet vjere, prihvaćen Dar. Nije bez Duha Svetoga ušla u nicejsko vjerovanje: vjerujem u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu.

Isti sadržaj vjere bitni je temelj jedinstva Crkve. Dok se svi članovi Crkve susreću u tom sadržaju, dok ga prihvaćaju vjerom, jedinstvo je čvrsto, sigurno i radosno. Ako se taj sadržaj počne nijekati i cijepati, cijepa se Crkva, nužno nastaje nemir u Crkvi; Otajstveno je Tijelo zahvaćeno groznicom. Savršeno zajedništvo moguće je samo onda kad Istina i Ljubav idu zajedno. U Bogu je to jedno. Zablude su uvijek otrov i organizmu Crkve, i one su razbile jedinstvo jer su mnoge odvratile s puta Istine.

Isusova mnolitva »da svi budu jedno« (Iv 17, 21) ostvaruje se, dakle, kad svi članovi Crkve prihvate zajedničku baštinu vjere — depositum fidei, a to prihvaćanje je poslušnost ponuđenoj Riječi. Učiteljstvo naviješta, nudi DAR. Ponuda i poslušnost moraju se susresti u našem srcu, i plod tog susreta je čin vjere. Tu je na djelu Duh Sveti. Ne zaboravimo da je na prvom Saboru u Jeruzalemu bila izrečena svijest o činjenici da Duh Sveti vodi Crkvu i da se služi učiteljstvom. *»Zaključismo Duh Sveti i mi...* (Dap 15, 28).

»No kada dođe on — Duh Istine — upućivat će vas u svu istinu...« (Iv 16, 13). Duh Sveti je onaj unutarnji Učitelj koji prati i rasvjetljuje propovjednike i slušatelje. »A kako da povjeruju u onoga koga nisu čuli? Kako pak da čuju bez propovjednika? A kako

propovijedati bez poslanja?... Dakle: vjera po poruci, a poruka riječju Kristovom« (Rim 10, 14—15. 17).

Ako je, dakle, vjera pristajanje uz određeni sadržaj vjerovanja, koji se prihvaća kao DAR objave i prema tome kao Božja riječ, onda je to opredjeljenje za Istinu. Božja riječ je Istina. Pitanje istine bilo je u Crkvi temeljno pitanje. Važnost toga tako je očita u Novom zavjetu! Svi Sabori bili su sazivani da se protumači i obrani istina vjere. Za sve definicije svih Sabora može se reći: »Zaključismo Duh Sveti i mi...!« Pitanje istine konačno je pitanje cijele ljudske egzistencije. U pokoncilskim raspravama pojavio se tu i tamo za Crkvu neprihvatljiv duh: podrugljivo se spominje Tridentski sabor, s omalovažavanjem se zaobilazi I Vatikanski, a postoje i očite tendencije da se i II Vatikanskom saboru podmeću sasvim neprihvatljiva mišljenja, i to metodom koja je više emocionalna nego racionalna.

Suviše se naglašava razlika između predkoncilske i pokoncilske Crkve, između tradicionalne i nove teologije. To je stvorilo takvo ozračje mišljenja da se postavlja pitanje: A što je ostalo još od »stare«« vjere i što to uči »nova« vjera? Različiti pristupi i novi pogledi na isti sadržaj još ne mijenjaju vjere. Ovog ljeta upitao je jedan naš svećenik holandske turiste koji su parkirali kraj njegove crkve: »Što ste po vjeri?« — »Bili smo katolici«, odgovorili su, »ali sada ne znamo što smo«. Činjenica je da su, više ili manje otvoreno, u ime izricanja vjere za suvremenog čovjeka na nov način stavljene u pitanje istine vjere koje Crkva naučava de fide. Neki zanemaruju ono »eodem sensu eademque sententia«. To je stvorilo pomutnju. Istina je postala relativna stvar. Više nije norma vjera Crkve, nego osobna mišljenja, i suvremeni čovjek sam odlučuje da li mu se nešto sviđa ili ne. U sve te rasprave često je unesena više osobna gorčina nego razlozi. Određene etikete postaju lagani obračun s protivnikom. Sve se pak podmeće Duhu Svetom, premda nas Sv. pismo upozorava da treba razlikovati duhove, a sam sotona se zaodijeva u anđela svjetla da bi prevario i upropastio.

Sv. Pavao upozorava biskupa Timoteja: »Na to podsjećaj, zaklinjući pred Bogom neka ne bude riječoborstva: ničemu ne koristi, a na propast je onima koji slušaju. Uznastoj da kao prokušan staneš pred Boga kao radnik koji se nema čega stidjeti, koji ispravno reže riječ istine. Svjetovnih se pak praznorječja kloni: sve će više provaljivati prema bezbožnosti, i riječ će njihova kao rak-rana izgrizati« (2 Tim 2, 14—17).

Sadržaj vjerovanja nije ničije privatno vlasništvo, nego je BAŠTINA Crkve.

Stoga su svi oni koji u Crkvi imaju kanonsku misiju od zakonitih Pastira Crkve dužni nužnošću svoga poslanja i obavezom svoje savjesti služiti toj Baštini i njome Božjem narodu, i to na svim mjestima i u svim odgovornostima koje su im povjerene.

Ambon, katedra, ispovjedaonica, redakcija nisu privatni forumi. Ljudi koji kanonskim poslanjem tu nastupaju sluge su Riječi. Poslani su od Crkve u ime samoga Isusa Krista i *nisu svoji*. Svi su oni poslani da prenose ne svoju nauku, nego nauku Crkve u vjernoj suradnji sa zakonitim učiteljstvom. Bez zajedništva s učiteljstvom oni ne mogu služiti Crkvi i vršiti njezino poslanje za spasenje ljudi. Nisu ovlašteni nastupati u ime Crkve a protiv onoga što Crkva naučava kao od Boga objavljenu istinu. Ako bi pod autoritet Crkve stavljali svoje hipoteze koje se protive vjeri Crkve, uzurpirali bi poslanje protiv poslanja. To bi bio apsurd.

Katolički teolog je najprije vjernik. On je kao vjernik depositum fidei u zajedništvu s cijelom Crkvom. On taj sadržaj istražuje i dobro razlikuje granice između onoga što spada u polog vjere, bilo da se radi o istinama vjere, bilo o moralnim načelima ili o onome što je još predmet slobodnog istraživanja. On dobro zna da je odgovorna sloboda vezana istinom. Dok se katolički teolog trudi da vjerovani sadržaj vjere što bolje izrazi i da mu otkrije što bogatije poruke, on to čini s punim poštovanjem DARA koji je sam u Crkvi i po Crkvi primio; uvijek ostaje ponizan u poslušnosti vjere. Takav teolog je dragocjen u služenju Riječi. On se nikada ne odriče svoga zajedništva vjere u Crkvi i s učiteljstvom Crkve. On vjeruje u Istinu koja je neizmjerno veća od njegove mudrosti, i zato mu je vjera norma.

Učitelj pak koji prezire autoritet učiteljstva i postavlja se protiv njega, koji relativizira vjeru Crkve a apsolutizira svoju teoriju, koji se služi demagoškim metodama publiciteta da osvaja pristaše i potiče lomove u Crkvi, ne može si prisvajati naslov katoličkog teologa. Upozoreni smo od Gospodina da razlikujemo kukolj od pšenice, da se čuvamo lažnih proroka (Mt 7, 15).

Kad Papa i Biskupi u zajedništvu s njime brane određene sadržaje vjere i moralnih načela, ne čine to iz nekog svog hira ili poigravanja vlašću (kako se to koji put etiketira), nego su obavezni u savjesti pred Bogom i Crkvom da brane vjeru Crkve. Tom naučavanju svi vjernici duguju religioznu poslušnost (Lk br. 25). »Tko vas sluša, mene sluša«! To se odnosi na apostole i njihove nasljednike.

Dakako, učiteljstvo je uvijek pripravno priznati kompetencije u dužnim granicama. Poštuje slobodu, ali razlikuje odgovornu slobo-

du od samovolje. Papa i Biskupi ne mogu se odreći ni svoje kompetencije, dobro razlikujući vjeru od teologije. Učeći vjeru, služe se teologijom koja ne može biti izvan okvira vjere.

Kad Papa i Biskupi govore u ime vjere Crkve i brane tu vjeru od zabluda, ne nastupaju kao privatni teolozi, nego vrše službenu funkciju učitelja vjere i pastira Crkve. Rezultati teološkog studija moraju proći kroz provjeru učiteljstva. Tu provjeru učiteljstvo ostvaruje redovitim i svečanim naučavanjem. Čudna je pojava da su dokumenti učiteljstva (Papine enciklike, Deklaracije Kongregacija za nauku vjere), izdani u posljednje vrijeme kao obrana temeljnih istina i načela, bili u nekim vanjskim listovima, i to vjerskim, napadani kao napad na slobodu istraživanja, kao crveno svjetlo teolozima. To zaista nije sentire cum Ecclesia. To ne dolazi od Duha Svetoga. I u prometu crveno svjetlo čuva živote. Na području teološkog istraživanja čuva od zablude koja, također, može biti smrt duše. Služiti se takvim etiketama ne znači biti znanstveno ozbiljan (a teološka znanost mora poštivati svoje kriterije), nego srcem opredijeljen za nešto ili protiv nekoga. Kad učiteljstvo govori, ne govori da pokaže svoju moć, nego ispovijeda vjeru koju s Crkvom vjeruje. Papa i Biskupi najprije su vjernici. Tko se od te vjere dijeli, dijeli se od Istine i dijeli se od Crkve.

Samovolja u naučavanju, nipošto znanstvena, i samovolja u postupanju na području liturgije stvorile su u Crkvi poslije Koncila daleko više nemira i diobe nego zaljubljenost u staro i nepokretnost za novo. Neki su u ime kreativnosti od liturgije stvorili komediju. Sv. Otac u audijenciji 22. kolovoza ove godine, kojoj su prisustvovali naši hodočasnici, govorio je o molitvi, a onda je posebno naglasio kako liturgija mora biti lijepa, ozbiljna, puna dostojanstva, što sve hrani vjeru i potiče pobožnost. Kakvih je zloporaba bilo na tom području!

Sve zakonite obnoviteljske promjene pod vodstvom učiteljstva primljene su od Božjega naroda bez ikakvih potresa, i bit će ubuduće prihvaćane ako ih budu provodili razboriti i ozbiljni ljudi koji hodaju u istini i ljubavi. Gdjegdje su osobe patoloških raspoloženja otvorile zaista velike rane na tijelu Crkve.

Činjenica da je duh sekulariziranog svijeta, zaraženog praktičkim i teoretskim materijalizmom, nepovoljan za naviještanje vjere i da opasno utječe i na same vjernike. Pod navalom tog duha počeli su se vjernici stidjeli Božje objave, njezine vrhunaravnosti i milosnog bogatstva; pod pritiskom materijalističkog i racionalističkog shvaćanja čovjeka i povijesti stali su uzmicati i umanjivati misterij

Boga i misterij čovjeka; počeli su u krizi logičkog mišljenja slijediti modu mišljenja, a posljedica toga je nijekanje čak temeljnih istina vjere: Trojstvo, Božanstvo Isusovo, velika stvarnost Djevice Bogorodice, stvarna prisutnost u Euharistiji, duhovni svijet (vjera u besmrtnu dušu, dobre i zle anđele strpana je pod etiketu »zaostalosti« i »naivnosti«), Crkva — kako je Sabori tumače —, sakramenti, milost, grijeh. Mass-media su svaku hipotezu raznijela svijetom kao gotovu istinu, što je sasvim neznanstveno, a neodgovorni ljudi obilno su koristili glad za senzacijama. Neki su i svoju nevjernost nekoć svjesno preuzetim obavezama proglašavali »proročkim« činom. Sve je to uzrokovalo krizu. Djelomično i tu leži uzrok velike oseke u zvanjima i obraćenjima. Susretalo se toliko neozbiljnosti pred velikim i ozbiljnim stvarima.

Koliko štete nanosi vjeri Crkve i samovoljan pristup Sv. pismu! Koji put se zaboravlja da je ono, također, djelo Duha Svetoga i da nedostaje samo ljudska mudrost i erudicija da bi se shvatila njegova istina. Kroz Sv. pismo Duh Sveti poučava samo poslušne Duhu. Sv. pismo se mora s molitvom razmišljati u njegovoj veličanstvenoj cjelovitosti koja objavljuje Boga i misterij čovjeka, njegove cijele povijesti i njegove vječnosti. Kako je egzegetama potrebno svjetlo Duha Svetoga i zajedništvo s učiteljstvom da bi otkrivali istinu Sv. pisma i da se ne bi dali zavesti na krive putove!

Postoje veliki, i sociološki i psihološki, uzroci krize. To je zapravo klima shvaćanja moralnosti života. Kad se čovjek otkine od Boga, ranjen u svojoj naravi istočnim grijehom i stoga uvijek sklon da silazi širokim putem, želi oko sebe razgraditi sve moralne ograde koje ga ograđuju, ne da ga zarobe, nego da ga sačuvaju.

Tu moramo ponovno i ponovno naglasiti da Dekalog izriče bitne uvjete dostojnog ljudskog života. Dekalog raščlanjuje najveću zapovijed ljubavi na svu konkretnost života; tako je dubok svojim načelima da svakog čovjeka čuva od degradacije; tako je širok da obuhvaća sve ljude; tako je univerzalan da je upisan u svaku nezamračenu ljudsku savjest; tako je čvrst da se samo na njemu može graditi velika gradnja ljudskog zajedništva, radilo se o obiteljima ili narodima.

Sociologija konstatira sve općenitije »oslobađanje« suvremenog čovjeka od tih Božjih normi života. To potpuno »oslobađanje« od transcedentne norme i sankcije nastoji se proglastiti normom življenja, što rađa u nekim sredinama moralnim rasulom. Kad se živi u takvom mentalitetu, psihološki je razumljivo da se čovjek brzo podaje struji koja ga nosi. Isus je imao u vidu i taj utjecaj svi-

jeta na čovjeka kad je vjernost Evanđelju proglasio mučnim uspinjanjem strmom stazom (Mt 7, 14).

Pod pritiskom takva agresivnog mentaliteta, mjesto da se još većom jasnoćom i čistoćom svjedoče ideali, počelo se klecati i tražiti opravdanje za moralna zla: za slobodnu ljubav, za rastavu braka, za pobačaj. Zar to ne pogoduje suvremenom hedonizmu i seksualnoj revoluciji? Napadi na celibat, na redovničke zavjete, na bračni moral, kako ga tumači Crkva, zar to ne utječe na devalvaciju mladenačke nevinosti, bračne vjernosti, roditeljske požrtvovnosti? Ako netko želi moralno opravdati pobačaj u ime nekog »novog« pristupa kršćanskoj moralci, zašto on ne bi tako opravdavao i eutanaziju, uklanjanje iz života svih hendikepiranih, umobolnih, ostarjelih? To će vjerojatno činiti sutra.

Ako se više ne usudimo isticati obvezatnost i dostojanstvo nevine mladosti, čime ćemo liječiti hedonističko društvo? Ako se odobri prijebračni seksualni život, čime će se spriječiti proširenje »mostobrana« sve do perverzije seksualne slobode? Kako bi se to moglo spojiti s Kristovom slikom čovjeka?

Ako ne bismo svjedočili vrijednost svoga celibata i redovničkih zavjeta radi Božjega kraljevstva, kako bismo mogli naviještati to kraljevstvo za koje ne bismo bili pripravni platiti cijenu križa? Ljubavi nema bez križa!

Ukratko, »ako sol obljutavi, čime će se ona osoliti? Nije više ni za što, nego da se baci van i da ljudi po njoj gaze (Mt 5, 13).

Crkva, vjerna Isusu Kristu, vjerna Istini, mora u svako doba i u svakoj civilizaciji i poretku naviještati svijetu Božju Riječ i Božji zakon života. Ona se u svim svojim članovima mora neprestano obnavljati da bi svetošću potvrđivala vjerodostojnost Istine Božje. Ona uvijek, i danas, snagom Duha Svetoga odgaja svece, i sveci su njezina najprodornija snaga. Oni su uvijek kvasac pomirenja i jedinstva.

Razmišljajući o mukama i nadama cijele Crkve Božje, širom svijeta raširene, nastojmo, hodajući u istini, Crkvu u Hrvatskoj obnavljati u radosti Istine, u jedinstvu vjere. Samo svijetli prostori Istine uvjet su istinske obnove.

»Znamo: Sin Božji došao je i dao nam razum da poznamo Istinitoga. I mi smo u Istinitomu, u Sinu njegovu, Isusu Kristu. On je Bog istiniti i Život vječni.« (1 Iv 5, 20).

»Trudite se sačuvati jedinstvo Duha svezom mira! Jedno tijelo i jedan Duh — kao što ste pozvani na jednu nadu svoga poziva! Jedan Gospodin! Jedna vjera! Jedan krst! Jedan Bog i Otac sviju, nad svima i po svima i u svima« (Ef 4, 4—6).

Cilj Svete godine: pomirenje s Bogom i s ljudima u Istini i Ljubavi!

»Čuti da moja djeca po Istini žive! — nema veće radosti od toga« (3 Iv 4)! Tako neka bude s Božjim blagoslovom po zagovoru Presvete Bogorodice i nebeskoga Grada!

(1973)

20. IZBAVI NAS OD ZLOGA

»Doista, gdje ti je blago, ondje će biti i srce« (Mt 6, 21).

Razmišljajmo u povjerenju i iskrenosti.

Zli je prisutan u povijesti. Želi osvojiti svako ljudsko srce i upropastiti svaki ljudski život. On je ubojica ljudi od početka. Otac laži. Tako ga je nazvao sam Isus Krist. On je dobro poznavao toga duha mržnje, toga zavodnika i neprijatelja svakoga dobra.

Nama neshvatljiva pobuna čistih duhova protiv Ljubavi prelila se u ljudsko srce. Istočni grijeh tako je duboko ranio ljudsku narav da je svojim posljedicama prisutan u cijeloj ljudskoj povijesti i u svakom čovjeku. Ukoliko je istočni grijeh odsutnost Božjega života iz duše čovjeka, ta je odsutnost izliječena krštenjem. Preporođeni vodom i Duhom Svetim postaju nosioci Božjega života, posinjeni u Ljubljenome, nova stvorenja, ali borba nije time završena. EGOIZAM ostaje i u krštenome čovjeku stalna napast kroz koju Zli nastoji provaliti u ljudsko srce da bi zarobio čovjeka. Egoizam čini ljude robovima raznih požuda i naslada (Tit 3, 3).

Od te napasti ne oslobođa čovjeka kršćanina ni sakramenat svećeničkog Reda. I napast i borba ostaju i poslije ređenja. Svladati u sebi egoizam i zatvoriti Zlome ulaz u život može se samo svjesnom i stalnom suradnjom s Duhom Svetim. Bez Duha Svetoga nije moguće biti trajno raspoložen za dobro, nije moguće biti raspoložen za žrtvu, a bez žrtve se ne može slijediti dobro, bez nje nije moguće živjeti Istinu u Ljubavi. To je stvarnost uvijek stara i uvijek nova, i nikakve krilatice ne mogu izmijeniti tu stvarnost čovjeka. Krilatice u prilog egoizmu veoma su zarazne, rado se slušaju i izvikuju, ali su sasvim protivne onome što naučava Isusu Krist. One stvaraju jedan mentalitet, način mišljenja i ponašanja.

Takav mentalitet umnaža napast. Danas je ta napast nabujala poput poplave. Toliko toga povlađuje i podražuje ljudski egoizam da se on rasplamsava do potpune moralne anarhije. Takav mentalitet protivan je svemu što čovjeku stavlja neke granice, obaveze, dužnosti. Iz takva mentaliteta nastaje potpuno krivo i promašeno shvaćanje života i čovjeka. »Jer što je god svjetsko — požuda tijela, i požuda očiju, i oholost života — nije od Oca, nego od svijeta« (1 Iv 2, 16).

Na ovo razmišljanje potiču me i neke pojave među svećenicima, i one zabrinjuju, plaše i njima ćemo se morati svi zajedno suprotstaviti svom odlučnošću svoje službe.

Život nije retorika da bismo ga smjeli zamagliti nekim retorskim krilaticama. Ni vrijednosti, koje život čine vrijednim i plodnim, nisu prolazni krikovi mode koja se mijenja prema prohtjevima časovitih i hirovitih raspoloženja. Kad se govori o čovjeku i o životu, uvijek treba računati sa stvarnošću grijeha u čovjeku koju može liječiti samo otkupiteljska milost, a ta grâdi novoga čovjeka uz uvjet da čovjek to hoće i svojim pristankom i suradnjom otvara vrata dolasku Duha Svetoga.

Život je dužnost. Vrijednost čovjeka stoji u tome kako se on odnosi prema svojoj životnoj dužnosti. Ne vršiti svoje životne dužnosti znači promašiti život i biti nečovjek.

Svećeničko zvanje je dužnost svjesno prihvaćena iz vjere u Boga, iz vjere u Raspetoga koji je bio poslušan sve do smrti na križu. Stupiti u to zvanje znači predati se Isusu Kristu za njegovo otkupiteljsko djelo. Izdati tu dužnost znači izdati samoga Krista i njegovo spasenje u kojem svećenik svojim poslanjem posreduje za braću. Svećenička dužnost nužnošću samoga smisla uključuje u sebi: poslušnost, nesebičnost, osobitu ozbiljnost života, čistoću, stalno nastojanje oko svoga duhovnog rasta. Svećenik je nužnošću svoga smisla u službi duhovnog rasta svoje braće. »Svećenici kao graditelji zajednice kršćana nisu nikada u službi neke ideologije ili neke ljudske stranke, nego kao vjesnici Evanđelja i kao pastiri Crkve ulažu u duhovni rast Kristova Tijela« (PO br. 6).

Crkva ne može vršiti svoje poslanje bez svećenika izvršitelja dužnosti. Svećeničko zvanje je najmanje zvanje uhljebljenja. Tko bi u njega ulazio s takvim nakanama, već bi ga na početku izdao. Prvi korak u Bogoslaviju s takvom nakanom bio bi prvi nepošten korak u životu. Ako bi se takvim putem nastavilo, čitav životni hod takva svećenika bio bi stalno nepoštenje prema Bogu i prema ljudima. Promašen čovjek, promašen život.

Može li bilo koji biskup uspješno upravljati dijecezom ako nema svećenika koji su potpuno raspoloživi za ono što je Kristovo? Ako nam Fakultet i Bogoslovija ne bi odgajali takvih svećenika, izdali bi svoje služenje Crkvi i svome narodu. U tim ustanovama mladi moraju biti jasnom i zdravom naukom vođeni u istinsko shvaćanje života kao dužnosti i žrtve za dobro. Misli koje samo pothranjuju egoizam dolaze u uši i srce mladih ljudi s toliko strana! Ako se mladi ljudi ne prodube u duhovnom životu i ne razviju u sebi zaista temeljne kreposti vjere, ufanja i ljubavi, ako nisu raspoloženi da žive pravedno i vjerno, kako se može od njih očekivati pošteno vršenje svećeničke dužnosti? Bez cjelovite formacije ličnosti, nešto malo

intelektualne naobrazbe nema ni svrhe ni koristi. Ako nema integralnog čovjeka, razlomci su nekorisni, štetni.

Svećenik mora biti čovjek poštena izvršavanja dužnosti. On mora biti na službu ljudima svojim vremenom, svojim znanjem, svojom vjerom, svojim životom. Na žalost, i u svećeniku može doći do potpune deformacije savjesti. U tom slučaju on u sebi spaja nespojivo. Predstavlja se ljudima kao poslanik Kristov i graditelj Božjega kraljevstva, a u isto vrijeme može biti neprijatelj Kristov i rušitelj Božjega kraljevstva. Čovjek je strahovito izobličen kad postane rob bilo žene, bilo novca, bilo vina. Osobito bi bilo tragično ako bi svećenik pao u takvo ropstvo. Nespojivo je biti pastir i zavodnik. Tu nije u pitanju samo ono kršćansko i svećeničko u čovjeku nego i ono osnovno ljudsko u čovjeku. Koliki se ljudi, i koji nisu kršteni, bore da budu pošteni u svojoj službi! Koliki radnici svakog dana ustaju na svoj posao i rade puno radno vrijeme da bi zaradili svagdašnji kruh! Od svakog se traži da vrši svoju dužnost, i nitko to ne smatra napadom ni na svoje dostojanstvo ni na svoju slobodu.

Svećenik je u vršenju svoga zvanja prepušten svojoj savjesti. Nije tako uključen u vrpcu kao radnik u tvornici i nema nad sobom neposrednih kontrola. Sve ovisi o tome kako je oblikovana njegova savjest, sve ovisi o poštenju njegove duše. Zanemarivanje dužnosti nespojivo je s poštenjem duše.

Svećenik mora naviještati Riječ Božju: u propovijedi, u katehizaciji, u raznim poukama, prigodom krštenja, vjenčanja, sprovoda, u raznim susretima. Da bi to mogao, on neizbježno mora biti čovjek studija i meditacije, čovjek knjige i razmišljanja, čovjek molitve. On za to mora imati i potrebno vrijeme. Može li imati za to vremena, ako ga troši neprestanim vozikanjem u traženju nekih zabava, ako veliki dio noći izbiva iz svoga doma ili cijele sate sjedi pred televizorom? To su samo prilike da se duša isprazni do dna i da se puni plitkim i često zlim sadržajima.

Ako svećenik dolazi pred vjernike prazne duše, što će im govoriti? Njegova je dužnost dobro upotrijebiti vrijeme radi ljudi. Oni imaju pravo na njegovo služenje. Svećenik, doduše, nema stalne mjesečne plaće, ali ipak u svojoj službi prima od vjernika nagrade i sabere u većini župa toliko da može imati ono što je potrebno. Ako pak dobije i više od potrebnoga, u što utroši? Za što upotrijebi? Ako ga podilazi napast da si tim novcem priušti možda i nedopuštene zabave, neka se sjeti da su mu to pružile najvećim dijelom žuljave ruke.

Ako vjernici ne mogu dobiti svećenika u ispovjedaonicu, ako čekaju i na misu, a on spava, zar to nije izdaja dužnosti?

Ako župnik ne smije nikada znati kamo mladi kapelan odlazi i kad se vraća (a vraća se možda u sitne sate), zar to nije kršenje najosnovnijih odnosa među ljudima koji su upućeni na suradnju i suživot? Čime se može opravdati to stalno noćno izbivanje iz svoga doma? Pastoralnim radom? To nije vjerojatno, jer ljudi obično u noći ne očekuju pastoralni posjet svećenika, nego žele počinak. Takvo se vladanje obično pokriva iskrivljenim pojmom slobode.

Kada čovjek promatra tolike primjere: što su sve ljudi bili pripravni podnijeti i pretrpjeti, kakvom su se požrtvovnošću i velikodušnošću zalagali za svoje ideale, ne bismo li se morali često stidjeti svoje sebičnosti koja nas zatvara u podzemlje našeg egoizma gdje stalno tutnji pobuna protiv dobra? Uzalud se pozivati na »modernost«, »novost«; sve su to prazne riječi ako nema ljudi velikodušnih, jakih, Božjih.

Uprava dijeceze postala bi nemoguća ako bi se takav mentalitet uvukao u duše svećenika.

Ima svećenika koji kroz dulje vrijeme rade na teškim položajima. Trebalo bi ih zamijeniti i dati im mogućnost daljeg rada u povoljnijim uvjetima. Imam u vidu toliko svećenika koji su bez oklijevanja prihvatili i najteža mjesta rada. Ustrajali su. Ostvarili su mnogo dobra. Ostali su vjerni i dosljedni. Trebalo bi im iskazati zahvalnost i dati im povoljnije mjesto rada. Ali kako može biskup to učiniti ako svećenici nisu raspoloženi da pođu kamo ih se šalje; ako se čak smatraju kažnjenima kad im se ponudi udaljenije mjesto. Ako se netko predao Isusu Kristu, tada nije kažnjen ni onda kad je poslan siromasima za koje je Krist umro na križu. Zar ti ljudi u zabačenijim krajevima i u siromašnijim uvjetima nemaju prava na svećenika i Isusovo spasenje?

Napominjem da svećenik nije biskupov činovnik, nego Isusov poslanik, a biskup ima tu odgovornost da prihvati to njegovo predanje Isusu u ime Crkve i da ga rasporedi u službi Božjem narodu računajući s njegovom vjernošću Isusu Kristu. Ako biskup ne može s tim računati, s čim onda može računati?

Nikako se ne može dopustiti običaj, koji se tu i tamo počinje javljati, da se mladi kapelan, čim dođe na jednu župu, odmah priprema za nasljednika, bilo da to čini sam župnik, bilo da to čini grupa vjernika. Ako bi se uvela takva metoda, onda biskup više uopće ne bi mogao raspoređivati svećenike. Onda bi mu bili na

raspolaganju samo svećenici kojih ne želi ni župnik ni župa. To bi dovelo do nemogućih situacija. Koncilski dokumenat Christus Dominus (br. 31) i pokoncilski dokumenat Ecclesiae sanctae (I, 18, 20) ukidaju pojam parochi inamovibilis i daju biskupu široku slobodu da u vidu što boljeg osiguranja pastve vjernika premješta svećenike. Ako bi se ukorijenilo što smo gore spomenuli, već bi kapelan postao inamovibilis. Poželjna je veća cirkulacija svećenika, a takova praksa još bi više ukočila pastvu. Što se tiče delegacija, sakupljanja potpisa prigodom premještaja svećenika, i o tome imamo svoje mišljenje. Razumljivo je da ljudi zavole dobroga svećenika. Ali činjenica je i to da nikada dobar svećenik ne želi pobunom vjernika siliti biskupa da promijeni odluku. Kad dođu delegacije biskupu pa psuju i prijete da će zatvoriti crkvu, da će ovo, da će ono, onda ti vjernici nisu odgojeni u eklezijalnom duhu. Moglo bi se dogoditi da se čak male grupe takvih »vjernika« nametnu i župi, i svećeniku, i biskupu, te tako terorom priječe slobodu upravljanja dijecezom. Uvjeren sam da u župi nikada neće biti nikakve pobune ako svećenik želi slušati i otići na drugo mjesto prihvativši sud poglavara.

Ako jednog svećenika zahtjevi župe prerastu, i on toj župi više ne može dati, bez svoje subjektivne krivnje, ono što bi joj morao davati, biskup ne čini nikakvu nepravdu ako tom svećeniku predloži drugo manje zahtjevno mjesto ili ga umirovi. Salus animarum je vrhovni zakon kojemu je podložan i biskup i svećenik.

Sve one velike vrijednosti u kojima smo odgajani i u koje smo vjerovali vrijede i danas jer su istina, duh i život. Koncil ih u svim svojim tekstovima potvrđuje, a Sv. pismo im je izvor. Među te vrijednosti spada i poslušnost.

Kad se od svećenika traži uredno vođenje knjiga, polaganje ispita, spremanje koronskih radnji, suradnja u rješavanju ekonomskih problema zajednice, sve je to za opće dobro, sve to ide u dužnost. Za sve to ima vremena ako se s vremenom savjesno postupa. Ako se te dužnosti ne ispunjavaju, i iz toga mogu slijediti neugodne posljedice za ljude.

Isus sigurno nije poslao apostole da budu plesači i učitelji plesa, nego da navijeŠtaju i žive Božje kraljevstvo. To pak Božje kraljevstvo ima svoje zahtjeve, sadržaj i ljepotu. Ono je uvijek »Kraljevstvo istine i života, kraljevstvo svetosti i milosti, kraljevstvo pravde, ljubavi i mira« (Predslovlje Krista Kralja).

Što je drugo vjernost krsnom Savezu kršćanina nego stalno nastojanje da to Kraljevstvo u sebi nosimo i razvijamo do što veće punine? Sve što je protiv toga Kraljevstva od Zloga je. Zli i ne želi ništa drugo nego uništiti to Kraljevstvo u duši kršćanina.

Što će se dogoditi s jednom zajednicom, s jednom župom, ako je u duši njezina pastira ubijeno Kraljevstvo Božje? Ako možda i sâm postaje ubojica toga Kraljevstva?

Najveća plitkost jednog vremena očituje se baš u neozbiljnosti shvaćanja života i čovjeka. To je praznina, besciljnost; »oblaci bezvodni što ih vjetrovi raznose, stabla besplodna u kasnoj jeseni, dvaput sahla, iskorijenjena... zvijezde lutalice kojima je spremljena crna tmina dovijeka« (Jud 12—13).

To bi se moglo primijeniti i na svećenika koji bi bio neozbiljan u vladanju, u govoru, u odijevanju; neodgovoran u dužnostima; nesavjestan u zvanju; izobličen u životu; surov u odnosu prema biskupu, subraći vjernicima. Koji put se susrećemo zaista sa zloćom koju nema smisla ublažavati nikakvim isprikama. Ima, doduše, i bolesnih psiha, ali da li je ta poremećenost takva da bi oslobađala od svake odgovornosti? Kakva bi to bila žalost i nesreća za jednu župu ako bi morala podnositi takva svećenika? Bolje bi bilo da ga nema, i poštenije bi bilo da ode. Otrovan čovjek uvijek truje okolicu. Otrovan svećenik pogotovo. Ako ništa ne vrijedi pouka i opomena, ako je neprihvatljiva svaka pomoć da se čovjek spasi, nije li onda dužnost radi dobra drugih izrezati zarazni dio organizma?

Možda će mi netko reći da sam pesimist? Nisam pesimist, ali realno gledam neke činjenice koje su, hvala Bogu, još uvijek izuzeci; no izuzeci su opasni, i zato na njih upozoravam cijelu zajednicu. Zli je uvijek opasan. Ne vidjeti to i ne upozoriti na to bilo bi sljepilo naše vjere i nevjernost našoj dužnosti.

Ako čovjek priznaje Boga živoga, što je razumljivije nego da mu i pokloni svoje srce! »Doista, gdje ti je blago, ondje će ti biti i srce«.

Zar ne molimo svaki dan: Izbavi nas od Zloga! A tu nas je molitvu naučio Gospodin povijesti, sudac našega života.

Već je prva zajednica Isusovih vjernika, okupljena oko Djevice i Majke, molila dolazak Duha Svetoga da bi bila jaka u borbi protiv Zloga. To osobito mòlimo i mi u ovoj Svetoj godini!

(1973)

II

PASITE POVJERENO STADO

»Jezik dojenčeta za nepce se lijepi od žeđi. Djeca vape za kruhom, a nikog da im ga pruži« (Tuž 4, 4).

»Žetva je velika, ali radnika malo. Molite, dakle, gospodara žetve, da radnika pošalje u žetvu svoju« (Lk 10, 2).

»Zakon istine bijaše u njegovim ustima i pakost mu ne kaljaše usana; u miru i pravičnosti hodio je sa mnom i mnoge je od grijeha odvratio. Da, usne svećenikove treba da čuvaju znanje, a iz njegovih usta treba tražiti Zakon: ta on je glasnik Gospoda nad vojskama« (Malah. 2, 6—7).

1. SVEĆENICI I ŠIRENJE VJERSKE ŠTAMPE

Nama svima — biskupima i svećenicima — koje je Duh Sveti postavio da pasemo Crkvu Božju (Dj ap 20, 28) povjerena je ne samo naša duša i naša vječnost da je spasimo nego mi nosimo pred Bogom i odgovornost za tolike duše. To je najteža odgovornost.

Zato se onaj čudesni pokornik Župnik Arski bojao ići na sud Božji kao župnik. Cijena duša je najveća cijena jer su sve bez razlike plaćene »dragocjenom krvlju Krista, nevinoga i neokaljanoga Jaganjca« (1 Pt 1, 19).

Toga su svjesni oni dragi svećenici koji se ne štede. S toliko domišljate ljubavi upotrebljavaju sva sredstva i pronalaze načine da u povjerenim dušama umnože vjeru, učvrste nadu, rasplamsaju ljubav.

Zaista, u vršenju pastirske službe nitko ne smije spavati, prema opomeni sv. Petra, jer »đavao kao ričući lav obilazi tražeći koga da prožd̄re« (1 Pt 5, 8).

Ovim bratskim pismom svećenicima u pastvi moram svratiti pažnju upravo na goruće potrebno sredstvo za odgoj vjernika — na KATOLIČKU ŠTAMPU!

Svaki neka postavi najiskrenije pitanje svojoj savjesti da li dovoljno shvaća važnost toga sredstva i da li ga svim marom iskorištava u svom pastoralnom radu.

Duhovni otac mora biti uvijek u kontaktu sa svojom duhovnom djecom. Ako je duhovno bogat, uvijek će ostaviti u zraku Božjeg svjetla u susretu s drugom dušom. Ako je preobražen vrhunaravnom revnošću, uvijek će i njegov tihi ulazak u obitelj unijeti barem malo Božje topline. No za pastvu ličnog kontakta imamo premalo svećenika i prevelike župe. I najrevniji svećenik na velikoj župi toliko je zauzet redovitim poslom da jednostavno ne dospije češće posjećivati obitelji i razgovarati sa pojedincima o stvarima vjere i savjesti.

Taj nedostatak ličnog kontakta može se donekle nadoknaditi jedino vjerskom štampom. Kada je Mojsije, nadahnut Duhom Svetim, počeo zapisivati Božju riječ, tada je započela povijest vjerskog štiva. Što bi sv. Pavao bio dao da je mogao svoje poslanice, koje su nabrekle ljubavlju prema Isusu Raspetome i dušama, umnožiti u stotine tisuća primjeraka i razaslati svijetom!? On

koji je pisao: »A ja ću najradije trošiti i istrošiti se za duše vaše!« (2 Kor 12, 15).

Kako smo bili sakati i prikraćeni u svojim najsvetijim pravima dok nismo imali mogućnosti da svojim vjernicima pružimo u ruke pisanu riječ života! Nakon višegodišnje šutnje, i ne bez poteškoća, počela je opet živjeti, premda u skromnim razmjerima, naša katolička štampa. Opet su barem donekle ostvarene mogućnosti da sredstvom vjerskog štiva svaki duhovni pastir uđe u svoje obitelji. Ako svećenik postigne to da mu u obitelji redovito dolazi glasnik ili vjerske novine — dakako one koje imaju Imprimatur — može reći u Gospodinovo ime: »Tko vas prima, mene prima.«

Često se događa da pisanu riječ čitaju i oni koji sa svećenikom možda i ne žele razgovarati. Kroz pisani duhovni razgovor milost može naći put u one duše za koje se inače ne bismo nadali. Na taj način sjeme Božje riječi može proklijati i u srcima kojima se ne bismo usudili ni pristupiti.

Znajte dobro, draga braćo svećenici, da se religiozni duh može sačuvati i odgajati samo u onim obiteljima u kojima se zajednički moli i čita duhovno štivo. To su nenadoknadiva sredstva da naše katoličke obitelji kršćanski shvaćaju život i prihvaćaju duhovne vrednote. Stoga je razumljivo da su toliki požrtvovni svećenici dočekali našu štampu kao ozebli sunce. Ovih dana u društvu naših biskupa pripovijedao je jedan eminentni dušobrižnik da su njegovi kapelani prigodom blagoslova kuće darovali svakoj obitelji božićni broj »Glasa koncila«. Otišlo je oko tisuću sedamsto primjeraka. Ali zato taj pastir, koji ne štedi materijalnih sredstava u tu svrhu, priznaje da se broj svetih pričesti povećao za nekoliko tisuća, a broj djece na vjeronauku za nekoliko stotina otkako se župa hrani vjerskom štampom.

Ali, na žalost, nisu svi tako oduševljeni. Kada se u mnogim bolovima rodilo čedo — naše prve vjerske novine poslije rata »Glas Koncila«, bilo je i hladnog mraza prilično apriorno raspoložene kritike koja nije bila uvijek servirana duhom ljubavi i dobrog savjeta. Poznate su nam činjenice da je bilo i bojkota tamo gdje se čovjek ne bi nadao. Nekom se, npr., ne sviđa po koji naslov. Drugi opet osuđuje koji izraz. Treći prigovara pokojem izvještaju ili kojoj misli. Istina, sve to može biti, jer ništa ljudsko nije savršeno. Uvijek će se sa zahvalnošću primiti dobronamjerna upozorenja koja dolaze iz želje da se pomogne dobra stvar, ali tjesnogrudni sudovi ne pomažu. Radi nekih nedostataka odbaciti dobru stvar i uskratiti svojim vjernicima toliko dobrih poticaja i pouka

znači cijediti komarca, a gutati devu (Mt 23, 24). Osamdeset župa naše nadbiskupije naručuje po 1, 2, 3, 7, 10, 15, 20 najviše do 30 primjeraka »Glasa Koncila«, a koliko drugih glasnika, nije mi poznato. Ima toliko velikih župa i naših provincijskih gradića za koje se može reći da ne zadovoljavaju u širenju vjerske štampe. Sigurno bi bilo više potražnje da je veće zalaganje svećenika. Treba vjersku štampu učiniti pristupačnom vjernicima i staviti je u crkvu na stolić, a ne zaključati je u župnom uredu pod tri zvonca i tri ključa, pa onda neka tko dođe ako može!

Neki su se zadovoljili jednim oglasom i uzeli sistem stalnih pretplatnika, pa koliko ih ima, ima. Treba misliti i na financijske uvjete katoličke štampe. Božićni broj »Glasa Koncila« još je u tiskari stajao 28 dinara po primjerku, a onda pakovanje, otprema, vraćeni brojevi i drugi troškovi! Dakle nije raspačavan sa materijalnim dobitkom, ali bi gubitak bio manji da je bilo više razumijevanja, pa bi se u tim blagdanskim danima raspačalo više brojeva nego obično. Veoma je važno da se na vrijeme podmiruju pretplate. Koliko ima i tu poteškoća! Kada je jedno duhovno lice — hvala Bogu, ipak nije iz naše dijeceze — bilo zamoljeno da plati primljene brojeve, koje od početka izlaženja lista prima a da još nije ni dinara uplatilo, onda je indignirano odgovorilo: »A koliko ćete vi meni platiti što vam prodajem vašu robu!?« Oprosti mu, Bože!

Kad bolesnik prestane jesti, smrt je blizu. Ako naši vjernici ne budu hranjeni duhovnom hranom riječi Božje, neće se oduprijeti infekcijama tolikih napasti i zavođenja. Duhovno će se raspasti! Da li smo, draga moja braćo svećenici, sve učinili da im pružimo lijek? Kako bi to bilo strašno za svećenika ako bi se na njega morale primijeniti riječi proroka Jeremije: »Djeca vape za kruhom, a nikog da im ga pruži« (Tuž 4, 4).

Eto, draga braćo svećenici, u jednom veoma važnom pitanju upućujem vam iskreno ovo pismo kao poticaj. Marljivo nastojmo u tamu unositi svjetlo Božje, i u Gospodnjim bojevima »uzmite i kacigu spasenja i mač Duha, to jest Riječ Božju!« (Ef 6, 17).

Neka Majka Crkve širi katoličku štampu, a Gospodin neka blagoslovi sve njezine službenike i čitatelje!

»Milost sa svima koji ljube Gospodina našega Isusa Krista — u neraspadljivosti! (Ef 6, 24).

(1965)

2. DVJESTAGODIŠNJICA BLAGDANA PRESVETOG SRCA ISUSOVA

Sv. Otac Papa Pavao VI uputio je 6. veljače ove godine svim Biskupima svijeta Apostolsko pismo prigodom dvjestote godišnjice otkako je odobren Oficij i Misa u čast Presv. Srca Isusova.

Papa Klement XIII udovoljio je molbi tadašnjeg poljskog Episkopata i rimske Nadbratovštine osnovane pod naslovom Srca Isusova, te je svojim dokumentom od 6. veljače 1765. g. povrdio dekret Sv. Kongregacije obreda od 26. siječnja iste godine kojim se za Poljsku i spomenutu Nadbratovštinu odobrava festum liturgicum s Oficijem i Misom u čast Presv. Srca Isusova.

Blagdan je s oduševljenjem prihvaćen i od Reda Pohođenja kojem je pripadala sv. Marija Margareta Alacoque. Usvojen je također u Rimu, pa u Francuskoj, dok nije napokon osvojio cijeli katolički svijet osobitim zauzimanjem Družbe Isusove.

Štovanje Presv. Srca Isusova — ističe Sv. Otac u svom Pismu — — donijelo je u mnogim dušama odlične plodove svetosti. Prigodom ove dvjestagodišnjice bit će osobito u Paray-le Monial priređene svečane proslave, ali Sv. Otac želi da u tome sudjeluje cijela Crkva, »da svi kršćani, potaknuti novim duhom, daju Božanskom Srcu čast, da se oslobode grijeha svake vrste, od onih najtežih do lakih, i da tjerani bratskom ljubavlju — koja je punina zakona (Rim 13, 10) — potpuno promijene svoj život« (Ep. Ap.).

Sa žalošću Sv. Otac ustanovljuje — maerentes id dicimus — da je u današnje vrijeme kod nekih taj kult donekle oslabio, stoga želi da se ovom prigodom ponovo rascvjeta štovanje Presv. Srca »i da svi cijene ovu vrstu pobožnosti kao izvanrednu i korisnu, jer se njome u naše vrijeme posebno časti Krist, kralj i središte sviju srdaca, koji je glava Tijela Crkve..., Početak, Prvorođenac od mrtvih, da u svemu bude Prvak (Kol 1, 18).

Utjelovljenje Sina Božjega sigurno je najveći događaj i najsretniji dolazak u povijesti svijeta. Isus Krist i Otkupljenje je najuvjerljivija objava istine da je Božji odnos prema čovjeku Ljubav. »U ovom je ljubav: ne da smo mi ljubili Boga, nego — on je ljubio nas i poslao Sina svoga kao pomirnicu za grijehe naše« (1 Iv 4, 10).

Po zakonima naše psihologije ljudska se bića istinski zbližuju tek na području srca, i tim simbolom označena su zapravo najdublja životna strujanja i sadržaji ljudske naravi. Neizmjerni i

neshvatljivi Bog, koji nam uza sve naše analogije ostaje Tajna najveća, objavio se čovječanstvu u punini vremena tako da je Riječ postala Tijelom (Iv 1, 14). U misteriju inkarnacije Isusovo ljudsko srce zakucalo je ritmom vječne ljubavi. Bog se ljudima približio po zakonima njihove psihologije na području srca i u konkretnosti naše ljudske naravi postao nam je bliz, topao i drag. »Ponizi sam sebe, poslušan do smrti, smrti na križu« (Filip 2, 8).

Križ ostaje usred cijele ljudske povijesti neuništivo svjedočanstvo i dokaz beskrajnih razmjera Božje ljubavi prema nama. Kroz tajnu probodenog Srca možemo donekle shvatiti širinu i dubinu Kristove ljubavi (cfr. Ef 3, 17), ali i neshvatljivo tamnu tragiku grijeha koji je do tolike mjere ranio Božje Srce i razorio ljudsku sudbinu.

Današnji naraštaj se sve više udaljuje od Boga jer ne poznaje Krista koji svojim dobročinstvom ostaje trajno i najveće bogatstvo svijeta. Crkva, Evanđelje, sakramenti — osobito Euharistija, što su drugo nego božanski darovi njegova Srca i uvjeti našeg pravog života, ali svijet postaje slijep za toliku svjetlost.

Premda grijeh muči čitavu ljudsku povijest i izvor je svih naših suza, ipak on u očima i savjestima modernog čovjeka više nije izdajstvo ni propast.

Ozbiljno shvaćena i proživljena pobožnost prema Presv. Srcu Isusovu ovom je vremenu veoma potreban lijek da se ljudi vrate Ljubavi i odvrate od grijeha. Kroz to štovanje i današnji čovjek mora opet doživjeti svoj susret s Bogom na području srca, i to Božjeg Srca iz kojeg neprestano teče na čovječanstvo rijeka smilovanja, dobrote i svetosti! U njemu su sakrivene »investigabiles divitiae« (Ef 3, 8). Ono je fornax ardens caritatis, ali ono je i strveno zbog opačina naših. Spoznaja prvoga prožima duše plemenitih štovatelja zahvalnošću, a spoznaja drugoga budi u njima želju da ga tješe zadovoljštinom.

Prigodom spomenute dvjestagodišnjice odazovimo se pozivu Sv. Oca i nastojmo da ponovno ražarimo srca naših vjernika ljubavlju prema Presv. Srcu. Otkrivajmo im djela Božja i dobročinstva kojima nas je obasuo. Ali nemojmo šutjeti ni o moru patnje koja je ispunila Isusovu dušu i srce sve do smrti na križu. Ponovno i ponovno neka u dušama naših vjernika odjeknu riječi Spasiteljeve koje je rekao sv. Mariji Margareti Alacoque za vrijeme ukazanja dok je u tijelovskoj osmini 1675. g. molila pred svetohraništem: »Gle ovo Srce koje je toliko ljubilo ljude da nije ništa propustilo, nego se iscrplo i uništilo samo da im iskaže svoju ljubav! A u zahvalu od većine ljudi ne primam drugo nego nezahvalnost koju

mi u tom Sakramentu ljubavi iskazuju svojim prezirom, nepristojnošću, svetogrđem i svojom hladnoćom. A što me još više boli, to čine i duše koje su meni posvećene«.

Da bi i naša Nadbiskupija sa što plodonosnijom pobožnošću sudjelovala u proslavi dvjestagodišnjice blagdana Presv. Srca Isusova, određuje se da se ove godine taj blagdan što svečanije proslavi.

Prije blagdana neka se u svim crkvama obavi trodnevnica ili devetnica po mogućnosti s propovijedi. Za propovijedi može svećenicima dobro poslužiti priručnik: »Propovijedi o Presv. Srcu Isusovu« koje je ciklostilom izdao Nadb. Duh. Stol 1958. Uoči samog blagdana, navečer, neka se obavi pobožnost Getsemanske Ure kao zadovoljština za grijehe našega naroda.

Ponovno treba svim marom nastojati da oživi pobožnost naknadnih Pričesti na prve petke u mjesecu. Osobito će biti utješno ako se za tu pobožnost oduševe djeca i mladež. Preporuča se prije svakog prvog petka pobožnost Getsemanske Ure, makar se odazvao i manji broj vjernika.

Draga braćo svećenici, odgajajte svoje vjernike osobito u pobožnosti prema euharistijskom Isusu i oduševljavajte ih za često i dostojno primanje Tijela Gospodnjega da — jačani snagom te božanske Hrane — daju svijetu primjer svetog života.

Apostolima Isusova Srca obećana je izvanredna pomoć i čudesni uspjesi — da osvoje za Boga i otvrdnula srca.

Vaše propovijedi kroz mjesec lipanj neka budu prodahnute ljubavlju prema Presv. Srcu, i vaši pozivi bit će blagoslovljeni. A Majka Božja neka vam uvijek nadahnjuje misli što ćete reći dušama o Srcu njezina Sina!

U tom Srcu sve vas blagoslivljam!

(1965)

3. ZEMLJA — UTOPLJENA U BOŽJIM OČIMA!

»Idi iz zemlje svoje... u krajeve koje ću ti pokazati« (*Gen 12, 1*)

Domovina Otkupljenja jest jedna mala zemlja koju je Duh Sveti u knjizi Mudrosti (12, 3) nazvao svetom i svojom. Abraham je bio došljak u Haranu, iz Ura Kaldejskoga, i ponovno pozvan na seobu u zemlju koju će mu Gospod pokazati; nije ni slutio da će ta zemlja postati duhovnom domovinom svijeta. Takvom je smatra Božji narod u svim naraštajima. Verbum Incarnatum — — Utjelovljeni Bog prošao je njezinim putovima i gledao ju je svojim očima.

Draga braćo svećenici, imao sam milost i sreću da u grupi od pedesetak koncilskih Otaca budem kroz devet dana stanovnik Isusove domovine, pa bih želio i vas barem u mislima prenijeti baš u ovim božićnim danima na to sveto tlo gdje su proroci navještali i naraštaji čekali »donec veniat qui mittendus est... expectatio gentium« (Gen 49, 10).

Među hodočasnicima, koji su s posebnim blagoslovom Sv. Oca 16. listopada o. g. poletjeli sa aerodroma Leonardo da Vinci (Fiumincino) put Svete Zemlje, bili su zastupani kontinenti: Europa, Južna i Sjeverna Amerika, Afrika i Azija. Ljudi, tako reći, sabrani sa obala svih oceana, bili su sjedinjeni na tom hodočašću istom željom i uzbuđenjem, često uronjeni u meditaciju. Od hrvatskih biskupa bili smo trojica: Čekada, Oblak i ja!

Doživljaj već samog leta kroz beskrajne plave visine stvara u duši raspoloženje molitve. U svjetloj kupoli nebeskog svoda i mlazni motori bruje kao orgulje. A s horizonta kao da se i srce širi za Boga i ljude. Sve je tako lijepo — gledano u perspektivi neba. I plavetnilo mora, i boje zemlje, i oblaci kao čuperci bijele vune razbacani prostorima, i tamnoplave dubine svemira. A ljudi se odozdo ne vide. Kao da su izgubljeni u prahu zemlje sa svojim nadama i patnjama.

Ispod nas je ostala Sicilija, Grčka, Cipar, Sirija. Aman, grad okružen pustinjom, dočekao nas je s večernjim sumrakom što se brzo pretvorio u noć. Iz Amana smo krenuli prema Svetom Gradu automobilima. Tom cestom prošao je i Sv. Otac prigodom svoga hodočašća u Svetoj Zemlji.

Kroz pustinju i noć, strmom i vijugavom cestom, spuštamo se u dolinu rijeke Jordana. Prelazeći Jordan, ulazimo u zemlju Abrahamovu, Izakovu, Jakovljevu i Gospodinovu. Jordan se rađa podno

vječnim snijegom pokrivena Hermona i neprestano silazi, protičući i kroz Genezaretsko jezero, da se konačno smiri u vodama Mrtvog Mora. Sveta rijeka oživljuje prizore prošlosti. Jordan se zaustavio do nogu svećenika koji su nosili kovčeg zavjetni. U njemu je mršavi i suncem opaljeni Preteča kupao grešnike, a Sin Božji primio svoje krštenje. Jordan, preko kojega prelazimo, slušao je Očevo svjedočanstvo i primio u svoje vode odsjev tajanstvenog Goluba. Daleka prošlost, zapisana u Pismima, postaje prisutna, i svi smo pred njom zašutjeli. A onda smo se stali penjati jerihonskom cestom prema Jeruzalemu. To je Salem Melkizedekov. »A Melkizedek, kralj Šalema, iznese kruha i vina. On je bio svećenik Boga Svevišnjega« (Gen 14, 18).

To je grad Davidov. Građen s tolikom ljubavlju i razaran s tolikom mržnjom. U njemu je bila Svetinja nad svetinjom, ali u njemu je i izvršen najveći zločin. Nakon dvosatne vožnje, prevalivši put od sto kilometara, približili smo se Gradu proroka i kraljeva preko južnog obronka Maslinske gore. Stari Jeruzalem, stisnut u svojim snažnim zidinama, pričinio nam se kao da u dubokom snu sanja svoju dugu prošlost, neodoljivo privlačnu i tragično potresnu. Stali smo pred njegovim zidinama blizu Herodovih vrata, u Hotelu Holy Land. Dakle, mi smo u Svetoj Zemlji!

U svježoj noći promatrali smo grad Pretvorbe, Golgote i Uskrsnuća. Sve tu podsjeća na Isusa. On je središte te zemlje koja se utopila u njegovim očima. On je potpuni smisao njezine povijesti i radi Njega je zovemo svetom. U noći me probudio pjev pijetla. Tu i pjev pijetla otvara niz prizora i meditacija. Dvorište Kajfine palače, sluškinje, vojnici i prestrašeni Petar koji se zaklinje da nije nikada vidio svoga Gospodina. Pogledao sam na sat, bila je jedna ura iza ponoći.

Ujutro su blejali janjci pod zidinama. Preda mnom je izrastao Hram, i žrtve, i svećenici, i trgovci koji su bili kadri svetište pretvoriti u spilju razbojničku.

Iza Maslinske gore žarilo se vedro nedjeljno jutro. Mislio sam na ono jutro kad su pobožne žene žurile na grob da pomažu Isusovo tijelo.

Mi smo toga jutra krenuli prema Betlehemu. Spustivši se u dolinu cedronsku, skrenuli smo usput u Getsemani. Tu je sada franjevački samostan, crkva agonije i zidom ograđeni vrt u kojem se nalazi sedam prastarih maslina. Starost njihovih panjeva procijenili su na tri tisuće godina. Tu je bio tijesak za ulje. Tu je Isusova duša u tijesku straha i tjeskobe bila žalosna do smrti.

U crkvi smo ljubili pećinu ograđenu niskom željeznom ogradom u obliku trnove krune. Hodočasnici su željeli dati zadovoljštinu za Judin poljubac.

Nastavili smo put prema Betlehemu. Cesta prolazi kroz Gehenu. Gehena potiče na tužne misli. To je dolina Ben-Hinom u kojoj su otpali Izraelci (Jer 7, 30—34) podigli žrtvovalište Tofet i na njem spaljivali svoje sinove i kćeri. U toj dolini prokletstva, koja je postala simbol pakla, objesio se, kaže predaja, Juda. Ta dolina djeluje tijesno i tjeskobno. Koliko je tu ljudskih bića zaklano na čast idola!? Ali ne samo tu. Mnoge su bile Gehene u povijesti, mnoge doline Ben-Hinom na Planetu, gdje su toliki ljudski sinovi i kćeri bili žrtvovani idolima s najrazličitijim imenima. Što sve može učiniti čovjek prepušten sam sebi!?

Kad se cesta u oštrim zavojima stane penjati prema Betlehemu, ulazi u sve šira i svjetlija obzorja što rastjeruju tjeskobne misli i otvaraju vidik prema mjestu u kojem je rođena najsvjetlija Nada svijeta!

Gradić ze nekoć zvao Efrata. Prekrasno položen na brežuljku, ubav i vedar. Uz masline i vino tu raste kruh, i zato ga nazvaše kućom kruha — Betlehem. Pred Betlehemom stoji Rahelin grob, kao trajni spomenik majci koja daje život uz cijenu vlastitog života. Sv. pismo je zapisalo Rahelinu žrtvu. Umirući je rodila svoga Ben-Oni-a. »Tako umrije Rahela. Sahrane je na putu u Efratu, to jest Betlehem« (Gen 35, 18—19). Tu je Booz imao svoje njive na kojima je pabirčila Ruta, vjerna snaha Noemina. Tu je najmlađi sin Izajev čuvao ovce i borio se s lavovima (1 Kr 17, 35—36).

Na jug od Betlehema diže se strmi brijeg sa utvrdom na vrhu zvanom Herodium radi Herodova groba. Preko brežuljka na istok i jugoistok siže pogled prema dubokoj depresiji Mrtvog Mora, a horizont zatvaraju bregovi Galaada i vijenac moapskih gora. U nedjeljno prijepodne primio nas je suncem obasjan grad čije nam je ime još od djetinjstva položeno na dno srca. Nisu li s njegovim imenom povezane naše najljepše radosti djetinjstva? Kroz njegovo ime obogaćena je naša pamet najčistijim spoznajama. Svaki je od nas gradio svoj mali Betlehem, skroman u stvarnosti, ali čaroban u mašti. Kakve su iskre sijevale u dječjim očima kad smo gledali Dijete, i Majku, i Josipa!

Božićna nam je noć uvijek donosila zanosnu radost.

»A ti, Betleheme Efrato, najmanji među kneževstvima Judinim,

iz tebe će mi izaći onaj koji će vladati Izraelom; njegov je iskon od davnina, od vječnih vremena...« (Mih 5, 1).

U jedno predvečerje, hodajući oštrim putovima, stigla je u Betlehem tiha Mirjam iz Nazareta. U najdublju šutnju zavila je svoju Ljubav, i nitko nije slutio da je Ona Svetohranište. Pravedni Josip dijelio je s Njome tajnu brigu. U jednoj spilji »porodi sina svoga, prvorođenca, povi ga i položi u jasle, jer za njih ne bijaše mjesta u svratištu...« (Lk 2, 7).

»Jer, dijete nam se rodilo, sina dobismo; na plećima mu je vlast. Ime mu je: Savjetnik divni, Bog silni, Otac vječni, Knez mironosni« (Iz 9, 5).

Na ljudskiji i srdačniji način, rekao bih, Bog se već nije mogao javiti. Naš Emanuel došao je kao Dijete da bude osvajač svijeta obogaćujući ga slobodom djece Božje. U spilji rođenja osjećali smo se kao na Božić — nježni i maleni. To moraju biti jako tvrdi i nesretni ljudi koji mogu proći kraj betlehemskog Djeteta a da ne osjete ni tračka topline barem u kojem kutiću duše.

U kripti smo služili božićnu Misu. Blagoslovljen prostor poput vira povukao nas je u stvarnost prve božićne noći. I dok se vani Betlehem kupao u mekanoj jesenskoj svjetlosti, kod nas na oltaru bio je živi Emanuel u šutnji Hostije, a mi smo mu se klanjali s pastirima slušajući pjesmu anđela. »Slava na visinama Bogu, a na zemlji mir ljudima, miljenicima njegovim« (Lk 2, 14).

U filmu »La piu grande Storia mai racontata« — život Isusov, među tolikim savršenim slikama jedna je naročito snažna svojom simbolikom. Na platnu se pokazuje Dijete. Konačno ostaje samo dječja ruka u kojoj je stalo svjetlucati malo svjetlo. I to svjetlo stalo je rasti i plamtjeti sve većim sjajem dok nije ispunilo obzorje Zemlje. Božansko Dijete donijelo je svjetlost na zemlju. »Narod koji je u tmini hodio svjetlost vidje veliku« (Iz 9, 1).

Svjetlost prosuta u ljudske misli zove se Istina. Zapaljena svjetlost u ljudskim srcima zove se Ljubav. U Božjem Srcu to je jedno. Ponuđen nam je dar Vesele Vijesti da bude radost svijeta. »Ne bojte se! Evo, javljam vam blagovijest, veliku radost za sav narod!« (Lk 2, 10).

Izgubljeni moderni čovjek može naći sebe samo u Bogu koji je postao Djetetom. Znanje o fosilima ne može ga učiniti boljim. Čelične industrije ne mogu ga učiniti sretnim. Atomski laboratoriji

ne mogu mu dati mira. Sva tehnika ne može ga utješiti, jer u praznini njegove duše buče nemiri poput mora! Kuda poći?

»I evo vam znaka: Naći ćete novorođenče povijeno, gdje leži u jaslama« (Lk 2, 12).

»I On je mir!« (Mih 5, 4).

Draga braćo svećenici, u Betlehemu sam molio i za sve vas. Želim da biste u krugu svojih župskih obitelji slavili božićne blagdane radošću djece, nevini i nježni kao onda dok ste bili maleni! Nije li i poruka završenog Koncila svijetu poruka betlehemske Objave!?

S Isusom Bratom budimo braća!

(1965)

4. DAN MOLITVE ZA ZVANJA

Okružnicom Sv. Kongregacije za sjemeništa br. 69/67 od 20. siječnja ove godine saopćena je cijeloj Crkvi izričita želja Sv. Oca Pape Pavla VI da druga nedjelja po Uskrsu — nedjelja Dobroga Pastira — bude *»svjetski dan molitve za zvanja«*. Ove godine ta nedjelja pada na 9. travnja.

Riječ zvanje u najopćenitijem smislu znači jedno određeno zanimanje kojim ljudska osoba, obavljajući svoj specifični posao, sudjeluje u cjelokupnoj ljudskoj aktivnosti koja obuhvaća materijalno i duhovno područje ljudskog života.

Svako životno zvanje, kada se vrši u skladu s nepromjenljivim moralnim načelima, usmjereno je prema individualnom i općem dobru. Čovjek svojim zvanjem dariva svoje sposobnosti i troši svoju osobu za dobro ljudske obitelji. Vršenje zvanja u evanđeoskom duhu zakona ljubavi znači ispunjavanje Volje Božje i nesebično služenje braći ljudima.

Bog je htio da ljudi svojim radom budu njegovi suradnici u usavršavanju stvorenoga svijeta i da budu objavitelji njegove dobrote, brige i mudrosti. Bog je stvorio čovjeka kao društveno biće i prema tome je Stvoritelj ljudskoga društva, pa je božanska Providnost brižnom mudrošću rasporedila sve tako da se ljudi, obdareni raznim sklonostima i sposobnostima, opredjeljuju za razne pozive koji svi zajedno svima i svakome služe za sve potrebe života.

Sva su zvanja utkana u Božji plan kojim se otkriva ljubav prema čovjeku. Zato je svako zvanje, makar bilo ne znam kako skromno, dobro i časno. Sva zaslužuju poštovanje i svima je potreban Božji blagoslov.

Ali kada je Sv. Otac odredio da nedjelja Dobroga Pastira bude »svjetski dan molitve za zvanja«, onda se misli na zvanja u užem smislu riječi. Radi se o svećeničkim i redovničkim zvanjima.

Zemaljska zvanja rastu iz čovječanstva i služe čovjeku redovito kao stanovniku zemlje. Ograničuju se na vremenitu dimenziju života.

S druge strane, svećeničko zvanje dolazi odozgo, božanska je ustanova i služi čovjeku kao hodočasniku u nebeski život. »Ne izabraste vi mene, nego ja izabrah vas...« (Iv 15, 16) govori Isus Krist svojim prvim svećenicima — apostolima. Isus Krist je sišao

s neba i postao čovjekom da nam objavi zajedničkog Oca, da nas otkupi svojom žrtvom i da nas okupi Duhom Svetim u zajednicu ljubavi koja je pozvana u puninu vječnoga života. Stoga je ustanovio svećeništvo kao zvanja u službi njegova otkupiteljskog poslanja koje treba donositi svim ljudskim naraštajima. »Pođite po svem svijetu, propovijedajte Evanđelje svemu stvorenju« (Mk 16, 15) glasila je Kristova zapovijed njegovim poslanicima.

Svećeničko je zvanje od samoga Isusa Krista obdareno posebnim ovlaštenjima i obvezano osobitim odgovornostima da služi Božjoj Objavi i vječnoj svrsi čovjeka.

Redovnička zvanja muške i ženske grane rastu iz Crkve nadahnuta također odozgo, kao odaziv velikodušnih mladića i djevojaka Kristovim evanđeoskim savjetima da u duhu siromaštva, u potpunoj čistoći i poslušnosti služe Bogu i služe braći ljudima na odgojnom, prosvjetnom i karitativnom području. I onda kad nesebično služe čovjeku u njegovim vremenitim potrebama, Duhovni stalež uvijek stoji u svijetu kao živo svjedočanstvo Božje ljubavi i vječnog određenja ljudskoga bića.

Brojna i dosljedno proživljavana duhovna zvanja blagost su za ljudsko društvo. Ona su za čovječanstvo poseban Božji dar i blagoslov. Neprocjenjivu vrijednost duhovnog staleža i njegova doprinosa općem dobru čovječanske obitelji priznavali su i uvijek priznaju ljudi dobre volje, proživljene kulture i iskrenih nakana. Tu će tvrdnju osporavati samo ljudi zavedeni predrasudama, možda nadahnuti mržnjom, a možda — moramo iskreno priznati — sablažnjeni životom kojegod duhovne osobe koja svojim životom nije autentično svjedočila Kristovo poslanje.

Za duhovni poziv traži se tjelesno i duševno zdravlje s odgovarajućim sposobnostima i čista nakana kojom se netko doista želi nesebično darovati Službi Božjoj za dobro duša. To je ono raspoloženje o kojem govori sv. Pavao: »A ja ću najradije trošiti i istrošiti se za duše vaše!« (2 Kor 12, 15). Slijediti duhovni poziv znači biti također pripravan na nošenje križa. I toga je bio svjestan sv. Pavao kad je pisao: »... Bog je, čini mi se, nas, apostole, prikazao posljednje, kao na smrt osuđene, jer postali smo prizor svijetu, i anđelima, i ljudima... mi proklinjani blagoslivljamo, proganjani ustrajemo, pogrđivani tješimo ...« (I Kor 4, 9; 12—13).

Sigurno je da Bog želi obogatiti čovječanstvo duhovnim zvanjima koja bi morala svojim svetim životom i svojom svetom misijom čuvati ljudsko društvo od moralnog raspadanja. Bog želi

zapaliti što veći broj duhovnih ognjišta oko kojih će se grijati Božji narod za svetost u izvršavanju ljubavi (Rim. 13, 10).

Ali to moramo željeti i mi kao narod i kao Crkva!

Ako doista želimo imati dovoljan broj svetih svećenika, redovnika i redovnica, tu želju moramo i stvarno dokazati. Sigurno su mnogi pozvani, ali malo ih se odaziva. Bog se obraća ljudskoj slobodnoj volji i traži njezin slobodni odaziv. Takav je zakon ljubavi. Stoga on ne čini nikada nasilja slobodnoj volji, pa ni onda kada ona upropaštava svoje vrijeme i svoju vječnost!

Ozbiljno se moramo zamisliti u to, mnogi odaziv duhovnom zvanju sazrijeva ili vene ovisno o uvjetima koje smo mi postavili ili ih nismo ispunili.

Brojni duhovni stalež redovito raste samo u moralno zdravoj sredini u kojoj se cijene duhovne vrijednosti i koja moli i žrtvuje se.

Isusova je riječ: »Žetva je velika, ali radnika malo. Molite, dakle, gospodara žetve, da pošalje radnike u žetvu svoju« (Lk 10, 2).

Pitanje duhovnih zvanja je sudbonosno pitanje ne samo za Crkvu nego i za naš hrvatski narod, kao i za sve narode svijeta. Ta briga svom težinom leži na srcu Sv. Oca Pape, ona tišti biskupe, ona zabrinjuje svećenike: ta briga mora obuzeti dušu svakoga vjernika. Sigurno je da svijet u kojem egoizam nastoji postati vrhovni zakon, užici tijela jedini ideal, a materija jedino božanstvo, ne stvara povoljne atmosfere za duhovna zvanja.

Kako često i upravo neshvatljivo i naše katoličke obitelji podliježu duhu svijeta. Nema li dosta onih koji prema duhovnom staležu zauzimaju gotovo neprijateljski stav, a smatraju se članovima Crkve? Što se sve govori u obiteljima i u susretima krštenih ljudi o svećenicima i redovnicima? Koliko im se pokazuje nerazumijevanje, pa čak i prezir! Kolika su zvanja time ugušena!

Dragi vjernici, htio bih da dan molitve za zvanja bude za sve nas također i *dan ozbiljnog ispita savjesti*. Da li smo bili graditelji ili možda rušitelji Crkve Božje? Jer biti kriv za opadanje svećeničkih zvanja znači biti rušitelj Crkve!

Jedan župnik je pripovijedao kako je u njegovoj župi jedan dobar dječak pokazivao iskrenu želju da pođe u sjemenište i da

bude svećenik, ali u svojoj okolici — a svi su tu kršteni — naišao je na toliki prezir i ruganje da je odustao. Nije izdržao kušnju. A Gospodinova je riječ puna prijetnje:« ... Jao čovjeku po kom dolazi sablazan!« (Mt 18, 7).

A znate li kako mi stojimo sa svećenicima u našoj Nadbiskupiji? Znate li da naše najveće zagrebačke župe sa preko 30.000 duša imaju samo po dva svećenika koji nisu mladi? Znate li da nam manjka najmanje dvjesta svećenika prijeko potrebnih da barem donekle popunimo prazne župe, kapelanska mjesta na velikim župama, da zamijenimo nemoćne svećenike? A gdje je otvaranje novih duhovnih centara za kojima silno vapiju tisuće duša? Znate li da ćemo ove godine imati samo sedam novih svećenika? Zašto mnogi nisu ustrajali koji su započeli ići prema svećeništvu? Možete li shvatiti tugu svoga Natpastira koju osjeća kad ga mole klonuli svećenici za mir i kad župe desecima godina bez svećenika traže pastira, a on ne može pomoći jer svećenika nema?

Nemamo svećenika jer premalo molimo i premalo činimo pokore da bismo ih dobili od Božjega Srca! Možda ih i premalo poštujemo da bismo ih bili dostojni!

Da bi nam se Bog smilovao i obdario nas brojnim revnim svećenicima, svetim redovnicima i oduševljenim časnim sestrama — a tako su nam potrebni da bi živio Božji narod — moramo imati pobožne i blagoslovljene obitelji, moramo imati više svetih majki i molitvu cijelog naroda!

»Molite Gospodara žetve da pošalje poslenike u žetvu svoju...!«

Molite Presvetu Majku Velikoga i Vječnoga Svećenika Isusa Krista da nam isprosi od Svoga Sina i Spasitelja svijeta mnogo djelitelja Božjih tajna (1 Kor 4, 1).

Molite u jedinstvu s Njome Dobroga Pastira da neodoljivim pozivom pozove mnoge u svoju službu. Neka nam se smiluje i neka nas obdari učiteljima vječne Božje Istine, neka našu djecu i mladež usreći odgojiteljima nevinosti i prave radosti, neka našim obiteljima udijeli čuvare dostojanstva i vjernosti!

Tu molitvu je i Koncil proglasio dužnošću svakoga vjernika!

Stoga vas molim, dragi vjernici, da najozbiljnije shvatite »dan molitve za zvanja« kao poticaj i početak jednog novog shvaćanja i nastojanja da životom, riječju, molitvom i žrtvom stvarate čisto i svijetlo ozračje u kojem će cvasti i sazrijevati brojna duhovna

zvanja. Osobito pozivam one koji trpe da svoje patnje prikazuju na te nakane.

Za blagoslov i sreću svijeta ne dostaju samo zemaljska zvanja, jer »ne živi čovjek samo o kruhu« (Lk 4, 4).

Prijeko su potrebni i oni koji dolaze u ime Uskrsnuloga Sina Božjega da okupe Božji narod oko Njega koji je uskrsnuće i život (Iv 11, 25) i koji ima riječi vječnoga života (Iv 6, 68).

(1967)

5. POSVEĆEN I POSLAN

Blagdan Presv. Srca Isusova uveden je već u cijeloj Crkvi, s posebnom željom Sv. Oca, kao dan svećeničkog posvećenja. Sve bogatstvo Božje ljubavi prema čovjeku položeno je u Isusovo Srce kao u predragocjeni kalež. »Ako je tko žedan, neka dođe k meni! Neka pije!« (Iv 7, 37).

Nije li svećenik među prvima pozvan da pije iz tog kaleža? Stoga se blagdan Presv. Srca smatra veoma prikladnim da bude dan duhovne sabranosti i obnove za Božje svećenike!

Ovogodišnja tema glasi: *Sacerdos consecratus et missus!*

»Ne izabraste vi mene, nego ja izabrah vas. I postavih vas da idete i rod donosite, i rod vaš da ostane« (Iv 15, 16).

1. Sacerdos consecratus! Bog odabire i posvećuje sakramentom reda. Po tom odabranju i posvećenju svećenik postaje sav Božji! Svećenik je Božja svojina! Između njega i Isusa ostvaren je odnos osobitog povjerenja, prijateljstva i ljubavi. »Vi ste prijatelji moji« (Iv 15, 14).

To prijateljstvo, s nedokučivom pažnjom ponuđeno čovjeku od Boga, mora biti uzajamno! Svećenik mora biti osobit prijatelj Božji, prijatelj Isusov, u čije je vječno svećenstvo utkan. Vjeran prijatelj ne izadaje nikada. Ostaje pouzdan u svim okolnostima, i na njega se uvijek možemo osloniti, s njim možemo računati.

Bog s punim pravom očekuje od svoga svećenika da bude zrela i stalna ličnost koja uvijek časno zastupa stvar i djelo svoga Prijatelja. On je na to posebno osjetljiv.

U Isusovu govoru na zadnjoj večeri provalila je najdublja bol iz njegova Srca radi prisutnosti jednog izdajice među onima koje je nazvao svojim prijateljima i kojima je povjerio najsvetije tajne. »A evo, ruka mog izdajice sa mnom je na stolu« (Lk 22, 21). Nijedan Evanđelista nije mogao prešutjeti činjenicu da se našao izdajica među prijateljima. Tako je to potreslo dušu apostola i tugom ispunilo Isusovo Srce! »Prijatelju, zašto si ovdje?« (Mt 26, 50).

I za živu Crkvu Božju nema žalosnije vijesti nego kad netko od posvećenih živi kao neprijatelj Kristova križa.

Savjet i srce svećenika mora prožimati misao: ja sam posvećen, ja sam sav Božji! Uvijek i svuda ostajem amicus fidelis!

2. Sacerdos missus! »Kao što mene posla Otac, i ja šaljem vas« (Iv 20, 21). Svećenik je posuda izabrana (Dap 9, 15), živi instrumenat Božji. Božanski mu Prijatelj kao svom prijatelju povjerava duše otkupljene »dragocjenom krvlju« (1 Petr 1, 19) koje svojom vrijednošću nadvisuju vrijednost svemira.

On je posvećen i živi za duše! Ali da bi bio privlačiv za duše u vidu njihova spasenja, da bi im bio koristan, svaki dan mora u sebi buditi Pavlovu misao: »Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist« (Gal 2, 20).

Najopasnije je za Crkvu ako svećenici usvoje duh svijeta! Kad svećenik prestane biti duhovan i postane samo »činovnik jednog poduzeća koje se zove Crkva Katolička«, kako netko reče, tada postaje neprikladan za plodno vršenje svoje misije!

Ovom materijaliziranom svijetu i hedonističkom naraštaju mogu pomoći samo Božji ljudi koji nisu odbacili logiku križa. »A ja, Bože sačuvaj, da bih se ičim ponosio osim križem Gospodina našega Isusa Krista po kojem je meni svijet raspet i ja svijetu!« (Gal 6 14).

Biti poslan znači biti i odgovoran. »Jao pastirima koji upropašćuju i raspršuju ovce paše moje ...« (Jer 23, 1).

Cijeli svećenikov život mora biti naviještanje Božje poruke, jer je svećenik posvećen kao cijela ličnost i može živjeti samo jedan život, život dostojan Božjeg prijatelja i Božjeg poslanika. »Zakon istine bijaše u njegovim ustima i pakost mu ne kaljaše usana; u miru i pravičnosti hodio je sa mnom i mnoge je od grijeha odvratio. Da, usne svećenikove treba da čuvaju znanje, a iz njegovih usta treba tražiti Zakon: ta on je glasnik Jahve nad Vojskama« (Mal 2, 6—7).

Glavna misao naše duhovne obnove na blagdan Srca Isusova neka bude: »Totus sim Dei, totus sim proximi!«

Neka si braća svećenici sami odaberu duhovno štivo za taj dan i neka obave uobičajenu adoraciju pred Presvetim da od najboljeg Prijatelja dobiju novu snagu, oduševljenje i žar za trajnu vjernost svojoj konsekraciji i svojoj misiji!

(1967)

6. POSVETA BEZGREŠNOM SRCU MARIJINU

U godini smo vjere i godini proslave pedesetgodišnjice ukazanja Bl. Dj. Marije u Fatimi. Fatimskom jubileju dao je osobiti blagoslov sam Sv. Otac Pavao VI svojim hodočašćem u Fatimu 13. svibnja prošle godine. Toga istoga dana objavljeno je u Rimu njegovo pismo, Apostolska adhortacija, kojim Sv. Otac ponovno usrdno potiče cijelu Crkvu na štovanje Majke Božje i Majke Crkve, Zagovornice čovječanstva i uzora svih kreposti.

Poznato vam je iz naše katoličke štampe da ovog mjeseca polazi u Fatimu i prvo naše hrvatsko hodočašće. U nedjelju 19. svibnja nalazit će se naši hodočasnici u Fatimi s našim Nadbiskupom Kardinalom Franjom Šeperom na čelu i s još dvojicom hrvatskih biskupa. Želimo biti svi duhovno povezani s našim hodočašćem.

Povodom toga određuje se da se u našoj katedrali, u svim župskim i redovničkim crkvama naše Nadbiskupije u nedjelju 19. svibnja poslije glavne Mise obavi posveta Bezgrešnom Srcu Marijinu. I dok budu naši hodočasnici tu istu posvetu obavljali u ime svih nas na blagoslovljenom mjestu ukazanja, mi ćemo je, u molitvi sjedinjeni s njima, obaviti u svojim crkvama, a osobito se preporuča i u obiteljima!

Time obnavljamo onu posvetu koju su svi naši Biskupi zajednički obavili u Rimu zadnje subote mjeseca studenoga 1963. godine u crkvi Svete Marije Velike. Svojim pismom iz Rima od 23. 11. iste godine naši su Biskupi izrazili želju da se ta posveta s vremenom obavi po biskupijama i po župama.

Tu posvetu želi na izričit način sama Bl. Djevica kao zalog osobite zaštite i milosti. Tu posvetu želi i Sv. Otac kad u gore spomenutom pismu piše: »Potičemo sve sinove Crkve, neka svaki pojedinac Bezgrešnom Srcu Majke Crkve posveti samoga sebe i, prenoseći u životno djelovanje slavno značenje ove pobožnosti, neka sve više i više izvršuje volju Božju te, nasljedujući primjere svoje nebeske Majke i Kraljice, neka joj kao sin služi« (Ap. adhortacija od 13. 5. 1967).

Da bismo dublje shvatili potrebu i značenje te pobožnosti, uđimo u smisao fatimske poruke i ozbiljno o njemu razmišljajmo.

Prije pedeset godina razgovarala je Majka Božja u Fatimi s troje siromašne ali nevine djece o velikim događajima XX vijeka. Govorila je o miru i ratovima. Tumačila je sadašnjost i nagovije-

stila budućnost. Rekla je jednostavno i jasno da su grijesi svijeta uzrok velikih nesreća, da su ratovi posljedica zla u ljudima. Kao Majka milosrđa zabrinuta je za sudbinu sve svoje ljudske djece. Poziva sve ljude dobre volje, osobito djecu Crkve, da budu dobri, da se žrtvuju i mole u jedinstvu s njome za obraćenje siromašnih grešnika, da žive po Božjoj volji. Ako je poslušamo, jamči svojim materinskim srcem da će nam biti oprošteni grijesi, da će pobijediti milosrđe. Obećava nam nebesku pomoć za ostvarenje zemaljskog mira. Fatimska poruka mogla bi se kratko sažeti u Isusove riječi kojima je započeo svoje propovijedanje: »Obratite se i vjerujte Evanđelju!« (Mk 1, 15).

Događaji Fatime i činjenice Lurda dokazuju na svoj način brižnu Božju prisutnost u svijetu, kao i materinsku ljubav Majke Božje prema svim ljudima. Iz ljubavi nas opominje i govori očitom jednostavnošću davno objavljenu istinu Svetoga pisma da grijesi razaraju ljudsku sreću i da se u poslušnosti Božjoj volji nalaze uvjeti našega mira.

Odgovorni ljudi čovječanstva govore, i svi to osjećamo, da se čovječanstvo nalazi u velikim opasnostima, ali ne mogu naći putove mira (Rim 3, 17).

I za ovaj naš naraštaj vrijede riječi Sv. pisma: »Dva zla narod moj učini: ostavi mene, Izvor vode žive, te iskopa sebi kladence, kladence ispucane što vode držati ne mogu« (Jer 2, 13). »Orali ste bezbožnost, želi bezakonje, jeli plod prijevare« (Hoš 10, 13).

Svi govore: Čovjek mora biti sretan. Najveće dobro je mir. Narodi moraju biti složni, i jaki ne smiju uništavati slabe. Ali, na žalost, premnogi svojim životom govore: Za postignuće naše sreće nije nam potreban Bog. Nema njegovih zakona ni grijeha. Čovjek je sam svoj zakonodavac i svoj sudac. Dobro je ono što čovjeku ugađa i što mu se sviđa. Čovjek radi svoje slobode ne smije priznati nikakvu višu volju nad sobom. Čovjeku dostaje njegovo znanje, moć i bogatstvo. — Tom krivom mudrošću žive često i oni koji kažu da vjeruju. Grijeh se više ne priznaje grijehom. To je najveći grijeh našeg vremena, rekao je dosta davno Pijo XII, a ponovio ovih dana Pavao VI.

Čovjek se ne smatra odgovornim za zlo što ga čini. Ali grijeh je kao otrovna droga. Zanosi, stvara iluzije, zablještava i zamagljuje, ali rastvara i uništava život. I što se sve događa na ovom Planetu! Ima, doduše, toliko dobra, ali ima i toliko zla! Kad se niječu Božja prava, ni ljudska se ne poštuju. Koliko ima mržnje

i nepravdi! Stječu se bogatstva na račun tuđih suza, znoja i krvi, a to se smatra uspjehom u životu. U ime sistema i ideologije izrabljuju se maleni, siromašni i nezaštićeni. Milijuni se ubijaju već pod srcem majki, i mirno se troši time zarađeni novac, a takav postupak se naziva planiranjem poroda. Strašna sebičnost, »požuda tijela, i požuda očiju, i oholost života« (1 Iv 2, 16) pustoši domove, rastavlja muževe i žene, obeščašćuje mlade, izbacuje napuštenu djecu iz domova i obitelji, a svi se ti grijesi nazivaju pravom čovjeka na užitke tijela i na seksualnu slobodu. Govori se o dostojanstvu žene, a naveliko se govori o sredstvima kako bi ona postala samo sredstvo užitka, a da ne postane majkom. Mnogi ženski svijet opojen je kultom golotinje i hoda tako po ulicama zemlje kao da hoće cijelom svijetu pokazati da u ženskom biću nema nikakve duhovne stvarnosti, nego samo tijelo kojim zavodi. I tu duhovnu plitkost nazivaju zahtjevom mode.

Gubi se vjera i smisao za duhovne stvarnosti, odmahuje se rukom na sva velika pitanja o vlastitoj vremenitoj i vječnoj sudbini, i to se naziva filozofijom naprednog čovjeka. Bezbrojni psovači psuju sve svetinje, ali to se smatra posve pristalim izrazima u rječniku naše kulture. Kolika sredstva propagande služe za to da ruše nevinost mladih i vjeru malenih, ali tome se pokušava dati naziv umjetnosti ili čak i znanosti. Gdje je uzrok što se povećava broj maloljetnih kriminalaca?

Svijet kaže da nema grijeha, ali ipak on puni tamnice, bolnice, groblja. Od njega umiru narodi. Mnoge uvaljuje u jad, očaj i tjeskobu. Kažu da je naš svijet presiromašan da bi hranio veći broj ljudi, a ipak se smogne na zemlji oko 200 milijardi dolara za izgradnju najrazornijih oružja. Nije li i ta činjenica grijeh i kazna za grijeh? Što bi se tim sredstvima moglo učiniti za one koji već žive i koji bi imali pravo doći na»banket života« (Pavao VI)? A ipak — ljudi govore: Mudri smo, jaki smo i bogati.

Ali čujmo opet Božju riječ Svetoga pisma: »Ovako govori Jahve: Mudri neka se ne hvale mudrošću, ni junak neka se ne hvali hrabrošću, ni bogati neka se ne hvali bogatstvom. A tko se hvaliti hoće, neka se hvali time što ima mudrost da mene spozna. Jer ja sam Jahve koji tvori dobrotu, pravo i pravdu na zemlji, jer to mi je milo — riječ je Jahvina« (Jer 9, 22—23).

Da, dragi vjernici, samo živi Bog i njegovi zakoni garantiraju dostojanstvo čovjeka, njegovu slobodu i njegov mir. Samo nebeski Otac, koji nas u Isusu čini braćom a Duhom Svetim svojom djecom,

može narode složiti u jedinstvo mira i sve rase u jednu čovječansku i Božju obitelj.

Bog milosrđa ali i pravde (Iz 30, 18) šalje nam Majku da nam ponovno reče tu staru a uvijek novu istinu. I Ona dolazi, jer se, po riječima II Vatikanskog sabora, »materinskom ljubavlju brine za braću svoga Sina koja još putuju i nalaze se u pogiblima i tjeskobama dok ne budu dovedeni u sretnu domovinu« (Lg br. 62).

Njezina poruka je Očev poziv, kao što je zapisano u Proroku Jeremiji: »Vratite se, sinovi, što se odvratiste, izliječit ću odmetništva vaša!« I naš odgovor neka bude po riječima istoga proroka: »Evo nas, dolazimo k tebi, jer ti si Jahve, Bog naš!« (Jer 3, 22).

Dok to razmišljamo, lakše shvaćamo smisao i razloge svoje posvete Bezgrešnom Srcu Marijinu.

Posvetiti se njezinu Prečistom Srcu znači svjesno i slobodno priznati Je za svoju duhovnu Majku i zaštitnicu. Ona je to nama po izričitoj volji Božjoj i po svom poslušnom i poniznom pristanku. Želi da nam to bude i po našem pristanku. Posvetiti se Njoj znači staviti potpuno pod njezino okrilje svoje biće i život. Posvetiti se Njoj znači *sasvim se predati* njezinu vodstvu, usvojiti njezin duh i *slijediti* njezin primjer savršenog života, jer Ona je bila najsavršenija učenica u školi Isusova života. To znači živjeti duhom vjere i ljubavi, poniznosti i poslušnosti, nevinosti i pravednosti. To znači odbaciti sebičnost, oholost i mržnju!

Osim toga posvetiti se Njezinu Srcu znači *postati njezinim suradnikom*, da molitvom i žrtvom nastojimo i želimo spasavati svoju braću ljude. Živjeti posvetu Bezgrešnom Srcu Marijinu znači živjeti kao dobro dijete Nebeskog Oca, kao dobar brat Isusov i kao živi hram Duha Svetoga.

Kao pripravu na tu posvetu osobito preporučam dobru ispovijed i primanje sv. pričesti. Usrdno preporučam i potičem na molitvu krunice osobito u obiteljima. To je najjednostavniji način razmatranja Evanđelja, a to znači života, muke i uskrsnuća našega Spasitelja. Također potičem vjernike da revno obavljaju pobožnost 5 prvih subota! Učinimo tu posvetu s punom sviješću i sabranošću i živimo je. Tako će se obnavljati pojedinci i društvo. Pobjeda nad zlom i Sotonom pripada Njezinu Srcu. Živeći po vjeri i moleći za obraćenje svijeta, pospješujemo tu pobjedu da se ispuni što kaže prorok Ezekijel: »Dat ću vam novo srce, nov duh udahnut ću u vas! Izvadit ću iz tijela vašega srce kameno ... (36, 26).

»Objavljeno ti je, čovječe, što je dobro, što Jahve traži od tebe: samo činiti pravicu, milosrđe ljubiti i smjerno sa svojim Bogom hodati« (Mih 6, 8).
Djevici je bilo rečeno: »Blažena ti što povjerova ...« (Lk 1, 45). Blago i vama ako vjerujete i izvršite Božju riječ.

»Tako, djeco, poslušajte me, blago onima koji čuvaju moje putove. Poslušajte pouku, da stečete mudrost, i nemojte je odbaciti ... Jer tko nalazi mene, nalazi život i stječe milost od Jahve« (Izr 8, 32—35). Uzmimo k srcu te riječi Sv. pisma kao da nam ih govori Majka Crkva!

(1968)

7. ZVANJE

Povodom dana molitve za zvanja želim vam uputiti nekoliko misli. Vi dobro znate kako je u našoj Nadbiskupiji još uvijek premalo svećenika. Sam grad Zagreb trebao bi sada najmanje pedeset mladih svećenika. Svaka zagrebačka župa, jedno uz drugo, morala bi imati barem dvojicu kapelana. A gdje su potrebe ostalih naših gradova i velikih seoskih župa? Svaki svećenik mora osjećati tu brigu kao svoju.

Stoga Vas molim da potičete što više na molitvu i žrtvu za zvanja. Govorite o njima u propovijedima češće. Oduševljavajte mlade za što potpunije predanje Bogu i Božjem djelu.

Međutim smatram potrebnim upozoriti na to da je ipak važnija kvaliteta nego kvantiteta kandidata. Danas proživljavamo opću psihozu bijega sa sela, a sve se više poput neke groznice širi epidemija odlaska iz domovine.

U toj psihozi može se dogoditi da se neki dječak prijavi za sjemenište i da tako najlakšim putem ode sa sela, od pluga i motike. Može se dogoditi da se župnik poveseli kandidatu što, eto, ipak njegova župa ima nekog u sjemeništu, ali dovoljno ne vagne kvalitete kandidata. Kako će dječak koji je osmoljetku završio jedva s dovoljnim uspjehom prolaziti kroz gimnaziju i bogosloviju? Ili je lijen ili nema dara za učenje! Treba paziti na njegovu nakanu i njegovu ćud. Da li čitavo njegovo vladanje daje nade da bi od njega mogao postati dobar svećenik? Stoga je veoma važno promatrati i ispitati cijelo stanje njegove obitelji. Kakav je duh u njoj? Ima li kakvih negativnih sklonosti? Možda nasljednih mana? Psihička oboljenja? Sklonost prema alkoholu?

Ima svećeničkih tragedija, jer se na te stvari nije obraćala pažnja.

Svećeničko zvanje zahtijeva naročito sređenu, uravnoteženu, trijeznu i ozbiljnu ličnost! U svjetovnim zvanjima neki poremećaji karaktera i psihe ne moraju se očitovati negativno i tragično, ali u svećeničkom zvanju to uvijek ima teških posljedica.

Svećenik preuzima na sebe velike obveze i ulazi u službu koja je duhovna. Svećenik je po svojoj službi trajno u duhovnoj stvarnosti, živi u duhovnom svijetu. Njemu ta klima mora odgovarati. On mora imati smisao za taj Božji svijet Tajne i milosti da bi se

u njemu dobro osjećao. Ako bi netko ulazio u svećeničko zvanje samo da se nekako protuče kroz život na što udobniji način, ako bi netko imao kakvu materijalnu računicu, onda bi to bio nesretan svećenik. Njega duhovna služba ne bi mogla zadovoljiti ni činiti sretnim. Takav na koncu dolazi do javne ili skrivene apostazije. Ostaje u svećeništvu, ali muči sebe i vjernike, živi na dva kolosjeka.

Svećenički kandidat mora biti psihički posve sređen. Mora imati profinjenu savjest. Mora imati ljudske kvalitete poštenja, iskrenosti, vjernosti, ozbiljnog shvaćanja preuzetih obveza i zadane riječi. Takav će onda moći opravdati nadu položenu u njega. Milost gradi na naravnim dispozicijama. Bog redovito ne čini čudesa — da jednu posve neprikladnu narav i ćud čudom mijenja da bude prikladna za ono za što nije prikladna. Kandidat s negativnim kvalitetama: podmuklosti, neiskrenosti, zlobe, materijalističke i hedonističke dispozicije ne bi nikad mogao biti dobar svećenik. On se može pritajiti, glumiti i proći kroz bogosloviju neuočen, ali bez sadržaja u duši. Ako bi se probio i na ređenje, on bi brzo otkrio u životu svoje pravo lice! Njemu bi i svećenička služba bila opet samo gluma, i mirno bi spavao sa svetogrđima na duši. To je patološka savjest. Mislim da svećenik koji se pomiri s grijehom trajno prisutnim u duši nije posve psihički normalan. U toj duši postoji nešto u temeljima poremećeno. Psihički sređen čovjek vjere može sagriješiti u trenucima slabosti i neopreza, ali to ga boli čim se osvijesti. Diže se i bori se, ali se ne prepušta zlu da ga nosi.

Stoga vidite, draga braćo svećenici, kako je to veoma važno, i teška je obveza savjesti da se dobro prosudi mnogo toga i u osobi, i u obitelji, i u sredini kandidata prije nego ga preporučite za sjemenište.

Osim toga još bih vam želio nešto staviti na srce. Današnja mladež ima jednu pozitivnu crtu, tj. da je iskrena i da se ne zadovoljava samo riječima, nego želi vidjeti primjere. Drago mi je bilo čuti u razgovoru s ređenicima kad svoje zvanje zahvaljuju primjeru župnika i žele takav lik ozbiljno ostvariti i u svom svećeničkom životu. Budite živi primjer svojim kandidatima i revnošću, i duhovnošću, i ozbiljnošću i radošću! Vežite ih što više uza se i dajte im preko praznika odgovarajući posao. Razgovarajte s njima i postupajte s njima kao sa svojom mlađom braćom i budućim suradnicima. Dopustite im iskrenost u sudovima da ih onda možete ispravljati ako neke stvari krivo gledaju ili krivo postavljaju. Pravog odgoja nema bez individualnog kontakta i individualne pažnje. Takav odgoj u sjemeništu možda nije moguće

dovoljno ostvariti radi velikog broja pitomaca i malog broja poglavara, ali kroz praznike to nastojte Vi nadoknaditi. Isplatit će se taj trud. Žalosno je ako svećenik ne podržava nikakvih veza sa svojim svećeničkim kandidatom. Isto je tako i alarmantan znak ako kandidat izbjegava svećenika i napušta kroz praznike duhovni život. Pomognite svećeničkim kandidatima da se razvijaju u zrele ličnosti. Želimo da budu iskreno duhovni, ozbiljni i zauzeti za svoje dužnosti. Želimo da radosno idu u susret svećeništvu sa željom da ispune život velikim i vrijednim sadržajem.

Na Uskrs ću služiti sv. misu na Vaše nakane i za Vas!

(1968)

8. POSVEĆENJE

Želja Sv. Oca da se Dan svećeničkog posvećenja slavi ove godine na Veliki četvrtak, nije vam mogla biti saopćena na vrijeme jer smo prekasni primili obavijest. Stoga ćemo ove godine imati duhovnu obnovu na blagdan Srca Isusova, kao što je to bilo dosada (21. VI).

Tema Dana svećeničkog posvećenja u Godini vjere jest: naša svećenička vjera.

Svaki će svećenik sam ući u svoju savjest i u svoje srce da pred Bogom ispita svoj čin vjere i njezin odsjev u životu i radu. Kao putokaz donosim nekoliko misli iz pisma upućenog za taj dan svećenicima od Svećeničke Kongregacije Sinova Srca Isusova.

1. Svećenikova vjera

»Kršćanskom jednostavnošću i svećenik želi posjedovati (kako napominje Papina egzortacija) iskrenu i autentičnu vjeru. Želi je ispovijedati individualno i kolektivno, slobodno i svjesno, na unutarnji i vanjski način, ponizno i iskreno.

Kao učitelj vjere — a ona se rađa u hrani riječju (Presb. Ord. 4.) — čita i sluša svaki dan tu istu riječ kojoj služi. Ako je nastoji ostvariti u samom sebi, postaje još na savršeniji način učenik Gospodinov (PO 13).

Stoga je nužno radi istinske svetosti i obaveze da svećenikova vjera bude živa. Zato i on mora ponovno svjesno doživjeti svoju vjeru, oživjeti je, pročistiti, utvrditi kako bi je mogao ispovijedati u učenju i životu.

2. Biblijski izvor

Prema Konstituciji Dei Verbum vjera nalazi svoj temelj u Bibliji, zato i svećenik mora crpsti svoju nauku u prvom redu iz čitanja i meditacije Sv. pisma (PO 19).

Sv. pismo obiluje prekrasnim primjerima — osobito u Patrijarsima i Prorocima — koji potvrđuju i osvjetljuju vitalnu važnost pristanka uz vjeru. Abraham npr. »u nadi protiv svake nade, povjerova« (Rim 4, 18). »Nije se pokolebao, nego se ojačao u vjeri«, bilo da primi nepredviđeno potomstvo, bilo da ga odmah žrtvuje na poziv Božji (Heb 11).

Sin Božji je svojim Evanđeljem i djelom utemeljitelj i usavršitelj vjere (Heb 12, 2). Apostoli su joj svojim propovijedanjem i pismima stupovi i temelj (DV 7). Djela Apostolska sabiru svjedočanstvo vjere prve kršćanske zajednice koja ju je živjela sve do heroizma.

3. Liturgijska hrana

Liturgija — a njezini su zakoni već izraz vjere: lex orandi, lex credendi — potiče vjernike i zahtijeva od njih »da životom svjedoče ono što su po vjeri primili«. Ona u svom samom vršenju, »kad Crkva moli, pjeva, djeluje«, postaje »hrana vjere« (Sacr. Conc. 33) za sve koji u njoj sudjeluju.

Za svećenika je liturgija dnevna prilika ispovijedanja i iskustva vjere. U njoj on zaista ostvaruje Žrtvom i Sakramentima, a to su stožeri cijelog liturgijskog života, djelo spasenja koje naviješta, ujedinjujući u zajednicu one koji su vjerom i krštenjem postali sinovi Božji.

U svećeničkoj službi veliko mjesto zauzima dijeljenje Sakramenata. Oni kao Sakramenti vjere vjeru ne samo pretpostavljaju nego je i hrane, jačaju, izražavaju (Sacr. conc. 59). »Ujedinjujući se s Kristom u nakani i ljubavi« (PO 13), svećenik tu nalazi prikladno sredstvo da se vjerom lično još više približi Bogu živomu.

4. Pastoralni plod

Kao odgojitelj vjere svećenik dovodi ljude »do kršćanske zrelosti« (PO 6) koja iznad svega teži za tim da kršteni postanu sve više svjesni primljenog dara vjere tako da u samim događajima znaju opažati volju Božju, da razvijaju svoj specifični poziv, da kršćanski izvršuju svoje vlastite dužnosti.

Vjera »koja sve rasvjetljuje novom svjetlošću i otkriva Božje nakane s integralnim ljudskim pozivom« (Gaud. Spes 11), dat će puni smisao našem životu i konkretnu uspješnost našem zvanju i poslanju među vjernicima »koji su, kao preporođena djeca Božja, dužni pred ljudima ispovijedati svoju vjeru« (LG 11).

A budući da »vjera daje smisao vremenitom životu« (LG 48), našem kršćanskom i svećeničkom životu dat ćemo smisao konkretnog odgovora, osobnog i zajedničkog, božanskoj inicijativi »izvršujući do kraja djelo koje nam je u svijetu povjereno od Oca«.

Tema, dakle, razmišljanja i čitanja na blagdan Srca Isusova neka bude: vjera kao naš osobni čin i život. Kako svjedočim svoju

vjeru dok služim Misu? Da li je ona prisutna u načinu dijeljenja Sakramenata? Da li vjernici mogu doživjeti moju vjeru u mojim propovijedima? Da li u dnevnim susretima ljudi odlaze od mene obasjani zrakom moje duboke vjere? Da li moja vjera u Boga Živoga postaje i ljubav prema ljudskoj braći? I svećeničkoj braći?

Završimo dan po mogućnosti satom adoracije pred Euharistijskim Isusom i molimo u zajednici s Majkom svećenika jaku, vjernu, poniznu i živu vjeru.

»Čuvajmo nepokolebljivu vjeru nade, jer je vjeran Onaj koji dade obećanje. I pazimo jedni na druge da se potičemo na ljubav i dobra djela« (Heb 10, 23—24).

(1968)

9. RADIMO I MOLIMO ZAJEDNO

Milost, milosrđe i mir od Boga Oca i Krista Isusa, Gospodina našega sa svima vama! (2 Tim 1, 2)

Odlukom Božje Providnosti, koju čitamo u odredbi Sv. Oca, povjerena mi je odgovornost i briga za duhovni život i napredak zagrebačke nadbiskupije. U svojstvu zagrebačkoga nadbiskupa želim vam svima, braćo i sestre, uputiti nekoliko riječi kao pozdrav, poziv i molbu.

Božji narod, putnik kroz povijesti, obučen u oklop vjere i ljubavi i s kacigom spasenja (1 Sol 5, 8), od Gospodina je pozvan i poslan da bude sol zemlje, kvasac ozdravljenja svijeta i svjedok Božji među svim narodima.

Duhovni pak stalež, biskupi i svećenici, redovnici i redovnice, svi mi koji smo u sebi čuli Božji glas da se na poseban način darujemo Bogu i Božjim nakanama, sol smo Božjega naroda, kvasac njegove stalne obnove, svijeća postavljena na svijećnjak da svijetli svima koji su u Kući Očevoj.

»Dijeceza je dio Božjeg naroda koji je povjeren biskupu na pastirsku brigu, dakako uz suradnju prezbiterija. Ukoliko je povezana sa svojim pastirom i skupljena od njega po Evanđelju i Euharistiji u Duhu Svetom, ona tvori mjesnu Crkvu u kojoj je doista prisutna i djeluje jedna sveta, katolička i apostolska Kristova Crkva« (Christus Dominus br. 11).

Za duhovni rast i obnovu naše mjesne Crkve, a po njoj i cijele Crkve, smatram, braćo i sestre, nadasve potrebnim naše zajedničko zalaganje u slozi i ljubavi, naše osobne posvećenosti u vjeri i milosti i naše potpuno darivanje u velikodušnosti i vjernosti.

Stoga vam se svima preporučujem zajedno sa svojom braćom u biskupskom redu i molim vas za suradnju u punoj iskrenosti i nesebičnosti.

Briga za Crkvu nam je zajednička. Ljubav prema Crkvi također nam je zajednička. Ta briga i ta ljubav utkane su u srž našeg zvanja i naše službe. Sakramentom i zavjetima zapečaćeno je i učvršćeno naše jedinstvo s Isusom Kristom, Gospodinom našim i Bogom našim (Iv 20 28), za spasenje ljudi i za posvećenje Crkve.

Stoga vas pozivam i molim da zajednički razmišljamo, zajednički radimo i zajednički molimo.

Svakom ljudskom djelovanju prethodi razmišljanje. Na početku svakog djela stoji misao. Ostvarivanje Kraljevstva Božjega u dušama djelo je Božje, ali u tom djelu Bog želi i ljude za suradnike, pogotovo one koji su pozvani, odabrani i poslani da donose svijetu Objavu i Otkupljenje. Zajednički moramo razmišljati kako bismo što uspješnije svojoj braći pružili velike Božje darove.

Zajednički moramo razmišljati iskreno, duboko i ponizno da bi Duh Sveti bio prisutan u našem razmišljanju. Moramo razmišljati evanđeoskim i koncilskim duhom. Iz takva će razmišljanja rasti svjetlo kojim ćemo onda nalaziti rješenja za probleme obnove i života Crkve. Iz takva će razmišljanja dolaziti prave riječi, prosvijetljeni govor koji gradi, a ne ruši, koji ujedinjuje, a ne razdvaja, koji liječi, a ne truje. Sv. Jakov naziva savršenim onoga koji u riječi ne pogriješi, ali također naziva jezik nemirnim zlom, punim otrova smrtonosna (Jak 3, 2—8). Taj otrov je gorčina koja se sipa u duše jezikom, taj otrov je ogovaranje, izricanje krivih sudova o bližnjemu, anonimne optužbe iz zasjede, zlobno tumačenje i dobrih nakana i opravdanih postupaka. Sve to truje život zajednice.

U našim mislima mora biti prisutan Duh Sveti. Onda će biti prisutan i u našem govoru, jer iz punine srca usta govore (Mt 12, 35).

Sve dobre misli sabirat ćemo u zajedničkim razgovorima i susretima. Ti će susreti biti mnogostruki: razgovori osobni i grupni s biskupima, razgovori u dijecezanskom Senatu (Svećeničko vijeće), razgovori na svećeničkim tribinama, u dekanatskim savjetovanjima, u redovničkim kapitulima i vizitacijama itd.

Moramo ostvariti iskrenu izmjenu misli. Govorimo si istinu u oči, s dobronamjernošću i ljubavlju. Time će biti spriječeno širenje nezdravog i zlobnog duha kritizerstva i širenja netočnih, a koji put i neistinitih tvrdnja iza leđa. Takav duh nije ni ljudski, a kamoli kršćanski. Svi moramo biti pripravni istinu reći i istinu čuti za podizanje svih u životu vjere i ljubavi.

Kad se saberu najbolje misli i kad se skupe u jedno najbolje nakane mnogih, kad se slije u jedno ljubav svih za dobro svih, budimo uvjereni da će se Duh Sveti radovati u nama i mi u njemu.

Razmišljajmo svi u Duhu Svetomu da nam bude dana mudrost odozgo, koja je čista, mirotvorna, čedna, pokorna, puna milosrđa i dobrih plodova, nepristrana, nelicemjerna. A plod pravde u miru siju mirotvorci (Jak 3, 17—18).

Zajednički rádimo!

Svakom je povjeren dio velikoga posla. Svaki na svom mjestu, u svojoj dužnosti gradi cjelinu. Ni u jednom zvanju nije rad, ispunjavanje dužnosti, s tolikom snagom položen na savjest čovjeka kao što je to u duhovnom zvanju. Stoga naša savjest mora biti naročito prosvijetljena vjerom da bi bila vjerna preuzetim obavezama. Zvanje je velika dužnost. O vršenju našega zvanja, a to znači o našoj radinosti i savjesnosti, ovisi spasenje mnoge naše braće. Može li biti veće odgovornosti? Koliko nam je povjerenje iskazao sam Bog kad nam je povjerio spasavanje ljudi! Budimo svaki na svom mjestu i u svom radu vrijedni toga i tolikog povjerenja! Neka nas sve resi vjernost dužnostima, požrtvovnost u vršenju zvanja, svijest odgovornosti pred Bogom i ljudima! Naše je zvanje apostolsko, misionarsko. Neka nas oduševljava revnost sv. Pavla koji je mogao pred Feliksom izjaviti: »Zato se i ja trudim uvijek imati savjest besprijekornu pred Bogom i pred ljudima!« (Dap 24, 16).

Svaki od nas mora se svakoga dana pitati pred Bogom kako smo izvršili povjerenu dužnost. Radnici smo na Božjoj njivi! Povjerena nam je vječna sudbina ljudi!

Kad pak nastupe u nama i oko nas takve okolnosti da više nismo u stanju izvršiti obveze svoje službe, budimo pripravni pred Bogom to razmisliti i povući se na drugo mjesto gdje će nam biti moguće još nešto učiniti za Božje Kraljevstvo. Nije to ni poniženje ni sramota, nego svjedočanstvo dobre savjesti. Koncil je predvidio i savjetovao ozbiljno tu pokretnost i samim biskupima. Naša služba nije baština, nego povjerena zadaća koju treba što potpunije izvršiti.

Za obnovu Crkve i spasenje braće potreban je naš savjestan rad na slavu Božju, s čistom nakanom s čistom ljubavlju!

Zajednički ćemo moliti!

Otkupljenje čovjeka je misterij milosti. Ništa tu ne može učiniti ni ljudska domišljatost, ni ljudska aktivnost, ni tehnička sredstva bez Božjeg djelovanja, bez milosti. Bog hoće da mi s njime u tom božanskom djelu surađujemo svojom molitvom, žrtvom i velikodušnim darivanjem samih sebe Božjim interesima.

Mi smo pozvani da budemo ljudi molitve, sjedinjeni s Bogom u trajnoj ljubavi koja se nužno želi izraziti molitvom. Ako ne bismo bili ispunjeni Bogom, ne bismo imali što reći ljudima, ili bismo

im govorili samo prazne riječi. Naše je zvanje duhovno! Bez dubokog i iskrenog duhovnog života ne bismo mogli iskreno svjedočiti ljudima da smo poslanici Kristovi i djelitelji Božjih tajna (1 Kor 4, 1). Nismo li mi na osobit način, bilo sakramentom Reda, bilo zavjetima, obukli Gospodina Krista? (Rim 13, 14).

Stoga ćemo moliti u zajednici s Djevicom-Bogorodicom i Majkom Crkve, ujedinjeni s Euharistijskim Isusom, otvoreni Duhu Svetomu, da i naša hrana bude uvijek vršenje volje Očeve.

Molitva će činiti naše razmišljanje i naš rad plodnima.

Molitvom će se umnažati naša vjernost, sabranost i životna ozbiljnost. Molitva će u nama umnažati darove Duha Svetoga! Bez njih smo posve nemoćni i u tami!

Molimo! Na molitvu nas poziva Duh Sveti na mnogim stranicama Sv. pisma.

Draga braćo i sestre, »milost Gospodina Isusa Krista, ljubav Boga i zajedništvo Duha Svetoga sa svima vama« (2 Kor 13, 13).

(1970)

10. TREBAMO SNAGU ODOZGO

Dolazi mjesec listopad. Kroz taj mjesec okupljaju se vjernici u crkvama na zajedničku molitvu krunice. Nazivamo ga mjesecom Kraljice svete krunice.

Preporučujem svima osobama i zajedničku molitvu krunice.

Molitvom krunice Crkva izražava svoju ljubav prema Presvetoj Bogorodici. U obitelji Crkve ta je ljubav opravdana i shvatljiva i ona ulazi u život Crkve. Ponizno i čisto srce duboko shvaća povezanost Majke s njezinim Sinom i zajedništvo Majke s Crkvom. Ona je, kaže Koncil, po milosti svemogućega Boga služila misteriju otkupljenja i sudjelovala slobodnom vjerom i poslušnošću u ljudskom spasenju (LG br. 56). Koncil s punom jasnoćom naziva Bl. Djevicu našom Majkom u redu milosti (LG br. 61).

Uvijek vrijedi tvrdnja da umnožena ljubav prema Majci Božjoj umnaža i ljubav prema Isusu Kristu. Iskrena pobožnost prema Majci Božjoj stvara u duši potrebna raspoloženja da se čovjek sve više otvara milosnom djelovanju Duha Svetoga u volji Božjoj.

Draga braćo i sestre, smatram svojom osobitom dužnošću da vas sve potaknem na produbljenu pobožnost prema Bezgrešnoj Bogorodici. Uvjeren sam da će vjerna molitva krunice i kroz ovaj mjesec listopad umnažati milost u vašem osobnom životu, u životu Crkve i u životu našega naroda.

Povijesna zbivanja su puna tajne, i Crkva uvijek vjeruje da u tim zbivanjima ona sudjeluje i svojom molitvom. I molitvom krunice Crkva izvršava svoju vjeru da u naravne tokove povijesti treba unijeti i vrhunaravnu struju milosti zagovorom Bl. Djevice Marije koju je Krist Crkvi i čovječanstvu dao za duhovnu Majku.

Situacija svijeta zahtijeva pomoć.

Ako dubljim pogledom promatramo život našeg svijeta i njegove sve veće i napetije probleme, vidimo da je jedan od velikih problema problem samoga čovjeka. Što čovjek učini od sebe, od svoga života i svoje savjesti, to će učiniti i od svijeta u kojem živi.

Svijet je pun protuslovlja. Toliko se spominje mir, pravda, sloboda, ravnopravnost. Međutim, jaki guše slabe, sila kroji zakon. Ugnjeteni i zarobljeni teško dolaze do slobode. Siromašni teško dolaze do kruha. Moćni imaju uvijek pravo. Nemoćni imaju uvijek krivo. Protuslovljima je razdrta politika, ekonomija, kultura, etika.

Što se tiče moralnog stanja svijeta, on je veoma izranjen od vlastitoga zla. Što sve ne skrivaju pojedinačne savjesti? Što sve ne muči obitelji? Unatoč svima težnjama za moralnom obnovom, ima toliko moralnog raspadanja društva u ovoj civilizaciji!

Pred ljude današnjeg vremena postavlja se s tragičnom tjeskobom pitanje: Što je zapravo čovjek? Što je dobro, a što zlo? Ima li uopće objektivne i nepremostive razlike između dobra i zla? Ima li kakvo čvrsto tlo na koje čovjek može stati a da ne tone?

Kako je potresna samo jedna činjenica da se stotine i stotine tisuća mladih — u svijetu — truju drogama i seksom, što samo svjedoči da su otuđeni i izgubljeni jer nemaju odgovora na pitanje o smislu svoga života!

U modernoj civilizaciji tehnike, moći, brzine, svladanih energija prirode i omogućenih užitaka ima sve više neizvjesnosti i očaja u ljudima. Unatoč ljudskim nastojanjima, pothvatima, diskusijama i proglasima ljudski problemi sve više rastu i sve opasnije prijete. Ne upućuje li ta situacija sve ozbiljne ljude na pitanje: Gdje naći izlaz? Na što postaviti život?

Čvrsto tlo na kojem se može graditi život svijeta može biti samo potpuna istina o čovjeku i njegovu smilsu! Gdje je naći? Mi odgovaramo svima ljudima dobre volje: u Apsolutnoj Istini, Dobroti i Ljepoti! U Bogu!

Bog nam u objavi otkriva svu istinu o čovjeku, a ne samo o svojoj Tajni!

Čovjek je izgubio jedinstvo s Bogom. Ne samo vjeru u Boga nego i jedinstvo s Bogom, i stoga se potresa u dubini bića i postaje sam svoj teški problem. Izgradnja čovjeka nezamisliva je bez sile Duha Svetoga koji unosi u čovjeka bogatstvo božanskog života i čovjeka uranja u dubine Božje ljubavi. »Zaista, zaista, kažem ti: ako se tko ne rodi iz vode i Duha, ne može ući u kraljevstvo Božje. Što je od tijela rođeno, tijelo je; i što je od Duha rođeno, duh je! (Iv 3, 5—6). Čovjeku je prijeko potreban Duh Sveti da bi ostvario smisao i svoju puninu. Međutim, Duh Sveti kao Duh ljubavi očekuje odaziv ljudske slobode i suradnju.

Svjedočanstvo našega odziva i naše suradnje s Bogom u izgradnji vlastitoga bića je molitva.

Molitva otvara ljudski razum svjetlu Duha Svetoga. Molitva otvara ljudsko srce sveobuhvatnoj ljubavi koja uključuje Boga i ljude. Molitva jača ljudsku volju da se odlučuje za dobro. Molitva

liječi čovjeka i umnaža u njemu mir, razboritost, zdravo prosuđivanje, strpljivost i zrelo prihvaćanje dužnosti. Ljudi duboke molitve su ljudi savjesnoga rada. Ljudi iskrene molitve su ljudi iskrenih odnosa u ljudskoj zajednici.

Kršćanin mora biti u prvom redu čovjek molitve, čovjek jedinstva s Bogom. Crkva je velika zajednica molitve, i to je nužno da bude velika zajednica vjere i ljubavi, da bude, također, hrabra suradnica u gradnji boljeg svijeta! Crkva svojom molitvom otvara putove Božjega djelovanja u životu svijeta i odvijanju povijesti.

Svojim izborom i pristankom moramo Boga učiniti prisutnim u sebi, u životu obitelji i društva.

Stoga se ne čudimo što Majka Božja tako uporno poziva sinove i kćeri Crkve na molitvu i obraćanje da bi povijest svijeta bila svjetlija i sretnija.

Ne čudimo se što ona opetovano poziva na molitvu krunice!

Sadržaj krunice je Isus Krist. Molitvom krunice razmatramo sve temeljne istine Objave. Molitvom krunice obnavljamo stalno i svoju spoznaju o čovjeku u svjetlu Božje riječi. Krunica je jednostavni način da kroz naše misli i srce prođe svaki dan Evanđelje, Radosna vijest!

Čovjeku je potrebna za život milost a on joj otvara dušu molitvom. Našoj je povijesti potrebna milost da bi našla izlaz iz strahovitih napetosti i mračnog bespuća. Našem je svijetu potrebna milost da bi ozdravljao od svojih zala i svojih muka. Našem je vremenu potreban Duh Sveti da ovo čovječanstvo sačuva od eksplozije samouništenja.

Naša osobna molitva i molitva Crkve je poziv da Bog dođe i da nas spasi! Mi vjerujemo u opravdanost molitve svete krunice u zajednici Božjega naroda, jer vjerujemo da su Božji zahvati potrebni u našem svijetu da bi postao pravedniji, bolji i smireniji. Inače idemo u moralno rasulo i misaoni mrak u najvažnijim pitanjima ljudske sudbine. Sama ljudska mudrost i sama ljudska moć ne pružaju uspješnijeg lijeka.

Molitva, tihi rad, trpljenje i potpuna sukladnost s voljom Božjom bio je način kojim je Bl. Djevica sudjelovala u velikom misteriju povijesti spasenja. Ona je u tome uzor Crkvi. Ona je u tome primjer svim vjernicima. Stoga želi okupiti oko sebe — u čvrstoći vjere, u čistoći života i jednostavnosti molitve — svu svoju djecu, cijelu

Crkvu da bismo zajedno s njom surađivali na spasenju ovog našeg vremena.

Trebamo snagu odozgo! Trebamo svih sedam darova Duha Svetoga!

Stoga molimo!

Slijedeće godine bit će u Zagrebu Međunarodni marijanski kongres! Braćo i sestre, molim vas da već sada molite i na nakanu da Kongres uspije obiljem duhovnih plodova i da bude svjedočanstvo vjere i pouzdanja s kojim se hrvatski narod uvijek utjecao zagovoru Presvete Bogorodice!

Sve vas srdačno pozdravljam i svima želim svako dobro s Božjim blagoslovom!

(1970)

11. SLUGE KRISTOVE I UPRAVITELJI BOŽJIH TAJNA

1. Ove svete korizme želim vam progovoriti o svećeništvu. Danas se mnogo govori i piše o svećenicima. Govori se čak i o krizi svećeništva na što podsjećaju tu i tamo istupi pojedinih svećenika i svećeničkih grupa koje izražavaju nezadovoljstvo sa svojim sadašnjim stanjem u Crkvi. Saborski Dekret o službi i životu svećenika upozorava na tu krizu i njezine uzroke kad kaže da »nove zapreke koje se vjeri postavljaju, prividna jalovost obavljena posla i teška osamljenost koju (svećenici) proživljavaju mogu ih dovesti u opasnost da klonu duhom« (PO br. 22.)

Stoga je razumljivo da i sami svećenici raspravljaju o svome pozivu i da o tome moraju razmišljati biskupi. Ove godine po izričitoj želji Sv. Oca raspravljat će o svećeniku i Biskupska sinoda u Rimu!

Smatram potrebnim da svi vjernici zajedno sa svojim svećenicima opet razmisle što je taj čovjek-svećenik među njima? Zašto je među njima? Kakav ima biti njegov odnos prema njima i njihov odnos prema njemu?

Katolička Crkva smatra pitanje svećenika pitanjem svoga života! Nužno je da zajednica vjernika dobro i iskreno uočava probleme koji zahvaćaju život njezina svećenika i da se pita može li i ona nešto učiniti da se ti problemi za dobro Crkve bolje rješavaju!

2. Danas se često čuje pitanje: Ima li svećeničko zvanje u današnjem svijetu, u usporedbi s drugim zvanjima, još svoje opravdanje? Ima li smisla?

Ljudi obično prosuđuju pojedina zvanja po tome što doprinose gradnji društva, koliko koriste čovjeku i kakav društveni i ekonomski položaj osiguravaju onima koji ih vrše. Zvanja se međusobno razlikuju i predmetom kojim se bave! Liječnik i tehničar, npr., različita su zvanja jer imaju različita zanimanja svoje aktivnosti. Liječnik se bavi čovjekom s obzirom na njegovo zdravlje i bolest. Inženjer se bavi strojem. Sva ljudska zvanja posredno ili neposredno usmjerena su na čovjeka i služe čovjeku, ukoliko je on stanovnik zemlje gdje živi svoj vremenski život.

3. Koliko će vršenje zvanja biti uspješno, korisno i plodno, mnogo ovisi o vršiocu zvanja. Veoma je važan subjekt zvanja! Ljudi traže od svakoga stručnost i savjesnost, i to ih uglavnom zadovoljava kad prosuđuju ljude kao subjekte pojedinih zvanja. Ostala intelektualna i moralna svojstva obično puštaju po strani!

Zanima ih da li je čovjek od kojega traže neku uslugu za svoj život, stručan i da li ispunjava poslovne obaveze, a kakav je njegov život s moralnog gledišta, to ih manje zanima. Ljudi obično cijene zvanja prema neposrednoj koristi koju od njih imaju. Ne opredjeljuju se protiv čovjeka radi njihova zvanja. Tako je sa zemaljskim zvanjima!

4. Tako nije sa svećeničkim zvanjem! Jednostavno zato što je »svećenik od ljudi uzet, za ljude se postavlja u odnosu prema Bogu« (Hebr 5, 1). U svećeničko zvanje ulazi Bog, Crkva, ljudi sa svojim vječnim određenjem. Stoga svećeničko zvanje nije shvatljivo samo mjerilima ovoga svijeta! U njemu se ostvaruje vječno svećeništvo Isusa Krista, Sina Božjega, u odnosu prema Ocu i ljudima. Svećenik ostvaruje u sebi i »sveto i kraljevsko svećeništvo« Božjega naroda koji vjerom, ljubavlju i duhovnim žrtvama slavi Boga (1 Petr 2, 5). Svećeničkim su Redom u život čovjeka-svećenika na osobit način položeni Krist i Crkva!

Za razumijevanje drugih zvanja nije nam potrebno toliko vjere koliko za svećeničko!

Isto tako ostala zvanja može čovjek dobro vršiti ako i nema vjere. Nije tako sa svećeničkim zvanjem. Svećeničko zvanje ima svoje opravdanje samo u vjeri. Ono ima svoj smisao samo po vjeri. Nosilac svećeničkog zvanja može biti samo čovjek vjere, i Narod Božji ga prihvaća samo s vjerom!

Objekt svećeničkog zvanja, njegovi motivi i metode bitno su različiti od svih drugih zvanja.

5. Svećenik je poslanik Božji. On je uključen u Božji plan i Božje djelo! On izvršuje svećeništvo samoga Isusa Krista, Velikoga i Vječnoga svećenika! Svećenik prihvaća svoje zvanje i svoj životni put samo iz uvjerenja da ga Bog zove. Stoga je svećenik u posebnom odnosu s Bogom.

Ako ga Bog ne šalje i ako on ne govori u Božje ime, onda više nema što govoriti kao svećenik jer jednostavno nema smisla kao svećenik. Bez odnosa s Bogom svećenik kao svećenik nije ništa! On može doći samo u Božje ime!

To mu odabranje i poslanje garantira Crkva koja ga po biskupu prima, zaređuje i šalje! Stoga svećenik ne postaje bez biskupa i ne može djelovati osim u zajedništvu s biskupom! On ne može živjeti kao svećenik mimo biskupa ni protiv biskupa jer ne može biti bez Crkve. On se ne može odijeliti od Crkve, a da ne gubi svoj

temelj! On ne može naviještati neku svoju vjeru i neka svoja moralna načela, nego samo Vjeru Crkve i moralna načela Crkve! Svećenik je graditelj Crkve i ne smije biti njezin rušitelj! Bez Crkve bi svećenik bitno promašio svoje zvanje.

6. Radi svoga posebnog odnosa prema Bogu svećenik ulazi i u poseban odnos prema čovjeku, u smislu vječnog ljudskog poziva. Za njega je čovjek biće stvoreno na Božju sliku i priliku (Post 1, 27). Za njega je čovjek biće tako od Boga ljubljeno da je Bog postao čovjekom i umro za njega na križu. Za njega je čovjek vrijedan potpune velikodušnosti kojoj je Isus Krist objavio mjeru križem. Za svećenika je čovjek biće koje nosi u sebi vječnost i koje se u ovom životu odlučuje, bilo za svoju apsolutnu sreću u zajedništvu ljubavi s Bogom i sa svom blaženom ljudskom braćom, bilo za svoju apsolutnu nesreću ako svjesno odbaci Božju ponudu ljubavi i zaledi se u grijehu, u vječnoj mržnji i očaju!

U toj perspektivi čovjeka sve postaje potresno ozbiljno, pa i svećeničko zvanje.

7. Svećenik ulazi u život čovjeka u ime Božje da služi njegovoj vječnoj perspektivi ljubavi. U Božje mu ime objavljuje Radosnu vijest! U Božje mu ime otkriva smisao ljudske egzistencije i pokazuje put u konačnu sreću. U Božje ime svećenik dijeli ljudima svete sakramente i tako ostvaruje u njima Božje djelo preporođenja, posvećenja, milosnog oslobođenja od grijeha, vežući ga najtješnje s Kristom u zagrljaju Trojstva.

Taj izuzetni odnos čovjeka svećenika prema Bogu i prema ljudima postavlja na svećenika i izuzetne zahtjeve kakve na čovjeka ne postavlja nijedno drugo zvanje takvom oštrinom!

Bog polaže u njega svoje povjerenje kad mu povjerava uspješnost svoga djela s obzirom na vječno spasenje ljudi! Zajednica vjernika ima u njega povjerenje i mnogo očekuje od njega baš zato što ga prima s vjerom! Zajednica vjernika očekuje od njega Božju riječ, istinu, ljubav i primjer života!

8. To je vrlo važno! Ljudi s pravom žele da svećenik bude među njima kao brat među braćom, ali ne zato da se izjednačuje s njima u njihovim grijesima i slabostima, nego, naprotiv, da ih svjetlom svoga života, primjerom svoje vjernosti Bogu, obdržavanjem zadane riječi, čistoćom i ljubavlju privlači i izvlači iz njihove slabosti.

Druga zvanja mogu dijeliti život od službe, a da to ljude ne potresa. Svećenik to ne može! U njemu život i služba moraju biti

jedno, više negoli kod ikoga. Ljudi s pravom očekuju od svećenika iskrenost i dosljednost da njegov život odražava istinitost i ljepotu Isusova života!

Kad se mladi čovjek odlučuje na svećeništvo, mora biti duboko svjestan da ljudi neće očekivati od njega samo njegovu teološku stručnost nego i njegovu vjeru i život vjere! Stoga Isus sa snažnom obavezom naglašava svojim učenicima da ne smiju biti sol koja obljutavi! (Mt 5, 13).

9. Uvijek se pretpostavlja da se svećenik punom slobodom darovao Isusu Kristu za njegovo djelo, stoga se od njega očekuje vjernost bez opoziva! Ustrajnost i vjernost! To su ljudske i evanđeoske vrijednosti! Ljudi našega vremena, živeći u rasulu i negaciji tolikih vrijednosti, žele vidjeti pravedne svjedoke, čiste ljude, iskrene ljubitelje čovjeka, nosioce svjetla i vječne nade. Svećenik je utočište sigurnosti svojom porukom koja nije njegova, nego Božja. Zato ljudi od njega žele uvijek čuti riječ svjetla! To je nešto drugo nego što im može reći psiholog ili psihoanalitičar! On ima u rukama božanska sredstva posvećena i oslobođenja!

10. U čovjeka-svećenika njegovo zvanje unosi cijelu dramu Crkve, i to postaje drama njegova ljudskog života! Zato što je Nebo sama milost i zato što je Zemlja otrovana grijehom, uvijek se rađaju napetosti u Tijelu Crkve koja putuje Zemljom s nadom u Nebo, koja ujedinjuje u sebi ljudsku povijest i Božju prisutnost u njoj, koja u svoj svojoj vidljivosti i nesavršenosti ipak nosi nevidljivo svoje srce u kojem stanuje Duh Sveti! Povijest Crkve odvija se u dijalektici vidljivoga i nevidljivoga, vrmenitog i vječnoga, ljudskoga i božanskoga. Stoga joj nisu tuđe junačke pobjede milosti, ali ni teški porazi grijeha, i dok neprestano obogaćuje svijet svecima i nebo puni spašenima, ispunjena je sama mukom svojih grešnika nastojeći ih predobiti za djecu Božju.

11. Sva ta drama Crkve odvija se na osobit način u svećeničkom životu i srcu. Taj čovjek živi zapravo u čvorištu spletova i raspleta života Crkve, i njegova je osoba označena neizbrisivim biljegom da je Isus Krist na njega položio svoju ruku i uveo ga u svoje svećeništvo kojemu je križ bio oltar. Nije čudo da u tom čovjeku blista Nebo, ali može u njemu zatutnjiti i podzemlje!

Stoga se svećenik ne može izvući iz te svoje svećeničke egzistencije bez dubokih i bolnih odjeka u vlastitoj duši, bez tužnih potresa u zajednici svoje braće. On ne može promijeniti zvanje s tako mirnom savjesti kao što to mogu drugi, i to baš zato što to zvanje nije od ovoga svijeta — »Kad biste bili od svijeta, svijet bi svoje ljubio;

no budući da niste od svijeta, nego sam vas ja izabrao iz svijeta, zato vas svijet mrzi« (Iv 15, 18—19) — i zato što su u tom zvanju u igri sam Isus Krist i njegova Crkva. Svećenik, nakon što je postao svećenik, nije više sam! Toliko je urastao u Crkvu, u zajednicu vjernika, da u toj zajednici njegov odlazak uvijek otvara duboku ranu, makar oni koji samo zemaljski misle ne gledaju u odlasku svećenika iz svećeništva nikakve tragike. Ali Božje su stvari tako velike da ih ne možemo lomiti ni bez potresa savjesti ni bez odjeka u povijesti. Ozbiljna i duboka teologija svećeništva Novoga zavjeta ne može a da ne vidi u svećeniku prisutnost Kristova misterija!

12. Kad to znamo, razumljivo nam je da su sva pitanja o svećeniku vrlo ozbiljna, i ne može se na njih odgovarati plitkim krilaticama niti ih možemo rješavati neodgovornim postupcima. Ne može se rješavati problematika svećenika a da se ne uzme u račun misterij samoga Krista i Crkve.

Kad i to znamo, razumljivo nam je da svećeničko zvanje postavlja najveće zahtjeve na svećeničku savjest. Svećenička savjest mora biti najodgovornija savjest jer ona mora biti savjetnik svoje braće. Na tu savjest nisu položene stvari ni strojevi! Na tu su savjest položene vječne ljudske sudbine.

13. U nepomirljivoj borbi između dobra i zla, koja tajanstveno prožima cijelu povijest, svećenik je uvijek izložena točka. Dok sâm mora biti čuvar svoje braće da ne postanu žrtve često podmuklih zavodnika, oko njega pletu lukave mreže lažni prijatelji i laskavci da ga zarobe i obore. Dok sâm mora srljati u opasnosti da nađe svoju braću i izvede ih na pravi put, njemu kopaju jame skriveni neprijatelji znajući da je to udarac u samo Kristovo Srce ako on padne, ako on ostavi poziv! Kao što ga izvana napadaju mnoge opasnosti, tako ga iznutra mogu potresati vlastite strasti. Nije lagan život svećenika, kao što nije lagana ni njegova dužnost, kao što nije malena ni njegova odgovornost!

14. Božji narod mora biti veoma zainteresiran za svoje svećenike. Ako su oni odgovorni za sudbinu svoje braće, i zajednica vjernika je odgovorna za svoga svećenika. Ona ne može biti ni zajedno ni vjerna bez njega! On može veoma teško ustrajati bez njezine pomoći. Zajednici vjernika treba njegova vjera. Njemu treba njezina vjera. Ona želi imati njegovu ljubav. Svećeniku treba njegovih vjernika. Zajednica vjernika zahtijeva njegovu nevinost. Njemu treba njezina čistoća. To je prva, i to duhovna nagrada koju svećenik može primiti od Naroda Božjega!

Ako je svećenik čovjek koji je preuzeo izuzetne obaveze iz ljubavi prema Bogu i ljudima, ako je svećenik čovjek koji živi među lju-

dima i za njih u njihovu odnosu prema Bogu te ih pokreće na sve što je dobro, istinito, časno, pravo, nevino i hvale vrijedno (Fil 4, 8), onda, dakako, i ljudi, pogotovo vjernici, moraju zauzeti prema njemu pravedan i pošten odnos!

15. Vjernici žele, a to želi i Isus Krist, da svećenik cjelovito živi svoje poslanje, da bude sav u svojoj službi, da nitko ne izmiče njegovoj brizi: ni djeca, ni siromasi, ni mladi ni odrasli, ni neuki ni učeni, ni zdravi ni bolesni, ni nevjerni! U obavezu njegove službe ne ulazi samo okupljanje vjernika u Euharistijskom slavlju, dijeljenje sakramenata i propovijedanje Evanđelja. U opseg njegove službe ulazi organiziranje zajednice u djelotvornoj ljubavi, posjećivanje obitelji, posjećivanje bolesnika i siromaha, prisutnost među ljudima u raznim prigodama gdje ta prisutnost ima uvijek zračiti svjetlo Božje dobrote. Toliko posla, toliko zadaća je položeno na savjest. Osim toga, da se ne bi osušio, da mu srce ne bi postalo prazno, svećenik mora imati vremena za studij i za molitvu!

Zajednica vjernika mora imati za svećenika veliko razumijevanje. Mora mu biti privržena poštenom iskrenošću, kao što i on za nju živi vjernom ljubavlju.

On se je svjesno odrekao, radi Božjega Kraljevstva, svoje osobne obitelji da bi potpuno i nerazdijeljeno pripadao obitelji Crkve.

16. Zajednica vjernika morala bi shvatiti da svećenik mora biti lišen nekih briga kako bi mogao živjeti za svoju najveću brigu!

Tu dolazi pitanje materijalnog uzdržavanja svećenika!

Svećenik je čovjek, i treba mu stan, hrana, odijelo, knjige, liječnička njega, staračka opskrba! Odakle mu to može biti osigurano? Ako on služi zajednici vjernika i za nju troši svoj život, nije li pravedno da zajednica vjernika osigura svome svećeniku dolične uvjete života? Sam Isus kaže u Evanđelju da radnik zaslužuje svoju plaću (Lk 10, 7), a sv. Pavao piše Korinćanima: »Tako je i Gospodin onima koji Evanđelje navješćuju odredio od Evanđelja živjeti« (1 Kor 9, 14). II Vatikanski sabor u svom Dekretu o službi i životu svećenika (br. 20—21) stavlja na savjest biskupa i vjernika uzdržavanje svećenika. »Ukoliko za njihovo dobro svećenici rade, imaju sami vjernici pravu obavezu brinuti se da im se uzmognu priskrbiti nužna sredstva za doličan i dostojan život« (PO br. 20).

Skromnost i jednostavnost moraju, po primjeru Isusovu, resiti svećenički život, ali to ne znači da oni nemaju prava na pravednu plaću za svoj trud!

17. Tu moramo uočiti neke konkretne probleme! U zagrebačkoj nadbiskupiji u većini seoskih župa svećenik ne može živjeti samo od onoga što dobiva od vjernika prigodom vršenja svoje službe. Stara su nam vremena ostavila u baštinu 'to da on, uz svećeničko zvanje, mora biti još i zemljoradnik, a to ne moraju biti ni liječnici, ni nastavnici, ni službenici! Samo svećenik u našim uvjetima mora biti još i zemljoradnik. Ljudi žele da vrši ono što smo spominjali, ali on još mora imati vremena i za obradu polja. On ne može živjeti od svoje službe! Da li je to pravedno? Da li bi to bilo pošteno od vjernika da njihov svećenik mora biti prosjak ili zemljoradnik da bi imao svagdašnji kruh, a u isto vrijeme žele da im poučava djecu i mladež, da posjećuje bolesnike, da dobro propovijeda, da ih čeka u ispovjedaonici, da dolazi k njima ili ih očekuje ljubazno u svojoj kući itd.

Danas je to pogotovo teško pitanje! Radnika nema, a sâm svećenik ne može tako uspješno obraditi zemlju da bi mogao od nje živjeti i još k tome platiti visoke poreze! Situacija je tako teška da je zemlja danas za svećenika teška muka! S pravom žele da se ti problemi riješe!

18. Koncil obvezuje biskupe da osiguraju svojim svećenicima doličan život kako bi bili slobodni za svoj svećenički rad, ali biskupi tu ne mogu ništa bez opće suradnje vjernika!

Zajednica vjernika mora o tome razmisliti!

Kad bismo svi doprinosili svoj dio za rješenje toga pitanja, mogli bismo osloboditi svoje svećenike teških materijalnih briga, a ni pojedinci ni pojedine obitelji ne bi to gotovo ni osjetili. Rješenje uzdržavanja svećenika, crkvenih zgrada i ustanova vidimo samo u tome da će svaka obitelj, koja se smatra katoličkom, u našoj nadbiskupiji, morati doprinositi svake godine stanoviti svoj dar! To bi imala biti obaveza naše vjerničke savjesti!

19. Zajednica vjernika mora stvoriti svojim svećenicima dostojne uvjete života. Svećeniku je tako potrebna ljudska potpora, razumijevanje i ljubav! Kakvom gorčinom i žalošću zna biti napunjeno svećeničko srce kad nailazi na nerazumijevanje, podvale, možda čak i na teške klevete i onda kad je želio samo dobro i činio samo dobro!

Pogotovo to teško osjete svećenici u starijim godinama kad im sile klonu, a vjernici onda žele da on ode.

Svećenik je čovjek, i stoga nije lišen ljudskih problema ni ljudskih osjećaja. Uvijek mu je lakše raditi u sredinama gdje vidi da nije uzalud, gdje susreće ljudsku dobrotu i pomoć, gdje je prihvaćen kršćanskom odanošću! Samo takve sredine prištede svome svećeniku onaj mučni i teški osjećaj osamljenosti i napuštenosti. Ako je oko njega sve hladno, i njemu u duši postaje hladno.

20. Ako danas ima svećenika koji počinju sumnjati u svoj smisao, u svoje zvanje, pa klonu i napuštaju svećeništvo, onda tome ne mora biti uzrok samo pomanjkanje njihove osobne vjere i ustrajnosti nego tome mogu doprinositi i sredine svojom hladnoćom i svojom nevjerom!

Materijalistički mentalitet, koji misli samo mîsli tijela i zemlje, ne može razumjeti svećenika ni njegove tajnovitosti koja ga, htio on ili ne htio, uvijek obilježuje jer je Božji poslanik!

21. Pariški kardinal Suhard sažeo je položaj svećenika u njemu samom i u svijetu ovim riječima:

»Vječni paradoks svećenika! On nosi u sebi suprotnosti! Cijenom vlastitoga života pomiruje u sebi vjernost Bogu i vjernost čovjeku. Uistinu, ništa nije tako slabo kao svećenik. Nema u svojim rukama ni političkih sredstava, ni financijskih izvora, ni snagu oružja, čime se svi drugi služe da bi osvojili zemlju. Njegova je snaga baš u tome da je razoružan i da sve »može u onom koji ga jača« (Fil 4, 13). Nezavisan i nenavezan ni na što, ide k onima koji trpe, koji su u neznanju, koji padaju. Ništa nije tako maleno, tako prezreno, toliko napadano u povijesti kao što je svećeništvo. A ipak ljudi kleknu pred njim na koljena. Dobro to znaju oni koji bi zauvijek htjeli pomesti sa zemlje Crkvu Božju! Do konca vremena svećenik će biti najviše ljubljen i najviše mržen među ljudima. Najviše urastao u zemaljsko i najviše ga nadilazi. On je najbliži brat i jedini protivnik. Do konca vremena njegov misterij — koji je u njemu samom zagonetka vrijedna svakog poštovanja — probijat će gustoću događaja i civilizacijâ i bit će veliko svjedočanstvo nevidljivoga Kraljevstva! Svećenici to znaju, i kad prvi put uzlaze k oltaru, nije im nepoznato da će do svoje smrti biti znak protivljenja, svjetlo za sinove svjetla, tama za sinove tame« (Foyer Notre-Dame, br. 5, veljača 1971. str. 74).

22. Mislim da bismo ovim riječima kao sintezom mogli završiti ova svoja korizmena razmišljanja o svećeniku!

Neka nam budu dragi! Pomozimo im da ne klonu! Omogućimo im svojom pažnjom više radosti u žrtvi koju su iz ljubavi prema Bogu i nama preuzeli u dan svoje mladosti i u raspoloženju svoje mlade vjere!

Crkva ne može živjeti bez njih! Kakvi su oni, takva će biti i Crkva! I hrvatski narod mnogo duguje svojim svećenicima! Potrebni su mu i danas! Kako je dragocjena njihova prisutnost među našom iseljenom braćom!

Svećenici su dragi Isusu Kristu kao zjenica oka! Dragi su Bogorodici kao braća njezina Sina! Sačuvajmo ih Crkvi svojom ljubavlju i molitvom!

»Uostalom, braćo, radujte se, usavršujte se, tješite se, složni budite, mir njegujte, i Bog ljubavi i mira bit će s vama« (2 Kor 13, 11).

(1971)

Svećenik je čovjek, i stoga nije lišen ljudskih problema ni ljudskih osjećaja. Uvijek mu je lakše raditi u sredinama gdje vidi da nije uzalud, gdje susreće ljudsku dobrotu i pomoć, gdje je prihvaćen kršćanskom odanošću! Samo takve sredine prištede svome svećeniku onaj mučni i teški osjećaj osamljenosti i napuštenosti. Ako je oko njega sve hladno, i njemu u duši postaje hladno.

20. Ako danas ima svećenika koji počinju sumnjati u svoj smisao, u svoje zvanje, pa klonu i napuštaju svećeništvo, onda tome ne mora biti uzrok samo pomanjkanje njihove osobne vjere i ustrajnosti nego tome mogu doprinositi i sredine svojom hladnoćom i svojom nevjerom!

Materijalistički mentalitet, koji misli samo mîsli tijela i zemlje, ne može razumjeti svećenika ni njegove tajnovitosti koja ga, htio on ili ne htio, uvijek obilježuje jer je Božji poslanik!

21. Pariški kardinal Suhard sažeo je položaj svećenika u njemu samom i u svijetu ovim riječima:

»Vječni paradoks svećenika! On nosi u sebi suprotnosti! Cijenom vlastitoga života pomiruje u sebi vjernost Bogu i vjernost čovjeku. Uistinu, ništa nije tako slabo kao svećenik. Nema u svojim rukama ni političkih sredstava, ni financijskih izvora, ni snagu oružja, čime se svi drugi služe da bi osvojili zemlju. Njegova je snaga baš u tome da je razoružan i da sve »može u onom koji ga jača« (Fil 4, 13). Nezavisan i nenavezan ni na što, ide k onima koji trpe, koji su u neznanju, koji padaju. Ništa nije tako maleno, tako prezreno, toliko napadano u povijesti kao što je svećeništvo. A ipak ljudi kleknu pred njim na koljena. Dobro to znaju oni koji bi zauvijek htjeli pomesti sa zemlje Crkvu Božju! Do konca vremena svećenik će biti najviše ljubljen i najviše mržen među ljudima. Najviše urastao u zemaljsko i najviše ga nadilazi. On je najbliži brat i jedini protivnik. Do konca vremena njegov misterij — koji je u njemu samom zagonetka vrijedna svakog poštovanja — probijat će gustoću događaja i civilizacijâ i bit će veliko svjedočanstvo nevidljivoga Kraljevstva! Svećenici to znaju, i kad prvi put uzlaze k oltaru, nije im nepoznato da će do svoje smrti biti znak protivljenja, svjetlo za sinove svjetla, tama za sinove tame« (Foyer Notre-Dame, br. 5, veljača 1971. str. 74).

22. Mislim da bismo ovim riječima kao sintezom mogli završiti ova svoja korizmena razmišljanja o svećeniku!

Neka nam budu dragi! Pomozimo im da ne klonu! Omogućimo im svojom pažnjom više radosti u žrtvi koju su iz ljubavi prema Bogu i nama preuzeli u dan svoje mladosti i u raspoloženju svoje mlade vjere!

Crkva ne može živjeti bez njih! Kakvi su oni, takva će biti i Crkva! I hrvatski narod mnogo duguje svojim svećenicima! Potrebni su mu i danas! Kako je dragocjena njihova prisutnost među našom iseljenom braćom!

Svećenici su dragi Isusu Kristu kao zjenica oka! Dragi su Bogorodici kao braća njezina Sina! Sačuvajmo ih Crkvi svojom ljubavlju i molitvom!

»Uostalom, braćo, radujte se, usavršujte se, tješite se, složni budite, mir njegujte, i Bog ljubavi i mira bit će s vama« (2 Kor 13, 11).

(1971)

12. »MUNDI MELIORIS ORIGO!« — POČETAK BOLJEGA SVIJETA

I.

Prava pobožnost prema Majci Božjoj bila je uvijek, i danas je, veliko nadahnuće i blagoslov za život Božjega naroda. Tu pobožnost treba produbiti, rasvijetliti i za nju vjernike oduševiti! Bila bi velika zabluda misliti da prava pobožnost prema Majci Božjoj umanjuje ljubav vjernika prema Isusu Kristu. Naprotiv! Isus Krist bez svoje Majke jest Krist hladne racionalističke teologije. Po Djevici Majci — a Ona je neodjeljivo uključena u njegov život i djelo — Isusova ljudskost nam je bliža i shvatljivija, čovjekoljublje toplije!

Majka zbližuje djecu!

Podmuklo potkopavanje pobožnosti prema Majci Božjoj u Katoličkoj Crkvi ne ostaje bez posljedica. Srdačno zajedništvo u Obitelji Crkvi hladi. Sukobi se umnažaju. Članovi iste Crkve zatvaraju se sve više u sebe i udaljuju jedni od drugih. Dok bi ista vjera morala sve držati u zajedništvu ljubavi, ljudska mišljenja — ako nisu utemeljena na vjeri Crkve — okupljaju grupe istomišljenika, ali ranjavaju veliko jedinstvo Crkve. Ako Majka bude istjerana iz Kuće, braća će se sve manje razumjeti među sobom!

Crkva je od svoga početka ljubila Majku Isusovu. Nije se varala. Ne vara se ni danas. I tu je Ljubav nadahnjivao Duh Sveti! To znači da sigurno ne nadahnjuje ono što bi se toj ljubavi protivilo.

Jednostavni Božji narod ima jednostavan izraz svoje ljubavi u činima svoje pobožnosti. To treba cijeniti, ali i produbiti!

Što su ljudi ponizniji, to su otvoreniji Duhu Svetomu i dublji u vjeri. Marija je bila sigurno najponiznija ali i najdublja vjernica. U njezinoj školi Božji će narod učiti uvijek tu poniznu vjeru!

Krunica je škola ponizne vjere i molitva poniznih. Razmatranje Kristova i Marijina misterija uvijek je lijek samoga čovjeka! I lijek svijeta! Ne zaboravimo pouke Sv. pisma da je oholost zapravo najveća bolest čovjeka, i nereda, i nepravdi svijeta!

Biti ohol znači biti zaljubljen u samoga sebe, u svoj mali svijet, u svoje strasti i u svoje interese. Oholost je svijest vlastite punine kojoj je sam čovjek izvor. Ali oholost je zapravo praznina iz koje je Bog odsutan.

Marija je ponizna Službenica Gospodnja! To je najmudriji stav čovjeka pred Bogom! »Fiat mihi secundum verbum tuum!« (Lk 1, 38).

Njezin Magnificat — pjesma i molitva — potrebno je svjetlo i za naše vrijeme da bismo razumjeli njegove opasnosti: »... raspršì oholice umišljene. Silne zbaci s prijestolja, a uzvisi neznatne. Gladne napuni dobrima, a bogate otpusti prazne ...« (Lk 1, 51—53).

Marijin duh je poniznost! Marijin duh je plod Duha! Samo poniznost privlači Boga i zbližuje ljude! Oholost razbija, raspršuje i udaljuje!

Iskrena, duboka i vjerna pobožnost prema Poniznoj Suradnici Božjoj u djelu spasenja umnaža u nama, u Crkvi, u svijetu plodove Duha!

»... Plod je Duha: ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrota, vjernost, blagost, uzdržljivost« (Gal 5, 22) ... »Ako živimo po Duhu, po Duhu se i ravnajmo!« (ib. 5, 25).

II.

Međunarodni Mariološki i Marijanski kongresi, kojima je Zagreb gostoprimac, ne smiju proći bez odjeka u našoj svećeničkoj duši. Oni potiču na razmišljanja. Ti će Kongresi biti studij i izraz štovanja Majke Božje. Treba naglasiti da štovanje Majke Božje znači, također, vjeru u njezinu aktivnu ulogu u povijesti spasenja koja je djelotvorna u povijesti Crkve i u životu vjernika. I danas!

Danas, kad sve više ulazi u mentalitet modernog čovjeka uvjerenje da je čovjek sam sebi dosta za izgradnju svoga svijeta, potrebno je naglasiti veliku istinu vjere da naša povijest ne teče sama, nego da je u njoj prisutan i nadsvijet!

Mi vjerujemo da povijest nije samo ljudska igra. Prema tome za njezinu gradnju — a to znači za gradnju boljega svijeta — ne dostaju samo ljudske misli i ljudske snage. Kad bi bar sve ljudske misli i sve ljudske snage bile dobre i usmjerene samo na dobro! Ali, na žalost, iskustvom poučeni, znamo da stvarnost ne opravdava naivni i utopistički optimizam o čovjeku. Objava nas je poučila da je sklad ljudskog bića razbijen.

Volja Božja je jedino apsolutna norma dobra. Samo sukladnost ljudske slobode s voljom Božjom znači ostvarenje ljudske savrše-

nosti i ljudske sreće. Toga u povijesti nema jer toga nema u čovjeku!

Svijet ne može biti bolji od čovjeka. Povijest ne može biti svjetlija od ljudskog srca. Stoga tkanje povijesti nije neki čarobni sag, satkan od svijetlih boja radosti, na kojem se bezbrižno igraju nasmiješena djeca svijeta. Ne mogu našu ljudsku povijest učiniti takvom ni najmoćnija sredstva tehnike i otkrića znanosti. Ona sama po sebi ne čine svijet boljim!

Zašto je to tako? Zato što je u tkanje povijesti utkana pobuna protiv jedino Dobroga (Mt 19, 17). Pobuna čovjeka! U to tkanje i tajanstveni svijet palih duhova trajno utkiva svoju pobunu i mržnju. To su tvrdnje iz vjere Crkve, i zaista nemamo razloga da bilo kome za volju povlačimo te istine. Sloboda pozvana na ljubav pobunom se izmijenila u samoj sebi i postala je razorna sila egoizma i mržnje.

Jedino Dobri nije prepustio ljudsku povijest da se beznadno kotrlja nizbrdicom zla u ponor smrti i očaja.

Bog je po Ženi (Gal 4, 4) ušao u tu ljudsku povijest da ne bi bila tkana samo nitima zla nego i milosti. Nije htio prepustiti sudbinu povijesti neizlječivim poplavama mržnje.

Došao je da je oslobađa ljubavlju. Došao je da je na svom križu ponese na Golgotu kako bi joj zapalio na obzorju budućnosti nadu uskrsnuća.

Ali sloboda je ostala slobodna da se i dalje opire milosti. Život je i dalje tkan porazima i pobjedama. U povijest je utkana povijest spasenja, ali nisu zatvoreni izvori grijeha makar neprestano teku rijeke milosti. Mi vjerujemo u metafizički misterij povijesti. I baš zato što vjerujemo u taj vrhunaravni smisao povijesti i ljudskog života, svjesni smo da je za njezino preobraženje potrebna »snaga odozgo«!

Isus Krist — Bog i čovjek — otkupitelj je povijesti, spasitelj čovjeka. On je to jučer, danas i sutra! U tom spasiteljskom djelu pridružio si je svoju Majku. »Stoga s pravom sveti Oci drže da Marija nije bila potpuno pasivno oruđe u Božjim rukama, nego da je sudjelovala slobodnom vjerom i poslušnošću u ljudskom spasenju« (LG 56).

Ona je i danas suradnik Božji u djelu spasenja, jer nam je postala majkom u redu milosti (LG 60). Trajno moli svijetu darove Duha Svetoga koji neprestano kuca na ljudsku slobodu da oslobodi, preporodi i pobožanstveni čovjeka i njegovu povijest!

Nismo li i mi svećenici u zajednici s cijelom Crkvom pozvani na tu tajanstvenu suradnju u spasavanju svijeta? Nismo li u tom služenju upućeni na Majku Crkve koja trajno s Crkvom moli dolazak Duha Svetoga (Dap 1, 14)? Nije li ona i nama pridružena kao što je pridružena i svom Sinu u jednostavnosti života i na putu križa, u poniznosti molitve i apostolskom djelovanju?

Bogorodica stoji na evanđeoskim i povijesnim raskršćima sa svojim Sinom i s Crkvom! I svećenik modernoga vremena mora stajati s Njom da bi bio prorok spasenja svoje braće! Da ne bi bio zaveden od idola!

Proroci Staroga zavjeta nastupali su revnošću Duha Svetoga protiv »preljuba« izabranoga naroda kad je taj narod kršio Savez s Bogom Živim i padao u idolopoklonstvo!

Ne događa li se nešto slično i danas s Božjim narodom Novoga zavjeta? Ne postoji li opasnost da kršćani, zavedeni duhom svijeta, prekinu Savez ljubavi s Pravim Bogom i otpadnu u idolopoklonstvo?

Kršćanska Evropa umnaža lažne bogove; kad god apsolutizira relativne vrednote, pravi od njih idole. Još je gore ako od zla čini svoja božanstva! Čovjek može i samoga sebe učiniti lažnim bogom kad samoga sebe, neovisno o Bogu i Božjoj riječi, proglašava apsolutnom normom dobra i zla, istine i laži! Tada učini idolom svoje misli, svoju slobodu, svoje nagone, svoje moći i klanja se bogovima sile, samovolje, ideologijâ, novca, užitaka, seksa, publiciteta.

Budući da mi vjerujemo u Božju prisutnost u toj ljudskoj povijesti, vjerujemo i u Božje znakove te prisutnosti i toga djelovanja. Ti znakovi mogu biti i čudesni! Ali uvijek su znakovi Božje ljubavi i Božjeg nastojanja da spasi čovjeka, da ga izvede iz sužanjstva u koje ga uvijek dovode lažni bogovi, da ga dovede u svoj život ljubavi, milosti, svetosti. Bog ima pravo i slobodu da tako čini! Nitko stvoren ne može mu postavljati granicâ ni uvjetâ!

Vjerujemo da su događaji Lurda i Fatime, priznati od Crkve kao vrhunaravni, Božja potvrda i Marijine ljubavi, posredovanja, brige i djelovanja da čovjek bude spašen i da svijet bude bolji svijet!

Nisu li Lurd i Fatima znakovi vremena?

Sve su to pozivi k jedinom Spasitelju svijeta Isusu Kristu, sve su to upozorenja da je Evanđelje nužno i neugasivo svjetlo koje

oslobađa ljudsko srce od tame požuda, da je milost jedini lijek koji preobražava čovjeka u dijete Božje!

Mi svećenici moramo biti u to uvjereni! Puni Marijina duha — a Ona je puna Duha Svetoga — proročkom ćemo smionošću navieštati svojoj braći Boga Živoga. Da ne budemo sukrivci lutanja naše braće, ne smijemo ništa sakriti od Istine Božje!

Čitajmo u Marijinu životu i duši pravi duh Evanđelja! To će nas sačuvati od zaraze idolopoklonstva! Kako bismo mogli svoju braću izvesti iz sužanjstva idolskog ako ne bismo bili svom dušom štovaoci Pravoga Boga — poput Marije? Naše spasenje i bolji svijet može se temeljiti samo na mudrosti Marijine riječi: Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!« (Lk 1, 38). »Oni imaju prvenstvo među poniznima i siromasima Gospodnjim koji s pouzdanjem od Njega očekuju spasenje« (LG 55).

To shvatiti znači štovati Mariju i slijediti Mariju, Majku našega Gospodina i Majku Crkve, s dubokim uvjerenjem i dosljednošću života!

Tako neka bude! To neka bude blagoslovljeni dobitak od Kongresa!

(1971)

13. SVJEDOCI CIJELE ISTINE

Braći svećenicima i svim redovničkim zajednicama zagrebačke nadbiskupije želimo SRETAN USKRS!

U toj želji uključena je naša molitva upravljena Uskrsnulome Gospodinu da istina njegova uskrsnuća u svima nama bude temelj vjere u njegovu Osobu, njegove riječi i djela. On je već krštenjem ušao u naš život da ga vodi novim putem. Svećeničkim redom i redovničkim zavjetima ušli smo s Njim u jednu novu kvalitetu saveza ljubavi, i on je tako ušao u naš život s novim pozivom da mu pripadamo neopozivo, vjerno i ustrajno, cijelom osobom i cijelim životom.

»Koji su Kristovi, razapeše tijelo sa strastima i požudama. Ako živimo po Duhu, po Duhu se i ravnajmo« (Gal 5, 24—25).

Ako smo pošli za Isusom Kristom, nismo pošli za iluzijom niti smo zavedeni mitom. Osvojila nas je njegova Stvarnost kao što je osvojila i apostole i sve koji za Njim polaze.

Kad je Isus Krist ušao u život apostola, skrenuo je njihov život u sasvim nov smjer i posve je izmijenio njihovu sudbinu. Osvojio ih je i uveo u svoj život, u svoje djelo i u svoj misterij. Kad su, Duhom Svetim prožeti, shvatili punu ISTINU Isusa Krista, pravog Boga i pravog Čovjeka, više se nisu od njega dijelili. Svjedočili su za njega spremni na svaku žrtvu. Bilo im je jasno da ne mogu biti Isusovi učenici i prijatelji, a da ne žive i tajnu njegova križa. »Oni pak odu ispred Vijeća, radosni što bijahu dostojni podnijeti pogrde za Ime (Isusovo)« (Dap 5, 41).

Evanđelja i sve knjige Novoga zavjeta svjedoče nam stvarnost Isusova života, i samo takav Isus mogao je tako duboko ulaziti u život svojih učenika. »Znam komu sam vjerovao«, piše sv. Pavao, i samo Uskrsnuli BOGOČOVJEK mogao je tako stubokom izmijeniti Pavlov život. Događaj pred Damaskom upečaćen je neizbrisivo u Pavlovu dušu. Sve njegovo svjedočenje živi od toga susreta s Uskrsnulim; sve njegove poslanice, gotovo suzama i krvlju pisane, izraz su Pavlove vjere i ljubavi, potpuna Pavlova predanja Isusu Kristu. »S Kristom sam razapet. Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist. A što sada živim u tijelu, u vjeri živim u Sina Božjega koji me ljubio i predao samoga sebe za mene ... « (Gal 2, 19—20).

Život apostola tako je neposredno navezan na Isusov život, smrt i uskrsnuće, i njegovo svjedočenje tako neposredno raste iz tih činjenica u njihovoj suvremenosti da se oni nisu mogli drugačije predstaviti svome slušateljstvu nego kao očevici onoga što se je događalo. U tome je njihova vjerodostojnost. Njihovi suvremenici

nisu bili naivni ni ravnodušni, a da ne bi pitali što je stvarno istina u naviještanju apostola. Naviještanje Isusa Krista prati već od početka apologija naviještenih sadržaja. Najuvjerljiviji pak pečat vjerodostojnosti svjedoka jest svjedočenje plaćeno cijenom života.

I za nas je danas vrlo važno, za našu osobnu vjeru i za vjeru onih kojima naviještamo Evanđelje, da su neposredni očevici Isusove stvarnosti umirali za tu istinu. Za tu istinu umiru svi mučenici svih vremena.

Danas se za volju nekih čudnih hipoteza potcjenjuje naša »stara« apologetika koja je željela razlozima ljudskoj misli otvoriti putove do milosti vjere, ali čovjek će uvijek željeti znati što je istina, i njegov razum ima potrebu razloga. Stoga potcijeniti važnost apologetike znači zapravo potcijeniti ljudski razum. To je nešto slično kao kad bismo prezirali obranu nevinoga koji je nepravedno i lažno optužen. »Nove« hipoteze, izvađene iz arhiva starih zabluda s kojima se je Crkva već kroz povijest suočavala, a koje razbijaju svjedočanstvo knjiga Novoga zavjeta o Isusu Kristu, njegovu životu, smrti i uskrsnuću, nipošto nisu u službi vjere; bacaju savjesti u tjeskobu između slijepog fideizma i mračnog agnosticizma. Takvo racionalističko manipuliranje Objavom i Vjerom Crkve protivi se Sv. pismu i Tradiciji od početka.

Isus Krist Uskrsnuli je izvor naše vjere, a nije vjera stvorila njega i učinila ga nekim ili nečim što on ne bi bio u svojoj božanskoj i ljudskoj, vremenskoj i vječnoj stvarnosti. Isusovi govori u Evanđeljima, premda nisu stenogram ni magnetofonska vrpca, ipak svojim sadržajem upućuju na mnogo dublji izvor nego što bi mogla biti ljudska mudrost. Njegova pak čudesa izraz su Božje slobode i Božje ljubavi kojom se Bog saopćuje.

»Kojim pravom, uistinu, može se braniti mogućnost da Bog prodre u našu povijest na strogo osobni način i da uvede u iskustveni tok stvari dovoljne znakove svoje vlastite prisutnosti? Načelno odbijati povijesnu mogućnost jedne nadljudske akcije koja je uvijek samo radi nas, kako kaže Sv. pismo, a nikada protiv nas, znači osnivati hermeneutiku ne više na smislu tekstova, nego na idejama čitaoca« (Esprit et Vie, br. 8. ožujka 1973, str. 150). To vrijedi i za suvremene znakove Božje brige i prisutnosti. Nitko ne može Bogu zabraniti da osobno djeluje i slobodno nastupa i čudesnim zahvatima u život ljudi i povijest svijeta. Uskrsnuli Gospodin je živ i djeluje. Šalje i svoju Majku (Lourdes, Fatima i drugdje) da ljudima bude očito da je on Spasitelj i želi sve spasiti. »Nego, primit ćete snagu Duha Svetoga, koji će sići na vas, i

bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji, i sve do kraja zemlje« (Dap 1, 8).

Važna je riječ svjedoka! I mi smo, u svom vremenu i u ovom kraju zemlje koji se zove Hrvatska, svjedoci iste Kristove stvarnosti koju su svjedočili apostoli. Za to svjedočenje mi smo ušli u poseban savez ljubavi s Isusom Kristom. Cijela Crkva ima biti svjedok. Svaki kršćanin ima biti svjedok. Po biskupskom, svećeničkom redu i redovničkim zavjetima na osobit način darovali smo se i posvetili tom svjedočanstvu. Ono je naš poziv, naš smisao.

Savez pak s Vječnim je vječan. On se nikada ne povlači iz Saveza koji je sklopio. On je uvijek vjeran saveznik, uvijek vjerna ljubav.

Smijemo li mi onda govoriti o Savezu ljubavi ad tempus? Smijemo li stavljati u pitanje svoju doživotnu vjernost? Preuzete obaveze su obaveze Saveza ljubavi; iznevjeriti ih znači lomiti Savez. Ali to znači lomiti svoju vlastitu sudbinu.

Staviti u pitanje vjernost svome svećeničkom ređenju i svojim zavjetima znači staviti u pitanje samu ljubav i dosljednost istine vlastitog života. Stavljati pak u pitanje velike stvarnosti, velike istine i veliku ljubav nipošto nije znak intelektualne zrelosti i osobne izgrađenosti, nego je to u stvari kriza misli, kriza duha i napokon kriza vjere. Takvo stanje duhova je oboljenje srca i duše. U magli velikih sumnja i u mraku nesigurnosti, kad se sve stavlja u pitanje, naše svjedočenje i služenje je nenadoknadivo potrebno, i to je naš najveći dar ljudima u ovom času; to je najveća ljubav koju s pravom od nas očekuju; u toj nadi ne smijemo nikoga i nikada razočarati.

Za nas slaviti Uskrs znači duboko se zamisliti u svojoj savjesti; znači stati pred Uskrsnuloga Gospodina s otvorenim srcem da On upiše u našu dušu svoju totalnu istinu: život svetosti, tajnu križa, radost uskrsnuća, ljepotu vjernosti, svjetlost ljubavi, mir poniznosti. To je njegova istina i to su njegovi darovi.

On je svoje Evanđelje upisao najdublje u dušu svoje djevičanske Majke, i zato je htio da ona bude s njim pod Križem, a sigurno ju je učinio i prvom dionicom uskrsne radosti. Poput Gospodinove Majke i svih njegovih učenika i mi moramo biti svjedoci Isusovi u radosti i vjernosti, makar uz cijenu mučeništva. Tada će nam život biti istina. Tada ćemo biti svjedoci cijele ISTINE Isusa Krista Uskrsnuloga.

Neka ta radost bude Njegov blagoslov za sve nas!

(1973)

14. »MALOVJERNI, ZAŠTO SI POSUMNJAO?«
(Uz Deseti svjetski dan molitve za zvanja)

Povodom toga dana, kad pozivamo vjernike na posebnu molitvu za duhovna zvanja, dobro je da i mi razmislimo o svom odazivu Isusu Kristu, jer svi mi, koji smo već u duhovnom zvanju, moramo biti poticaj da se ona bûde u mladima.

Ovih sam dana razgovarao s 80 naših bogoslova, sa svakim napose, prigodom ulaska u kandidaturu za đakonat i prezbiterat i s kandidatima za đakonsko ređenje.

Na pitanje što je probudilo u njima tu misao da pođu u svećeničko zvanje, velik dio tih mladih ljudi odgovara da je to bio primjer njihova župnika ili kojeg drugog svećenika. Moralo se pojaviti neko vidljivo svjetlo pred očima mladih da bi se odsjev stvorio i u njihovoj duši i da bi osjetili u sebi poziv.

Jedan pak naš nadbiskup pripovijedao je kako je prošle jeseni u njihov ordinarijat došao mladić, nakon svršene osmoljetke, da se zanima za ulazak u sjemenište, jer bi htio biti svećenik. Tu se slučajno našao i jedan svećenik koji je toga mladića s nekom gorčinom vlastite duše počeo odgovarati od toga koraka. Nije to bila metodička kušnja. Sam nadbiskup bio je do tuge iznenađen tom pojavom. Taj svećenik sigurno doživljava svoje svećeništvo kao svoju osobnu tragiku i promašaj; kako bi inače mogao odvraćati mladoga čovjeka od toga puta? Nije li taj svećenik zaista učinio krivi korak kad je, tko zna s kojim motivima i nadama, ušao u svećeništvo? Ili je možda ušao u svećeništvo dobronamjerno pozvan, ali je u životu doživio u sebi lom svoga zvanja? To je njegova osobna tajna.

Međutim, nije tajna da se danas pišu cijele biblioteke o tome što je svećenik. Nakon što Crkva već dvije tisuće godina živi i nosi u sebi svećenički poziv kao, rekao bih, krvotok kojim struji životvorna riječ i milost otkupljenja, postavlja se pitanje identiteta i smisla svećeništva. I ono je stavljeno u pitanje. A pitanje se u nekim svećeničkim i redovničkim dušama razraslo kao rana velike sumnje. Ta velika sumnja ubila je u određenom broju svećenika i redovničkih osoba vjernost zvanju. Ima ih koji odlaze neopozivo. Premda je to među stotinama tisuća, koji ostaju i ne sumnjaju, malen postotak, ipak se o tom postotku u sredstvima javnog saopćavanja koji put govorilo kao o fenomenu panike, dok se o stotinama tisuća, koji nastavljaju svoje služenje, obično šuti.

Mislim da je teologija duhovnog zvanja mnogo jednostavnija u Božjoj misli nego u ljudskoj mudrosti. Samo što o njoj treba razmisliti u jednostavnom pogledu i jasnoći Duha Svetoga.

Za ulazak u svećeničko ili redovničko zvanje potrebna je svjesnost mlade osobe da je Isus Krist zove, da je treba i da želi njezinu suradnju u svom spasiteljskom djelu. Uz tu svjesnost poziva potrebna su prikladna svojstva naravi, uz psihičko i tjelesno zdravlje, koja svojstva postaju plodno tlo za milost kojom Duh Sveti želi izgraditi svijetlu ličnost za takvo svjedočenje i služenje.

Isus Krist pak treba suradnike i svjedoke svoga života i svoga djela, jer je posredovanjem ljudi želio ljude sabirati u zajedništvo otkupljenih. Želio je imati oko sebe, trajno, kroz povijest, sve dok ne dođe zaključiti konačnim sudom i uskrsnućem povijest svijeta, velikodušne osobe koje će se predati njemu za njegovo djelo. Polaganjem ruku, sakramentom, kršćanin se predaje Isusu Kristu da bude u službi spasenja ljudi. Redovničkim zavjetima predaje se kršćanin Isusu Kristu da bude što vidljiviji svjedok spasenja i ljubavi u službi ljubavi koja pomaže ljudima u tjelesnim i duhovnim potrebama.

Svako zvanje u službi je čovjeka. Liječnik, arhitekt, advokat, mehaničar, radnik, zemljoradnik, profesor itd., svi služe čovjeku, ali samo u vidu zemaljske ljudske egzistencije. Svećenik gleda čovjeka spasiteljskim Kristovim očima. On gleda u njemu Božjega pozvanika u vječno zajedništvo ljubavi i služi tom spasenju čovjeka. Odazivom Isusu Kristu da ga pošalje ljudima, kako bi, donoseći njegovu riječ i milost kao djelitelj Božjih tajna, spasavao svoju braću za njihov potpuni i vječni smisao, svećenik se spremno predaje i ulazi u Isusov spasiteljski poziv. Time ostvaruje poseban odnos s Isusom i s ljudima. Odazvao se da bude poslan. U ime Isusovo dolazi k ljudima, i oni ga samo kao takvog primaju i slušaju.

Ali svećeničko se zvanje kao služba ne može odijeliti od života svećenika. Njegov život mora biti svjedočenje spasenja. Stoga on Isusu dariva cijelu osobu i cijeli život da bude među braćom odsjev ljepote Isusova života i ljubavi, sav raspoložen za služenje sve do smrti, uz cijenu žrtve samoga sebe.

Redovnička se osoba, također, svojim predanjem oslobađa potpuno za služenje ljubavi i svjedočenje ostvarenog Božjeg kraljevstva u vlastitom životu. To su svjedoci duhovnog uskrsnuća i svjetlosti Božje među ljudima.

To je jednostavna teologija duhovnih zvanja i ona trajno vrijedi za svaku civilizaciju. To je bit. Odazvati se, darovati se na raspolaganje Isusu Kristu za suradnju s njim u spasavanju ljudi.

Ova materijalizirana civilizacija, dakako, može sumnjati u smisao duhovnog zvanja. Ako priznaje čovjeka samo kao proizvođača i potrošača, niječući u njemu duhovnu stvarnost i vječni smisao, onda nije čudno da zvanje koje služi baš tom vječnom smislu i pozivu čovjeka gubi vrijednost. Ta civilizacija, također, zaboravlja kakve neizrecive usluge čine duhovna zvanja čovjeku i u vidu života u vremenu.

Međutim, ako ljudi, zatvoreni samo u zemaljsko obzorje, više nemaju duhovnih vidika, pa ne shvaćaju čemu služi svećenik, redovnik, redovnica, onda se tim više zahtijeva vjernost i dosljednost od osoba duhovnog zvanja. Oni koji su se Isusu Kristu dali na raspolaganje s punom sviješću i velikodušnošću ne smiju posumnjati u smisao svoga dara i poslanja.

Ako taj suvremeni čovjek boluje od teške duhovne anemije, a ta je zarazna i za kršćane, onda baš ljudi i žene duhovnog zvanja moraju biti zdrava sol i jasno svjetlo (Mt 5, 13—14). Sumnjati u svoj identitet, u svoj smisao, ne znači li to sumnjati u samoga Isusa Krista i njegovo djelo? Ne znači li to sumnjati i u vječni smisao čovjeka za koji Isus Krist želi spasiti čovjeka svake civilizacije? I što je taj čovjek u dubljoj tami, nije li mu potrebno jače svjetlo? I dok je taj čovjek više izranjen, nije li mu potreban velikodušniji Samaritanac? I dok se u tom čovjeku sve više gasi vjera, nada i ljubav, nisu li mu tim potrebniji svjedoci sve jače vjere, sve čvršće nade i sve čistije ljubavi?

Onima koji možda doživljavaju klonulost dovikujemo Isusovo pitanje, a mislim da je ono više ohrabrenje nego prijekor: »Malovjerni, zašto si posumnjao?«

Baš taj suvremeni svijet treba mnogo svećenika, redovnika, redovnica koje nose u sebi radost otkupljenja služeći spasenju braće. Isus ih treba, ljudi ih trebaju. Zna se zašto ih trebaju. Stoga je izgubljeno vrijeme koje se troši na beskrajne diskusije, često o krivim problemima i krivim rješenjima. Jednostavno treba živjeti ono što smo prihvatili i za što nas je Isus pozvao. On i ljudi trebaju Božjih ljudi koji samo za Boga žive, i zato mogu spasavati braću.

Nitko tako duboko ne ulazi u srca ljudi kao svećenik koji sav samo za njih živi čistoćom života i nesebičnošću vlastite žrtve.

Dobro znamo kako je dobar župnik, revan i pošten, duboko urastao u svoju župu; više puta dublje nego otac i brat. On je s tom zajednicom u srodstvu Kristove krvi. To je njegova obitelj. Kako bi onda mogao trpjeti od osamljenosti? Oko njega se uvijek kupe maleni, mladi, odrasli. On je u svakoj obitelji prihvaćen kao član kuće. Nijedno drugo zvanje nije tako intimno povezano s ljudima.

Na žalost, znamo također kako veliku i duboku ranu otvara u dušama svećenik koji je postao sablazan. On rastvara zajednicu; smrtonosno može raniti duše. Ako ičiji život mora biti istina, onda to mora biti život svećenika. »Pazi da što čitaš vjeruješ, što vjeruješ učiš, a što druge učiš, to i živi« (iz Obreda đakonskog ređenja). Bez te dosljednosti život postaje laž. Svećenički i redovnički život neodjeljiv je od zvanja; i njegovo je zvanje vjernost. Koga su tražili i za čim su išli oni svećenici koji su ostavili siromahe raspršene kao ovce bez pastira? U ime kakve obnove su to učinili? Spor s biskupom? On nikada ne bi smio staviti u pitanje vjernost prema Bogu i služenje svojem narodu. Poštenje ne dopušta krivi alibi kao izgovor.

Svećenik je knjiga iz koje ljudi, također, žele čitati Evanđelje. On je osoba u kojoj žele susresti dobrotu i ljubav Kristovu. Ako to već mora biti svaki kršćanin, onda to posebnom obavezom mora biti onaj koji je ušao u spasiteljsko služenje.

Duhovna zvanja dolaze iz zajednice Božjeg naroda. Plodnost pak zajednice vjernika u duhovnim zvanjima ovisi veoma mnogo o njezinoj duhovnoj zrelosti i evanđeoskoj dosljednosti. To posebno vrijedi za obitelji. Ta zrelost mnogo ovisi o tome koliko svećenik uloži svoje vjere, ljubavi i evanđeoske dosljednosti u život povjerene mu zajednice.

Osim toga, razmislimo da je na savjest svećenika položena vječna sudbina njegove braće, onda shvaćamo koliko je to zvanje odgovorno i koliku savjesnost zahtijeva. Nijedno zvanje nije tako prepušteno vlastitoj savjesti kao svećeničko. Tko će ga pokretati na rad i molitvu (i tom je zvanju to neodjeljivo) ako ne njegova savjest? Ako mu savjest zaspi, i on će spavati, umrijeti. Uspavana ili zavarana savjest strašno je opasna za sudbinu ljudi.

Ovih je dana jedan sveučilišni profesor, liječnik, rekao jednom našem biskupu: »Svećenici moraju biti ljudi najveće savjesnosti!« Ljudi u svijetu dobro osjećaju kakve svećenike trebaju.

Svećenik nema svoga privatnoga života. Sav je Kristov. Sve što radi, radi u Kristovo ime služeći Crkvi. To vrijedi i za redovničke osobe. Stoga u njihovoj savjesti mora biti trajno prisutan Duh

Sveti. Ali zato svećenik mora biti čovjek duboke molitve. Onda će pogledom Duha Svetoga shvatiti jednostavnost Božje istine o samom sebi. Neki će se problemi raspršiti sami po sebi, a nekima će se naći istinski lijek. Istina Božja ima svoju logiku. Trebalo bi nam više šutnje da razumijemo.

Svećenik, redovnik, redovnica ne smiju sumnjati ni onda kad poput Majke Gospodinove moraju stati pod Isusov križ. Ako ih ipak opsjeda napasnik klonulošću, neka s Petrom zavape: »Gospodine, spasi me!« I bit će pružena Isusova ruka (Mt 14, 30—31).

Vjerna ustrajnost poziv je novima da dođu!

(1973)

III

ZNAK BOGA ŽIVOGA

»Vi ste moji prijatelji ako činite što vam zapovijedam. Više vas ne zovem slugama, jer sluga ne zna što radi njegov gospodar; vas sam nazvao prijateljima, jer vam priopćih sve što sam čuo od Oca« (Iv 15, 15).

»Braćo moja ljubljena i željkovana, radosti moja i vijenče moj, tako — *čvrsto stojte u Gospodinu*« (Fil 4, 1).

1. APOSTOLI POSTKONCILSKOG DOBA

A. Kvalitete postkoncilskog svećenika

Ima tome više od dva mjeseca što je Koncil završio. Započelo je postkoncilsko doba obnove, a ta će u najvećoj mjeri ovisiti o svećenicima, jer oni su prva linija u ostvarenju koncilskih misli. Postkoncilski svećenik, u duhu Dekreta DE PRESBYTERORUM MINISTERIO ET VITA, mora u sebi razvijati određene kvalitete koje su potrebne baš za ovo doba. Mora u sebi odgajati komunitarnu dušu koja ljubi svakog čovjeka, silazi k malenima i traži izgubljene (Mt 10, 11).

Prošle jeseni grupa koncilskih otaca hodočastila je u Svetu Zemlju. Imao sam milost biti s njima. Jedan mali Arapin, katolik, bio nam dodijeljen kao vodič. U automobilu smo s njim razgovarali nešto o odnosima Arapa i Židova. U tom razgovoru on je rekao jednu značajnu rečenicu koju sam dobro zapamtio: »La patrie c' est le monde — moja domovina, to je svijet!« To je velika riječ jer otkriva jednu novu komponentu u mentalitetu današnjeg čovjeka. On je sve više usmjeren prema širini svijeta. Današnji čovjek je zapravo utopljen u mnoštvu. On je pod utjecajem ideja koje se nameću mnoštvu, a to uspješnije se nameću, što organiziranije nastupaju. Današnja sredstva komunikacija: štampa, okupljena tek u nekoliko centara, a diktira javno mišljenje čitavog svijeta; filmovi, televizija, radio, putovanja, turizam, sve je nekako raširilo horizont čovjeka tako da on gleda, misli i sudi globalno. Za njega već njegova rođena domovina, okružena rijekama, gorama, morima, postaje nekako tijesna jer sve više doživljava da je Planet malen. Ali je taj današnji čovjek baš zato što je na toliko načina i s toliko sredstava povezan s čitavim svijetom i stoji pod dojmom svih vijesti, svih mogućih komentara, zapravo izgubio svoju individualnost, svoju ličnost.

On kao da ne posjeduje vlastitog suda. Ne misli, nego prima, podređuje se, njega nosi struja mnoštva. Ali i taj današnji čovjek, koji je izgubljen i utopljen u mnoštvu, mora biti otkupljen. No ne samo on kao pojedinac.

Današnje čovječanstvo — koje je mnoštvo, namjerno govorim mnoštvo jer ono zapravo nije jedno društvo, jedna zajednica — — mora biti otkupljeno.

Kad naime govorimo o društvu, kada spominjemo zajednicu, onda mislimo na unutrašnju duhovnu povezanost, koheziju, a baš

te povezanosti nema u današnjem svijetu. Koliko je god čovječanstvo u svim prilikama i neprilikama upućeno da zajednički pokušava naći rješenje svih svojih problema, ipak je ono rastrgano, razdvojeno, razdijeljeno. Ali to mnoštvo, eto, treba spasiti.

Otkupitelj je sišao i u to mnoštvo. Incarnatio Verbi — Utjelovljena Riječ, to je dar cijelom čovječanstvu, svim naraštajima, svim epohama i svim previranjima svih vremena. A na koji način treba sada dati taj dar, kako stupiti u kontakt s tim mnoštvom? Opet *kroz jednu Zajednicu!* Današnjem svijetu treba saopćiti Otkupljenje u Zajednici. Svi koncilski dokumenti na neki način kao da stalno naglašavaju tu misao, tu ideju: Crkva je Božja obitelj, sakramenat spasenja koji kao Zajednica mora rasvijetliti, posvetiti i otkupiti ovo današnje mnoštvo. Zato se toliko naglašava da svaki vjernik po sv. krštenju mora biti sudionik u toj velikoj brizi, pozivu i misiji Crkve. U katoličku dušu treba ucijepiti tu komunitarnu dimenziju tako da ona misli u stilu svoje zajednice kojoj pripada, u kojoj je krštenjem rođena i s kojom mora dijeliti nade, brige, poziv i tjeskobu. Ta zajednica jest Crkva, Božja obitelj, to je Božji narod!

Tražimo od svakog vjernika da raširi svoje nakane u molitvama, da ne moli samo za sebe, jer on ne može misliti samo na sebe, da ostane vjernik u stilu Božjeg naroda. On mora misliti na sve! On mora misliti na cijeli svijet. Današnji čovjek mora raširiti nakane svojih patnja, svojih muka, svojih tjeskoba. Mora ih namijeniti opet za sve, za svijet, za čitavo čovječanstvo. Današnji vjernik mora i svoj život sasvim produhoviti. Mora se natopiti Evanđeljem do zadnje stanice svoga bića da bi ono bilo svjetlo.

Ali ako takav mora biti vjernik, koji tek participira u »kraljevskom svećeništvu«, onda takav pogotovo mora biti svećenik koji ima sakramentalno svećeništvo, koji na poseban način participira u Kristovu svećeništvu. On mora imati komunitarnu dimenziju. On je u svojoj župi nukleus, vidljivi nukleus, koji povezuje svoju župu s Kristom kao obitelj. Ali svećenik mora gledati i izvan svoje župe, i izvan svoje dijeceze. On mora imati univerzalan pogled na čitavo čovječanstvo, na cijeli svijet.

Dakle, Zajednica Božjeg naroda mora čitava naviještati Objavu, a pogotovo smo mi svećenici pozvani da budemo nosioci Objave, objavitelji Objave. Krist je htio preko nas biti prisutan na svakom mjestu i u svakom vremenu.

Ali koja je to evanđeoska metoda kojom treba pristupiti današnjem mnoštvu? treba ga obuhvatiti cijeloga i svim srcem! Treba

ga obuhvatiti ljubavlju! Crkva je Božja Zajednica, i ljubav je krv te Crkve koja mora raznositi duhovne energije u svaku stanicu organizma. I samo Crkva može biti jedina prava zajednica jer nju povezuje najsnažnija kohezija. Ona ima temelj jedinstva, a to je sam Isus Krist — Bog i Čovjek! Ona ima Istinu kojom može savršeno smiriti i ujediniti sve misli svih ljudi. Ima sredstava spasenja kojima može posvećivati, čistiti. Ona ima sve što joj je Bog dao da bude sakramenat Otkupljenja i otkupljenja u tom mnoštvu svijeta.

A na koji način pristupiti? *Božji način, Isusov način jest silaženje i traženje.* »Jer ni Sin Čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge« (Mk 10, 45). Bog je sišao u mnoštvo. On je sišao u svijet. On je sišao u povijest. On je sišao među bludnike i carinike, i grešnike. »Sin Čovječji nije došao da pogubi duše, nego da ih spasi« (Lk 9, 56—Vg). On silazi! To je tajna Božje dobrote i Božje ljubavi prema svijetu da se On zaodio ljudskom naravi: Neizmjerni, Veliki, Vječni i Neshvatljivi. Zaodio se ljudskom naravi i sišao je do najdubljih dubina naše bijede. Došao je kao najsiromašniji u Betlehem, živi nepoznat u Nazaretu, a onda kada javno nastupa, okuplja oko sebe siromahe. Između radnika i ribara on sastavlja prvu zajednicu kojom će početi osvajati i obnavljati svijet. Bog silazi. On razgovara s jednom ženom (Iv 4, 7—42), koju bismo mi nazvali pokvarenom, koja ne vrijedi ništa, na koju nema smisla ni pogledati. On s njom razgovara na studencu Jakovljevu i otkriva joj svoju tajnu — da je on onaj koga čekaju i koji ima doći. Njoj govori ono što nije rekao mnogome koji je možda u očima svijeta bio vredniji, veći, moćniji. Bog silazi među malene, siromašne i grešne. To je njegova metoda. Ali on nije ostao samo na jednom mjestu i čekao da k njemu dolaze i da ga traže, da mu kucaju na dobro zaključana vrata. Ne, on ide od grada do grada, od sela do sela, po onim tvrdim putovima i gorskim stazama...« ulazi u sela, gradove, u zaseoke...« (Mk 6, 56). Propovijeda na obalama, na gorama, u zbornicama. Svuda se susreće s ljudima. Traži, sije sjeme Božje riječi! »... Sin čovječji dođe potražiti i spasiti izgubljeno« (Lk 19, 10).

S takvom su metodom nastupali apostoli. Zajednica Božjeg naroda bila je tako jedinstvena, tako u sebi izjednačena da se nisu jedni strašili pred drugima, premda je ta zajednica bila uvijek hijerarhijski uređena, i uvijek su bila naglašena ovlaštenja kojima je Krist ovlastio i Petra, i apostole, i svećenike! Sve je to bilo poznato, a opet — sve je obuhvaćao duh jedinstva i duhovne, evanđeoske jednakosti. Tako je to bilo u onoj mučeničkoj epohi.

Petar stanuje u kući jednog kožara (Dap 10, 6). Pape prvih vremena žive, rekao bih, na ulicama siromašnoga svijeta.

Kada je pak Crkva dobila slobodu i kad su je počeli obasipati privilegijama, povlasticama, onda je ona došla u veliku opasnost da su oni koji su morali uvijek silaziti počeli se uzdizati. I stali su se graditi dvorovi i zidovi, i dolazilo je do sve većega udaljivanja između malih i velikih. Nismo li i mi još prilično opterećeni tim shvaćanjem, koje je daleko od evanđeoskog duha, da dijelimo ljude na visoke i niske... aristokraciju i plebs, feudalce i kmetove, kapitaliste i proletere? Često je postojala opasnost, uvjetovana razvojem povijesnih situacija, da su se predstavnici Crkve jednim dijelom nalazili uz one gore, i premda su morali uvijek silaziti, zaboravljali su one dolje, one male, one siromašne, one grešnike. Koncil ponovno želi naglasiti tu veliku metodu evanđeoske pastve: *sići i tražiti!*

I eto, zadnja povijest Crkve tako se u tom smjeru razvijala da jednostavno oduševljava svijet. Mi nećemo optuživati predstavnike Crkve Božje prošlih vremena da nisu imali dobrih nakana, dobrih želja i da nisu unijeli u svijet svu svoju žrtvu, ali metode, stil života, npr. u feudalno doba, bio je takav.

Ivan XXIII se nekako više oslobodio starih stilova i počeo je silaziti, izlaziti, udaljivati se od »zlatnog zatvora«. Pavao VI čak leti u Bombay, i najljepši je kad doručkuje sa siročadi i kad zagrli bolesno dijete pa plače s njim. To je silaženje i traženje. Zašto ide u UN? Zašto ulazi u jedan skup gdje su mnoge delegacije duhovno tako daleko od onoga što Papa može reći, donijeti, jer su daleko od Krista, daleko od Evanđelja? Za njih je to još nepoznati Bog. Ali Papa ide tamo. Zašto? Jer je traženje evanđeoska metoda. Doći u susret, potražiti što je izgubljeno, potražiti one koji su daleko, koji lutaju. Tim se, eto, mislima mora raširiti naše svećeničko srce da usvojimo stajalište evanđeoskog stila, da siđemo, da se približimo. Vidjet ćemo sutra i prekosutra na koji način naš svećenički dekret zamišlja postkoncilskog svećenika i na koji način moramo ostvariti zajednicu: zajednicu u našim svećeničkim redovima, zajednicu s našim biskupom, zajednicu s našim vjernicima. Čut ćemo tekstove Dekreta što nam ih Duh Sveti daje po Koncilu. Ali danas usvojimo tu misao, ispitajmo svoju savjest, da li je naša duša doista raspoložena da spomenutom metodom današnje mnoštvo prožmemo Kristom, da ovom naraštaju objavljujemo Zajednicu Ljubavi, Obitelj Božju, Crkvu Božju. Današnjeg čovjeka treba osvojiti i pristupiti mu baš tom metodom.

Čovjek devetnaestog vijeka, koji je živio još na početku sjetve zabluda, kada su one osvajale i mnogo obećavale, bio je mnogo ponosniji, oholiji. Ali čovjek dvadesetog vijeka je više razočaran,

prevaren, u sebi rastrgan. I zato što je ponižen, zato je nekako i ponizniji. Tog čovjeka, utopljenog u mnoštu, treba spasiti preko Zajednice, ali mu treba pristupiti s poniznošću i ljubavlju.

Crkva mora danas nastupiti kao Zajednica! Ako svaki ostane sam za sebe, neće moći mnogo učiniti, neće moći mnoge rasvijetliti ni mnoge osvojiti. Zato se moramo naviknuti na to da zajednički nastupamo, studiramo probleme i tražimo rješenja. Svoju župu, svoju biskupiju moramo organizirati tako da u njima razvijemo svijest zajedničke odgovornosti za sudbinu svijeta, za sudbinu čovječanstva, da doista Riječ Božja, koja je s Neba sišla, bude poznata kroz život jedne cijele Zajednice koja se zove Božja obitelj, Božji Narod!

Da bismo u sebi imali taj komunitarni duh, da bismo u sebi razvijali tu komunitarnu dimenziju, moramo doći u školu Isusova Srca. Krist nam mora biti neprestano otvorena knjiga iz koje bez prestanka studiramo. Dekret kaže da treba unići, prodrijeti u Kristov Misterij, upoznati Krista. Ali mi ćemo sve više željeti upoznati Krista, njegov Misterij, njegov Dar, ako ga budemo ljubili. On je Istina koju treba ljubiti. Svećenik mora biti svjestan da je stvar Kristova i njegova stvar, da je svrha njegova dolaska i svrha svećeničke egzistencije. Svećenik mora biti svjestan da je želja Kristova Srca i u njega položena. Što je Krist želio, to mora željeti i svaki svećenik. A Krist se želio sav darovati i poći na oltar križa da bi skupio to čovječanstvo, rastrgano i raspršeno mnoštvo, u vječnu zajednicu posinaštva i vječnog bratstva. »Da raspršene sinove Božje skupi u jedno« (Iv 11, 52).

To je Božja želja i nakana, to mora biti i naša želja i nakana i predanje, tj. da se posve darujemo Kristu. Predajmo mu se na raspolaganje s velikim srcem i velikodušnom dušom da u zajednici s njim u Crkvi budemo graditelji postkoncilskog doba, unoseći u današnje mnoštvo svježinu, svjetlo, nadu, ljubav — OBJAVU BOŽJU!

B. Odnosi u crkvi

Jučer smo rekli da svećenik mora u sebi razvijati komunitarnu dimenziju, da mora imati široko srce. Metoda naše pastve mora biti evanđeoska: silaženje i traženje. Zajednica Božjeg naroda položena je u svijet i povijest kao kvasac u tijesto! No unutar Božje obitelji-Crkve postoje odnosi na koje je Koncil bacio posebno svjetlo: odnos biskupa i svećenika, odnos svećenika međusobno i odnos svećenika prema vjernicima. Zajednica ne može biti bez autoriteta. Koncil osobito jasno daje autoritetu u Crkvi evanđeosko tumačenje.

U zemaljskom mnoštvu vlast može poprimiti i oblike diktature. Tako zovemo autoritet koji se nameće silom i poslušnost iznuđuje strahom. U Crkvi Božjoj je autoritet sigurno božanskog podrijetla na poseban način. »Tko vas sluša, mene sluša; tko vas prezire, mene prezire« (Lk 10, 16). Isus Krist se poistovjetuje s onima kojima je povjerio duhovnu vlast u svojoj Crkvi. Stoga mi svećenici moramo u sebi razvijati evanđeosko shvaćanje autoriteta što postoji u Crkvi i u njemu nastojmo uvijek prepoznavati Isusa Krista. Ali autoritet u Crkvi nije i ne smije biti autoritet diktature. *On je autoritet očinstva!* Bog, koji je otac i kojem se po Gospodinovoj nauci molimo: Oče naš, izvor je svakog autoriteta, i to se očinstvo zapravo prelijeva i na sve nosioce vlasti u društvu, a pogotovo u Crkvi. Biskup prema tome, kao ni župnik u župi, nije despot, apsolutni i neograničeni gospodar. On je otac. I Sv. Otac Papa je otac u Crkvi, otac svih.

Biskup, a s njim u jedinstvu uprave i svećenik-župnik, tako mora shvaćati svoj autoritet. Naš svećenički Dekret De Presbyterorum ministerio et vita, govoreći o odnosu biskupa i svećenika, tumači ga ovako: »Svi svećenici zajedno s biskupima dionici su jednoga istog svećeništva i poslanja Kristova, a to jedinstvo posvećenja i poslanja zahtijeva njihovu hijerarhijsku zajednicu s Redom Biskupa . . .«

Biskupi ih, dakle, radi Duha Svetoga koji je svećenicima dan po svetom ređenju, imaju kao nužne pomoćnike i savjetnike u službi i zadaći učenja, posvećivanja i upravljanja Božjeg naroda.

»Radi te, dakle, zajednice u istom svećeništvu i ministeriju neka biskupi smatraju svećenike svojom braćom i prijateljima i neka im, prema mogućnostima, bude na srcu njihovo materijalno, a osobito duhovno dobro. Posebno pada na njih teška dužnost posvećenja njihovih svećenika. Neka se brinu s najvećom brigom za neprestanu formaciju svoga svećeništva. Neka ih rado slušaju, pače neka ih pitaju za savjet i neka s njima razgovaraju o onome što se tiče potreba pastoralnog rada i dobra dijeceze. Da se pak to ostvari, neka

se prema današnjim prilikama i potrebama — oblik i pravne norme imaju se donijeti — uspostavi skup ili senat svećenika, Presbyterium repraesentantium — predstavnika svećeništva, koji bi mogao uspješno pomagati biskupa svojim savjetima u upravi dijeceze.

»Svećenici pak, imajući pred očima puninu sakramenta reda koji biskupi posjeduju, neka u njima poštuju autoritet Krista, vrhovnoga Pastira, neka dakle svom biskupu budu privrženi iskrenom ljubavi i poslušnošću...

»Jedinstvo biskupa i svećenika zahtijeva se tim više u ove naše dane, jer je u ovo doba potrebno, zbog raznih uzroka, ne samo poduzeti mnogovrsne oblike apostolskih pothvata nego i prijeći granice župe i dijeceze. Nijedan dakle svećenik ne može sam ili pojedinačno ispuniti dostatno svoju misiju, već samo zajedničkim silama s drugim svećenicima pod vodstvom onih koji su predstojnici Crkve« (Cit. Dekret br. 7).

Te nam rečenice osvjetljuju autoritet u Crkvi kao očinstvo, a to nije autoritet sile, nego suradnje. Tako je u obitelji. Otac ne zapovijeda jednako djetetu, koje još nije u stanju služiti se razumom, kao i odraslom sinu. Dok će onom malom djetetu nalagati bez velikih obrazloženja, s odraslim će sinom razgovarati, savjetovati se. To ne umanjuje autoritet ni poštovanje autoriteta, kao ni obvezu poslušnosti. Ostvarenje Božjih nakana može se postići samo poslušnošću. Budimo poslušni Duhu Svetome! Tako je shvaćao svoj autoritet i pokojni Papa Ivan Dobri. Pater Lombardi kaže da mu je Papa Ivan u jednom razgovoru rekao: »Ja nisam tu da vodim Crkvu. Ja sam tu da slušam što Duh Sveti govori u Crkvi.«

Duh Sveti može često preko običnog vjernika ili svećenika karizmom dati smisao ili poticaj za dobro cijele Crkve. Autoritet, postavljen da vodi Crkvu ili njezin dio, mora to saslušati i onda pred Bogom ispitivati da li je dobro, da li je doista od Duha Svetoga. Ima vlast odlučivati, ima vlast suditi, ali ima i dužnost saslušati. Koncil je u tom smislu dao poticaj. U tom duhu je sveti otac papa Pavao VI osnovao Sinod biskupa koji će mu biti na raspolaganje i preko kojeg će zapravo sabirati poticaje Duha Svetoga iz cijele Crkve. U tom će smislu i biskupi okupiti oko sebe senat svećenika izabranih iz pastve, iz neposrednog kontakta s vjernicima i problemima. Njihova će dužnost biti da svom Biskupu kažu iskreno i otvoreno što misle.

Autoritet se ne smije zatvoriti. Onda se osuši, postane statičan, tada zamre inicijativa. Autoritet koji zna osluškivati i dobro pratiti što Duh Sveti govori preko onih kojima on zapovijeda, bit će dinamičan, pokretan i pun inicijative.

Draga braćo svećenici, moramo biti pošteni kada sudimo svoje poglavare. Sami sebi moramo priznati da štošta ne znamo, a njima je poznato. Neke probleme gledamo suviše jednostrano, pa onda optužujemo poglavare što ih nisu odmah riješili. Oni opet bolje znaju svoje mogućnosti i nemogućnosti. Prema svojim poglavarima moramo biti širokogrudni i uviđavni. U svom biskupu gledajmo oca, možda starijeg brata, ali uvijek mu pristupajmo s iskrenim povjerenjem. On sigurno uvijek ima dobre nakane i dobro želi, a mi možda ne znamo koliko i trpi.

Što naš Dekret kaže o bratskoj povezanosti među svećenicima? »Svi su svećenici, postavljeni ređenjem u red svećeništva, međusobno povezani *intimnim sakramentalnim bratstvom;* osobito u dijecezi, u kojoj služe pod vodstvom vlastitog biskupa, oni sačinjavaju jedan prezbiterij...« (br. 8).

Kako je to lijepo rečeno: intimno sakramentalno bratstvo! I vjernike povezuje također jedno sakramentalno bratstvo sakramentom krštenja po kojem su svi sliveni u jedno srce, u Srce Kristovo. U svećenicima je to sakramentalno bratstvo još više potencirano sakramentom svećeničkog reda kojim mi još bogatije participiramo u Kristovu Srcu i njegovu vječnom Svećeništvu. »...a vi ste svi braća« (Mt 23, 8). Na temelju tog sakramentalnog bratstva među svećenicima se moraju razvijati susreti puni ljubavi i pažnje, međusobnog pomaganja i suradnje.

Stoga je od najvećeg značenja da se svi svećenici, bilo dijecezanski, bilo redovnički, međusobno pomažu, da budu uvijek suradnici istine — cooperatores veritatis... (br. 8), istine koju treba dati. Mi nismo posvećeni sakramentom svećeništva da to za sebe zadržimo. Svećeništvo je obveza neprestanog davanja, ižarivanja ljubavi, trajnog darivanja Objave! Svećenik je vidljiva prilika Objave pod kojom Krist govori, uči, poziva i nudi vječnu očevu ljubav.

Pojedini dakle svećenici povezuju se sa svojom subraćom vezom ljubavi, molitve i svestrane suradnje, i tako se očituje ono jedinstvo kojim je Krist htio da njegovi budu združeni, da svijet upozna da je Sin poslan od Oca... (br. 8).

»Stoga neka stariji primaju mlađe kao braću i neka ih pomažu u prvim pothvatima i dužnostima službe. Isto tako neka nastoje razumjeti njihovo mišljenje, iako različito od vlastitoga, i neka s blagonaklonošću prate njihove pothvate. Mladi pak neka poštuju dob i iskustvo starijih i neka se u stvarima dušobrizničke službe s njima savjetuju i rado surađuju«.

Vođeni bratskim duhom, svećenici neka ne zaborave gostoljubivosti, neka njeguju dobrotvornost i zajednicu dobara, osobito neka

budu brižni prema onima koji su bolesni, žalosni, odviše poslom opterećeni, osamljeni, izbjeglice iz domovine, te prema onima koji trpe progonstvo. Da pak odmore duh, neka se rado i s radošću sastaju, sjećajući se riječi kojima je Gospodin pozivao umorne apostole: »Hajdete i vi u osamu, na samotno mjesto, i otpočinite malo« (Mk 6, 31). Osim toga, da svećenici nađu uzajamnu pomoć u njegovanju duhovnog i intelektualnog života, da mogu prikladnije surađivati u službi i izbjeći pogibeljima koje možda nastaju zbog osamljenosti, neka se među njima promiče neki zajednički život ili neka zajednica života, koja pak može imati više oblika prema različitim duhovnim i pastoralnim potrebama, naime: zajedničko stanovanje, gdje je moguće, ili zajednički stol ili barem česti ili povremeni sastanci. Moraju se također veoma cijeniti i promicati udruživanja koja, statutima odobrenim od kompetentne crkvene vlasti, prikladnim i zgodno prokušanim uređenjem života i bratskom pomoći njeguju svetost svećenika u vršenju službe i tako nastoje služiti cijelom svećeničkom redu«.

»Napokon, neka svećenici znaju da su zbog iste zajednice u svećeništvu osobito obvezani prema onima koji trpe u nekim poteškoćama, neka im na vrijeme pruže pomoć i neka ih, ako je potrebno, diskretno opominju. One pak koji su u nečem klonuli neka susreću s bratskom ljubavlju i uvijek velikodušno, neka za njih neprestano mole Boga i neka im se stalno pokazuju kao prava braća i prijatelji« (br. 8).

Koncil, kako vidimo, mnogo pažnje posvećuje zajednici svećenika da budu doista acies ordinata u velikoj duhovnoj borbi... Kod nas će biti teško ostvariti zajedničko stanovanje svećenika, stoga mi moramo poticati na ono treće: »da se što češće, rado i s radošću sastaju«. Svećenik se mora radovati susretu sa svećenikom. Svećenici ne bi smjeli prolaziti jedni kraj drugih kao stranci ili tuđinci ni onda kad se na ulici susretnu, pa makar se prije toga nisu poznavali. Jedan drugoga mogao bi tada obdariti barem ljubeznim pozdravom i smiješkom koji je vjesnik iskrenih želja. Na svojim pak sastancima treba da vrijeme što bolje iskoriste za duhovno i intelektualno produbljivanje. Dobro će biti da se koji put sastanu, da zajednički, u vedroj atmosferi, provedu koji sat zasluženog odmora! »Ecce, quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum!« (Ps 132, 1.)

Napokon, nekoliko riječi o odnosu svećenika prema vjernicima i prema ljudima uopće. Više puta čovjeka susreću s mnogo tvrdoće i grubosti. Prema »višim« ljudima su obično pažljivi, ali prema »malom «čovjeku znaju biti bezobzirni. A ipak taj »mali« čovjek, makar bio siromašan i neuk, osjeća svoje ljudsko dostojanstvo i bo-

li ga tvrdoća postupka. Kako je ugodno kada ljudi u zemaljskim zvanjima znaju lijepo primiti i poslužiti čovjeka! I nama je to tako drago doživjeti! Svećenici Isusovi imaju posebnih razloga da poštuju i cijene čovjeka.

Materijalizam shvaća čovjeka fiziološki i onda kada ga analizira psihološki. Za materijalistu čovjek je nešto prolazno i krhko. Za svećenika čovjek mora biti nešto kudikamo više, jer ga moramo shvaćati teološki. Moramo ga promatrati u svjetlu eshatologije. Baš eshatološki shvaćen čovjek postaje za nas stvarnost koja nas potresa. Uzmite dijete što trči ulicom, mladića, makar on bio i huligan, djevojku koja možda djeluje odbojno svojim nametanjem, radnika koji je možda previše izmučen a da bi dospio razmišljati o velikim pitanjima. Zamislite sada: svako to ljudsko biće nosi u sebi vječnu sudbinu. Svaki će taj čovjek jednog dana ući u svoju vječnost. Hoće li to biti nebo, vječna ljubav i radost, ili će to biti uvijek i zauvijek promašena egzistencija u vječnom plaču i očaju? U svjetlu te stvarnosti gledajte čovjeka! Onda ćete imati prema njemu potresno poštovanje i još potresnije sažaljenje kad pomislite: eto, taj bi čovjek mogao biti zauvijek nesretan.

Osim toga, mi moramo čovjeka gledati u Kristovu Srcu. Da li dovoljno duboko razmatramo istinu da je Bog — Neizmjerni — za tog čovjeka sišao s neba i pošao na križ? Ako je Bog toliko poštivao svoje stvorenje, onda se moramo i mi u školi Kristova Srca naučiti cijeniti tog čovjeka, bez obzira na njegovu boju, bez obzira na njegovu dobrotu ili zloću. On može biti najpakosniji, ali dok je ovdje i dok se s njim susrećemo, Bog ga još uvijek ljubi. Bog ne ljubi samo one koji su u paklu, jer su osuđeni i jer su se istrgli iz njegove ljubavi. Današnji Savao može sutra biti Pavao. Stoga naš nastup prema čovjeku mora biti pun poštovanja. U njemu moramo gledati Krista i onda kada je grešnik, jer premda Krist nije u njemu milosno prisutan, ipak je prisutan željom da ga spasi.

Svoja primanja čovjeka u uredu, u ispovjedaonici, svoje susrete s čovjekom na ulicama i u kućama moramo uvijek tako proživljavati: Ja mu moram objaviti Krista, ali Krista koji ga ne sudi — »nisam došao suditi svijetu, nego svijet spasiti« (Iv 12, 47). — Moramo svakom objaviti Krista koji ga ljubi i traži, koji je k njemu sišao! Svećenik mora čovjeku sići da bude s njim malen, da plače s onim koji plače, i raduje se s onim koji se raduje! (Rim 12, 15).

Mi ne smijemo lomiti duše. Koji put i naši svećenički postupci lome duše. Zatvore im pristup zauvijek — i svećeniku, i Kristu, i spasenju!

A što Dekret kaže o odnosu svećenika i vjernika?

»... Sa svima koji su u krsnom studencu preporođeni svećenici su *braća među braćom* — fratres inter fratres, jer su članovi jednog te istog Tijela Kristova čija je izgradnja svima povjerena.

»Svećenici dakle moraju tako upravljati da ne traže svoje, nego ono što pripada Isusu Kristu; neka s laičkim vjernicima uspostave suradnju i neka se među njima vladaju po primjeru Učitelja, koji među ljude »nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge« (Mt 20, 28). Neka svećenici iskreno priznaju i promiču dostojanstvo laika i udio koji im pripada u misiji Crkve... Neka rado saslušaju laike, bratski razmatrajući njihove želje i priznavajući njihovo iskustvo i kompetenciju na raznim područjima ljudskog djelovanja, da zajedno s njima mogu raspoznavati znakove vremena.

»Ispitujući duhove da li su od Boga, neka s osjećajem vjere otkrivaju mnogovrsne karizme laika, kako skromne, tako i uzvišenije, i neka ih s radošću priznaju, marljivo njeguju...

»Isto tako neka s pouzdanjem laicima povjeravaju zadatke u službi Crkve, ostavljajući im i slobodu i prostor djelovanja, pače, neka ih prikladno potiču da rade vlastitom inicijativom.

»Njihova je dužnost da različita mišljenja tako usklađuju da se nitko u zajednici vjernika ne osjeća stranim... Njihovoj se posebnoj brizi povjeravaju oni koji su se udaljili od primanja sakramenata, pače, možda i od vjere odustali. I, dakako, neće propustiti da im priđu kao dobri pastiri« (br. 9). Dekret govori vjernicima o svećenicima: »Sami pak kršćanski vjernici neka budu svjesni da imaju obveza prema svojim svećenicima, i neka ih stoga časte sinovskom ljubavlju kao svoje pastire i očeve; isto tako, učestvujući u njihovim brigama, neka molitvom i djelom, koliko je moguće, budu na pomoć svojim svećenicima da mogu jače nadvladati poteškoće i plodonosnije ispunjavati svoje dužnosti« (br. 9).

Koncil, eto, želi ujediniti sve, zbližiti sve. Želi prožeti sve Kristovim duhom da Krist bude u nama i mi u njemu jedno!

C. Harmonija svećeničkog života

Najprije poslušajmo riječi našeg svećeničkog Dekreta!

»Svećenici Novog zavjeta svojim se zvanjem i ređenjem doduše odabiru u krilu Božjeg naroda, ali ne da se rastave, bilo od njega, bilo od kojeg čovjeka, nego da se posvema posvete djelu za koje ih Gospodin uzima. Ne bi mogli biti Kristovi službenici kad ne bi bili svjedoci i djelitelji nikojeg drugog života osim zemaljskoga, ali ni ljudima ne bi mogli služiti kad bi ostali strani njihovu životu i prilikama. Sama njihova služba s posebnog razloga zahtijeva da se ne izjednače s ovim svijetom (Rim 12, 2), a ujedno ipak traži da žive među ljudima ovog naraštaja i da kao dobri pastiri poznaju svoje ovce, a da također nastoje privesti i one koje nisu iz ovog ovčinjaka, da i one čuju Kristov glas te da bude jedno stado i jedan Pastir (Iv 10, 14—16). A da to mogu postići, mnogo doprinose one vrline koje se s pravom cijene u ljudskoj zajednici, kao što su: dobrota srca, iskrenost, snaga i stalnost duha, postojana zauzetost za pravednost, uljudnost i druge koje preporuča apostol Pavao: »...Što je god istinito, što god časno, što god pravedno, što god čisto, što god ljubazno, što god hvalevrijedno; je li što krepost, je li što pohvala — to nek vam je na srcu!« (Fil 4, 8) (br. 3).

»Sama pak svetost svećenika najviše doprinosi da svoju službu plodno izvršuju. Premda naime milost Božja može ispuniti djelo spasenja i pomoću nedostojnih službenika, ipak Bog redovitim zakonom voli pokazivati svoje čudesne zahvate po onima koji, postavši poslušniji poticaju i vodstvu Duha Svetoga, zbog svoje svetosti života i intimnog sjedinjenja s Kristom mogu reći s Apostolom: »Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist« (Gal 2, 20 br. 12).

Tako Decretum De Presbyterorum Ministerio et Vita! Rekli smo da svećenik mora oko sebe stvarati i izgrađivati zajednicu. Mora biti svjedok Kristov i nosilac Objave. On mora biti u tom svijetu da ga spasava i privodi Bogu.

Ali on je u tom svijetu postavljen u uvjete koji mu nisu uvijek skloni, koji mu ne pomažu, nego mu često stavljaju velike zapreke. Stoga svećenik, da bi mogao uspješno izvršavati svoju misiju, mora sam u sebi stvoriti harmoniju i jedinstvo života (br. 14).

U Dekretu je orisan lik postkoncilskog svećenika kako ga Koncil zamišlja. Svećenik nije ređen za sebe. On je ređen da daje, da neprestano dariva i obogaćuje svijet u kojem živi Otkupljenjem.

Kakve vrline mora posjedovati? Kakve kreposti? Koje posebne kvalitete, po želji Koncila, mora u sebi izgrađivati da bude uvijek bogat za davanje?

U prvom redu on mora biti čovjek vjere, čovjek duboke vjere, i to baš danas kad je u mnogim dušama vjera utrnula, a u mnogima je tako slaba, tako krhka. On mora biti čovjek prosvijetljene i jake vjere, tako da u sve probleme i u sve prilike života unosi to svjetlo. Zatim, on mora biti čovjek nade. Uvijek treba da uzdiže nadu. Oko sebe mora širiti vedri kršćanski optimizam po nadi koja je iščekivanje uskrsnuća i život vječni. Nadasve pak mora biti čovjek ljubavi!

Ali Koncil govori još o nekim vrlinama koje su mu osobito danas potrebne u vršenju svetog misterija. Koncil želi da svećenik bude ponizan, skroman i jednostavan (br. 15 i 17). Naročito preporuča svećeniku duh poslušnosti (br. 15), da se nauči primati odluke svojih poglavara u duhu vjere. U sebi treba da razvija stalno sjedinjenje s Kristom. Ovaj naš naraštaj stoji kao Macedonac pred Pavlom i zove nas: Dođi i pomozi nam! (Dap 16, 9).

Da bismo mu mogli pomoći, moramo biti apostoli ovog našeg naraštaja, ovog našeg vremena, ovog našeg mnoštva u kojem živimo. Danas mogu biti apostoli samo oni koji su se posve odrekli sebe i žive samo za Krista. To su svećenici koji neće ni u čemu tražiti svoj interes, svoju udobnost, nego će tražiti samo ono što Bog želi. Apostoli današnjeg vremena su oni koji su pripravni poći u svijet samo s križem u ruci, potpuno predani Kristu, uvijek spremni da s njim budu razapeti.

Samo ljudi puni Boga osvajaju svijet za Boga!

Kad sam imao mogućnost posjetiti u Krašiću blažene uspomene kardinala Stepinca i kad sam mogao biti kod njega, a koji put sam ostao i po cijeli sat, vraćao sam se od njega osvježen, kao duhovno okupan. To su bile za me kao neke duhovne vježbe. Prisutnost Božjeg čovjeka uvijek obogaćuje, nadahnjuje i potiče. A zašto je on tako djelovao na sve one koji su k njemu dolazili? Zašto se susret s njim utisnuo u dušu? Zato što je njegova duša bila puna Boga! Bog je u njemu živio. Bog je u njemu slobodno radio, i on je htio vršiti samo volju Božju. Bogu se dao na raspolaganje da On u njemu ostvari ono što je želio ostvariti. Stoga je bio tako privlačiv. Širio je oko sebe duhovnu atmosferu, hrabrio je i uzdizao!

Draga moja braćo, i mi moramo u sebi to ostvariti. Svećenika mora posvećivati njegova služba. Propovijedati, ispovijedati, katehizirati, posjećivati bolesnike, sve to svećenika posvećuje. Ali, da bi ta služba u njemu umnožila božanski život, on mora ulaziti posvećen u taj Božji posao. Svećeničko zvanje nije kao ostala zvanja ovoga svijeta. To je vrhunaravno zvanje. To nije zvanje »od kojeg

bi se živjelo, nego za koje se mora živjeti«. Svećenik je sav uronjen u božansku atmosferu. Treba da je doživljava dubokom vjerom, da je u sebi sačuva i oko sebe širi i da je zapravo upozna.

Potrebno mu je trajno bdjenje da milost bude u njemu prisutna, da Krist u njemu doista živi. Stoga je najveća tragedija za jednu svećeničku dušu ako se igra s grijehom. Prisutnost svetogrdnika u svetištu je najžalosnija stvarnost. I to je jedan od uzroka dekristijanizacije svijeta!

Ako čovjek studira jednu župu, koja je možda duhovno strahovito pusta, zapuštena i mrtva, ako studira zašto su ti ljudi tako tvrdi, zatvoreni, da ih ništa ne može pokrenuti, onda je koji put dobro baciti pogled u prošlost te župe. Jedan mi je svećenik pripovijedao za svoju župu na kojoj se muči i radi, a opet tako malo vidi uspjeha i tako se teško diže — da je u njoj bio desetke godina svećenik koji je najviše vremena živio u gostionici. Pio je, opijao se, a uz to je onda bilo i drugih poroka. Godinama i godinama je svjetionik, koji je morao osvjetljavati putove, voditi duše i oplemenjivati srca, bio u sebi ugašen, mrtav! »... Imaš ime da živiš, a mrtav si« (Otkr 3, 1). Svetogrđe u svetištu! Mi smo dužnici prema Bogu, prema Isusu Kristu, prema svakoj duši, koja vrijedi više nego sav svijet (Mt 16, 26). »Svećenici su dužnici svima ... « (br. 4.). Svima se moramo darovati u savršenoj čistoći života.

Naš svećenički Dekret, pisan s toliko topline i u svim svojim točkama bogat za meditaciju, ponovno naglašava svećeničku čistoću, celibat. Daje mu svoju posebnu sankciju proglašavajući ga obilježjem koje svećenika čini najsličnijim Kristu (br. 16).

Koja nam sredstva Koncil predlaže da u sebi razvijemo jaku, duhovnu i svetu ličnost? Što nam Koncil preporuča da u sebi odgojimo apostolsku dušu koja će biti revna i zauzeta za slavu Božju i duše?

Prvo što nam preporuča jest Euharistijski život (br. 18), Isus u misi. Misa je za dnevno duhovno kupanje. U misi se sjedinjujemo s Isusom i dobivamo svakog dana novu duhovnu energiju koja nas čuva u nama samima, a zatim čini sposobnima da djelujemo kao kvasac u tijestu, kao sol zemlje i svjetlo svijeta.

Što nam još preporuča? Visitatio Sanctissimi! Klečati pred svetohraništem, možda ne ni klečati, ali dići se duhom pred svetohraništem. Jedna mi je osoba rekla za svog župnika: »Tako nam je bilo drago kad smo ga vidjeli gdje navečer odlazi u Crkvu i tamo dugo ostaje. Crkva nam je nekako toplija!«

Svećenik pred svetohraništem! On je često u svojoj župi sam. Svećenička duša zapravo ni među vjernicima ne može naći prijatelja koji bi ga potpuno razumio. On mora imati jedno savršeno sveto i čisto prijateljstvo koje će mu davati puninu da se ne osjeća osamljen. Tu je njegov najbliži i najvjerniji prijatelj — Isus u svetohraništu.

Nadalje nam Koncil stavlja snažno na srce čitanje Sv. pisma (br. 18).

Kada čovjek čita neku duhovnu knjigu, može u njoj naći mnogo srca, znanja i dubine, a ipak ga ne zahvaća tako kao Sv. pismo. Kad uzmemo u ruke Božje Knjige, pa čitamo Evanđelja, Poslanice, Proroke itd., onda u tom štivu osjetimo jednu drugu prisutnost — prisutnost Duha Svetoga. Duh Sveti kroz svoju riječ djeluje na čovjeka. Sv. pismo mora biti dnevna svećenička hrana. Treba naći barem deset minuta vremena dnevno, ako ni to nije moguće, onda barem pet minuta, ali treba svaki dan otvoriti knjigu riječi Božje. Tko je ne čita, osuši se brzo i njegova riječ više nema funkcije.

Svećenik je pozvan i od Koncila da bude čovjek meditacije. Da bismo mogli davati, uvijek davati i objavljivati riječ Božju, moramo biti puni riječi Božje. Ona nas prožima i natapa kroz meditaciju. Meditirati se može na sprovodu, kad se polazi k bolesniku. Meditirati se zapravo može uvijek kad je čovjek sam. Uvijek je dobro svoje misli skrenuti na Božje stvari, na Božju prisutnost. Razmišljajmo o Božjim djelima, a osobito razmišljajmo o Kristu Raspetomu!

Apostol postkoncilskog doba mora biti čovjek molitve, i to iskrene, duboke i univerzalne molitve. Usklađenje unutarnjeg i vanjskog života »*može se postići samo ako svećenici molitvom sve intimnije prodiru u Kristov misterij*« (br. 14).

»Hvale i zahvaljivanja, koja svećenici izvršuju u služenju Euharistijske Žrtve, proširuju dalje kroz razne časove dana moleći božanski Oficij kojim se mole Bogu u ime Crkve za sav povjereni si puk, pače i za *cijeli svijet*« (br. 5).

Osobito pak sredstvo koje će svećenike pomagati u postizanju svetosti jest zajednica, okupljanje svećenika da si pomognu, da preuzmu na sebe neke duhovne i materijalne obveze, ako bi se u zajednici lakše formirali za apostole našeg naraštaja.

Od nekoliko biskupa je bilo predloženo duhovno vodstvo. To je bio i moj prvi nastup na Koncilu. Predlagao sam da bi se Ordina-

rijima preporučilo, nisam rekao »odredilo«, nego »preporučilo«, da u svojim dijecezama imaju duhovnike i za svećenike u pastvi. To bi imao biti njihov prijatelj koji bi ih povezivao i koji bi nastojao da im uvijek priskoči u pomoć kad nastanu njihovi duhovni i osobni problemi. Tako bi se spriječilo — po mom dubokom uvjerenju — mnogo zla, a možda i mnogo apostazija. Koncil nije tako formulirao prijedlog, ali je preporučio duhovno vodstvo kao sredstvo posvećenja! »... *directionem spiritualem magni habeant*« (br. 18).

Dobro je naći si duhovnog vođu, brata svećenika, možda susjeda, s kojim se može uvijek otvoreno i sasvim iskreno razgovarati o svemu što koji put može mučiti svećeničku dušu. I svećenik se mora na nekog osloniti da bude jači. Nastojmo si naći prijatelja duše koji će biti zauzet za našu dušu, pažljiv, kome će biti stalo za našu dušu... On ima biti naš ozbiljni savjetnik i iskreni prijatelj koji istinu govori u oči.

Takav će nam pomoći da se lakše razvijamo i rastemo.

S kakvim raspoloženjem u duši moramo započeti ostvarivanje velikog koncilskog programa? Vjerojatno vam je poznat primjer koji ću vam reći. (Castegnaro: Katekizam za odrasle: sv. VIII str. 36) Josip Garcia Farfan strijeljan je u Meksiku 21. VII 1926. Stavio je u izlog svoga dućana natpis: »Živio Krist Kralj i Bog ne umire«!
To je bio dovoljno velik zločin da ga general Amaya osudi na smrt. Doveli su ga na stratište. Jedan mu od vojnika porugljivo reče: »Sada ćemo vidjeti kako katolici znaju umirati«. On je imao kod sebe malo raspelo, izvadio ga je, poljubio i rekao: »Eto, tako umire katolik«! Zadnje riječi bile su: »Opraštam vam!« Pao je. Njegova česta molitva u životu bila je: »Bože moj, pomozi mi da za tebe nešto učinim! Još dosada nisam za tebe ništa učinio«! Takvo raspoloženje u ovo veliko doba mora biti u našoj svećeničkoj duši. Ovih smo dana govorili da svećenik mora imati veliku dušu za svakog čovjeka, da mora imati široko srce za cijeli svijet, za čitavo čovječanstvo. Ali, draga braćo svećenici, najširu dušu i najtoplije srce mi moramo imati za svoga Isusa, i to za Krista Raspetoga!

Da bismo slijedili raspetoga Isusa, moramo u sebi njegovati duh siromaštva i duh žrtve (br. 17). Odbacimo od sebe svaku raskoš. To ne može ići zajedno s duhom Evanđelja. To je duh svijeta. Duh svijeta, makar ušao u biskupske i župničke dvorove, uvijek ostaje duh svijeta.

Dekret kaže: »Dapače pozivaju se da prigrle dragovoljno siromaštvo kojim bi više bili slični Kristu i spremniji za svetu službu«! (br. 17).

U svom smještaju, u svom namještaju, u cijelom stilu života svećenik je pozvan da usvaja i odsijeva evanđeoski duh.

Nadalje, treba računati s križem. Svećenička molitva ima biti zapravo uvijek spojena s križem. Nama svećenicima sâm život donosi toliko prigoda da trpimo. Nije lako uvijek biti na raspolaganju tisućama duša od kojih svaka ima pravo doći da nešto moli, i svaku treba poslužiti. Vi morate služiti tisućama svojih župljana, svakog morate slušati, što god vas moli za svoju dušu, jer od vas traži Krista. Nije lako uvijek biti na straži, uvijek biti pripravan odreći se sebe, prekinuti i svoj doručak i svoj ručak, dapače i svoj noćni počinak, da poslužimo brata čovjeka. To je križ koji svaki dan moramo uzeti na ramena da slijedimo Gospodina (Mk 8, 24).

Dragi brate svećeniče, kad ujutro ustaneš, uzmi raspelo, poljubi ga i reci: »Eto, Isuse, što god mi danas dođe, što očekujem i ne očekujem, čemu se nadam i čemu se ne nadam, sve što dođe teško, mučno i trpko u mom životu danas, sve ti to prikazujem unaprijed. Već sada to ljubim na križu, jer sve to ljubim u tebi i sve primam radi tebe«. Takvo raspoloženje mora imati Isusov svećenik. Apostol današnjeg vremena mora biti pripravan na krvavo i bijelo mučeništvo! Svećenik koji nije pripravan na mučeništvo negdje će zatajiti, možda i izdati, ali svećenik koji je uvijek pripravan umrijeti s Isusom na križu neće nikada zatajiti. On se nikada neće prodati i nitko ga neće moći kupiti.

Draga braćo svećenici, misli i riječi koje sam vam uputio od srca k srcu, to su misli Koncila. Kad dobijete u ruke Decretum de Presbyterorum Ministerio et Vita, čitajte ga i razmatrajte. Vidjet ćete kako nam kroz njega toplo govori Duh Sveti. »Bože moj, pomozi mi da za tebe nešto učinim«!

Na svršetku, još vam jednu ljubav preporučam, a to je ljubav prema Majci Božjoj. U Dekretu se govori o Bl. Djevici kao uzoru i zaštiti svećeničkog života, »quam Summi et Aeterni Sacerdotis Matrem et Apostolorum Reginam, atque ministerii sui praesidium, Presbyteri filiali devotione et cultu venerentur ac diligant« (br. 18). Puni ljubavi prema Njoj, bit ćete puni Krista.

»Budi vjeran do smrti, i dat ću ti vijenac života« (Otkr 2, 10).

Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitae« (Otk 2, 10). Te riječi, rečene biskupu u Smirni, neka i nas bodre, jačaju, hrabre, da budemo vjerni u svim prilikama, opasnostima i napastima; da budemo vjerni apostoli Isusovi, potpuno predani službi

otkupljenja »do smrti«, i Bog će biti vrlo velika naša nagrada (usp. 1 Mojs 15, 1).

Za meditaciju neka nam češće posluži molitva Abbe Pierre-a:

»Molitva da budem dostojan živjeti za druge. Gospodine, daj da budem prema svojoj braći ljudima onaj koji čeka ne gledajući na sat, koji sluša ne poigravajući nervozno nogom ili prstima, koji prima dobrohotno, a daje diskretno; onaj za koga svatko zna da će ga naći u potrebi.

Daj da budem utočište u kojem svaka molba nalazi svoje zaklonište; da moja intimnost odmara i obogaćuje samo u Tebi i po Tebi; da zračim onu smirenost koja je odraz Tvoga počivanja u meni; da tako nestanem u Tebi da moje davanje ne bude davanje, nego revanche — uzvraćanje.

Neka me Tvoja misao nikad ne ostavi — kako bih bez buke i tašte slave služio onima koje ti nazivaš svojom braćom.

Daj mi duh pronicav i otvoren, ali pun vrhunaravnog; poniznost istinitu i duboku, ali veliku odvažnost; srce djeteta koje promatra i diše; život nutarnje intimnosti s Tobom; načelo sigurno i čvrsto, ali nikada usko; stav nadnaravni, ali duboko ljudski; dušu koja će tebe otkrivati drugima, i smiješak koji, premda manje stoji od električne struje, donosi ljudima više svjetla.

Daj da moja požrtvovnost bude kao sitna kiša. Ona sipi i romiminja tako nečujno da se ne zapaža ni na travi, ni na lišću, a ipak je pod njom mokro«.

(1966)

2. SVEĆENIČKA LIČNOST U ŽIVOTU I DJELOVANJU

A. Skladna ličnost

Draga braćo svećenici!

Sve vas, eto, oslovljavam jednom riječi, bez obzira na položaje, službe i naslove. Želio bih vam to opravdati jednom zgodom iz života Ivana XXIII. Papa je, pripovijeda Damaskinos, jednostavnošću djeteta uzeo jednu stolicu, namjestio je kraj svoje uz stolić i ponudio metropolitu da sjedne oslovivši ga: »Blaženstvo«! — »Svetosti, nisam »Blaženstvo«. — »Pa Ti si Nadbiskup«. — Ne. Naslov metropolite kod nas ne znači (biti) nadbiskup! To je drugo. — E onda, reče odmah, dragi moj brate! To je najveći naslov! (Settimana del clero, br. 4 od 22. 1. 1967. Bologna).

Prigodom i ovogodišnjeg tečaja povjerena mi je odgovorna ali i draga zadaća da braći svećenicima održim tri duhovna nagovora. Nazovimo ih razgovorima oči u oči, od srca k srcu. Tema tih naših razgovora bit će opet svećenička ličnost, njegova duhovnost i djelovanje.

Skladna ličnost

Iz tekstova i misli Koncila izranja onakva svećenička ličnost kakvo bi moralo biti njezino konkretno ostvarenje prema evanđeoskoj koncepciji u vidu otkupiteljskog poslanja.

Harmonija ličnosti! Skladnost! Sve unutarnje dimenzije ljudskog bića konvergiraju u jednu cjelinu koja, sa svih strana gledana i pod svim vidovima promatrana, ostavlja neodoljiv dojam ljepote.

Harmonija ličnosti zahtijeva usklađenu izgradnju naravnih sposobnosti, uz suradnju milosti, tako da se u svećeniku nađu sva ona svojstva koja su mu potrebna da bude autentičan i privlačiv tumač Božje poruke i života.

On mora posjedovati zrelost sudova, uravnoteženost raspoloženja, kontrolu svojih čuvstava, svijest svoje odgovornosti i jasan pogled u smisao svoga ministerija. On mora nastojati u sebi ostvarivati remek-djelo ličnosti u kojoj se skladno stapaju: jakost i dobrota, ljubav i pravednost, blagost i odlučnost, finoća i dosljednost, razumijevanje konkretne situacije i vjernost načelima, hrabrost i poniznost.

»U današnjem svijetu ljudi su prisiljeni suočavati se s tolikim zadacima i tište ih tako različiti problemi, koje često treba brzo rješa-

vati, da se nerijetko nađu u opasnosti da budu raspršeni na različite strane...« (Presb. ordinis 14). Ta opasnost postoji i za svećenika, i zato Dekret nastavlja: »Svećenici pak, premnogima obvezama službe svezani i rastrgani, pitaju se, ne bez tjeskobe, kako mogu ostvariti jedinstvo (između) svoje vanjske aktivnosti i svoga unutarnjeg života« (br. 14).

Naš je svijet previše pun dinamike, pokreta i nereda, a da se to sve ne bi odrazilo u ljudskoj ličnosti.

A baš tim rastrganim ljudima svećenik je pozvan da već svojom pojavom donosi smirenost. U vrtlog ideja, raspoloženja, vrenja i pokreta, nada i očaja pozitivno može ući samo harmonična svećenička ličnost koja svojim, objavom rasvijetljenim, pogledom mirno i duboko obuhvaća ljudske i božanske dimenzije čovjeka i povijesti. On poznaje istinsku ljestvicu vrijednosti u čitavu njihovu rasponu od zemlje do neba, iz vremena u vječnost. On dobro poznaje cilj i sredstva. Posjeduje čvrsto uporište na kojem stoji i sigurnu nadu koja ga vodi. On zna da baš njegov poziv od njega traži da bude položen u svijet, ali zna i to da se radom u svijetu polažu temelji vječnosti.

Jasno mu je da njemu kao suradniku Božjemu nisu dosta samo pamet i ruke nego također vjera i milost. »Bez mene ne možete ništa učiniti« (Iv 15, 5), što znači da treba raditi, ali u jedinstvu s Njime.

Takva harmonična svećenička ličnost razvija se u specifičnoj svećeničkoj duhovnosti.

Specifična svećenička duhovnost

Lochet kaže: »Kršćanska duhovnost se uvijek kreće unutar cijelog Evanđelja, cijele objave i cijele tradicije Crkve.«

»Ono što diferencira »duhovnosti« sastoji se u premještanju naglasaka unutar tog velikog traženja vjernosti u nasljedovanju Krista, u određenom produbljenju evanđeoskog bogatstva i zahtjeva. To je radi toga što je Božja riječ neiscrpljiva, uvijek aktuelna i uvijek plodna tako da je nijedan život i nijedna misao ne mogu potpuno izraziti... Stoga svaka velika epoha u povijesti Crkve gleda nastajanje »novih duhovnosti«. Jedna ne nadomješta druge, jedna ne čini drugu bezvrijednom. Ali jedna drugu upotpunjuje, otkrivajući u

Crkvi i za Crkvu virtualnosti same evanđeoske poruke koje izlaze na svjetlo prema potrebi vremena« (L'Union, br. 2 od 25. 1. 1967. — Paris, str. 10).

Kardinal Leger, govoreći u svom interventu o svećeničkoj svetosti 14. 10. 1965. u koncilskoj Auli, rekao je : »Mnogi opravdano danas žele da se s najvećom brigom nastoje razlikovati stilovi svetosti (specifične duhovnosti) koji su vlastiti svakom staležu života... Mnogo se pomaže redovnicima i laicima kad im se pokazuje duhovnost uistinu adaptirana njihovu zvanju. Na isti način svećenici osjećaju potrebu jedne doista svećeničke duhovnosti i žele da im Koncil zacrta njezine velike linije« (Les pretres dans la pensée de Vatican II — Vocation, br. 233, siječanj 1966, Paris, str. 242).

Kao temelj specifičnoj svećeničkoj duhovnosti, koja ujedno postaje temelj jedinstva svećeničkog života, jest nasljedovanje Isusa Krista kao Dobrog Pastira, prisutna među ljudima da ispuni volju Očevu. Tekst glasi: »To jedinstvo života ne može se postići ni posve vanjskim rasporedom čina službe, ni samom praksom čina pobožnosti, kako god to bilo od koristi. Jedinstvo života mogu svećenici ostvariti tako da u vršenju svoje službe slijede primjer Krista Gospodina, čija je hrana bila — vršiti volju Onoga koji ga je poslao da izvrši njegovo djelo (Iv 4, 34).«

Uistinu, Krist djeluje preko službenika svojih da u svijetu pomoću Crkve neprestano vrši istu volju Očevu, i stoga on uvijek ostaje počelo i izvor jedinstva njihova života. Svećenici dakle ostvaruju jedinstvo svoga života združujući se s Kristom u priznavanju Volje Očeve i u darivanju samih sebe za povjereno si stado (1 Iv 3, 16). Tako će kao suradnici u djelu Dobroga Pastira, ostvarujući ljubav pastoralnim radom, naći vez svećeničke savršenosti koji će ujediniti njihovo djelovanje i život« (br. 14). Isus Krist svojom neusporedivom pojavom kao Bogočovjek ostaje za sva vremena i za sve staleže neiscrpljiv primjer, ali on je to s osobitom realnošću za svećenike koje je ugradio u svoje vječno svećeništvo.

Što dublje ulazimo u tajnu Isusove pojave i u smisao njegova djela, to bolje razumijemo teologiju svoga svećeništva. Svećeništvo episcoporum et presbyterorum je produženje Krista u povijest, s bogatsvom njegova života i neprestanim ostvarivanjem njegova poslanja.

Božanski sklad Isusove ličnosti i nedostiživa harmonija njegova života u savršenom ispunjavanja volje Očeve za dobro čovjeka

ostaju za svećenički život doista i uvijek »put, istina i život«. Isus Krist je živio u vrtlogu svijeta. Mora biti među ljudima — jer je k njima poslan i za njega je pisano: »Duh Jahve Gospoda na meni je, jer me Jahve pomaza, posla me da radosnu vijest donesem ubogima, da iscijelim srca slomljena; da zarobljenima navijestim slobodu i oslobođenje sužnjevima; da navijestim godinu milosti Jahvine i dan odmazde Boga našega; da razveselim ožalošćene na Sionu...« (Iz 61, 1—2; Lk 4, 18).

Kolike li aktivnosti! Uvijek na putu, uvijek okružen ljudima. Susreće se s ljudskim nevoljama tijela i duše. Koji put je mnoštvo oko njega tiho kao jezero i sluša njegovu riječ, a često ga zasjedači, koji su se pretvarali da su pravednici, izazivaju na opasne rasprave ne bi li ga uhvatili u riječi (Lk 20, 20). Bili su puni bezumlja i uvijek u dogovaranjima kako bi mu učinili zlo (Lk 6, 11). Prijatelji su malobrojni i tako ga malo razumiju, neprijatelji pak često u njegovu srcu bûde tugu i podsjećaju ga na njegovo krvavo krštenje. »Ali, krstom mi se krstiti, i kakve li muke za me dok se to ne izvrši!« (Lk 12, 50).

I sve njegove riječi i sva njegova djela imala su tako malo vidljivoga uspjeha. Radi tvrdoće njihova srca znao je biti srdit i pun velike tuge (Mk 3, 5).

Prošao je zemlju čineći dobro, ali siromašan da nije imao kamo bi naslonio glavu (Lk 9, 58), zaposlen uvijek tako da su mu preostajale samo noći za molitvu Božju (Lk 6, 12).

Ali ne sustaje i ne tuži se. Ide naprijed, pun mira i svijesti, u susret svojoj žrtvi koji već anticipira u svemu što susreće svakoga dana, jer je volja Očeva njegova hrana (Iv 4, 34).

Sve što je u pismima rečeno za njega mora se ispuniti do svršetka (Lk 22, 37). I u smrti će biti tako osamljen da će vapiti kako je i od Oca ostavljen (Mk 15, 34). Ali tako je bila volja Očeva: svijet može biti spašen samo ljubavlju koja ide do kraja jer je jaka kao smrt!

Zato je bio poslan! Stoga sav živi u svom poslanju nepomućenim jedinstvom života na Taboru, kao i na Golgoti. Dubine njegova Srca ostaju uvijek mirne i onda kad se na njima talasa radost na svadbi ili žalost na grobu svoga prijatelja.

Isusov život jest i svećenikova sudbina. On je utkan svim dimenzijama svoje ličnosti i svoga života u djelo Otkupljenja, i zato se on ne može povući u samoću. On nije pustinjak. Njega baš njegova svećenička konsekracija utapa u ljudstvo. On mora biti među ljudi-

ma, i stoga njegova duhovnost mora biti tako ostvariva da bude osposobljen za što neposrednije kontakte s ljudima .On je u svijetu osobit način Kristove prisutnosti da bi ono ljudsko obogatio božanskim i da bi, kako reče jedan svećenik u prošlogodišnjoj anketi, objavio pravo lice pravoga Boga.

»U Isusu Kristu je radikalno isključena opozicija između molitve i apostolata, između jedinstva s Bogom i prisutnosti u svijetu« (str. 11).

»... To je objava Boga prisutna u svijetu, objava Sina utjelovljena u povijesti.... Ako je Bog ušao u svijet, nije više potrebno ostaviti svijet da bi se susrelo Boga. Ako je Krist došao u ljudsku povijest, kako bi Crkva mogla odbiti da u njoj sudjeluje?... »Krist je jedinstvo svećeničkog života. Njegov duhovni život nije više samo život duha ili duše s onu stranu svijeta; to je cijeli njegov život po Duhu u Kristu. To je isti Duh koji Krista polaže u svijet i koji ga utjelovljuje. Zato je on pozvan na jedinstvo ljubavi s Ocem u životu i po cijelom svom životu, po cijeloj svojoj misiji, po čitavoj svojoj akciji. On se ne okreće od Boga da bi išao k svijetu, ne okreće se od svijeta da bi išao k Bogu. Primjer cjelovite ličnosti u kojoj je ostvarena aktivnost i molitva bio je blažene uspomene kardinal Stepinac!

»On dolazi svijetu naviještati Evanđelje ujedinjen s voljom Očevom koji ga šalje i ujedinjen s njegovom ljubavlju koju mora očitovati. Jedinstvo njegova života jest »kao jedinstvo Kristova života, njegovo poslanje koje ga povezuje, istim elanom, i s Onim koji ga šalje i s onima kojima je poslan... Susret s Gospodinom u svemu i u svima nije samo program života nego i snaga da se taj život živi« (Lochet ib. str. 12).

To je izvedeno iz citiranog koncilskog teksta! To je jedan novi naglasak koji izvire iz produbljene teologije svećeništva i koji svećeničkoj duhovnosti poslije Koncila pojačava specifičnost. »To više nije samotni put jednog čovjeka koji ostavlja svijet da se uspne k Bogu. To je kolektivni hod jednoga Naroda koji u svojoj povijesti prepoznaje ostvarenje Božjih nakana, divi im se i u njima učestvuje: ta velika nakana danas u akciji jest — sve ujediniti u Kristu« (Lochet ib. str. 14).

Svećenik dakle proslavljuje Boga pastoralnom ljubavlju, tj. svim činima svoje službe vrši volju Očevu u jedinstvu s Kristom. Jedinstvo svećeničkog života ostvaruje se, kao što je to bilo i u životu našega Gospodina, ujedinjenjem života akcije i meditacije.

To znači da je vrijeme svećenikove molitve posvećeno spasavanju svijeta kao što je vrijeme svećenikova rada posvećeno jedinstvu s Bogom. Harmonija ličnosti i jedinstvo života jest u tome! Što je aktivniji u sebi, bit će aktivniji i za druge! Na nužnost toga jedinstva upozorava nas i tragedija Charlesa Davisa. Neću povrijediti ljubav ako to spomenem, jer je on sâm izjavom za štampu dao publicitet svom odlasku iz Crkve.

30. XII 1966. izjavio je: »Ostajem kršćanin, ali sam došao do uvjerenja da je Crkva, takva kakva danas živi i djeluje, zapreka za angažirane kršćane koje poznajem i kojima se divim. Ona nije izvor vrijednosti koje oni šire i koje ih oduševljavaju... U pomutnji koja označuje sadašnje vrijeme ljudi žele ostvariti na razne načine kršćanski engagement. Ali ta rješenja mi nisu bila otvorena: na svojem položaju bio sam suviše angažiran... Za mene je kršćanski engagement neodjeljiv od brige za istinu i za ljude. Ali ništa od toga nisam našao ostvarenoga u službenoj Crkvi... Nijedna (Crkva) ne daje odgovora mom sadašnjem problemu. Vrlo dobro osjećam kršćansku prisutnost u svijetu. Vidim kršćane kako zajedno rade, zajedno izražavaju svoj kršćanski engagement... Ali Crkve tome nipošto ne odgovaraju...« (Informations catholiques internationales, br. 280 od 15. I 1957, Paris, str. 13).

Kolika disonanca u jednoj ličnosti i kako promašen jedan svećenički život! Velika sposobnost i radinost, ali se nije razvila u pravu duhovnost. Charles-u je postala Crkva pretijesna jer se nije usidrio u Kristovu Srcu.

Stoga Koncil upućuje na prave izvore: »Ta pak pastoralna ljubav u najvećoj mjeri izvire iz Euharistijske žrtve koja je zato središte i korijen čitava svećeničkog života, i stoga neka on nastoji primati u svoju dušu ono što se događa na oltaru. To je pak moguće postići samo ako svećenici molitvom sve dublje poniru u Kristov misterij!« (PO br. 14).

Nijedan čovjek ne može potpuno ostvariti Kristov život. Ali svaki mora uprijeti u njega pogled i precrtati taj božanski lik u svoje biće. Bit će tu mnogo nijansā, jer milost gradi na naravi, na temperamentu, sklonostima i sposobnostima.

Kao konkretni zaključak moramo upozoriti na dvije krajnosti. Netko je sklon na povučenost, možda pesimistički raspoložen i melankoličan. Voli više dugu molitvu nego se angažirati među ljudima. Takav se mora siliti na aktivnost, mora se siliti da bude pokretan, angažiran s »evanđeoskom pažnjom za ljudsko« (Maritain ICI ib. str. 27), da ljudi osjete da je rado s njima i za njih. Na jednog mladog svećenika potužili su se vjernici: mi osjećamo da

on nije rado kod nas. Bojimo se da će nas ostaviti! A dugo nisu imali svećenika.

Netko je opet sklon samo na akciju. Stalno želi biti u pokretu, uvijek nešto planira, gradi i ruši, svuda želi biti. Takav se opet mora siliti da ne bude samo poniran u svijet nego i poniran u Boga. Prijeko mu je potrebno osvježenje u tišini!

Sveti svećenici bili su ljudi silne aktivnosti, ali i molitve. Harmonijom svoje ličnosti i jedinstvom svoga života održavali su autentično Krista i osvajali su svijet za njega. Nosili su u sebi vedrinu vjere i optimizan nade. To ih je oduševljavalo za akciju. U isto su vrijeme uočavali svoju nemoć pred veličinom zadaće, ali ih to nije povuklo u pesimizam i malodušnost, jer su vjerovali u moć milosti koja je uvijek na dohvatu onih koji mole i trpe.

Kako je bio revan kapelan, župnik, biskup Sarto! Kakva harmonija ličnosti! A kao papa u svojoj HAERENT ANIMO od 4. 8. 1908. piše — upozoravajući one koji su se previše udaljili od molitve a predali akciji: »Budući da nemaju običaja razgovarati s Bogom, kad o njemu razgovaraju s ljudima ili im daju savjete za praktični kršćanski život, manjka im potpuno božanski dah, tako da evanđeoska riječ u njima izgleda gotovo mrtva ...« (Spiritualité sacerdotale — Editions Saint-Paul — Fribourg-Paris, 1964).

Ljepota svećeničke ličnosti, sva privlačnost njegove pojave, moć njegova djelovanja, autentičnost svjedočanstva o Bogu pruženog svijetu, sve se to ostvaruje u svećeniku kojemu je — kao i Bezgrešnoj — ljubav Krist!

»Sakramentalni karakter Reda s Božje strane zapečaćuje vječni ugovor ljubavi preodabranja koja kao uzvrat zahtijeva od odabranog stvorenja posvećenje ... Univerzalna ljubav će biti njegovo disanje. Njegove vlastite misli, njegova volja, njegovi osjećaji nisu više njegovi, nego Kristovi, koji je njegov život.« — (Ivan XXIII u svojoj Enciklici Sacerdotii nostri primordia od 31. 7. 1959. citira govor Pija XII, koji nije bio izgovoren jer ga je smrt spriječila).

B. Odnos prema ljudima

Harmonija svećeničke ličnosti i duhovnosti nužno se odražava u njegovu djelovanju, u njegovim postupcima, u njegovu odnosu prema ljudima. Francuski biskup Guyot (Jean) kaže da svećenička duhovnost mora biti duboko ljudska. Ona sigurno računa s grijehom, ali ne prezire čovjeka. Svećenik mora dobro poznavati čovjeka u cijelom kontekstu njegove egzistencije, u svim uvjetima njegova života (Les pretres dans la pensée de Vatican II, Paris, 1966. str. 244).

To je posve u duhu koncilskih Dekreta, gdje god se oni dotiču odnosa svećenika prema čovjeku.

U prošlogodišnjoj anketi na pitanje: kako zamišljate svoj odnos prema Biskupu i njegov odnos prema vama? — gotovo su svi anketirani svećenici upotrijebili dvije riječi: »otac« i »sin«, da dadu bitni sadržaj svoga odgovora. To je doista tako, i Koncil je pojmu zajednice, jednog društva, primijenio analogiju obitelji. Po tom se pojmu glava zajednice ne shvaća kao vrh piramide, nego kao središte koje iznutra okuplja, grije i oživljuje.

To se odnosi na biskupa u dijecezi, to se odnosi na župnika u župi. Na jednoga i drugoga se mogu primijeniti Izaijine riječi prema evanđelju sv. Luke. »Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima; proglasiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima; na slobodu pustiti potlačene, proglasiti godinu milosti Gospodnje« (Lk 4, 18—19).

Harmonija svećenikove osobe ima biti vidljivo objavljivanje dobrote i čovjekoljublja — benignitatis et humanitatis Salvatoris nostri Dei (Tit. 3, 4) — našega Spasitelja. Prije nego prijeđemo na neka konkretna pitanja iz praktičnog pastoralnog rada, uočimo kratko jednu istinu koja nam osvjetljuje ono što je malo prije rečeno.

Koncil je sav prožet Kristom, pa je i koncilski stav prema čovjeku sa svim njegovim realnostima nadahnut Kristom. Mogli bismo u nekom smislu govoriti o produbljenju kristologije čovjeka. Druga božanska osoba Riječ — Sin se utjelovio. Jedna konkretna ljudska narav hipostatski je sjedinjena s osobom Sina, ali on se je htio milosno sjediniti sa svakim čovjekom i na svakoga je na neki način želio proširiti svoj božanski Ja — kako bismo svi po Božjem posinjenju postali braća okupljena oko svoga velikoga Brata Isusa Krista koji je vječni Očev Sin.

Ta kristologija čovjeka osniva se na riječima samoga Krista: »Ja sam trs, vi loze... (Iv 15, 5)... Ostanite u meni, i ja u vama

(Iv 15, 4)... Što god učiniste jednome od ove moje najmanje braće, meni učiniste... (Mt 25, 40)... Savle, Savle, zašto me progoniš?« (Dap 9, 4)... Da se to poistovjetovanje Krista s čovjekom što dublje i realnije ostvari, nije li on ustanovio i Euharistiju? Dakle, on veoma ozbiljno misli kad zahtijeva da mi u čovjeku susrećemo njegovu prisutnost. U svjetlu toga otkrivaju se najveće dimenzije ljudskog dostojanstva i vrijednosti, i na temelju te istine moguće je graditi autentične odnose ljubavi među ljudima. Teologija ljubavi prema čovjeku je zapravo kristologija čovjeka.

To osvjetljuje jedan primjer.

Giuseppe Abrosoli završio je medicinu u Engleskoj. Specijalizirao se za tropske bolesti i u kirurgiji. Svršivši svoj liječnički studij, želio je postati svećenikom. Zaređen je 1955. Otišao je u misije. U Ugandi, na misijskoj postaji Kalongo, organizirao je i veoma moderno uredio jedan medicinski centar s bolnicom. Nakon jutarnje Mise oblači svoj bijeli liječnički ogrtač i ulazi u bolnicu gdje radi do kasnih noćnih sati. U njegovu radu vodi ga jedna misao: Ujutro dotičem Krista pod prilikom kruha, u bolnici ga te iste moje ruke njeguju pod živim prilikama bolesne braće ljudi. Ujutro se sjedinjujem s Kristom pod prilikama kruha i vina, preko dana sam s njim sjedinjen služeći mu u bolesnicima.

Često mora biti jako strpljiv, a da to bude, pomaže mu misao na Krista koga susreće, ali koga i u sebi doživljava!

Moguća je opasnost da se taj evanđeoski duh pažnje, ljubavi i dobrote prema ljudima krivo shvati. Ne radi se o odstupanju od načela i zahtjeva kršćanskog života. Radi se o metodi postupka. Svećenički evanđeoski humanizam ne znači, kao što sam jučer već na početku napomenuo, dobrotu bez jakosti, finoću bez dosljednosti, poniznost bez hrabrosti, razumijevanje životne situacije bez vjernosti načelima. Svećenička ljubav prema čovjeku mora biti prosvijetljena, odgojiteljska, jaka, koja vodi čovjeka kršćanskoj savršenosti.

Dekret Presbyterorum ordinis kaže: »In aedificanda autem Ecclesia, Presbyteri cum omnibus *eximia humanitate* ad exemplar Domini conversari debent. *Neque iuxta placita hominum* (Gal. 1, 10), sed iuxta exigentias doctrinae et vitae christianae erga eos agere debent, eos docentes et ut filios etiam carissimos (1 Kor. 4, 14) monentes, secundum verba Apostoli: »Insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina« (2 Tim. 4, 2). To načelo treba imati dobro pred očima. U postupku eximia humanitas, ali iuxta exigentias doctrinae et vitae christianae.

Prijeđimo u konkretni život. Uzmimo postupak sa zaručnicima! Možda nijedan susret nema tako dalekosežnih posljedica kao susret

zaručnika sa svećenikom. Znamo što u Božjem planu znači obitelj i koja je njezina uloga u rastu Mističkoga Tijela Kristova. Svećeniku je povjereno da bude svjedok Božji kod njezina nastojanja, i on mora biti njezin trajni i najveći prijatelj već od prvog susreta. Kad mu zaručnici dođu, odmah mora pomisliti da mu ne dolazi samo dvoje mladih ljudi, nego jedna nova obitelj i buduća generacija te obitelji. Neka mu odmah kroz savjest prođe misao da će o tom prvom susretu vjerojatno ovisiti stav te obitelji prema Bogu i Crkvi.

Kako bi to bilo sudbonosno ako bi možda radi svećenikove nestrpljivosti ili grubosti iz toga susreta bio odsutan Krist! To bi moglo biti nepopravljivo!

Svećenik osobito mora imati smisla za ljudsku psihologiju!

Zaručnici, pogotovo ako prije nisu bili u kontaktu sa svećenikom, dolaze s nekim strahom, možda i s predrasudama. Nesigurni su. Kakvu su školu prošli? U kakvoj sredini rade? Iz kakve obitelji dolaze? Ako su imalo ozbiljni, nose u sebi tjeskobu i sumnju hoće li se tim korakom uputiti u sreću ili nesreću. Salijeću ih materijalne brige. Ne znaju da u Kodeksu ima 131 kanon o ženidbi, a možda im je nepoznat i Credo i Dekalog? I sada možda prvi put dolaze k svećeniku sa svim tim sadržajem svoje duše. Hoće li ih razumjeti s cijelim spletom njihovih prošlih, sadašnjih i budućih životnih prilika i neprilika?

Svećenik ih ne smije dočekati kao hladni činovnik ili strogi ispitivač njihova neznanja. Njegov dobrostivi smiješak probit će nagomilane oblake u duši. Dočekuje ih harmonija svećeničke ličnosti. On ih mora egzistencijalno povezati s Bogom! On mora položiti Boga u njihovu ljubav!

Da ženidba bude valjano i dopušteno sklopljena, treba savjesno učiniti sve što Crkva traži. No najprije se treba upoznati s ljudima i onda ljude upoznati s propisima. Mi često griješimo kad između sebe i ljudi postavimo odmah kanone kao hladni zid, mjesto da budu postavljeni živi ljudi između nas i paragrafa.

Kad započnemo sa zaručnicima jedan iskreni, prijateljski dijalog, oni dobivaju osjećaj sigurnosti uz svećenika. Ako smo ih primili s punim razumijevanjem za živoga čovjeka, sa svim kontekstom njegova života, oni će se otvoriti s povjerenjem i s raspoloženjem da prime sjeme Božje riječi (Lk 8, 4...)

Kan. 1020. § 2. i kan. 1033. obvezuje svećenika, župnika, da zaručnike pouči o ženidbi i o istinama vjere. Ta se odredba mora respektirati, i njoj se ne može udovoljiti u pola sata. Ako ih

prijateljski i s pažnjom primimo u početku, oni će biti raspoloženi da i više puta dođu, barem na dva ili tri razgovora po dva sata. Treba uzeti u obzir njihovu naobrazbu i njihove vremenske mogućnosti. Pouka mora biti iskreni dijalog koji neće zaručnike poniziti, nego ohrabriti i raspoložiti za dostojno primanje sakramenata. Dobrota kojom im svećenik pruža Božje istine jednostavno, konkretno, sažeto i sadržajno, bit će praćena Božjom milošću, a bez milosti se ništa ne može postići u duši. Duša je Božje područje!

Oni će pažljivije čitati kod kuće onu knjižicu koju im svećenik bude dao, ako ih je osvojio u prvom susretu. Ideje, pa i sama vjera, često primaju lice čovjeka koji ih predaje.

Kad smo uredili sve što Crkva traži, budimo što je više moguće uviđavni prema opravdanim željama zaručnika. Moram upozoriti i na to da bi bila neljudska bezobzirnost kad bi župnik poslao mladence kući bez vjenčanja, ili ih pustio čekati čak i koji sat, jer su zakasnili na vjenčanje. Oni toga dana nisu sami i teško je mnogo ljudi složiti da budu točni.

Ako se dogodi da netko ne želi primiti pouku o vjerskim istinama prije vjenčanja, ipak mu se radi toga ne smije uskratiti vjenčanje. Tako glasi autentično tumačenje kanona 1020, § 2 AAS (10/1918) 345: »Etsi doctrinam christianam addiscere renuant sponsi ignorantes, non sunt tamen habendi ut publici peccatores, et proinde a matrimonio per se non sunt arcendi, cum nullum ex hoc scandalum in populo timeri possit«. Prema tome svećenik koji je savjesno ispunio svoju dužnost u takvom slučaju može imati mirnu savjest. Ako ima još kakvu sumnju, dužan je pitati Ordinarija!

S mladim obiteljima treba podržavati, koliko je najviše moguće, prijateljski kontakt. Dobro bi bilo uvesti u prvim godinama godišnji kratki tečaj za mlade parove. Isti takav tečaj bio bi veoma potreban i za odraslu mladež kao priprava za ženidbu. Tu bi osobito bili korisni predavači katolički laici. To bi bila prilika da se mlade obitelji i međusobno povezuju. Svećenik ostaje njihov trajni prijatelj kome će moći uvijek doći s povjerenjem.

Konstitucija Ecclesia in mundo huius temporis kaže: »Zadaća je svećenika da, pribavivši si potrebno znanje o obiteljskim problemima, njeguju zvanje supružā u njihovu obiteljskom i ženidbenom životu raznim pastoralnim sredstvima: propovijedanjem Božje riječi, liturgijskim kultom i drugom duhovnom pomoći, da ih ljubezno i strpljivo (humaniter et patienter) jačaju u poteškoćama, da ih učvršćuju u ljubavi kako bi se doista oblikovale obitelji svjetlonoše (radiosae familiae)« (br. 52).

Nadalje, osobito mučne situacije nastaju između svećenika i vjernika kada se radi o uskrati crkvenog sprovoda. Taj problem

je veoma složen i mnogo je širi nego što su pravne norme. Njegovo rješavanje mora voditi računa o psihološkom, pastoralnom i pravnom aspektu. Tu se svećenička savjest nađe koji put u procjepu! Što učiniti da bude pastoralno mudro, evanđeoski obzirno i kršćanski dosljedno!?

Uzmimo najprije raspoloženje onih koji traže sprovod. Činjenica smrti i gubitak drage osobe stvara u njima psihološku dispoziciju da su osobito osjetljivi i zato nepristupačni bilo kakvim eksplikacijama. Ako, osim toga, uzmemo u obzir nepoučenost i vjersku zapuštenost dotičnih osoba, moramo priznati da jednostavno nisu dorasli da razumiju propis Crkve koji ih u svojoj primjeni, prema njihovu shvaćanju, ponizuje i neljudski pogađa. A kad se uzme u obzir da je time obuhvaćen i veći broj ljudi radi rodbinskih ili poslovnih veza, onda se smatraju i ozloglašenima i imat će uza se, protiv Crkve, širi krug ljudi!

Savjesni pak svećenik proživljava psihološku buru na svoj način. Zna da žive mora spasavati, a mrtve ne smije suditi. Zna da je smisao svih tih kanonskih odredaba da čuvaju neko dobro i štite vrijednosti, da spriječe kakvo zlo i čuvaju od sablazni. Predviđa ogorčenja, možda i trajno otuđenje od Crkve koje osobe, a uvijek ga ni vjerni neće shvatiti. Što bi bilo bolje, da bude prisutan ili odsutan? Koja pouka bi bila plodnija? Vrijeđa ga što ga zovu samo radi formalizma, radi parade, a onda opet misli: Ipak tu postoji i iskra vjere, a za Otkupitelja je prorečeno: »On ne lomi napuknutu trsku niti gasi stijenj što tinja ...« (Iz 42, 3).

Kakve će nam norme dati obnovljeni koncilski Kodeks, to čekamo, a u sadanjem času moramo ići k rješenju takvih slučajeva vođeni svjetlom sadašnjih odredaba. Nikada nećemo pogriješiti u svojoj savjesti ako smo se pred Bogom ispitali i primijenili propise Crkve, ali ne tumačene po svojoj volji, nego pod vodstvom Crkve.

Uzmimo kanone! Kanon 1239, § 3. glasi: »Omnes baptizati sepultura ecclesiastica donandi sunt, nisi eadem a iure expresse priventur«. Kanon 1240, § 1. do 6. taksativno nabraja one kojima se uskraćuje sepultura ecclesiastica. Naši su češći slučajevi pod točkom 3: Qui se ipsi occiderint deliberato consilio; i točka 6: Alii peccatores publici et manifesti. Paragraf 2. istoga kanona glasi:

»Occurrente praedictis in casibus aliquo dubio, consuletur, si tempus sinat, Ordinarius; permanente dubio cadaver sepulturae ecclesiasticae tradatur, ita tamen ut removeatur scandalum«.

Prvo: Kodeks točno određuje granicu koju nismo ovlašteni sužavati. Drugo: unutar te granice u slučaju sumnje excluso scandalo stoji u prilog mrtvoga. Treće: za objektivno i ljudsko

donošenje odluke Kodeks nas upozorava na olakšavajuće okolnosti koje treba, kad se radi o penalnom zakonu, uvijek uzeti u obzir.

U točki 3. se traži da samoubojstvo bude *deliberato consilio!* Ako se uživimo u psihologiju samoubojica, ustanovit ćemo da nisu rijetki slučajevi kad je samoubojica zahvaćen tolikim kompleksom subjektivnih i objektivnih okolnosti da je nesposoban u tom času normalno rasuđivati *deliberato consilio!*

Uzmimo točku 6! Tko su to publici et manifesti peccatores? Mi to redovito primjenjujemo na nevjenčane, premda može biti i drugih. Na selu i u manjim mjestima, gdje gotovo svi znaju sve za svakoga, mogu se takvima smatrati. U tim okolnostima, pogotovo gdje se zanemaruje sakramenat ženidbe, primjena propisa je svima jaka propovijed o svetosti ženidbe. To je i pastoralna potreba. Ali u gradu se može dogoditi slučaj da ta činjenica bude nepoznata. Često se stanari iste kuće ne poznaju. Župnik to otkrije tek prigodom smrti. Pravnici u tom slučaju upozoravaju pastoraliste: ako peccator non est manifestus, primjena propisa mogla bi biti ozloglašenje za cijelu njegovu obitelj s veoma negativnim posljedicama.

Laksisti si ne postavljaju problema, rigoristi opet ne uočuju sve njegove elemente. Pod vodstvom Crkve s prosvijetljenom savješću primjenjujmo Kodeks u duhu Evanđelja. Kada moramo reći, nakon što smo sve vagnuli, *ne,* neka to bude eximia humanitate da vjernici osjete da nam je teško upotrijebiti lijek, ali da i to činimo iz ljubavi prema većem dobru.

Što se tiče neprovidiranih iz nemarnosti, Kodeks ih ne isključuje od crkvenog ukopa. Oni koji izričito odbiju samoga svećenika ili njegova poslanika spadaju u točku 6.

Ali kad župniku jave smrt njegova župljanina koji radi nemarnosti ukućana nije ispovjeđen prije smrti, onda mora ispitati i svoju savjest koliko tu ima i njegove nemarnosti! Kanon 468, § 1. mu nalaže: »Sedula cura et effusa caritate debet parochus aegrotos in sua parochia, maxime vero morti proximos, adiuvare, eos sollicite Sacramentis reficiendo eorumque animas Deo commendando«.

On ne udovoljava svojoj dužnosti ako samo čeka da ga zovu k bolesniku. U duhu koncilskog dekreta »Apostolicam actuositatem« (o laičkom apostolatu) potrebno je u župi poticati vjernike na karitativni apostolat (br. 8) koji bi se među ostalim siromasima osobito brinuo za bolesnike. Oni će obavijestiti svećenika o bolesnicima da i on sam može posjetiti osobito one kojima je njegov posjet potreban da ih spremi za primanje Sakramenata. Pobudni su primjeri župnika koji posjećuje svoje bolesnike i u bolnici. Sigurno je da župnik ne dospije na sve, pogotovo ako je sam na

većoj župi, ali tim više neka se posluži pomoću dobrih vjernika, pa i djece.

Gdje se pak radi o nemaru u širim razmjerima, pastoralna razboritost će tražiti lijek da se egzemplarno uskrati kome crkveni ukop kako bi se tako u najvažnijoj stvari potresle savjesti.

Što se tiče problema dobi potvrđenika, postoji pastoralna potreba da se dijeljenje sv. potvrde odgađa kako bi se djeca dulje vezala na pouku vjeronauka. Svećenici traže da se ta dob odredi. Međutim zasada nemamo toga ovlaštenja, ali svećenicima se preporuča da vjernike razborito, prema mjesnim mogućnostima, odgajaju u tom duhu. Napominjem da je jednom Ordinariju, koji je zabranio puštanje djece na sv. potvrdu prije desete godine, Komisija za autentično tumačenje Kodeksa odgovorila: »Ne može ograničavati ono što opće pravo izričito dopušta, niti može ustanoviti nešto što je protiv duha i prakse Crkve (AAS 44/1952/496). (Kanon 788)

Što se pak tiče kumstva nevjenčanih, moramo biti vjerni duhu i odredbama Kodeksa, ali i s njima moramo nastojati uspostaviti kontakte da im pomognemo riješiti njihov problem. Ne smijemo ih izbrisati iz svoje pastoralne brige i ljubavi. Često ćemo se susresti kod njih s teškom životnom tragedijom. Podržavajmo u njima nadu i duh molitve, búdimo njihovu savjest za dispoziciju da urede svoje stanje! Za to će nam se osobito pružiti prilika kad nas zamole za krštenje djeteta ili za dozvolu kumstva. Na evanđeoski način, pun takta i pažnje, u mnogo ćemo slučajeva makar trun dobre volje raspiriti za veliku odluku.

Draga braćo svećenici, ovaj jedan nagovor ne može vam dati sva gotova rješenja pastoralnih problema koji vas muče. Potičem vas samo na duh i metodu u djelovanju. Harmonija svećenikova se svuda odražava. I u onoj sobi gdje prima ljude, i u župnom stanu, i u crkvi, a osobito se mora očitovati u postupku s ljudima. Snažni dah Duha Svetoga, koji osobito struji u današnjoj Crkvi, neka zahvati sve nas da budemo revni i ponizni službenici Otkupljenja Kristova. Njegova je riječ: »Hajdete i proučite što znači: Milosrđe mi je milo, a ne žrtva. Ta ne dođoh zvati pravednike nego grešnike« (Mt 9, 13). To je poziv Crkve! To nipošto ne znači da moraju nastojati kako bi se svidjeli ljudima na demagoški način, što bi značilo izdati Gospodina, nego da si milost Gospodinova krči putove preko ljudskih vrijednosti da dopre do srca ljudi« (Les pretres dans la pensée de Vatican II, str. 244. Guyot). »Ali bili smo među vama nježni kao majka što hrani i njeguje svoju djecu« (1 Sol 2, 7).

C. Puni Duha Svetoga

I. *Meditacija Sv. pisma*

II Vatikanski sabor nazvali su pastoralnim, a mislim da bismo ga mogli nazvati i biblijskim saborom. U Auli se svakog jutra prije početka kongregacije donosilo svečano Evanđelje i polagalo na počasno mjesto. Donosili su ga otvorena kao upozorenje Ocima da u Sv. pismu nalaze izvor svojih nadahnuća.

Doista, svi su koncilski dokumenti prožeti Sv. pismom. I baš zato što su puni Pisma, puni su Duha Svetoga.

Koncil se završio, ali je ostavio otvorenu knjigu Sv. pisma. Ostavio ju je otvorenu pred cijelim Božjim narodom! »Kristovim vjernima treba da bude širom otvoren pristup k Svetom pismu«, kaže Dogmatska konstitucija o Božanskoj Objavi (br. 22).

Koncil je tu božansku Knjigu Božjih razgovora s čovjekom ostavio otvorenu i pred cijelim svijetom, stoga je rečeno u Konstituciji Dei Verbum: »Povrh toga neka se prirede izdanja Svetoga pisma s prikladnim bilješkama i za upotrebu nekršćanima, prilagođena njihovim okolnostima« (br. 25).

Formacija skladne svećeničke ličnosti, a to znači ustrajni rast do čovjeka savršena, do mjere dobi punine Kristove (Ef 4, 13), uvjetovana je meditacijom Sv. pisma.

Zato Koncil s osobitom snagom poziva svećenike na čitanje svetih knjiga:« ... U prvom redu Kristovi svećenici moraju prianjati uz Pismo neumornim svetim čitanjem i brižljivim proučavanjem ... « (DV. br. 25).

Razmatranjem Božje riječi svećenik ulazi u Božju klimu u kojoj nalazi sve uvjete za cjelovit razvoj svoje svećeničke duhovnosti i svoje svećeničke osobe. On mora neprestano živjeti i djelovati.

Sveti Papa Pijo X u svojoj ekshortaciji »Haerent animo« od 4. 8. 1908. naziva knjige Sv. pisma našim najboljim prijateljima. Eto što piše: »One nas naime ozbiljno podsjećaju na naše dužnosti i na propise zakonite discipline; ponovno bude u našim srcima nebeske glasove koje bismo katkada htjeli ušutkati; potresaju mrtvilo naših dobrih odluka; ne dopuštaju nam da se uspavamo u podmuklom miru; prigovaraju nam radi manje preporučljivih ili pokrivenih osjećaja; one nerazboritima otkrivaju opasnosti koje

ih često čekaju. Sve te dobre usluge čine s tako diskretnom naklonošću da su za nas ne samo prijatelji nego uistinu najbolji prijatelji. S njima možemo raspolagati po volji. Uvijek su uz nas, tako reći, svakog časa pripravni da nam pomognu u potrebama naših duša. Njihov glas nije nikada tvrd, njihovi savjeti nikada sračunati (interesirani). Njihova riječ nije nikada plašljiva ni lažljiva« (Spiritualité sacerdotale, Fribourg — Paris, ed. Saint Paul, 1964, str. 80—81).

Budući da su sveti Božji ljudi govorili Duhom Svetim nadahnuti — (2 Petr 1, 21), onda onaj prijatelj s kojim se susrećemo u knjigama Pisma jest sam Duh Sveti.

Kada su za vrijeme zadnje sesije Koncila dopremili natrag iz New-Yorka Michelangelov kip Pietà, uklonili su kopiju a na njegovo mjesto su ponovno stavili originalno remek-djelo. U tvrdu materiju uklesana je umjetnikova misao, i kamen je dobio moć govora.

Koliko je trebalo strpljivosti, ustrajnosti i umjetničke zaljubljenosti da bi se iz odlomljene gromade mramora izljuštila neprocjenjiva umjetnina! Ista ta gromada mogla bi biti smrvljena za gradnju ceste, ali kad je prošla kroz ruke i nadahnuće velika majstora, dospjela je na oltar.

Skladna svećenička ličnost je živa umjetnina, ali neizrecivo uzvišenijeg reda. Ona ne nastaje odmah! Treba mnogo strpljivosti, vjernosti, napora, da bi se u njoj odrazila ljepota Kristova. Ta umjetnina može nastati samo ustrajnom suradnjom živoga čovjeka koji u početku izgleda kao odlomljena gromada u kamenolomu čovječanstva, s božanskim odgojiteljem i umjetnikom ličnosti — Duhom Svetim.

Da bi nas odgajao, moramo ući u njegovu školu, u školu Svetoga pisma. »U svetim knjigama«, kaže Konstitucija DV br. 21, »Otac nebeski s velikom ljubavlju dolazi u susret svojim sinovima i s njima razgovara. A tolika je sila i moć u riječi Božjoj da je ona uporište i životna snaga Crkve, a sinovima Crkve ona je jedrina vjere, hrana duši, čisto i nepresušno vrelo duhovnoga života.«

U tim Božjim knjigama, opet prema riječima Konstitucije DV, »pohranjeni su uzvišeni nauci o Bogu i spasonosna mudrost o životu čovjekovu i čudesno blago molitava u kojima se napokon krije Misterij našega spasenja (15) i »nepatvorena istina o Isusu!« (br. 19).

Ako se potrudimo ući u taj sveti Šator Objave, u kojem je Riječ riječju postala, naučit ćemo se živjeti, djelovati i razumijevati tajne vremenitih i vječnih stvarnosti. Otkrit ćemo pravu metodu kako razgovarati s Bogom i s ljudima. Duh Sveti će nas naučiti moliti. S kakvim poštovanjem moramo uzimati Brevijar u ruke kad znamo da je to »čudesno blago molitve« kojom svećenik u ime cijele Crkve »neprestano hvali Boga i zagovara spasenje cijeloga svijeta« (Sacrosanctum Concilium br. 83), nebeski dar!

Doista, u psalmima uvijek nalazimo adekvatne riječi da njima izrazimo sva raspoloženja svoje duše i duše Crkve u svim stanjima svoga života i života Crkve. Sam Duh se moli za nas — i u nama — neiskazanim uzdisajima (Rim 8, 26), u poniznosti adoracije i hvale, u skrušenosti srca i prošnji, u radosti i boli, u sreći i progonstvu, u tamnici i slobodi, u uspjehu i porazu, ukratko: u svim časovima života i pred vratima smrti!

Kad molimo Brevijar, mislimo uvijek na to da ljudskim riječima izražavamo Božje misli u ime svih udova Mističkoga Tijela i u ime cijelog svemira. Krist u nama govori Ocu čuvstvima sve svoje ljudske braće, od kojih svaki živi u svakom trenutku svoju dramu!

Nastojmo doživjeti sve dimenzije svoga božanskog Oficija i molimo ga tako da on doista širi dimenzije našega srca i našega duha!

Svetim pismom Duh Sveti nas uvodi ne samo u tajne Božje nego i u misterij povijesti.

II. *Poznavanje povijesti i života*

Nedavno je jedna veoma ugledna diplomatska ličnost u razgovoru izjavila da onaj koji ulazi u diplomatsku službu mora posjedovati smisao povijesti da bi mogao predvidjeti tok zbivanja i prosuđivati danu situaciju.

Svećenik pak, kao Božji ambasador u svijetu, mora također posjedovati smisao povijesti, mora zapravo poznavati njezin misterij.

Povijest čovječanstva, kao i povijest pojedine ljudske osobe, nije samo slijed vanjskih događaja koji dolaze jedan iza drugoga u toku vremena. Povijest ima svoju skrivenu dubinu. Ona je ostva-

rivanje jednoga nacrta koji je iz vječnosti projiciran u vrijeme. Ona je odvijanje jedne tajanstvene drame u kojoj sudjeluju vidljivi i nevidljivi, dobri i zli graditelji.

Sámo Sveto pismo nam otkriva da je misterij povijesti: Bog prisutan u njoj! U već citiranoj raspravi: La nouvelle spiritualite du clerge — Louis Lochet piše: »Iz toga slijede dvije glavne orijentacije takvoga duhovnog života: pažnja na događaje i osobe i povratak Bibliji. Oboje treba povezati. Ta dva stajališta dubinski se spajaju u sigurnoj spoznaji da Bog za nas nije prisutan samo s onu stranu događaja nego i u njima. Treba ponovno čitati Bibliju... Radi se o tome da se vjerom zapazi Božja nakana u izvođenju čudesa koja je Bog učinio za svoj narod od Geneze do Apokalipse. Ta Božja čudesa ne pripadaju samo prošlosti, ona su uvijek aktuelna: sve se ispunja danas.

»Čitanje Biblije pripravlja kršćansko čitanje života. Nije dosta biti samo povučen događajima da bismo susreli Krista. Još manje dostaje staviti se izvan života da bismo našli Boga. Treba ponovno promotriti život, događaje u svijetu i u našem životu: osobe koje nas okružuju i djelovanje milosti u svima, da bismo ponovno otkrili nacrt Božji koji djeluje u našem životu i u životu svijeta. Ta revizija života nije samo moda. To je duboko duhovno gledište kojemu je vlastito baš nastojanje da susretnemo Krista u srcu ljudske povijesti, pače i u našem sudjelovanju u životu ljudi« (L'Union, od 25. 1. 1967. str. 14).

Svećenik, dakle, stječe razumijevanje ljudske povijesti u cijelom njezinu rasponu ako je Duhom Svetim uveden u razumijevanje Pisma. Za praktični život to znači imati čvrsto stajalište u svim potresima. Čitalac Božje knjige prosvijetljenim sudom promatra zbivanja i ne da se zanijeti novotarijama, bučnim reklamama i vikom svih onih koji govore da povijest baš s njima počinje i s njima će svršiti.

Zato će nam biti razumljiv i odgovor velikoga kršćanina Leona Bloy-a što ga je dao jednom novinaru koji ga je pitao: Koje novine čitate da saznate najnovije događaje? — (bilo je to početkom prvog svjetskog rata), a on je odgovorio: Čitam poslanice sv. Pavla i Apokalipsu. (P. Van der Meer de Walcheren: Dieu et les hommes, Desclee de Brower, Paris 1957).

Ali nalaziti i upoznati u Pismima Krista i njegova Duha ne uspijeva svima. Mnogi su ga čitali s velikom erudicijom, brojili riječi, pače i slova, a ostali su samo na površini. Pred Svetim Knjigama

treba biti ponizan kao i pred tajnom Euharistije. Da bi se u jednu i drugu tajnu dublje prodrlo, treba imati asistenciju Duha Svetoga i iskreno povjerovati u vodstvo Crkve, a to si ponizni osiguravaju na koljenima. Sveto pismo treba moliti!

III. *Sadržaj propovijedanja*

Konstitucija Dei Verbum kaže: »Crkva je uvijek častila božanska Pisma slično kao i samo Gospodinovo Tijelo, budući da — osobito u svetoj liturgiji — ne prestaje uzimati i pružati vjernicima kruh života tako sa stola riječi Božje kako sa stola Tijela Kristova« (br. 21). Stoga i »sve Kristove vjerne« opominje »neka drže u pameti da čitanje Svetoga pisma treba da prati molitva: da ono postane razgovor između čovjeka i Boga« (br. 25). Napokon, u svetom Šatoru Božje objave — Svetom pismu — Duh Sveti uči svećenika propovijedati riječ Božju. Svakom govori kao što je govorio i Timoteju po sv. Pavlu: »Propovijedaj Riječ, uporan budi — bilo to zgodno ili nezgodno — uvjeravaj, prijeti, zapovijedaj sa svom strpljivošću i poukom« (2 Tim 4, 2).

Svakom govori kao što je govorio i kretskom biskupu Titu poslanicom istoga Apostola: »U svemu se pokaži uzorom dobrih djela: u poučavanju — nepokvarljivost, ozbiljnost, riječ zdrava, besprigovorna da se onaj nasuprot postidi, nemajući o nama reći ništa zlo« (Tit 2, 7—8).

Sveto pismo je nenadoknadiva škola u kojoj propovjednik mora uvijek učiti da bi doista njegovo propovijedanje bilo objava Božje poruke. On je uvijek u trostrukom odnosu kojega mora biti svjestan u svakom svom nastupu. On je na poseban način u odnosu prema Bogu u čije ime dolazi pred svoje slušatelje. On nikada ne nastupa u svoje ime. Njemu je rečena ista riječ kao i apostolima: »Kao što mene posla Otac, i ja šaljem vas (Iv 20, 21). Tko vas sluša, mene sluša« (Lk 10, 16).

Ta spoznaja da sam Bog po njemu govori svojoj ljudskoj djeci mora ga učiniti veoma poniznim. On mora biti pun Boga, a ne pun sebe. Oholi propovjednik ne osvaja, jer sebe propovijeda, i zato njegove riječi nemaju unkcije. Bog nije u njima!

Gledajte poniznost Apostola Pavla. Bio je posuda izabrana da nosi ime Božje pred pogane i kraljeve i sinove Izraelove (Dap 9, 15). A Korinćanima piše: »I ja, kada dođoh k vama, braćo, ne dođoh s

uzvišenom besjedom ili mudrošću navješćivati vam svjedočanstvo Božje, jer ne htjedoh među vama znati što drugo osim Isusa Krista, i to raspetoga. I ja priđoh k vama slab, u strahu i u veliku drhtanju. I besjeda moja i propovijedanje moje ne bijaše u uvjerljivim riječima mudrosti, nego u pokazivanju Duha i sile, da se vjera vaša ne temelji na mudrosti ljudskoj, nego na sili Božjoj« (1 Kor 2, 1—5).

Nije to mala odgovornost govoriti u Božje ime! Biti poslanik Boga živoga!

On je u posebnom odnosu i prema onome što govori!

Kao Božji poslanik dužan je objaviti cijelu poruku Božju koja integralno obuhvaća čovjeka i njegov život u odnosu prema Bogu i vječnosti.

Svi ste čuli za Maritainovu knjigu »Le paysan de la Garronne.« Knjiga je izazvala mnogo bure, i jedni su rekli da je šteta što ju je Maritain izdao, a drugi opet kažu da je svatko mora pročitati. Maritain u svojoj knjizi upozorava da se neki moderni propovjednici ustručavaju spominjati tri riječi: drugi život, križ i svetost! (Inform. c. int. br. od 15. 1. 1967. str. 26). To su zapravo tri velike teme koje postaju konstitutivni elementi Božje poruke. Vječnost! Objavljeno nam je da je svaki čovjek nosilac neuništivog života! Nismo odvijeka. Počeli smo u vremenu, ali bit ćemo dovijeka kao što i Bog ostaje dovijeka! Sposobnost našeg domišljanja te velike istine tako je nemoćna da mi sa svojim kategorijama vremena ne možemo doprijeti do dna te nedokučive realnosti, a ipak: vječnost je naša baština, naš poziv, naš smisao, naša nada. Ta istina mora biti najsnažniji pokretač našega engagementa u vremenu. Samo su oni ljudi sposobni ostvariti jedan veliki život koji svim bićem prihvate njegov veliki smisao. A biti sudionik vječnog Božjeg života u punini ljubavi i ljepote toliko je sadržaj Božjeg poziva i tako daje božanski smisao životu da većeg ne može biti. To ima biti naša vječna egzistencija! Stvoreni smo za apsolutnu budućnost, kako bi rekao Rahner! Kakva punina! Kako tužno djeluje onda ona Garaudyeva riječ: »Nama ništa nije obećano i nas nitko ne čeka!« (De l'anatheme au dialogue).

A poruka Božja baš nam to otkriva da nas čeka Bog koji je neizmjerna ljubav! Ali onda moramo upozoriti sa svom ozbiljnošću da za ljudsko biće ne može biti veće tragedije nego vječno promašena egzistencija besmrtnoga bića koje se otelo Ljubavi i čija će opstojnost biti vječna mržnja.

Mi moramo oduševljavati za vječnost svoje vjernike, i kad njih prožme ta istina, onda će lakše razumjeti i teologiju križa po mi-

steriju ljubavi iz koje ujedno izvire i obveza svetosti. Sve te realnosti su sadržaj Božje riječi. Sveto pismo nam također otkriva neizmjernu tragediju grijeha kao negaciju ljubavi. Biblijski pojam grijeha sa svim njegovim dimenzijama daleko više budi savjesti, jer on posve izobličuje biće, potresa samim kozmosom i odjekuje vječnom mukom. Sveto pismo nam otkriva da je grijeh naša egzistencijalna nesreća kao što je i milost naša egzistencijalna sreća!

Svećenik prožet Svetim pismom govorit će uvijek Božje riječi, »iz te riječi Pisma«, kaže Konstitucija DV br. 24, »crpe zdravu hranu i sveto se osvježuje i služba riječi, to jest pastoralna propovijed, kateheza i svaka kršćanska obuka u kojoj liturgijska homilija treba da zauzme izuzetno mjesto.«

Dok naprotiv, kaže Konstitucija (br. 25), bez poznavanja Svetog pisma postaje »jalov propovjednik Božje riječi izvana jer je ne sluša iznutra dok mora, posebno u svetoj liturgiji, neizmjerna bogatstva riječi Božje dijeliti s vjernicima koji su mu povjereni«!

Osim toga spomenut ću kratko i onaj treći odnos propovjednika, a to je odnos prema slušateljima!

On mora poznavati problematiku svojih slušatelja. On mora voditi računa o njihovu intelektualnom kapacitetu, o njihovim raspoloženjima, brigama, mukama, težnjama, da bi baš njima, takvima kakvi jesu, upravio Božju riječ koja je baš njima potrebna da bi ih rasvijetlila, ohrabrila i oslobodila, jer istina oslobađa (Iv).

Propovjednik mora računati na srce i na volju svojih slušatelja. On mora unijeti istinu ne samo u njihov razum nego i u njihovo srce da bi se volja pokrenula prema dobru.

Jedan mi je misionar jednom zgodom rekao: Propovijed je onda uspjela kada slušatelji poslije ostanu šutljivi! Zamisle se i poput Bezgrešne Majke Božje razmišljaju u svom srcu (Lk 2, 51).

Napokon, slušatelji riječi Božje moraju osjetiti da su ljubljeni od onoga koji im govori. Sv. Pavao piše Solunjanima: »Ali bili smo među vama nježni kao majka što hrani i njeguje svoju djecu!« (1 Sol 2, 7).

Msgr. Spalding je rekao da je najsigurniji način da našu braću učinimo boljima taj da ih tretiramo kao da već jesu takvi kakvi želimo da budu (Cal. ST Paul 23. 1. 1967).

Svećenik mora govoriti s ljubavlju prema Bogu i prema ljudima. U svojoj divnoj egzortaciji »Menti nostrae« od 23. 9. 1950. pisao je Pijo XII: »Neka vaš apostolski žar sjaji beskrajnom dobrotom. Iako je katkada veoma nužno, a to je dužnost svih, pobijati zabludu i suzbijati poroke, srce svećenikovo mora ipak uvijek ostati otvoreno smilovanju. Pobijati treba zabludu svim svojim silama, ali treba ljubiti brata koji luta i neumornom ljubavlju dovesti ga spasenju. Koliko su dobro učinili i kolika divna djela izveli sveci svojom blagošću, pače u prilikama i sredinama iskvarenim lažju i poniženima pokvarenošću« (La spiritualité sacerdotale ib. str. 135).

To je obeščašćenje Božje riječi kada se propovijed pretvori u lična i uvredljiva obračunavanja propovjednika s njegovim neprijateljima, možda čak i sa spominjanjem imena i prezimena, i kada se na propovjedaonicu donose ulični tračevi!

Ljudi su dosta izmučeni monolozima na toliko mjesta! Neka barem naša propovijed ima ton toplog, iskrenog i prijateljskog dijaloga koji im je upućen preko svećeničkog srca iz Božjega Srca!

»Rasvijetlite duhove, vodite savjesti, ojačajte i poduprite duše koje se bore u sumnji i jecaju u patnjama ...« (Menti Nostrae, ib. str. 134).

»Da bi čovjek mogao dobro činiti ljudima, mora ljubiti« (Ivan XXIII: Sacerdotii nostri primordia, ib. str. 181).

Draga braćo svećenici, na koncu u srcima svih nas neka zasvijetli molitva Majci svih svećenika da nas nauči živjeti u Duhu Pisma da bi Krist živio u nama i da bi po nama tako mnogi »upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj. Bog je ljubav ...« (1 Iv 4, 16).

(1968)

3. SVEĆENIK U SVJETLU VJERE

A. Znak Boga živoga

Draga braćo svećenici! U godini vjere prikladno je da u ova tri nagovora promotrimo svoje svećeništvo u svjetlu vjere. Odabrao sam tri teme: Signum Dei vivi, Cooperator caritas-vir crucis, Servite Domino in laetitia!

Saberimo se u Duhu Svetomu! Svi smo nijemi ako on ne govori. Svi smo gluhi ako on šuti. On nek nas rasvijetli i vodi svojom milošću.

Svećenik je čovjek koji živi u svijetu. Stalno udiše atmosferu ovoga svijeta i uvijek je izložen klimi ovoga vremena. Podvrgnut je utjecajima mišljenja, struja, koncepcija života.

Današnji čovjek sve više usvaja materijalističku koncepciju života makar ne usvaja teorijski materijalizam kao svoje misaono uvjerenje. Divna tehnička ostvarenja omogućuju čovjeku ispunjenje mnogih njegovih želja. Ne bi li se za veliki dio čovječanstva moglo reći ono što je Rahner rekao za Nijemce, da žive danas bez Boga? Ili riječ sv. Pavla... »Mnogi žive kao neprijatelji križa Kristova. Svršetak im je propast... misle na zemaljski« (Fil 3, 18).

Najteže je baš svećeniku živjeti u svijetu za koji je Bog mrtav. Takav svijet za njega postaje velika napast. Budi u svećeničkoj duši tjeskobu, nesigurnost. Tako se može dogoditi da svećenik klone kad vidi da govori gluhim ušima i mrtvim dušama... I onda mu poput crva stane gristi nutrinu sumnja u vlastiti svećenički smisao. Nisam li suvišan, nepotreban?

Nekad je posjedovao tako duboko uvjerenje o svom svećeništvu. Bio je siguran, oduševljen, poput Petra pripravan zagaziti u valove. Ali tamna dubina, uzburkani valovi... Gospodin se čini sve više udaljen... I Petar tone, ali viče: »Gospodine, spasi me!« Moli!« Malovjerni, zašto si posumnjao? (Mt 14, 30—31).

Danas je svećeniku nenadoknadivo potrebna jedna molitva, i to svakog dana: Gospodine, umnoži moju vjeru! Umnoži mi vjeru ne samo u nedokučivi Božji Misterij i u sve ono što on objavljuje nego i vjeru u moj svećenički misterij. A moja osobna i egzistencijalna istina sastoji se u tome, da sam pozvan, odabran, poslan od Boga samoga da budem živi znak Boga živoga među ljudima svoga vremena.

Nikada ne smijem posumnjati u Božji zahvat u moje biće i u moju egzistenciju. Svećeništvo ne raste iz zemlje. Ono dolazi s neba.

Andre Simonet, prof. filozofije i duhovnik u vel. sjemeništu u Namur-u, u svojoj knjizi »Saisi par la charite de Dieu« (Paris 1963) piše: »Apostol (svećenik) je krštenik u čiji je život Gospodin nenadano ušao da ga pridruži svojem djelu, djelu Očevu, a to je spas svijeta (str. 19)... Bog je uzeo u posjed svojim Duhom njihove živote i stavio ih u službu svome Planu (ib. str. 24).. Nikada ne može biti pitanje za radnika Evanđelja da se muči svojim vlastitim srcem i da slijedi svoje vlastite putove jednostavno zato što njegov poziv i njegov put imaju početak samo u Bogu samomu« (str. 27). On nije autor inklinacija prema tom pozivu, kao ni toka svoje egzistencije. Autor je Bog, i zvanje je milost. To je Božja inicijativa. Da nekog uključi u ostvarivanje svojih nedokučivih nakana, Bog odabire, poziva i šalje! To je njegova metoda i pedagogija! Abraham je pozvan, i Mojsije, i svi proroci, i apostoli! »Ne izabraste vi mene, nego ja izabrah vas!« (Iv 15, 16). »Kao što mene posla Otac, i ja šaljem vas... Primite Duha Svetoga!« (Iv 20, 21—22).

U jednom razgovoru, govoreći o sebi uobičajenom svojom jednostavnošću, Papa Ivan XXIII rekao je: »Za sve što mi se dogodi ne smatram se odgovornim, i ja nisam kriv što sam Papa!« Simonet, cit. dj. str. 147).

To može i za sebe reći svaki svećenik! Gospodin ga je slobodno i dragovoljno uzeo u svoju ljubav, i jedina linija njegova života može biti samo vjernost toj ljubavi.

Sjećamo se kako je Isus u nazaretskoj zbornici jedne subote otvorio knjigu proroka Izaije i pročitao riječi: »Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima; proglasiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima; na slobodu pustiti potlačene, proglasiti godinu milosti Gospodnje« (Lk 4, 18—19).

Nije li to također objavljena tajna o svakom svećeniku?

Odabran je i posvećen za isto vršenje Isusove službe!

U tu tajnu mora vjerovati uvijek svježom i obnovljenom vjerom!

»Bez te vjere«, kaže Simonet, »vizija tajne s kojom je intimno vezan pomalo će izblijedjeti u njegovim očima, naviknut će se na ono što jest i, naviknuvši se, neće se više čuditi da je poslanik; smatrat će to normalnim i prisvojit će svoju misiju; s Božjeg nivoa, na koji je apostolskim pozivom uzdignut, past će na svoj vlastiti nivo, na nivo

čovjeka. Od toga časa postat će mu nepodnosiva odricanja apostolskog života« (ib. str. 32). Tada se rađaju problemi!

Nije li to dobro postavljena dijagnoza za bolnu krizu mnoge svećeničke duše u današnje dane? Ne biti više poslanik Božji, nego čovjek ovoga svijeta! Sumnja u božansko poslanje, u vrhunaravni poziv i njegove milosti! Onda, dakako, pomalo podliježe zaraznoj apostaziji svijeta i ne nalazi više radosti u svome svećeništvu!

Ali bez obzira na to kakav je svijet oko njega, svećenik je znak živoga Boga među ljudima.

Danas se sve dublje meditira teologija znaka!

Jean Laloup u svojoj knjizi »Structures mentales du christianisme« (Casterman 1964) piše: »Svako biće, i ono najskromnije materijalno, ima neku nedostupnu, nepovredivu dubinu; totalno ga upoznati znači razoriti ga... (Omne individuum inffabile, govorila je skolastika) ... (str. 59). Misterij individualnog bića ostao bi nespoznatljiv, neprobojan, kad se ne bi izražavao osjetnim znakovima... Čovjek koji ni na koji način ne bi mogao biti viđen, slušan, dotican, opažen ostao bi zauvijek drugima zatvoren (sakriven): njegove geste, držanje, riječi, njegovo tijelo znakovi su kojima se on čini prisutnim i djeluje u realnom.

»Vrlo je delikatan i intiman odnos između individualnog misterija i njegovih znakova. S jedne strane znak nije misterij. Kad učinim jednu gestu, ja nisam ta gesta i ta gesta nije moj »ja«; ona po sebi samoj sačinjava zasebnu stvarnost koja može biti poznata, analizirana, tumačena kao takva; tako znakovi loše tumačeni mogu sakriti misterij. A ipak, misterij je u nekom smislu u znaku: to je moja gesta, označena mojom osobom, mojim vlastitim pečatom, oživljena mojim vlastitim dinamizmom. Onaj koji opaža taj znak može na neki način mene primiti u njemu; možda se više neće moći obraniti od jedne prisutnosti, akcije koja je u njemu. Misterij je u znaku i znak je u misteriju. Gdje je znak prisutan i djelujući, tamo se nalazi i djeluje misterij. Reći ćemo da su znaci različiti od misterija, ali neodjeljivi od njega« (str. 60)...

Ako svako individualno biće posjeduje svoju nedohvatnu dubinu, koju može očitovati samo znakom, što istom moramo reći o nedokučivom Božjem Misteriju? Stoga isti pisac kaže da je znak jedno sredstvo kojim Bog raspolaže da »izađe« iz svog Misterija i da ga saopći, da uđe u misterij osobe i da je pozove (ib. str. 65).

»Svemir, čovječanstvo, povijest sačinjavaju neizmjernu i mnogostruku epifaniju... (str. 64).

Ali »Isus Krist je savršeni Znak, Sakramenat Očev (str. 69)... Po svojoj ljudskoj naravi, koja je u njemu vidljivi i uspješni znak njegova božanstva, on će totalno razotkriti Boga po mjeri ljudske slabosti. Tako, gdje se bude on našao, naći će se također i Otac, gdje bude on djelovao, djelovat će također i Otac; izvan njega Otac se neće više očitovati savršenijim znakom« (str. 70).

Isus je Očev sakramenat cijelim svojim bićem, životom, nastupom, riječima i djelima. Crkva je opet Sakramenat Kristov. I svećenik je na eminentan način živi i individualni znak Isusa Krista među ljudima. U njemu se susreću i stapaju u jedan smisao i zajedničku sudbinu Kristova Tajna i tajna njegove osobe i egzistencije.

Draga braćo svećenici, samo vjera nam otkriva tu tajanstvenu i intimnu povezanost našeg sakramentom Reda posvećenog bića s Kristovim djelom i Očevim Planom. Nikada na ovom svijetu ne možemo potpuno shvatiti tu tajnu s njenim vječnim i vremenskim, božanskim i ljudskim dimenzijama.

Zapečaćen pečatom Boga živoga, ostaje u svijetu Božji znak kojim se Bog objavljuje, djeluje i prisutan je u povijesti.

Za našu ljudsku slabost to može značiti teret koji satire, pogotovo kad to znači biti »Signum contradictionis!« Ali tako to mora biti da se ispune Pisma: »Ako vas svijet mrzi, znajte da je mene mrzio prije vas. Kad biste bili od svijeta, svijet bi svoje ljubio; no budući da niste od svijeta, zato vas svijet mrzi« (Iv 15, 18—19).

Ali Isus je svoje poslanike obukao u silu s visine (Mk 24, 49). Prožima ih Duhom Svetim. Duh Sveti je Tješitelj, snaga, radost! »Duh Sveti daje svećeniku da ide prema ljudima, svojoj braći, otvorena srca i raširenih ruku«, kako bi lijepo rekao O. Chevrier. Duh Sveti mu neprestano oblikuje ruke i srce tako da može svime što čini i što govori čistiti, uljepšavati, uvećavati Crkvu Krista Gospodina« (Saisi par la charité... str. 56/7).

Zahvaćen Duhom Svetim, on biva promijenjen »na dnu dubine, u korijenu čitave egzistencije, u njenu srcu. Krist Gospodin ga uzima i pridružuje Sebi i razvija u srcu svećenika ljubav koja je participacija očinske i spasiteljske Božje ljubavi, napunja njegovo srce vlastitom otkupiteljskom Ljubavlju, da po njemu spasava« (ib. str. 29).

Svećenik je znak Otkupiteljske Božje ljubavi!

I što ona od njega zahtijeva? Da u sebi sačuva autentični sjaj Božjeg znaka! Svjetlo ne smije postati tama. On je Božji znak ne samo

u liturgiji, ne samo u dijeljenju sakramenta, ne samo u naviještanju Evanđelja nego i drugdje: na ulici, u vlaku, kad ulazi u urede, u trgovine. On svojom pojavom budi misli na Boga, na duhovne realnosti. I samo njegov pogled može u nečijoj savjesti zapaliti iskru koja postaje milost i koju nove milosti mogu razgorjeti u vatri!

On može samo svojim prolazom uzbibati u dušama makar i malene valove Božjeg poziva. Za pojedinu dušu susret sa svećenikom može postati konačno raskršće spasenja. Gdje je znak, tamo djeluje Misterij. »Bog ima direktno, trajno i totalno vlasništvo nad svojim poslanikom . . .« (Simonet: ib. str. 37) . . . Može li se onda zamisliti da tkanje njegove egzistencije bude drugačije od Isusove? Njegova je bila potpuno kupana u molitvi, putpuno okrenuta k Ocu« (ib. str. 39).

Živi Bog djeluje preko svog svećenika i ne mora mu objaviti svoje učenike u dušama? On ostaje »Deus absconditus!«

Što iz svega toga slijedi? Da se svećenik ne smije utopiti u svjetovnom i zemaljskom tako da prestane biti Božji znak! On živi u svijetu, srdačno bliz ljudima, ali kao glasnik Nadsvijeta. To ljudi od njega očekuju. Ni današnji čovjek ne želi od svećenika da bude neki sindikalni vođa, nego da bude čovjek Božji koji živi svoj božanski smisao iskreno i dosljedno.

Ne mora li on onda, baš radi te tajne znaka, zadržati i u svom odijevanju nešto po čemu će ga ljudi moći prepoznati kao duhovnu prisutnost? I kada svećenik nastoji posve se sakriti, sasvim zatajiti svoje svećeništvo i onda kada to ne traže neke osobito teške okolnosti, ne znači li to sakriti i Boga koji ga šalje? Ne znači li to Krista učiniti šutljivim? Ne znači li to neutralizirati sveto, desakralizirati božansko, posvjetoviti nebesko?

Svećenik je Božji znak koji cijelim svojim životom objavljuje Božji Misterij, ali mu može postati i zaprekom. I suviše često su Bog i Crkva stavljeni na optuženičku klupu jer je znak Boga živoga postao »scandalum« radi kojega je Isus u svojoj Božjoj srdžbi uzviknuo: »Vae mundo a scandalis!« Nosilac života može postati ubojicom duša! Prisutnost koja je trebala izgrađivati Mističnog Krista postaje tumorom rastvaranja. Svećenički grijeh uvijek širi oko sebe gusti mrak od kojeg maleni oslijepe i više ne vide Spasitelja!

Draga braćo svećenici, vjera nam objavljuje da postoji gigantska borba duhova, začeta u početku stvaranja, i ona traje. Cijela povijest je odvijanje tajanstvene Apokalipse. U hodu povijesti čovjek

postaje čvorište sukoba i iz njegova srca izvire drama, kondenzirana u slobodnoj odluci: prihvatiti ili odbaciti živoga Boga.

Tako nam Biblija tumači dramu povijesti. Svećenik je posvećeni akter u toj posebnoj drami. On bi morao uvijek nepokolebivom vjernošću stajati na Božjoj strani kao znak Boga živoga, neprestani zov Božji, odsjev Božji, a ne da postane saveznik Sotone. Ako sol obljutavi, čim će se soliti?

A taj svijet tako zaudara seksualnošću, zarobljen je materijalizmom, opsjednut mržnjom... Svećenik mora objavljivati evanđeoski Duh. Za to poslanje on postaje posve neprikladan ako je zaražen duhom svijeta. U tom smislu govori i sv. Jakov: »Tko god hoće da bude prijatelj svijeta, promeće se u neprijatelja Božjega« (Jak 4, 4).

Zadržimo danas u sebi misao: Bog izlazi iz svog nedokučivog Misterija ljubavi u svijet po meni kao svom znaku. O kvaliteti tog znaka ovisi velikim dijelom hoće li ljudi Boga upoznati, primiti i uzljubiti.

Nimalo ne začuđuje da se svećeničko srce grči u kušnji. Ne iznenađuje oluja u njegovoj nutrini, jer je i on uronjen u Apokalipsu i mora biti prokušan za vječno opredjeljenje. Bog je »kao oganj koji rastapa... i očistit će Levijeve sinove i pretopit će ih kao zlato... (Mal 3, 3).

Da, ali treba prihvatiti ono što Bog hoće da budemo. Naš Credo mora biti i Fiat. To je savršeno ostvarila Bezgrešna Bogorodica! U jedinstvu s njom molimo: Gospodine, umnoži nam vjeru! I s Tomom ispovjedimo svaki dan: Gospodine moj i Bože moj!

B. Suradnik otkupiteljske ljubavi

Draga braćo svećenici! Saberimo se u Duhu Svetom!

Jučer smo završili s Tomom: Gospodine moj i Bože moj!

Danas počinjemo s Pavlom: »... Znam kome sam povjerovao« (2 Tim 1, 12). I mi smo upoznali i vjerovali ljubavi koju Bog ima prema nama. »Bog je ljubav ...« (1 Iv 4, 16) i sva Božja djela su ljubav koja se iz Presv. Trojstva, tog najsavršenijeg zajedništva ljubavi, prelijeva na stvorenja stvaranjem i otkupljenjem.

»Svaki dobar dar, svaki savršen poklon odozgor je, silazi od Oca svjetlila u kome nema promjene ni sjene od mijene« (Jak 1, 17).

Isus Krist je veliki Sakramenat Očeve ljubavi, a Koncil nam otkriva da je to i misterij Crkve, koji je »sacramentum seu signum et instrumentum intimae cum Deo unionis totiusque generis humani unitatis ... (LG br. 1). To je i svećenikov misterij da bude cooperator caritas. Uvučen u samo Kristovo Srce, taj buktеći izvor otkupljenja, odabran je, označen, posvećen i poslan da bude autentični Kristov sakramenat, znak. Uronjen je u živi Misterij, i njegova vjera u Boga mora biti vjera, u biblijskom smislu, u Boga Živoga koji je prva Istina, živa »Egzistencija, Ljubav, Spasitelj, sigurni i vjerni Bog, Stijena, Amen (Apok 3, 14). To je Bog Saveza koji u Kristu ostvaruje Obećanje« (J. Mansir o.p.: La vie spirituelle, I(68).

Svećenikova vjera stoga mora biti u najpotpunijem smislu egzistencijalni odgovor čitavog bića Božjem dolasku, životni susret dviju ljubavi i totalno svjedočenje u suradnji s Božjim Djelom koje se odvija u toku vremena i povijest ispunja Božjom prisutnošću.

»Kristov položaj u odnosu prema svijetu definira se izrazom ljubavi. Krist je epifanija božanske ljubavi koja se razlijeva na ljude da ih istrgne grijehu, izvrši njihovo spasenje i presadi ih u dubine života Božje ljubavi« (Saisi par la charité, str. 43).

To je i svećenikov položaj. On je suradnik Riječi — Verbi Incarnati — Isusa Krista. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factu est nihil quod factum est (Iv 1, 3). Isus Krist! Kolika Tajna i Slatka Stvarnost! Duh Sveti zahvaća svojim vihorom to svećeničko biće i po njegovu slobodnom odazivu ucjepljuje ga u Krista, središte svega zbivanja i svega stvorenoga. Nadahnut Pavlovom kristologijom, Jean Laloup piše: »... I nebo i zemlja, sve osobe i sve ljudske akcije, veliki i mali događaji povijesti, sva realnost uzima smisao i pravac, život i plodnost od Isusa Krista uskrsnuloga, sada prisutnog

u svijetu i u Ocu. On je čvorište svega što jest, što se kaže i čini, izvor svega zemaljskoga i nebeskoga, gravitacioni pol svih nadanja i svih ljubavi, kamen temeljac svega što je za rušiti, središte središta, domet svake savršenosti. On je naime nestvorena svijest Očeva i stvorena svijest u kojoj Otac prepoznaje čisto izjednačenje sa svojom Osobom i svojom nakanom« (Structures mentales du christianisme, str. 49/50). Ili kako bi rekao sv. Pavao: »Uglaviti u Kristu sve — na nebesima i na zemlji« (Ef 1, 10). »Sve mu podloži pod noge« (Ef 1, 22).

Svaki svećenik može reći sa sv. Pavlom: »Zahvaćem sam od Krista — comprehensus sum a Christo Jesu« (Fil 3, 12). Kakva se obaveza rađa iz toga!

Može li onda, rekli smo jučer, tkanje njegove egzistencije biti drugačije od Isusove? I rekli smo, također, da se Kristov život, Kristova Tajna i svećenikova tajna stapaju u jedan smisao i zajedničku sudbinu, a to je sudbina križa, ali i slave. Ako je cooperator caritas, mora biti i vir crucis!

Suradnik otkupiteljske ljubavi pozvan je na supatnju, »da se i život Kristov očituje u našemu smrtnom tijelu« (2 Kor 4, 11).

Ako svećenik to vjeruje, onda, po riječima Simoneta, »odricanja njegove egzistencije poprimaju sasvim drugo lice i sasvim drugu orijentaciju: ona postaju prisutnost Kristova otkupiteljskog Križa u njegovu životu, ona čine autentičnim i sve više intimnim poistovjetovanje apostola s Kristom Gospodinom koji se predao za spas svijeta« (Saisi par la charité, str. 32).

Danas se ulažu mnogi napori u pronalaženje uspješnih metoda kako bi se otpali moderni čovjek priveo Kristu. To je potrebno i dobro. Ulazi se sve dublje u psihu tog čovjeka i traže se uzroci njegove apostazije kako bi se pronašao uspješan lijek. Psihologija, sociologija, ekonomski uvjeti, utjecaji znanstvenih otkrića, tehnička ostvarenja, stvaranje nove slike svijeta, sve je to predmet studija da se dobije što jasnija slika o modernom čovjeku, da mu se može što shvatljivijim rječnikom objasniti Božja poruka. Sve je to potrebno i dobro. Sve to može pomoći pastoralnoj aktivnosti i učiniti je uspješnijom.

Ali odbijanje Boga ne uvjetuju samo vanjski uzroci. Ta tragedija ima duboke unutarnje uzroke u srcu samog bića. I to je misterij. Uz psihologiju apostazije postoji teologija apostazije. Čovjek se otima Bogu i sebe proglašuje izvorom svoje sreće. Što se više materijalizira u svom shvaćanju i u svom životu. to mu duhovna realnost

biva nerazumljiva, a uspinjanje uskim putem neprihvatljivije. A često je i oholost satanski zavodnik njegove slobode, i on se odlučuje protiv Boga.

Tajnu grijeha liječi tajnom milosti, a ona je vezana na Ljubav raspetu na križu. Kako bi mogao biti cooperator te ljubavi svećenik ako mu je ideal udoban život u stilu ovoga svijeta, a riječ križa sablazan ili ludost?

Spasavanje svijeta nije sport. Sve naše metode i pothvati moraju biti nadahnuti Kristovim primjerom, i on mora ući u naš život. Spasavanje svijeta je Božja tajna i Božja moć. Da se može uspješno sudjelovati u tom djelu, treba usvojiti Kristov način, Kristovu metodu i Kristov duh.

Svijetu je potreban snažan ideal koji šokira materijalističku psihu modernog čovjeka i koji objavljuje misterij križa. Postoji samo jedan ideal, a to je ideal Isusa Krista koji je isti jučer i danas i uvijek. Ne možemo biti ni mudriji od njega, ni suvremeniji od njega. Kada pažljivo čitamo koncilske dokumente, vidimo kako nas po njima Duh Sveti želi vratiti potpunom Evanđelju koje nije korigirano našim zemaljskim računima. Autentična koncilska obnova znači totalno usvajanje Krista, a to znači htjeti spasavati svoju braću i molitvom i pokorom, živeći duhom Blaženstva proglašenim na Gori.

Nedavno me posjetio jedan mladi zagrebački intelektualac koji je ozbiljno shvatio svoje kršćanstvo. Rekao je da ljudi traže duhovnu pomoć u svojoj praznini, ali tu im mogu dati ne samo inteligentni, snalažljivi, poduzetni nego i nadasve produhovljeni svećenici. Pripovijedao mi je o nekom svom kolegi s kojim je kroz dulje vrijeme vodio razgovore o vjerskim pitanjima. Taj kolega bio je više agnostik nego ateista. Jednog mu je dana rekao da bi želio razgovarati sa svećenikom. Mislio je kome da ga odvede. Pomislio je na o. Antića, svoga duhovnog vođu i ispovjednika, ali iskreno priznaje da se bojao. Mislio je: o. Antić je star, ima svoj način i svoj govor, kao i svoj rječnik koji možda neće osvojiti moga prijatelja. Ako se razočara, bit će nepopravljivo. I dugo se kolebao. Ali jednog dana upita ga o. Antić: »Kada ćeš mi dovesti svoga studenta?« Sada više nije mogao odgađati ni tajiti. Doveo ga je. Razgovor je trajao tri sata. Mladi čovjek smatra taj razgovor ostvarenjem svoga obraćenja i početkom svoga kršćanskog uvjerenja i života. Neodoljiv je svećenik u kojem živi Bog!

A neki radnik rekao mi je opet nedavno: »Kad vidim svećenika materijalistu koji drugačije živi nego propovijeda, sumnjam u nje-

govu vjeru. Ako vidim da on onako živi kako naučava, pripravan sam dati i život za njega!«

Našem Kardinalu rekla je predstavnica jedne ženske kongregacije u inozemstvu kako nastoje život u samostanu učiniti što udobnijim i čude se da nemaju zvanja. Čime bi ih mogli privući iz svijeta ako je unutra duh svijeta?

Apostolata nema bez prisutnosti Duha Svetoga u nama koji nas čini autentičnim svjedocima Kristova života i Kristove ljubavi. Ako zrno ne umre, ne donosi roda (Iv 12, 24). Ako ne budemo uzdignuti od zemlje, nećemo nikoga k sebi privući (Iv 12, 32). Što možemo dati svijetu ako nismo puni Božjeg Duha? Ljudi nas ne trebaju ako u sebi ne živimo otkupiteljsku snagu Kristova križa, ako smo milosno prazni.

Kad se svećenik zaljubi u Isusa Krista s velikodušnim predanjem, za njega postoji samo jedan problem: Kako ustrajati u vjernosti i rasti u milosti? Ako se, naprotiv, zaljubi u duh svijeta, onda nastaju mnogi problemi: i autoritet, i celibat, i služba, i samo svećeništvo. Razlomljen svećenik postaje sâm svoj mučitelj.

Postoji jedna zanimljiva činjenica. Svećenici koji su živjeli u progonima, poniženjima, siromaštvu imali su malo apostazija. Naprotiv svećenici koji žive u materijalnom obilju, u mogućnostima potpuno svjetovnog života, zahvaćeni su brojnije procesom krize. Mogu biti aktivni, organizatori svih načina pastve, ali se brzo umaraju, klonu, postaju prazni i pitaju se ima li smisla truditi se, a svijet se sve više udaljuje.

Da bi svećenik bio plodan, prodoran, privlačiv, suradnik ljubavi i spasenja, mora biti i supatnik Kristov. »Hoće li tko za mnom, neka se odreče samoga sebe, neka danomice uzima križ svoj i neka ide za mnom« (Lk 9, 23). Tu izvire dinamizam osvajača kojim je bio do vrha napunjen sv. Pavao. »A ja, Bože sačuvaj da bih se ičim ponosio osim križem Gospodina našega Isusa Krista po kojem je meni svijet raspet i ja svijetu« (Gal 6, 14).

Nerazumijevanje, poniženja, neuspjesi, uz najbolju volju, slabosti tijela i suze duše, brige i sama smrt, kako to sve postaje plodno kad je podneseno iz ljubavi. I to je bila Isusova čaša iz koje on daje obilno piti svim svojim prijateljima. Dao ju je piti i svojoj Majci. Gorka je do dna, ali plodna do vrha, opaja radošću i obogaćuje milošću mnoge. Tajnu joj otkriva samo svjetlo vjere.

Kako je to duboko shvatio onaj logoraš o kojem pripovijeda Antoine Bloom u »Revue diocésaine« (br. 6/67): »Sjećam se jednog čovjeka koji je nakon četiri godine izišao iz koncentracionog logora. Pitao sam ga o njegovu životu, pa mi je odgovorio: »U tjeskobi sam. Dok sam bio u logoru, osjećao sam u mukama te situacije da mogu moliti za svoje mučitelje, jer je moja patnja bila jamstvo iskrenosti i istinitosti. Sada se osjećam lišenim snage pred Bogom, trpim samo tjeskobu za njih, ali ne mogu više dokazati Bogu svoju vjernost svojom strpljivošću« (str. 444).

Te riječi jednog patnika otkrivaju tako potresno misterij patnje posvećene Kristovim Križem. Njom se dokazuje ljubav: to je njezina dubina. Njom se proširuje otkupljenje do granica svijeta i do konca povijesti: to je njezina plodnost. Po njoj svećenik postaje potpuno solidaran s braćom ljudima za koje trpi: to je njezina radost. Njom se pobjeđuje smrt i grijeh: to je njezina svetost. U njoj se kuje uskrsnuće: to je njezina pobjeda. Nakon što ju je naš Gospodin pretočio iz našeg života u svoje Srce, postala je izvor života. Za one koji Boga ljube svršava s vremenom.

Sada može biti razumljivija Pavlova riječ: »Radujem se sada dok trpim za vas i u svom tijelu dopunjam što nedostaje mukama Kristovim za Tijelo njegovo, za Crkvu« (Kol 1, 24).

Koncilski dekret o svećenicima potiče: »Populum Dei regentes et pascentes, caritate Boni Pastoris incitantur ut animam suam dent pro ovibus suis, parati quoque ad supremum sacraficium (PO br. 13).

Da bi svećenik mogao biti pripavan ad supremum sacrificium, mora živjeti duhom samozataje, odricanja, žrtve. On mora biti ponizan, sabran u svim svojim činima, strpljiv, blag, čist, milosrdan, mora po riječima Koncila postupati s ljudima »eximia humanitate« (PO 6). Takva ličnost može sazrijevati samo neprestanim nastojanjem da svladamo sami sebe, pomognuti milošću, kako bismo postali što sličniji Spasitelju. Život, služba, susreti uliju svaki dan nešto gorčine u svećenikov kalež, svaki dan ga obdare križem. Zar ga to ne podsjeća svaki put kad se uspinje stepenicama oltara, da poput Isusa i sam mora biti sacerdos et hostia?

Duh samozataje potreban je svećeniku i u organizaciji dana da dobro upotrijebi vrijeme. Svećenik mora imati razborito i pametno uređen program svoga dana, pa će naći vremena i za studij i za molitvu. Osigurat će si časove tišine da bi mogao solidno obaviti svoju univerzalnu molitvu kojom grli u Bogu cijeli svijet, dopire do svake duše i do svake rane. Možda bi trebalo manje sjediti pred televizo-

rom, manje izlaziti autom, više paziti da ne produžimo razgovore preko potrebne mjere.

Samozataja nam je veoma potrebna u kontaktu s ljudima. Jedan naš svećenik-redovnik bio je nedavno u inozemstvu na nekom međunarodnom sastanku. Kaže da je bio edificiran načinom njihove diskusije. Kako ti ljudi pažljivo slušaju dok netko govori! Strpljivo slušaju do kraja da kaže svoju misao. Pokazuju time poštovanje prema sebi i ne smatraju ga neprijateljem makar odmah iza njega nastupili s posve drugim mišljenjem.

Za to se traži velika unutarnja disciplina. Mi možda još ne znamo dobro razgovarati, jer previše reagiramo emotivno, afektivno, i kad vidimo da sugovornik drugačije misli, prekidamo ga i ne dopuštamo mu da doreče svoju misao. Zauzimamo borbeni stav kao prema neprijatelju. Da možemo s poštovanjem slušati čovjeka drugačijeg mišljenja i mirno izložiti svoju misao, potreban je za to velik unutarnji odgoj, a nazovimo to mirno starom riječi: s a m o z a t a j a.

Kažu da riječi samozataja, pokora više ne spadaju u rječnik modernog čovjeka. Ali spadaju u rječnik svećenika, jer su to riječi Crkve, evanđeoske, Kristove riječi. Bez te prakse nema svetih svećenika, a sveti svećenici su uvijek moderni svećenici.

Kristov su ugodan miris i duše ih traže. I duša modernog čovjeka! Oni posjeduju skrivene antene Duha Svetoga i plodonosno, ponizno uspostavljaju kontakt s dušama.

Bog je ljubav objavljena na križu. Svećenik je njezin suradnik.

I zato mu je mjesto pod križem, s Majkom boli uz raspetog Bogočovjeka. Znam kome sam vjerovao! Molimo: Gospodine, umnoži nam vjeru u moć Križa i tajnu Ljubavi!

C. Budite jaki i radosni

Promatrajući svećenika obasjana svjetlom vjere, rekli smo da je on signum Dei vivi, cooperator caritas — vir crucis. On je sav Božji. On sav pripada Otkupljenju. Dajući se, doprinosi svaki dan njegovoj pobjedi.

U romanu »Les nouveaux prêtres«, što ga je napisao Michel de Saint Pierre (Paris 1964), govori biskup Merignac: »Svijet se dekristijanizira, a ipak su projektori univerzalne znatiželje okrenuti danas prema nama više nego u bilo kojoj epohi povijesti... Imajte dakle smionosti da rečete: »Ja sam svećenik. Krist je umro za sve vas. Ja sam njegov svjedok među vama, i moja siromašna ljudska silueta nosi sjenu u obliku križa«. Ako to rečete jasno, dajem vam riječ da vam neće uzmanjkati duša« (st. 46).

A »biti svjedok«, rekao je kardinal Suhard, »znači učiniti se tajnom, znači živjeti na takav način da bi život bio neprotumačiv kad Bog ne bi postojao« (ib. str. 54).

I što u spomenutom romanu biskup Merignac traži od svojih svećenika? U razgovoru sa župnikom jedne velike župe pariškog predgrađa kaže: »Oče Floriane, od svojih svećenika tražim kao prvo dvije kreposti: 'jakost i radost'« (str. 229).

To bih vam danas, draga braćo svećenici, želio osobito preporučiti. Servite Domino in laetitia! (Ps 99, 1). Budite jaki i radosni, makar imali toliko puta razloga da budete tjeskobni, zabrinuti i žalosni. Estote fortes in fide! Svećeniku je potrebna jakost da ostane neugašeni svjetionik vjere u vrhunaravna sredstva spasenja, u ljubav Raspetoga, u tajanstvenu snagu patnje koja može biti otkupiteljska i plodna. Svećeniku je potrebna jaka vjera u smisao vlastitog žrtvovanja, a to je darivanje cijele osobe živomu Bogu i grešnomu čovjeku.

Svećenik mora vjerom gledati, vjerom misliti, vjerom suditi, vjerom željeti, vjerom grliti Boga i u njemu sve ljude. On je vidljivi znak nevidljive Božje prisutnosti.

Vjera mu mora ispuniti dušu pouzdanjem i srce radošću. Očaj i mračni pesimizam ne smiju nikada osvojiti svećeničkog srca. On ne smije biti malodušan. Mora imati uvijek u dubini svoga bića položenu istinu da je Bog na kormilu života i povijesti.

Ne propovijedamo li mi Radosnu vijest? Nije li anđeo javio pastirima rođenje Isusovo kao veliku radost (Lk 2, 10)?

Čitajte poslanice sv. Pavla!

Draga braćo, kako su te poslanice sv. Pavla nabrekle ne samo teologijom nego i onom živom i krvavom egzistencijalnošću života, ovog zemaljskog i svagdašnjeg, ali uvijek ispunjenog vječnom perspektivom! Što je sve prešlo i preko njegovih leđa i duše i srca?! Ali taj zaljubljenik u Krista, zaljubljen tako velikodušno da je pripravan za njega svakog trenutka ne samo biti svezan nego i žrtvovan (Dap 21, 13), toliko puta u svojim poslanicama upravo viče od radosti i potiče na radost! Iz rimske tamnice piše Filipljanima: »Ako se ja i izlijevam za žrtvu i bogoslužje, za vjeru vašu, radostan sam i radujem se sa svima vama. A tako i vi budite radosni i radujte se sa mnom« (Filip 2, 17—18). Kako ne bi bio radostan kad mu je Krist bio život, a smrt dobitak (Fil 1, 21).

Znao je da mnoge stvari ne idu dobro. Znao je da se Kraljevstvo Božje teško usađuje u tu zemlju punu grijeha. Ali zna također da je ta zemlja natopljena Kristovom krvi, da je uvijek grijana njegovom ljubavlju. Svakog jutra izlazi joj sunce Kristova milosrđa i svake večeri zvijezda njegove nade. Zna da mora nadopuniti patnje Kristove svojim patnjama, jer mora odgovoriti ljubavi Kristovoj svojom ljubavlju. Ne proklinje primljene udarce, nego viče svim srcem: »Pun sam utjehe, izobilujem radošću uza svu nevolju našu« (2 Kor 7, 4).

Radosne duše su sposobne za apostolska osvajanja. Radosne duše su znak da smo otkupljeni, da smo oslobođeni iz vlasti tame. I dok nosimo vjeru u duši, dok posjedujemo veliku Božju nadu i dok nas iznutra grije sveta Božja ljubav, nema mjesta beznađu ni klonulosti. Jedna osoba potužila se pred blagopokojnim kardinalom: »Kakvi smo mi siromasi!« A on je uzviknuo: »Šta? Nitko nije siromah koji je u milosti Božjoj. Siromasi su samo oni koji vjere nemaju!«

Zaista, zar Bog nije dovoljan našoj sreći? On — najljepša Ljepota, najčistija Ljubav!

Može se dogoditi i može biti razloga da nas smuti mnoštvo problema kojima ne vidimo ni mjere ni rješenja. Može se dogoditi da osjetimo umor. I neuspjesi, i bolesti, i cijeli taj zapleteni i zamršeni kontekst života može utjecati na svećenikovo raspoloženje i povući ga u pesimizam. No samo tako dugo dok sve gleda i proživljava kroz prizmu svoje nemoći. Ali kad podigne pogled i očima svoje vjere sagleda svu stvarnost oko sebe, često neshvatljivu u njezinu odvijanju, onda vidi u središtu svega zbivanja stalnu i dobrostivu prisutnost Boga živoga. Mora se ohrabriti jer zna da veliku noć oba-

sjava i veliko Svjetlo i da će sve biti savršeno objašnjeno u Posljednji dan povijesti.

Radost svećeničke duše osvaja jer joj je izvor Bog.

To je tako lijepo prikazano, s veoma finom psihologijom i teologijom milosti, u romanu »Les nouveaux prêtres«.

Uz starog, dobrog župnika Florian-a na jednoj teškoj župi pariškog predgrađa rade tri kapelana: Jules Barre, Joseph Reisman i Paul Delance.

Paul Delance dolazi na svoje novo mjesto. »Težina večeri, predgrađe, pokrivač rugobe koji je pokrivao žive i mrtve, sve ga to nije nimalo rastuživalo«. »Imao je svježu dušu u kojoj su disale nada i vjera« (str. 20).

Jules i Joseph imaju svoju posve novu koncepciju svećeništva i pastve. Sasvim su uronjeni u zemaljsku problematiku života i čovjeka. Smatraju se pozvanima da še žrtvuju samo za tu zemaljsku problematiku. U radničkom predgrađu surađuju sa svima da bi ljudi imali kruha, rada, slobode, standarda. Joseph Reisman do suza suosjeća sa siromašnim roditeljima umirućeg djeteta, sate i sate troši posjećujući starog bolesnog radnika, ali pušta da umre bez sakramenata jer mu se ne usuđuje govoriti o Bogu. Rade do iznemoglosti. Borbeni su i uzbuđeni. Napeti su u sebi, ali nisu radosni. Imaju svoj ideal, ali usmjeren k zemlji. Nemaju vremena za razgovor s Bogom, za meditaciju, za adoraciju.

Paul Delance je svećenik sasvim drugoga kova. I on obilazi bolesnike, posjećuje obitelji, katehizira, brine se za naučnike. Radi do iscrpljenosti. Jedne je večeri sjeo na neku klupu da smogne snage za povratak kući. Kraj njega sjedne 15-godišnja djevojka iz podzemlja i u svom stilu zavodnice započinje s njim razgovor. Ali on preuzima inicijativu u drugom smjeru. Djevojka ga pozove da je slijedi i da će mu pokazati što njega kao svećenika mora zanimati. Odvela ga je u neki podrum gdje je bilo ročište tih mladih propalica. Izišao je s tugom i samilošću u duši. I on se uživljuje u svu tu problematiku zla i bijede, ali ne bez Božje dimenzije. Radi, ali i moli. Mnogo moli. Pobožno služi Misu, i crkva se počela puniti. Ljudima je govorio o Bogu uvijek kao što se prijateljima govori o svom i njihovom prijatelju. Sluša savjet župnika: »Paule, ljudi su prestali vjerovati u Boga otkako smo ga mi prestali činiti prisutnim. Ljudima treba govoriti o Bogu kako se govori o intimnom prijatelju. On bi bio tu sasvim blizu. On bi razgovarao tiho, familijarno, sa svojom

božanskom pažnjom i stidljivošću koja se ne želi nametati. On bi disao kraj ljudi mirnim i živim dahom« (str. 239).

U očima Paula Delancea bio je mir. Božji mir (str. 232).

Svuda nosi i svuda donosi u duši nepomućenu radost, Božju radost i nadu.

Joseph Reisman je klonuo i ostavlja svećeništvo. Odlazi k Madeleinei. A Sophie, ljubavnica mladog intelektualca, dolazi k Paulu Delancu jer je zaželjela svježeg zraka oproštenja i milosti. Ona je već prije jednom došla k njemu na razgovor da ga napadne kao krivca što se njezin ljubavnik od nje udaljuje. On joj je tada rekao na kraju razgovora: »Jedno vas molim, nemojte nikada zamrziti samu sebe, jer vas Bog ljubi. I vratila se da se susretne s tom ljubavlju.«

Da, radost, Božja radost sve čini svjetlijim i privlačna je za duše u tami.

Tu radost ističe Michel de Saint Pierre u duši još jednog svećenika u svom romanu o njemu: »Njegove oči... bile su plave od plavetila, istrošene svim bolovima i svim bijedama koje su gledale u lice. Ali smiješak je bio sretan...« (str. 259).

Jedan svećenik starac rekao mi je: »Nakon što sam primio sakramente umirućih, osjetio sam radost za smrt! Svećeničku radost ni smrt ne može potamniti.

Radost je prijeko potrebna za uspješan apostolat. Ona širi srce i poglede. S povjerenjem otkriva u čovjeku uvijek onu svijetlu stranu. Silno je bogata teologija radosti!

Često se dogodi da se nađete pred jednim problemom, slučajem koji je život tako zamršeno satkao da ga ne znate riješiti. Budite uvjereni da ćete lakše naći izlaz ako ste radosne duše.

Bog je Bog radosti.

Imam razloga da češće istaknem pred svećenicima, neka prigodom svojih sastanaka nastoje osvariti atmosferu zaista vedre i poput dječjeg srca čiste radosti. Kako su djeca lijepa baš radi svoje radosti! I djecu osvajaju samo radosni svećenici. Radost je pak redoviti pratilac čiste savjesti. Bojim se za namrštene, uvijek mračne svećenike. Bojim se da nešto nije u redu u njihovoj savjesti. Čak i vjernici stvaraju takav sud. Pitaju se čime se taj čovjek lomi i što

mu kida dušu kad je uvijek razdražljiv, otresit, zlovoljan. Može biti i psihosomatski poremećaj uzrok takva stanja, bez subjektivne krivnje. I toga ima. Ali tada je potrebno psihijatrijsko liječenje. Međutim, ako to nije, onda je uzrok negdje drugdje da svećenik ostavlja dojam nesretnog čovjeka.

Koncilski dekret PO daje svećenicima savjet: »Etiam ad relaxandum animum libenter et cum gaudio conveniant. . .« (br. 8).

Nije li i Isus rekao apostolima da se raduju unatoč svim nevoljama koje budu trpjeli. »Radujte se i kličite: velika je plaća vaša na nebesima« (Mt 5, 12).

Radostan svećenik ima posve drugačiji pristup i subraći, i vjernicima, i poglavarima. On će lako biti iskren. Iznijet će svoje mišljenje, a da nikoga ne povrijedi, nikoga ne ponizi. Njegova vedrina osvjetljuje i njegovu argumentaciju. On će znati ozbiljno uočavati ozbiljne stvari i razgovarati o njima, ali će lakše pokazati i pravi put rješavanja. Takva je psihologija radosti!

Radosni ljudi su obično i velikodušni. Namrgođeni ljudi su rijetko darežljivi. Bogataš iz Evanđelja imao je svega, uživao je, ali nije bio radostan. Da je bio radostan, da li bi bio pustio siromaha umrijeti od glada? (Lk 16, 19)

Radost i pouzdanje treba buditi i u vjernicima. Sa sastanka Božjeg naroda, okupljenog oko oltara, morali bi odlaziti ohrabreni i radosni. Radost kojom Duh Sveti puni svećeničko srce morala bi se prelijevati i u duše vjernika. Nije li Božja poruka nazvana Radosnom vijesti? Dobra je to vijest i obraduje svakoga koji je primi kao Božji glas.

Nije li mlada Crkva bila zajednica onih koji se ljube u radosti? I apostoli su se radovali što su bili smatrani vrijednima da trpe sramotu radi imena Isusova (Dap 5, 41). U tome je tajna mučenika. To je uvijek bilo neshvatljivo mučiteljima. Nisu mogli ubiti u njima radosti. U kojima su uspjeli slomiti radost, uspjeli su slomiti i vjeru. Mislim da je najviše apostazija bilo tamo gdje je žalost preplavila duše. Svi svjedoci vjernosti bili su bogati kršćanskim optimizmom.

Radosna duša mnogo lakše sluša i svladava sve napasti.

Radost je pratnja poniznosti i nevinosti. Kao ni škrtice, tako ni oholice ne mogu biti radosni ljudi. Iznutra ih jede njihov egoizam. »Ako ne budete kao djeca, nećete unići u Kraljevstvo nebesko!«

Značajan je jedan mali razgovor Pape Ivana XXIII i cistercitskog generala Gabrijela Sortaisa. Taj je general to opisao ovako: »Taj Papa je duboko ponizan. Za vrijeme jedne iznenadne privatne audijencije zapitao me: »Molite li katkada za Papu?« — »Sveti Oče, svakog jutra za vrijeme zahvale«, odgovorio sam. — »Što molite za njega?« — »Poniznost i blagost«! — Papa se nasmiješi i reče: »Sigurno ste uvjereni da mi to nedostaje?« — »Ne, Sveti Oče, nego za vrijeme Vaše krunidbe kazali ste u homiliji da za Papu treba moliti poniznost i blagost i da će mu tada biti sve dano.« — »Dobro ste slušali. Nastavite moliti za te kreposti«, rekao je Papa. (Michel de Kerdreux: »Par le même sentier, Paris 1964, str. 25).

Isti je Papa znao reći: »Ne znamo što nam život donosi. U rukama smo dobrog Boga, i to je izvor radosti i vedrine...« (ib. str. 106). Ali je rekao i ovu riječ: »Mir i radost je čudesno bogatstvo onih koji znaju nositi križ« (ib. str. 45).

Radosni svećenici su i poduzetni. Jedan siromašni svećenik iz siromašne župe gradi kapelu u udaljenom selu. Pokrenuo je svoje siromahe. Župa je oživjela duhom solidarnosti, čak su u većem broju počeli dolaziti nedjeljom u crkvu. Teško sabire sredstva, ali radi mirno. Stvar ide naprijed bez velike vike i strahovanja. Kad mi je to pripovijedao, znao sam koliko je hrabrosti morao imati za taj pothvat, ali vedar je. Nema nikakvih mračnih misli. Uspjet će. Bog će blagosloviti njegovu radost i pouzdanje.

Draga moja braćo svećenici, ono što kažem vama moram govoriti i sebi. Budimo jaki u vjeri i radosnom dušom služimo Gospodinu. Ne gubimo živaca. Imamo dovoljno razloga, motiva i izvora svoje svećeničke radosti. To je naš Živi Bog. To je naš veliki Uskrsnuli Brat Isus Krist, svakidašnji gost našeg srca. To je naš Tješitelj Duh Sveti. To je naša živa Majka na nebu i svi nebeski prijatelji i braća.

»Znam komu sam povjerovao« (2 Tim 1, 12) Pavlova je riječ, a Petar nas hrabri: »Zbog toga (u Isusu Kristu) se radujete, makar se, ako treba, sada malo i žalostili, zbog različitih kušnja, da prokušanost vaše vjere, dragocjenija od propadljivog zlata, koje se ipak u vatri kuša, stekne hvalu, slavu i čast o Objavljenju Isusa Krista. Njega, iako ga ne vidjeste, ljubite; u njega, iako ga još ne gledate, vjerujete te kličete od radosti neizrecive i proslavljene, što postigoste svrhu svoje vjere: spasenje duša« (1 Petr 1, 6—9).

Završavamo završnom molitvom Svetoga Pisma: »Dođi, Gospodine Isuse!« (Otkr 22, 20).

(1968)

4. VRHUNARAVNA DIMENZIJA AUKTORITETA U CRKVI

A. Gdje je Petar — tamo je Krist

Molimo Duha Svetoga da nas u ovim razmišljanjima vodi svojim svjetlom, da kažemo istinu i ne povrijedimo ljubavi. Neka nam umnoži vjeru koja očituje svoju snagu ljubavlju (Gal. 5, 6). Na razmatranje o vrhunaravnoj dimenziji auktoriteta u Crkvi potiče nas ne samo prilično tjeskobna situacija u obitelji Božjeg naroda nego i potreba da u svom duhovnom životu imamo siguran putokaz.

»Našao sam ga umorna i tužna, pognutih ramena pod teretom sveljudske bijede, sa svisnutim srcem radi svih podijeljenosti svijeta i Crkve« (Informations catholiques internationales, od 1. I 1969. str. 8) — tako p. Folliet opisuje svoj dojam u susretu s Pavlom VI u jednoj privatnoj audijenciji.

Šesnaest pak eminentnih katoličkih ličnosti Francuske uputilo je 17. 12. pr. g. Sv. Ocu poruku koja je nakon objavljivanja u nekoliko dana dobila preko tisuću potpisa, u kojoj kažu: »Izražavamo Vam svoju žalost i svoju sablazan radi napadaja kojima je izložena Vaša osoba i Vaš nauk, kao i zbog napadaja koji su upravljeni na katoličku hijerarhiju koju optužuju kao »aristokraciju kočničara Duha koja se postavila iznad zajednice da njom dominira« »(citat iz jednog od posljednjih djela Hansa Künga)« (ib. str. 8).

Papa je postao signum contradictionis. Obnova Crkve. pokrenuta Koncilom, praćena je olujom. Nerijetko se oživljava protiv crkvenog auktoriteta stara mržnja iz doba reformacije, kao i optužbe ondašnjeg vremena za koje se danas, sudeći pravedno, ne može ni izdaleka optuživati hijerarhija.

Postoje misaone struje koje niječu vrhunaravnu dimenziju crkvenog auktoriteta, i to baš Papina. Htjeli bi svesti Crkvu na posve zemaljsko društvo sa zemaljskim ciljem i izjednačiti je u svemu sa zemaljskim zajednicama. Kao da se zaboravlja njezin misterij! Kao da Crkva nije po svojoj biti zajednica vjere u Božju Riječ, zajednica vječne nade, zajednica ljubavi koja mora neprestano rasti u svetosti da bi čovječanstvu pokazivala put kroz prolaznost vremena u vječnu stalnost! Živimo zaista u svijetu vrtoglavog života, dubinskih promjena. Sa svih strana dopiru do nas vijesti, i na svakom koraku gledamo slike koje žele nešto objaviti. Kad bismo mogli vidjeti sve te valove slika i govora što se iz tisuća odašiljača šire brzinom svjetlosti, kakav bi se audiovizuelni

kaleidoskop otvorio pred nama!? Što sve ne navaljuje na ljudsku pamet i na ljudsko srce!? Moderni je čovjek pod neprestanom vatrom ideja, sudova, mišljenja, teza i hipoteza čim otvori novine, ili radio, ili televizor, ili uđe u kinodvoranu, ili na kakvu konferenciju itd.

Kroz vatru ljudskih misli i sudova prolazi i Božja Riječ.

Tu nastaje opasnost. Što se može dogoditi? Može se dogoditi da Istina Božja, prenošena kroz vrtlog ljudskih sudova, izgubi svoj vječni i nepromjenljivi sadržaj i raspline se u tisuće malih iskrica. Ako bi Istina Božja bila prepuštena vrtlogu duhova, moglo bi se dogoditi da se rasprši u nesigurnost relativizma, u sićušnost subjektivizma, u neizvjesnost agnosticizma. Tada ne bi više svijetlila kao sunce koje razbija tamu, već kao male krijesnice koje u ljetnoj noći nikom ne pokazuju puta.

Ako bi svi bili jednako autentični tumači Božje poruke, onda bi se moglo dogoditi da ona izgubi veličanstvene dimenzije Božje Objave. Prestala bi biti Stijena na kojoj se čvrsto stoji. Postala bi mekano tijesto koje svi razvlače. Postala bi sumrak kroz koji se trajno šulja sablast sumnje. Prestala bi biti Radosna Vijest koja oslobađa i zanosi prema božanskim visinama. Ostala bi tek neka humanistička ideologija koja plazi po zemlji. Prestala bi biti sila odozgo koja potresa povijesti i savjesti. Postala bi opijum koji uspavljuje u grijehu. Prestala bi biti veliki glas vječnosti. Postala bi samo blijeda riječ izgubljena u vremenu. Ukratko, prestala bi biti Božja riječ. Ostala bi od nje još samo slaba jeka u još slabijoj ljudskoj riječi.

Sv. Otac je posvetio 6. siječnja u Bazilici sv. Petra 12 biskupa. Tom prilikom održao je govor koji je također bio odjek današnje situacije. Rekao je: »Danas, svatko to vidi, pravovjerje, to jest čistoća nauke, čini se da više ne dolazi na prvo mjesto u psihologiji kršćana. Kolike su stvari i kolike istine stavljene u pitanje i u sumnju! Kolika se sloboda prisvaja u odnosu na autentičnu baštinu katoličke nauke! Ne samo da se studiraju njezina bogatsva, da se ona probudi i bolje protumači ljudima našeg vremena, nego je nastoje podvrći onom relavitizmu u kojem profana misao eksperimentira sa svojom privremenošću...« (Oss. Rom. br. 50 7.—8. I 1969).

Živimo u vremenu kad je sve stavljeno u sumnju. I istine koje su do sada bile temelji Crkve i temelji našeg života. Čovjek je uvijek sklon — jer je ranjen u cijelom svom biću i svim svojim moćima — — da u odnosu na Božju riječ podlegne velikoj napasti: da joj se

učini gospodarom, jedinom mjerom, da je podvrgne sebi mjesto da se preda njoj. U tome nema razlike ni između Isusovih slušatelja u kafarnaumskoj zbornici koji su rekli: »Tvrda je to besjeda! Tko je može slušati?« (Iv 6, 60), ni između muževa Atenjana na Areopagu koji su ušutkali Pavla riječima: »Još ćemo te o tom slušati« (Dap 17, 32), a ni između današnjih modernih ljudi koji govore: Vjerujem samo ono što vidim i što mogu shvatiti!

Nalazimo se pred tajnom savjesti, slobode i milosti. Piše u Djelima apostolskim: »Pogani slušahu, radovahu se i slavljahu riječ Gospodnju te *povjerovaše oni koji bijahu određeni* za život vječni« (Dap 13, 48). Riječ je Božja život! Ali i oštar mač koji rastavlja (Otkr 1, 16).

Ali gdje naći tu Božju riječ? Od čega živjeti? Kome ići? Gdje ćemo naći sigurnost? Gdje je istina? Ili ono, uvijek u ljudima prisutno, Pilatovo pitanje: »Što je istina?« (Iv. 18, 38). Da li je istina samo riječ, promjenljiva kao moda? Ili je ona stvarnost, bît bića i egzistencije koja uvijek ostaje i jest? Da li je u Božjoj riječi rečenoj Mojsiju iz gorućeg grma: »Ja sam koji jesam« (Izl. 3, 14) doista izražena jedna vječna stvarnost i postojanje, ili bi Bog danas morao reći neku drugu riječ da progovori iz naših atomskih peći?

Ako je Bog govorio, makar i našim ljudskim riječima, da li je rekao nešto što ima apsolutnu vrijednost? Ima li naš Credo sadržaj za koji se daje život? Činjenica je da je prva Crkva za nj bila pripravna trpjeti i umirati. Da li je ono za što su mučenici svjedočili cijenom života i danas živo, i danas stvarno, i danas istina? Ili su umirali za prazne riječi kad su ljubili i vjerovali do kraja svjedočeći za Kristovo božanstvo i uskrsnuće, za Trojstvo i Euharistiju, za čistoću života i stvarnost vječnosti? Ako je Crkva nešto uvijek i svuda vjerovala i umirala za ono što je vjerovala, onda je vjerovala u jednu objavljenu stvarnost u koju nije sumnjala. Za nju je vrijedilo ono što je rekao jedan duhovni pisac: »Jedno je za mene postala neopoziva sigurnost: u Isusu Kristu prekinuta je šutnja vječnosti. U njemu nam govori živi glas osobnog Boga. Tko taj glas sluša u vjeri i poslušnosti, taj više ne može sumnjati u egzistenciju osobnog Boga« (Paulus Kalender, 9. I 1969). Ali ni u ono što je on rekao!

Bit je Objave u tome što je ona Božja riječ u čovjeku. Utjelovljenje Sina Božjega je Božji dolazak u povijest i među ljude. On donosi spasenje. »Bog je tako ljubio svijet ...« (Iv 3, 16). Isus Krist, Crkva, sakramenti, Credo nisu plod nikakve evolucije, ne rastu iz zemlje. Dar su Neba, trajna ponuda Božje ljubavi, neprestani poziv u puninu života. Taj Poklad vjere mora ostati čist i sačuvan kroz

sve naraštaje sve dok Gospodin ne dođe. Dužnost nam je sve dublje otkrivati njegovo bogatstvo, ali nam nije dopušteno mijenjati njegov sadržaj.

Međutim, taj dar nije smio biti prepušten ljudskoj slobodi. Isus Krist je božanski psiholog. On je najbolji poznavalac čovjeka. U skladu sa svojom mudrošću i s ljudskom psihologijom morao se pobrinuti za auktoritet koji će čuvati i voditi u dubine Božje Poruke. Ljudska ograničenost, oholost i sebičnost mogle bi bez tog auktoriteta otići krivim putem, mimo svjetla koje je došlo da obasja svakog čovjeka (Iv. 1, 9).

Nevidljivi čuvar i učitelj istine Božje jest Duh Sveti (Iv. 16, 13). On je inspirator Pisma. Svjetlo proroka. Objavitelj budućih stvari i vječnih tajna. Ali mi smo vidljiva bića, Crkva je vidljiva zajednica. Narav zajednice i zakoni naše psihologije upućuju na potrebu vidljivog čuvara istine koji sâm mora biti čuvan i vođen Duhom Svetim. Taj učitelj mora biti označen. Mora imati legitimaciju. On mora imati ključeve od baštine (Mt. 16, 19). Mora biti određen u prostoru i prisutan u vremenu, jer Božji narod u hodu prema vječnosti putuje kroz prostor i vrijeme. Tko je taj? Tko ima vlast govoriti u Kristovo ime jer je dobio vlast od Krista, ne od ljudi? Ako je u Evanđeljima prisutan Duh Sveti, onda nam je rečeno. Ako su veliki ekumenski sabori sve do Drugog vatikanskog uključivo bili čuvani od zabluda asistencijom Duha Svetoga, onda nam je poznato.

»Ti si Petar — Stijena, i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju, i Vrata paklena neće je nadvladati« (Mt. 16, 18). »Pasi jaganjce moje ... pasi ovce moje ... « (Iv 21, 15). »Kao što mene posla Otac, i ja šaljem vas« (Iv 20, 21). »Zaista, zaista kažem vam: Tko primi onoga koga ja šaljem, mene prima. A tko mene primi, prima onoga koji je mene poslao« (Iv 13, 20).

Kristova odredba i uredba i asistencija Duha Svetoga vrhunaravna su dimenzija autoriteta u Crkvi.

Petar i apostoli bili su svjesni vrhunaravne dimenzije svoga auktoriteta. Petar i Ivan govore pred Sinedrijem: »Sudite, je li pred Bogom pravo slušati radije vas nego Boga ... « (Dap 4, 19). Ne smiju šutjeti jer su Božji poslanici. Kolikom snagom Pavao piše Galaćanima: »Ali, kad bismo vam mi, ili kad bi vam anđeo s neba navješćivao neko evanđelje mimo onoga koje vam mi navijestismo, neka je proklet!« (Gal 1, 8). Tako ima pravo govoriti samo onaj koji zna da govori u Božje ime.

Petar i apostoli, papa i biskupi u jedinstvu s njime legitimno su Učiteljstvo Crkve kojemu je zajamčena pomoć Duha Svetoga.

U Konstituciji o Crkvi II Vat. sabor to svjedoči punom jasnoćom: »Ovaj sveti Sabor, idući stopama Prvog vatikanskog Koncila, zajedno s njim uči i izjavljuje da je Isus Krist, vječni Pastir, sagradio svetu Crkvu poslavši apostole, kako je i sam bio poslan od Oca (usp. Iv. 20, 21) i htio je da njihovi nasljednici, to jest biskupi, budu u njegovoj Crkvi pastiri do konca vjekova. Da pak episkopat bude jedan i nerazdijeljen, postavio je na čelo ostalim apostolima blaženog Petra i u njemu je ustanovio trajno i vidljivo počelo i temelj jedinstva vjere i zajednice. Tu nauku o ustanovljenju, trajnosti, značenju i naravi svetog primata Rimskog Biskupa i o njegovu nezabludivom učiteljstvu Sveti Petar ponovno nalaže svim vjernicima da je čvrsto vjeruju, i — nastavljajući isti predmet — odlučio je da pred svima izjavi i proglasi nauku o biskupima, nasljednicima apostola, koji s Petrovim nasljednikom, Kristovim namjesnikom i vidljivom glavom čitave Crkve upravljaju kućom Boga živoga« (Lg. br. 18).

Vrhunaravna dimenzija auktoriteta u Crkvi, a to znači Papina i Biskupa oko njega — predmet je vjere! I sigurno u srcima onih koji taj auktoritet potcjenjuju, omalovažavaju, čak i napadaju, nije nešto u redu. U krizi je njihova vjera i ljubav.

Kad je Papa molio Credo Božjeg naroda na završetku Godine vjere, bilo ih je dosta među sinovima Crkve koji su rekli: To je privatna vjera Ivana Montinija. Kad je nakon dugog studija, razmišljanja i molitve ponovo protumačio enciklikom Humanae vitae integralno dostojanstvo čovjeka i misterij bračne ljubavi, veoma mnogi — kao da su bili pogođeni u srce — rekli su: To nije ex cathedra. To nije nepogrešivo. I onda su kratkim silogizmom zaključili i učili: to je krivo.

Ima i drugih pojava koje upravljanje Crkvom čine patnjom. Ako je Crkva zajednica vjere i ljubavi, onda u njoj ne može vladati kaos mišljenja ni anarhija djelovanja. Protiv toga ju je htio osigurati Krist auktoritetom koji s punim poštovanjem zakonite slobode djece Božje ipak ima zadnju riječ i quoad doctrinam i quoad disciplinam. Svi se pozivaju na nadahnuća Duha Svetoga. Ali Duh Sveti nije duh protuslovlja, ni mržnje, ni gorčine, ni nepravednih sudova. Nije sve što ljudi govore i rade od Duha Božjega... Neki zaboravljaju Gamalielove riječi da bi mogli doći u sukob s Bogom (Das. 5, 39). Neke se istine zaboravljaju. Neke strasti uzimaju maha.

Bez duboke promjene čovjeka nema obnove. A bez duboke i ponizne vjere nema promjene čovjeka. Duhovni rast ovisi o živoj vjeri. Da bismo je sačuvali, produbili i umnožili, ne smijemo otići na raspucano tlo. Ostanimo na stijeni! Okupljeni oko ponizne Bogorodice poput apostola u cenakulu, molimo Duha Svetoga da se u nama nikad ne ugasi povjerenje u Učiteljstvo Crkve! Još uvijek vrijedi Kristova riječ: »Tko vas sluša, mene sluša; tko vas prezire, mene prezire« (Lk 10, 16). I mi Isusu recimo s Petrom: »Gospodine, kome da idemo?... Ti imaš riječi života vječnoga!« (Iv 6, 68). Gdje je Petar, tamo si ti!

B. Gdje je Duh Gospodnji — ondje je sloboda

Auktoritet u Crkvi je vidljivi instrument Duha istine i ljubavi. Duh Sveti služi se njime da ne guši autentičnu slobodu, nego da gradi skladnu zajednicu Božjeg naroda — Crkvu. Kad je Duh Sveti prisutan u auktoritetu i kad je prisutan u misteriju ljudske slobode, onda se ta dva elementa crkvene zajednice ne sukobljuju, nego se dopunjavaju. Ako se jedna i druga stvarnost shvaća i izvršuje u svjetlu Božjih nakana — a obje izviru iz Božje Misli — onda Božja obitelj raste i živi zajedništvo radosna u istini, vedra u nadi i smirena u ljubavi. Ako je nastao nemir, onda je negdje poremećen smisao ili auktoriteta ili slobode. Nešto je krivo shvaćeno. U duhu Evanđelja treba vršiti auktoritet i u duhu Evanđelja treba živjeti slobodu. Poslušnost milosti, poslušnost Duhu Svetom sve usklađuje. Ako toga nema, razbija se jedinstvo, gasi se ljubav i umire mir.

Sam Gospodin nam tumači kakvim duhom moraju nosioci auktoriteta vršiti svoju službu Bogu i zajednici Crkve. U nazaretskoj zbornici tumači smisao svog poslanja riječima proroka Izaije: »Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima; proglasiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima; na slobodu pustiti potlačene, proglasiti godinu milosti Gospodnje« (Lk 4, 18—19).

Apostolima pak, dok su se prepirali tko će sjesti Isusu s desne ili lijeve strane u Kraljevstvu, on govori: »Znate da oni koji se smatraju vladarima gospoduju svojim narodima, i velikaši njihovi drže ih pod vlašću. Nije tako među vama! Naprotiv, tko hoće da među vama bude najveći, neka vam bude poslužitelj. I tko hoće da među vama bude prvi, neka bude svima sluga. Jer ni Sin čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge« (Mk 10, 42—45). »Ja sam posred vas kao onaj koji poslužuje!« (Lk 22, 27).

Vršenje auktoriteta u Crkvi u duhu Evanđelja — a II Vat. Sabor to posebno naglašava gotovo u svim dokumentima — jest služenje.

Pojam auktoriteta u Crkvi protivan je pojmu diktature ili samovolje. Auktoritet nije zatvoren u samoga sebe. Njemu je potrebna suradnja. On sabire snage. Osluškuje glasove. Razlikuje duhove. Usklađuje sve energije slobodnih ljudi prema općem dobru i zaštiti dostojanstva svake osobe.

U Settimana del clero, br. 4. od 26. I o. g., Arialdo Beni piše o auktoritetu: »On ne smije biti vođen egoizmom, sebeljubljem. Ravna se jedino istinskim svjetlom ljubavi. U Crkvi — Mističnom

stadu — poglavar je zaista produženje Isusa, dobrog Pastira. U Crkvi — Božjem narodu — on je prosvijetljen i siguran vodič. U Crkvi — Obitelji — on ima biti stariji brat, otac. Postavljen je da bude svjetlo, sol, središte zajednice, srce eklezijalnog bratstva. Njegov auktoritet je auktoritet služenja, zajedništva koje ne umrtvljuje, ne guši, ne gasi stijenja koji tinja, nego usmjeruje, ohrabruje, oduševljava, podiže, potiče, pobuđuje, ocjenjuje vrijednosti, usklađuje, ujedinjuje. Najznačajnije kreposti koje poglavar mora imati jesu razboritost i ljubav« (str. 1). Dodao bih još: strpljivost i poniznost! Ne govori li, tim duhom nadahnut, Pavao VI u govoru 7. XII pr. g. (1968): »Očekuju se od Pape senzacionalni potezi, odlučne i energične odluke. Papa ne misli da bi morao slijediti drugi put — osim puta pouzdanja u Isusa Krista: On će utišati oluju« (Informations Int. c. str. 8, br. 327 od 1. I o. g.).

Ali, draga braćo svećenici, Crkva na zemlji nije još onaj nebeski Juruzalem u koji »neće unići ništa nečisto« (Oktr 21, 27) i u kojem bi bili samo oni obučeni u bijele haljine i s pobjedničkim palmama u rukama (Otkr. 7, 9). Ecclesia peregrinans — Crkva hodočasnica, kako ju je nazvao Koncil (LG VII) — putuje u povijesti čovječanstva kroz kušnje i opasnosti. Može biti progonjena izvana i razdirana iznutra. Moramo računati, poučeni vjerom, i s činjenicom duha tame, oca laži, koji nastoji prodrijeti u Crkvu i otrovati njezin život. Nikad ne smijemo zaboraviti da je uvijek na djelu Napasnik. Ima mržnjâ, podlosti, pakosti koje nisu razumljive u razmjerima samo ljudske psihologije. Kad god on, napasnik, kroz zlorabljenu ljudsku slobodu osvoji mjesto Duha Svetoga, uvijek nastaje mržnja gdje bi trebala biti ljubav, i razdor gdje je trebala biti sloga.

Ima, dakle, situacija u kojima djelovanjem sila mržnje može biti dovedena u opasnost Crkva, i njezin Credo, i njezino jedinstvo, i njezina nada, i njezino poslanje.

U takvim slučajevima auktoritet postaje osobito velika odgovornost. U takvim časovima poglavar mora biti uz najveću cijenu vjeran i hrabar, odlučan i jak. To od njega zahtijeva ljubav. Prava ljubav nije nikad slabost. Ima časova u životu Crkve kad treba svjedočiti iskreno i jasno, kad treba trpjeti velikodušno i predano. Kad poglavar mora donijeti o nečemu sud, onda to mora činiti u svjetlu Duha Božjega, a ne po ukusu svijeta. »Kad bih sveudilj nastojao ljudima ugađati, ne bih bio Kristov sluga« (Gal 1, 10) — — piše Pavao Galaćanima.

Ima istinâ od kojih se ne može odstupiti. Ima granica na kojima se mora zaustaviti, i položaja s kojih se ne smije uzmicati. Tada poglavar mora znati reći jasnu riječ. Mora znati reći: »Ne!« svemu

što dovodi u pogibelj život Crkve, njezinu obnovu, njezin smisao — — da bude sacramentum salutis (LG br. 48), njezin unutarnji rast — da neprestano sazrijeva u svetosti. Mora upozoravati na posljedice i plodove onih mišljenja iz kojih bi mogli izrasti posve krivi mentaliteti. Biskup Schoiswohl nedavno je dragovoljno napustio biskupsku službu. Ali morao je osjećati u duši tugu kad je u javnoj izjavi vjernicima napisao: Danas ima mnogo Kristovih proroka koji nam hoće pokazati prave putove. Nije lako razlikovati prave od krivih, jer vrijedi i ona da dolaze kao anđeli svjetla. Znak za raspoznavanje, da možemo slijediti prave proroke, dao je sam Krist: »Po njihovim plodovima treba ih prepoznati.«

»Gdje se dakle nalazi raspadanje, tamo nema Krista. Gdje je stavljeno u igru ili potkopano jedinstvo, tu nema nikakve zajednice sa Kristom niti ikakve zajednice sa zajednicom vjernika, odnosno Crkvom. Gdje se ne očituje nikakva spremnost na križ, tamo nema spasenja. Gdje više ne govori radost (nego gorčina, mržnja, zloća, nemilosrdna kritika), tamo se ugasila nada u uskrsnuće, tamo se više ne razvija ljudsko dostojanstvo u Kristu, po Kristu i prema Kristu. Gdje se prezire blaženstvo mirotvoraca, čovjek prestaje biti pribrojen među sinove Božje. Stoga po plodovima možemo prepoznati prave Kristove proroke« (Kathpress od 7. I 1969).

Nikad se autentična sloboda neće buniti protiv legitimnog auktoriteta. Može i mora biti otvorena, iskrena, ali uvijek u granicama ljubavi i poštovanja.

Kao što auktoritet ne smije biti diktatura, tako ni sloboda ne smije biti anarhija. Ona mora biti vođena ispravnom savješću kojoj razum, rasvijetljen vjerom, pokazuje put.

Sloboda je velika moć i velika odgovornost. Ona nije oholost, nije egoizam, nije samovolja. Sloboda je sposobnost da surađujemo s Duhom Svetim u usavršavanju vlastitog bića, u gradnji boljeg svijeta, u ostvarivanju jedne povijesti u kojoj će biti više svjetla. Ispravno shvaćena sloboda jest sposobnost vlastitog darivanja bića velikoj Božjoj Milosti i Planu Božje ljubavi da bi se u osobi ostvarila svetost, u društvu pravda, u zajednici ljudi ljubav i mir. Sloboda je ključ obnove čovjeka. To je ona dubina u kojoj Evanđelje želi razbuktjeti duhovnu revoluciju koja bi trebala porušiti sve idole starog čovjeka da živi novi čovjek po slici onoga koji ga je stvorio (Kol. 3, 30). Sloboda, dakle, nije samo moć odlučivanja, biranja. Ona ima u Kristovim mislima još jedno mnogo dublje značenje. Za njega sloboda znači unutarnje oslobođenje od zla!

»Ako ostanete u mojoj riječi, uistinu, moji ste učenici; upoznat ćete istinu, i istina će vas osloboditi... Zaista, zaista, kažem vam,

tko god čini grijeh, rob je grijeha. Ako vas dakle Sin oslobodi, zbilja ćete biti slobodni« (Iv 8, 31—32, 34, 36). Slobodan čovjek u najeminentnijem smislu postaje kad se predaje Bogu, kada je na Božjoj strani svjesno i ustrajno. »Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!« (Mt 5, 48). U dubinama ljudske slobode gradi se kraljevstvo Božje. U tim dubinama na djelu je Duh Sveti s našim pristankom. Ali u njih se može ušuljati i Kušač — da nadahnjuje crne misli i zle želje, pobunu i neposlušnost. Ako zloća zavlada misterijem slobode, onda se iz nje rađa muka bića i muka povijesti. Ostvaruje se unutarnje, najstrašnije ropstvo čovjeka u njemu samom. I to je realnost ovoga svijeta. Ako se to ropstvo produži u vječnost, ako prije milost ne razbije okova, onda to ropstvo grijeha postaje neopozivo definitivno, »tuga bez mjere i očaj bez kraja«. U misteriju naše slobode sukobljuju se svjetovi i razilaze putovi vječnosti. Stoga ona mora biti puna Duha Svetoga da bi se obnovile institucije, Crkva, svijet i povijest. Gdje ima više Duha Svetoga, tamo ima manje one napete dijalektike između auktoriteta i slobode.

Neopisivo je, dakle, važno kako se čovjek služi svojom slobodom. Ona je Božji dar. Usporedimo je s materijalnim energijama. Kad materijalne sile iziđu iz svojih korita zakonitosti, svrhe, reda, postaju sile razaranja. Mjesto da budu službenice života, postaju ždrijelo smrti. I sloboda je energija koja mora teći sigurnim vodovima istine i dobra da bi gradila, stvarala, a ne rušila. Ako sloboda skrene u zlo, dolazi do izražaja njezina slabost. Nije protiv slobode onaj koji je usmjeruje na putove dobra. Time čuva njezinu vrijednost, oslobađa je u njoj samoj. Autentična sloboda uvijek poštuje norme koje su joj zaštita. Ona, kao i razum, mora voditi računa o realnosti. Njezino predanje istini i ljubavi zove se poslušnost. To je krepost kojom se ostvaruje harmonija auktoriteta i slobode. Ona omogućuje auktoritetu da poput dirigenta jednog velikog orkestra iskoristi sve mogućnosti cijele slobode, sve bogatstvo darova naravi i milosti, sve istinske karizme kako bi se u zajednici ostvario Božji nacrt zajedništva u suradnji koju rasvjetljuje ljubav.

Zdravim razumom vođena, sloboda računa s očitom činjenicom da ne može biti sve dobro, sve dopušteno, sve istinito, sve vrijedno. Ni na jednom području gdje nastupa i djeluje čovjek nije dopuštena anarhija. Anarhija redovito prelazi u tiraniju, totalna je negacija istinske slobode.

Najsilovitije se nameću drugima oni koji zastupaju načela neograničene slobode i niječu svaki auktoritet, bilo to na području politike, ili teologije. Buntovnici obično postaju sektaši, a kad se uspiju nametnuti zajednici, onda su diktatori.

Zloupotreba slobode je frustracija slobode, otuđenje slobode.

Smisao slobode treba ispravno tumačiti i na području teološkog istraživanja, u odnosu teologa i učiteljstva. Čovjek u svom istraživanju i traženju osjeća ograničenost spoznaje. On se nalazi pred tajnama. Kad se radi o Tajnama Objave, onda pogotovo mora biti ponizan. Potrebno mu je — rekli smo jučer — vodstvo auktoriteta sa vrhunaravnom dimenzijom i vrhunaravnom asistencijom. Sv. Pavao piše Korinćanima: »Što je u Bogu, nitko ne zna osim Duha Svetoga. A mi, mi ne primismo duha svijeta, nego Duha koji je od Boga, da znamo čime nas je obdario Bog. To i navješćujemo, ne naučenim riječima čovječje mudrosti, nego naukom Duha, izlažući duhovno duhovnima« (1 Kor 2, 11—13).

Uzmimo, na primjer, veliko ljudsko ostvarenje — put oko mjeseca. Astronauti se nisu mogli, a ni smjeli, proglasiti neovisnim o kontrolnoj stanici na zemlji. Morali su biti s njom u vezi, i njezino vodstvo bilo im je dragocjeno da, unatoč svim rizicima, let uspije. U prostoru Božje istine, također, nailazimo na opasnosti. Moglo bi se dogoditi da izgubimo orijentaciju ako bismo bili prepušteni sami sebi. Zato postoji kontrolna stanica Crkvenog Učiteljstva koja vrši ispravke našeg leta u dubine Božjeg Misterija. Zar je to protiv slobode? Ne, nego je uvjet da ona ostane u prostoru istine.

Teološka znanost nije posve identična s profanom znanošću koja ima kao objekt materijalni svemir. Studij Objave bi mogao biti i meditacija da svjetlošću Duha uranja sve dublje u kontemplativnu adoraciju pred vječno živim, triput Svetim koji Jest (Izl. 3, 14) i koji je ljubav (1 Iv. 3, 16).

Dinamiku teološkog produbljivanja Objave mora prožimati poniznost pred Neizmjernim. Veoma je važno u sebi odgajati dispozicije koje su, rekao bih, zavodljive za uspon k Bogu. To su: sabranost, svijest vlastite ograničenosti, otvorenost Božjem svjetlu, poučljivost, dubina misli i širina srca, ljubav prema Bogu i ljudima.

Oholost i demagoške ambicije najveći su zid između čovjeka i Božje milosti. »Dispersit mente cordis sui . . .« Samosvijest i samodopadnost pred Bogom beskrajno su neumjesne. »Deposuit de sede . . .« Oni koji su sami sebi dosta bit će osiromašeni. »Divites dimisit inanes . . .«

Šutljiva i ponizna Bogorodica ušla je najdublje u Božje tajne razmišljajući u svom srcu (Lk. 2, 19). Nek nam bude uzor i zagovornica!

Draga braćo svećenici, za mnogu savjest, za mnogu slobodu danas je odlučan trenutak.

»Ljubljeni, ne vjeruje svakom duhu, nego provjeravajte duhove, jesu li od Boga, jer su mnogi lažni proroci izišli u svijet« (1 Iv 4, 1).

U harmoniji auktoriteta, rasvijetljena Duhom, i slobode, oživljavane istim Duhom, raste zajedništvo ljubavi. »Gdje je Duh Gospodnji, ondje je sloboda (2 Kor. 3, 17).

Završimo poniznom molitvom u jedinstvu s Majkom Crkvom:

Duše Sveti, »posveti nas u istini« (Iv. 17, 17), učini nas dostojnima poziva i dovedi u nama do savršenstva svako nastojanje oko dobrote (2 Sol. 1, 11) da u ljubavi pjevamo hvalu Trojstvu, da budemo uvijek radosni što imamo Euharistiju (Daniélou: Tests, Paris 1968, str. 25), da nosimo svuda u sebi »blaženu nadu« (Tit. 2, 13) uskrsnuća. Mnoga su naša braća izmučena prolaznim i relativnim, daj, molimo te, da budemo među njima ponizni svjedoci ljubavi, poslanici Apsolutnoga i glasnici Vječnosti!

(1969)

5. OSMIŠLJENJE SVEĆENIČKOG POZIVA

A. Riječ Božja nama rečena

»Tko god vrši volju Božju, on mi je brat i sestra i majka... (Mk 3, 35).

Vršiti volju Božju znači primiti Božju riječ i dopustiti da ona u nama raste i preobražava nas. Ona nas čini sličnima Isusu Kristu.

Prva velika Božja riječ bilo je stvaranje. Iz nje su potekli svjetovi. Stvaralačka Božja riječ, puna snage i života, stvorila je čovjeka da raste u zajednici. Čovjek je s čovjekom povezan zajedničkim porijeklom, zajednicom krvi. A porijeklo čovjeka vuče svoj korijen iz stvaralačke Božje riječi! Iz njezine plodnosti raste čovječanstvo.

Da su ljudi istoga porijekla, da su međusobno povezani vezom krvi, to je biološko bratstvo.

Isus Krist, vječna Očeva riječ, postade čovjekom da čovječanstvo podigne u više zajedništvo, da ga okupi u jednom višem bratstvu po plodnosti Božje riječi u nama. To je milosno bratstvo. Ono je mnogo snažnije i mnogo dublje jer zahvaća čovjeka u njegovu srcu. Milosno bratstvo kudikamo više zbližuje ljude nego krvno srodstvo. Da bi se to ostvarilo, riječ Božja mora biti u nama plodna, živa.

Molimo Duha Svetoga da u nama, sabranima i u ovoj sv. misi, stvori raspoloženje da primimo Božju riječ.

Kad je Bl. Djevici bila upućena Božja riječ, ona je punom slobodom, otvorenošću i pripravnošću da prihvati Božju riječ rekla: Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi Tvojoj!

I Vječni je Sin Očev postao čovjekom, njezinim Sinom. Postao je u njoj prisutan. I dok je njegovo čovještvo raslo biološki u njezinu prečistom tijelu, ona je u njegovoj prisutnosti rasla ljubavlju i svetošću. Njezin je život bio savršena odanost volji Božjoj.

Riječ je Božja i nama rečena. Sjetimo se jednog trenutka našeg života. Svaki od nas nosi u sebi osobnu tajnu kada se je uputio

prema svećeništvu. Kakav je to bio unutarnji, možda u početku još prilično nejasan glas, kakvo je to bilo tkanje Providnosti u okolnostima našeg života da smo se odlučili za svećeništvo?

Riječ nam je Božja bila rečena kao maleno, možda nečujno bačeno sjeme. I rasla je u nama, sazrijevala je u nama! U dan našeg svećeničkog ređenja bili smo pozvani. Svaki je po imenu pozvan. Nije to bio samo poziv našeg rektora. Nije to bio samo poziv našeg biskupa. U toj ljudskoj riječi bio je Božji poziv. Bog nas je pozvao. Imenom smo bili pozvani, a u imenu je sadržano naše cijelo biće, naš cijeli život. U svom totalitetu bili smo pozvani.

Isus Krist nas je pozvao, i mi smo odgovorili: Adsum! Evo me! Tu sam! Rekli smo Marijinu riječ: Evo službenice Gospodnje! Evo sluge Gospodnjega, neka mi bude po Tvojoj riječi!

Mi smo Bogu dopustili, slobodno smo i svjesno pristali da biskup položi na nas ruke. Bog je položio na nas svoju ruku. Isus Krist nas je prigrlio na svoje srce jer nas je trebao. Trebao nas je da bi živjelo njegovo djelo. Trebao nas je da naviještamo njegovu riječ! Trebali smo mu da bismo okupljali braću u milosno bratstvo. Trebali smo mu da bismo oslobođali čovjeka od zla u njegovu srcu i da bismo ulijevali u čovjeka otkupljenje, milost, život Božji! Poslani smo čovjeku da bismo ga pozvali sa svih putova svijeta i podigli iz svih močvara zemlje i jednostavno donijeli na Srce Božje.

Rekli smo »adsum« jer smo uzvjerovali da nas on zove. Rekli smo »adsum« jer smo uzvjerovali da mu trebamo. Predali smo mu se. Naša je odluka izrasla iz dubina naše slobode, i mi smo postali svećenici. U tom času nešto se u čovjeku događa. Događa se nešto tako duboko, snažno i veliko da mijenja život.

Poratni njemački pisac Reinhold Schneider, povjesničar i literarnoreligiozni esejist, jedne je božićne večeri u Postdamu uzeo Sv. pismo i počeo ga čitati. Kupio ga je još kao dječak u Luterovu prijevodu. Prepustimo njemu riječ: »Nakon nekoliko poglavlja istrčao sam na mračnu i praznu ulicu. Postade mi jasno: kad istina ovako zahtijeva, život se mora izmijeniti ... To nije knjiga. To je snaga života ... Krist nije pisao, nije zapovjedio da se piše. Nije smišljao. On je živio — ta on je Živa Riječ!« (Glas Koncila, br. 25—1964, str. 14)

Ta je večer bila velik događaj u njegovu životu jer je tada započeo njegov put u suživot s Kristom!

Svećenik mora živjeti u sebi veliki događaj Božje riječi koja je njemu rečena i na koju je on odgovorio: A D S U M!

»Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist« (Gal 2, 20).

To mora biti tema naših diskusija, naših susreta! Da li je događaj našeg ređenja stalno u zbivanju u našem životu?

Isus veli da je njegov brat onaj koji vrši volju Božju.

Ima li veće blizine nego što je blizina između Isusa i njegove Majke? Mislim da dva bića ne mogu biti više duhovno sjedinjena nego što su bili Isus i njegova Majka.

Ali Isus nam govori da prihvatiti njegovu riječ i živjeti je znači s njim doći u srodstvo, u tako prožeto jedinstvo kao što je prožet život njegove Majke njegovim životom! Tako smo i mi svećenici na osobit način pozvani na suživot s Isusom Kristom da Krist živi u nama.

Draga braćo! Crkva će se obnoviti. Duh Sveti je neće napustiti. Božanska dinamika će u njoj ostvariti svoje djelo. Ali i mi moramo pristati da nas učini poslušnima Volji Božjoj.

Mi znamo tko je Isus Krist! Nama je otkriven duh njegova života. Nama je darovan njegov Duh! Tom smo snagom pozvani da živimo Krista siromašnoga. On nije došao na ovaj svijet da se dobro smjesti, nego da izgori kao žrtva paljenica!

Vjerovati u njega znači prihvatiti i njegovu nevinost, njegovu velikodušnost. Svećenik ne živi za sebe, nego za braću. Sv. Pavao veli da se svećenik uzima od ljudi na korist ljudima u njihovu odnosu prema Bogu. (Herb. 5, 1)

Što god ljudi diskutirali o svećeništvu i gdje god tražili njegov smisao, nastojeći otkriti svećeništvo u ovom tehniciziranom svijetu, ipak na koncu ostaje ona trajna istina da je svećenik osoba koja služi susretu Boga i čovjeka. Svećenik je onaj po kojem Bog silazi k čovjeku i čovjek se uspinje k Bogu. Svećenik je posrednik u gradnji milosnog bratstva. To milosno bratstvo potrebno je izgrađivati neumornom vjernošću među nama, u našim dijecezama, u cijeloj Crkvi Božjoj! Božja je riječ — riječ jedinstva!

Koliko se više čovjek otvori Božjoj riječi, toliko više ima u njemu božanske stvarnosti. Po svojoj riječi Bog se daje nama i po njoj se mi dajemo Bogu!

Ovdje je Isus s nama! Nije tu samo Kovčeg zavjetni pred kojim je David plesao jer je bio vidljivi znak Jahvine prisutnosti u odabranom narodu. U Euharistiji je prisutan Krist!

Neka on bude naše svjetlo, snaga i ideal! Naš dragi brat s kojim smo u milosnom bratstvu povezani. Neka on bude spoj među nama! I naš mir!

B. Parabola o sijaču

»Poslušajte! Iziđe sijač sijati!« (Mk 4, 3)

Isusove su parabole znak, u nekom smislu sakramenat riječi. U njih je on sažimao velike i božanske tajne. U ovu parabolu o sijaču sažeo je zapravo sudbinu Božje riječi posijane u svijet, u povijest, u mnoga ljudska srca. Ona će donositi svoj plod, ali često će biti bačena na tvrdo tlo, u trnje, na neplodnu zemlju.

Mi smo po svome svećeništvu utkani u Kristovo svećeništvo i po tome smo utkani u njegovu službu Sijača. On je sijač koji sije sjeme Božje riječi. On je Objava.

Rekao sam jučer da je prva Božja riječ stvaranje. Tako je plodna i snažna da iz nje izviru svjetovi. Druga Božja riječ je objava. Bog se saopćuje. Svojom inicijativom Bog silazi k čovjeku i progovara mu.

Objavom Bog rasvjetljuje čovjeku svoj vlastiti Misterij, ali mu rasvjetljuje i misterij samog čovjeka da shvati svoju sudbinu i smisao svoga stvaranja.

Riječ je upućena slobodnom biću. Saopćivanje riječi je saopćivanje ljubavi. Sva su djela Božja — i riječ stvaranja i riječ objave — djela ljubavi. Budući da je čovjek stvoren za ljubav, morao je biti slobodan da bi slobodno odgovorio, da bi se slobodno odazvao, da bi slobodno prihvatio i ušao u zajedništvo u koje ga Bog želi uvesti stvaranjem, objavom, spasenjem.

Kad smo ušli u Kristovo svećeništvo da budemo glasnici Radosne vijesti, da otkrivamo ljudima Božje tajne i tajnu o čovjeku, onda smo preuzeli i obvezu da budemo autentični sijači Božje riječi.

Riječ mora najprije u nama sazreti. Nas mora prožeti i u nama živjeti. Riječ mora biti događaj koji potresa naš osobni život i rasvjetljuje našu svećeničku egzistenciju. Ona mora biti naše uvjerenje.

I danas je bio ovdje citiran ruski pisac Solženjicin. On je u svom otvorenom pismu Savezu ruskih književnika rekao: Ja sam za istinu pripravan umrijeti. On snagom pera velikog pisca otkriva čovjeka u njegovu poniženju da bi onda ustao na obranu njegove vrijednosti i dostojanstva. Ta hrabrost, da svjedoči za vrijednost čovjeka protiv nasilja, mogla je izvirati samo iz duboka uvjerenja.

Nismo li onda i mi pozvani da riječ Božja, objava Božja bude tako duboko naše uvjerenje da smo pripravni svjedočiti za nj? Naše propovijedanje mora biti ispovijedanje vjere i našeg proživljenog uvjerenja. Propovjednička služba je svjedočenje. Ako je riječ duboko u nas položena, ako je vjera nâs prožela, ako je Misterij Božji tema naših misli i našeg života, ako je Isus Krist sadržaj naše ljubavi, onda će i naša služba sijača imati svoju snagu uvjeravanja. Bit će otkrivanje! Rasvijetlit će braću ljude i dovesti ih k onome komu ih treba dovesti, k Isusu Kristu.

Da bi riječ Božja bila naše uvjerenje i naš dar čovjeku kroz vlastito srce i kroz vlastiti život, moramo je meditirati. Stoga svećenik, sijač, mora biti čovjek meditacije.

Današnji čovjek, kojem se moramo obraćati, živi u uvjetima jedne određene civilizacije koja utječe i na njegovu psihu. Ti uvjeti utječu na cijeli kontekst njegovih misli i života. Značajka je te civilizacije da je puna vike, slike i žurbe. Sve je u neprestanom pokretu. Čovjek se uvijek nekamo žuri, sluša uvijek neke zvukove, šumove ili govore. Kad u dan Gospodnji ode nekuda u prirodu, i onda nosi sa sobom tranzistor. Današnji čovjek ima vrlo malo časova tišine i mira.

Da bismo mogli tom rastresenom čovjeku govoriti riječ Božju, najprije ju mi moramo dobro čuti. Zato je potrebno da si osiguramo časove šutnje. Moramo se sabrati da bismo ulazili u tajnu Božju.

Što je služba teologije? Ulaženje u Božji Misterij. Otkrivanje bogatstva sadržanog u vjeri. Riječ Božja je neizmjerni sadržaj. Za to treba imati mira i sabranosti!

Svećenik mora biti čovjek koji razmatra i studira. Ne smije ostati samo na onom znanju koje smo stekli za vrijeme svoga školovanja. Moramo ići dalje i dublje. Ima velikih dostignuća... Nije sve krivo da bismo morali prema svemu biti sumnjičavi. Moramo produbljivati svoje znanje baš zato da bismo mogli raspoznati istinu od krivih nauka.

Svećenik mora biti čovjek knjige! Čovjek razmatranja!

U paraboli nam je Isus izložio sudbinu Božje riječi. To je tajna ljudske slobode i tajna milosti. To je misterij mnogih uvjeta da se mnogo srce zatvori i da odbije riječ Božju.

Ili možda prihvaća, odobrava i spoznaje da je to svjetlo, ali onda nema ustrajnosti da živi istinu.

Neuspjesi ne smiju umanjiti našu odgovornost i ozbiljnost kojom moramo pripremati svoj nastup. Ne smijemo biti malodušni. Moramo računati da će sjeme riječi pasti i na dobro tlo. Možda neće odmah niknuti. Možda nećemo uvijek vidjeti da nešto raste i uspijeva. To moramo prepustiti tajnama Božjim.

Propovijedajmo uvijek s uvjerenjem i povjerenjem da je Bog Spasitelj.

Vjerujte, ljudi od nas očekuju da budemo uvijek sijači. Od 1949. godine običavao sam kao župnik govoriti prigodom sprovoda. Jedan radnik je poginuo na radnom mjestu. Na sprovodu je bilo mnogo radnika, iz sela i grada. Put do groblja trajao je skoro jedan sat hoda. Putem sam razmišljao: tu su sabrani mnogi ljudi koji možda ne dolaze u susret sa svećenikom. Htjeli su da bude svećenik prisutan u tom oproštaju s drugom palim na fronti rada. Oni ipak znaju tko je svećenik. Znaju koje misli svećenik saopćuje. Ne očekuju li oni da čuju tu misao, jer znaju da je svećenik Božji poslanik. I tako sam do groblja razmislio što bi im rekao. Govorio sam. Slušali su ozbiljno. Vidio sam da je to trenutak vrlo povoljan da se objavi velika poruka Božja. Kakve je učinke to bačeno sjeme riječi donijelo u dušama, to je tajna. Ali, ipak je to za njih bio čas milosti...

Poslije jednog drugog nagovora, nakon duljeg vremena, došao mi je u župni ured jedan čovjek i rekao je da bi želio urediti pitanje svoje savjesti. Nastradao je u životu. Radi ženidbe je i vjeru promijenio. Sada je želio sve srediti u svojoj duši i u svom životu. Nije bilo zapreke. Pitao sam ga što ga je na to potaklo, kad je počeo razmišljati? Potaknuo ga je na to jedan nagovor prigodom pokopa jednog slijepca. Tada sam govorio o svjetlu vjere koje nam osvjetljuje životni put makar ga živjeli u tami. Vjera nas vodi u vječno gledanje.

Sjeme je bilo bačeno, i milošću Božjom tiho je sazrijevalo do jedne konverzije. Prošlo je dosta vremena, ali ipak je sazrelo.

Draga braćo svećenici, kad god ste među ljudima, vjerujte da oni u vama očekuju sijača. Kad god žele s vama imati jedan ljudski razgovor i kad vam žele biti iskreni, vjerujte, oni žele čuti od vas objavu Božju. To je već djelovanje Duha Svetoga u njima. Ako biste im govorili o koječemu, a ne biste im ubacili misao objave Božje, oni bi bili razočarani. Pitali bi se: zašto je šutio?

»Iziđe sijač sijati.« Taj sijač je Sin Čovječji, Bogočovjek. Taj sijač je Crkva. U Crkvi smo mi usta Kristova, ali i srce Kristovo koje mora ljubiti ljude. Teško je govoriti o Bogu ako ga se ne ljubi. Govoriti o nekome tako da drugoga rasvijetlimo, osvojimo i podignemo moguće je samo ako ljubimo.

Profesor astronomije može govoriti o zvijezdama, a da ih ne ljubi. Ali mora ih poznavati da bi bio uvjerljiv. I predavač o pčelama ne mora ljubiti pčela, ali ih mora poznavati da bi mogao o njima uvjerljivo govoriti.

Kada se govori o Bogu, o Ocu koji nam je poslao Sina, i o Duhu Svetom, toj prisutnoj dinamici u Crkvi, kad se govori o Isusu Kristu koji nas je ljubio cijenom križa, kako se može govoriti o toj božanskoj stvarnosti bez ljubavi!?

Bog ima pravo da mu svećenik pripada. Isus Krist ima pravo da svećenik bude posve njegov. Ako svećenik potpuno pripada tom božanskom prijateljstvu, znat će sijati sjeme Božje riječi.

Ovu svetu misu prikazujem s nakanom da bi nam svima Duh Sveti po zagovoru Bogorodice — Roditeljice Riječi — pomogao da bismo i mi bili suradnici Riječi i da bi se ona rodila u dušama naše braće. Molimo da bismo Riječi Božjoj vjerovali, da bismo je živjeli i objavili s ljubavlju! Onda će riječ Božja pasti na mnogo plodno tlo i donijeti svoj rod!

C. Sakramenat svećeničkog reda

»Mjerom kojom mjerite mjerit će vam se« (Mt 7, 2).

Isusu nije izmakla ni tržnica u nekom gradiću Galileje ili Judeje. Vidio je kako trgovci prodaju svoju robu i mjere raznim mjerama. Netko daje obilnije i ne škrtari. Netko je pak tijesan u srcu i škrtari. Nastoji što više zadržati za sebe, a što manje dati. Promatrajući tu stvarnost, kako ljudi mogu biti velikodušni, a isto tako i tjesnogrudni, gradi od toga usporedbu i unosi je u svoje Evanđelje. Govori: »Mjerom kojom mjerite mjerit će vam se...« (Mt 7, 2).

Time nas je htio upozoriti i pozvati da u odnosu prema Bogu i prema braći moramo biti velikodušni.

Draga braćo, rekao sam prvi dan da se nešto dogodilo u našem biću i u našem životu onoga dana kad je biskup položio na nas ruke, a mi smo prije toga rekli: ADSUM!

Zapravo, svaki sakramenat je jedan događaj! Svaki sakramenat je na neki način događanje, ostvarivanje najvećeg događaja! A najveći događaj povijesti jest Utjelovljenje, dolazak Sina Božjega u svijet! Otkupljenje, spasenje svijeta žrtvom i uskrsnućem — to je najveći događaj povijesti!

To je bila eksplozija vrhunaravnoga i milosnoga u svijetu i čovječanstvu koja neprestano odjekuje. I svaki sakramenat je odjek i događanje toga događaja!

U krštenju se dogodila velika stvar u našem životu! U potvrdi! U ispovijedi! U pričesti! U svakom sakramentu se zbiva u nama nešto veliko što ulazi u srž našeg bića, u srž našeg života. I svaki sakramenat ima svoju specifičnost.

Tako je i naš svećenički sakramenat bio velik događaj u našem životu. On ima svoju specifičnost i u zajednici Crkve, u zajedništvu Božjega naroda on ostavlja i specifične zahtjeve na cijelu našu osobu i na čitav naš život: zahtjev veće velikodušnosti, zahtjev većeg predanja, većeg suživota s Isusom Kristom u životu njegova svećeništva. On nije samo svećenik nego i žrtva! Žrtva prikazana za otkupljenje svijeta!

Ali moramo, draga moja braćo, računati i s jednom drugom stvarnošću. Kao što u čovjeku po sakramentima odjekuje događaj spasenja, tako u čovjeku odjekuje i još jedan potresan ili tragičan događaj: to je događaj p a d a! Događaj grijeha! Istočni grijeh nepre-

stano u nama odjekuje: suzuje nas u srcu, slabi volju! Dovodi nas na široki put! Isus je jasno rekao da su uska vrata i strmi put koji vodi u život! Baš radi te posljedice, radi tog odjekivanja grijeha u nama lakše nam je ići širokim putem, spuštati se. No Isus nas je otvoreno, iskreno upozorio da su uska vrata i strm put koji vode u život. Velikodušnost vodi u život. Širina srca vodi u život. Darivanje samog sebe vodi u život.

Ali ako u nama ojača gravitaciona sila zla, koja je u svakom od nas, s kojom se svaki od nas mora svakog dana rvati, onda se skližemo, silazimo širokim putem. Solženjicin je rekao da je svaki čovjek kovač svoje duše! (U prvom krugu). I nastavlja: Godinama treba kovati svoju dušu da bi čovjek postao ljudsko biće! Da bi postao ljudski vrijedan!

Potrebno nam je prihvatiti jedan napor, odlučiti se za uspinjanje da bismo kovali svoju svećeničku dušu dosljedno sakramentu svoga svećeništva. Za to nam je potrebna i milost Božja! Potreban nam je Duh Sveti u nama i s nama. On nas dariva svojim darovima da bismo izrasli ne samo u ljudsku vrijednost nego i u svećeničku vrijednost.

Draga braćo! Ako postoji danas kriza u Crkvi — a ja nisam pesimista —, ako postoje poteškoće u Crkvi, vjerujemo da je možda uzrok tih poteškoća u pomanjkanju velikodušnosti, u pomanjkanju širine srca koje bi se totalno dalo Bogu. Možda to pomanjkanje očituju i neki od onih kojima je svećenički sakramenat bio i jest poziv i obveza velikodušnosti!

Danas slavimo sv. Franju Saleškog, biskupa, koji je u sebi trajnim naporom i suradnjom s milošću odgojio sveca blagosti. Stajalo ga je to mnogo truda. Pročitao sam o njemu kako ga je jednom posjetio jedan mladić koji se prema njemu vrlo neugodno ponio i duboko ga uvrijedio. Franjo je ostao miran, gospodar samoga sebe. Na njegovu se licu nije ugasio smiješak blagosti. Pitali su ga poslije zašto nije drugačije reagirao. On je odgovorio: »Što biste htjeli da sam učinio? Istinu govoreći, bojao sam se da u četvrt sata ne prolijem ono malo likera blagosti oko kojeg nastojim već 22 godine da ga saberem kao rosu u posudi svoga srca!« (Claude Jean-Nesmy: L'Evangile des Saints, Desclee De Brouwer 1965, str. 29. I)

Rast čovjeka, rast vjernosti prema Bogu: to je napor koji moramo prihvatiti...

Što treba današnjem svijetu? Što treba i našem hrvatskom narodu u ovim prilikama, u ovom današnjem zbivanju kada izumire,

kad se domovi prazne i ognjišta gase? Mnogi odlaze! Što mu treba danas? Da bismo ga podigli, ohrabrili, izliječili, duhovno izliječili, moramo biti velikodušni! Moramo se dati radi Božje ljubavi u službu svoga naroda sa svom velikodušnošću, svom širinom srca.

Ima blještavih ideja. Ima možda i blještavih argumenata koji traže potpunu slobodu čovjeka i slobodu svećenika da uživa sva dobra ovoga svijeta, da uživa sve ono što može biti i autentično dobro i lijepo u ovom svijetu, da se baš ničim ne razlikuje od ostale braće ljudi, da ne nosi nimalo većega križa i da bude sa svima posve jednak uživajući dobra ovoga života.

Draga braćo! Moramo biti veoma ozbiljni, veoma kritični i duboko promišljeni kad važemo ideje. Zapamtimo! Mi često ne znamo izvore mnogih ideja!

Mi se moramo veseliti svakom zdravom pokretu, svakoj zdravoj misli, svakoj novoj misli koja niče u Crkvi Božjoj, ali moramo ozbiljno prosuditi da li je doista zdrava u svojim posljedicama, u svom produžetku do kraja, u konačnoj perspektivi.

Ne zaboravimo da često ima i takvih ideja koje nisu ništa drugo nego alibi staroga Adama, alibi staroga čovjeka u nama! Alibi nikad do kraja pobijeđenog egoizma u čovjeku!

Vjernost prema Bogu traži od nas cijelo srce, cijelo biće i cijeli život.

Kad razgovaram s ređenicima prije ređenja, onda ih pitam i za njihovo gledište o celibatu. Jasno, tada su svi vrlo pozitivno raspoloženi. Ali svakom kažem: Pred Bogom, u svojoj savjesti, dragi brate, prosudi sam! Samo sebi budi iskren! Možda ne možeš meni biti iskren? Ali, sebi budi iskren! Ako prihvaćaš celibat kao svoju veliku ljubav prema Bogu, kao svoj veliki dar Bogu, kao obilnu mjeru svoga života kojom se daješ Bogu, idi u svećeništvo. Ako ne gledaš i ne doživljavaš celibat tako, nemoj nikada preuzeti na sebe pa makar mi imali i manje svećenika nego ih imamo.

Znamo da pitanje o celibatu nije došlo iz redova Naroda Božjega. Pitanje o celibatu nije došlo ni iz redova onoga Naroda Božjega gdje nema svećenika. Pitanje o celibatu došlo je iz svećeničkih i redovničkih redova, i to tamo gdje ih ima mnogo, možda i previše. Ako su htjeli biti velikodušni oni koji su zatražili oslobođenje od celibata, tobože kao neki protest protiv strukture celibata, zašto nisu otišli služiti braći ljudima tamo gdje nema svećenika?

»Mjerom kojom mjerite mjerit će vam se!«

»Onome tko ima, dat će se, a onome tko nema, oduzet će se i ono što ima« (Mk 4, 25).

Kad čitamo po nekim novinama odgovore što ih vjernici daju na svećenička pitanja, onda vidimo što oni od nas očekuju, što oni od nas traže. S pravom zahtijevaju i traže našu velikodušnost da ne živimo ni za koga drugoga, nego samo za Boga! Onda ćemo živjeti i za njih!

To je događaj našeg ređenja! Na to smo rekli A D S U M !

U ovoj svetoj misi molimo da nam bude dana snaga da živimo uvijek pred Bogom svoj Adsum!

(1970)

5. SVEĆENIK U KRŠĆANSKOJ ZAJEDNICI

A. »I u mene vjerujte«

Okupljene na ovom svećeničkom tečaju, sve vas pozdravljam sabrane iz svih krajeva i iz svih pokrajina ove zemlje. Dobro došli!

Ovaj tečaj obrađuje temu koja je tako povezana s našim životom, s našom osobom, s cijelim našim opstankom. Tema je *»SVEĆENIK U KRŠĆANSKOJ ZAJEDNICI«!*

Predavači će nastojati dati za određene stavove i pitanja toga velikoga sadržaja svoje odgovore, ili smjernice traženja, ili neka rješenja.

U ovoj euharistijskoj slavi mi ćemo se danas zaustaviti na jednoj riječi: VJERA!

»Ako je tko žedan, neka dođe k meni! Neka pije koji vjeruje u mene«! (Iv. 7, 37—38) To je Isusova riječ!

Draga moja braćo! Da bismo o svećeniku zaista razmišljali plodno, blagoslovljeno i pozitivno, moramo to svećeništvo gledati u svjetlu vjere. Radi se tu o našem odnosu prema Isusu Kristu i prema Božjem narodu. Nalazimo se zapravo u situaciji onih prvih Isusovih pozvanika i poslanika, apostola! Bili su uzeti iz svoga životnog milieua, iz svoga zvanja. Isusov poziv: Dođi i slijedi mene! rastavio ih je od mreža i mora, a Mateja od njegove carinarnice.

Morala je te jednostavne ljude maloga i mukotrpnoga života privući neka čudesna snaga da su pošli za Isusom ostavivši sve (Mk 10, 28). Isus ih je vezao za svoju osobu, za svoj život i hranio ih je svojom objavom. Želio je da mu budu suradnici i da nastave ono što on čini.

Apostoli su sve više otkrivali Isusa Krista i sve više su ga prihvaćali vjerom! Vjerovali su sve što im je on objavio i tu vjeru pratilo je silno povjerenje! Oni su se njemu predali! Nisu još znali što to znači, kako će to duboko zahvatiti njihovo biće i cijeli njihov život. Nisu možda ni slutili cijenu toga poziva, ali imali su povjerenje! Iz te vjere i povjerenja rasla je i njihova ljubav prema Isusu. No, Duh Sveti ih je tek uveo u svu istinu (Iv 14, 26). Duh Sveti je božanskom svjetlošću obasjao apostolima Kristov misterij! Predali su se sada svom velikodušnošću Sinu Božjemu, Bogu njima prisutnome, kad ih je Duh Sveti obogatio svojim darovima. Kad ih je Duh Sveti uveo u istinu, bili su svjesni svoje zadaće. »Kao što mene

posla Otac, i ja šaljem vas!« (Iv 20, 21). »Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode... učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio!« (Mt 28, 19—20). »Pođite po svemu svijetu, propovijedajte Evanđelje svemu stvorenju. Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se« (Mk 16, 15—16).

Apostoli su bili svjesni da ih Isus uzima u svoj smisao, u svoje poslanje i da ih šalje. Prihvatili su to vjerom u kojoj je bio prisutan Duh Sveti! S tom vjerom su pošli navješćati Evanđelje. Iz njihova odnosa prema Isusu Kristu koji ih šalje nastaje i odnos prema onima kojima su poslani, kojima će prenijeti sav sadržaj Božje objave. Sjetva će roditi žetvom, vjerom onih koji budu primili Božju riječ i s povjerenjem se predali Isusu Kristu. Oko njih je počela rasti zajednica vjernika, obitelj Božjega naroda, grijana zaista Kristovim Srcem iz kojeg struji sva milost, svjetlo i toplina!

Prije dolaska Duha Svetoga vjera apostola bila je sigurno kušana, nije bila bez straha, tjeskobe. Bili su slični Petru koji je želio doći k Isusu po vodi! Petar je u svom oduševljenju i pouzdanju učinio prve korake po vodi. Ali počeo je sumnjati. Čim je počeo sumnjati, čim se prestrašio valova i tamne dubine, počeo je tonuti, ali i vikati iz svoje tjeskobe: »Gospodine, spasi me!« (Mt 14, 30). »Isus odmah pruži ruku, dohvati ga i kaže mu: »Malovjerni, zašto si posumnjao?« (Mt 14, 31).

Kad su se apostoli morali suočiti s jednim poganskim svijetom, nije li im se činilo kao da su izašli iz lađice na uzburkano more? Ali nakon što ih je Duh Sveti rasvijetlio i ojačao, nisu više sumnjali. Za vrijeme muke su posumnjali. Kad su vidjeli da se ruši njihova nada, jer je bila možda krivo postavljena, sigurno su bili veoma uzdrmani u svojoj vjeri. U raspetom Učitelju sve se je srušilo! Ali uskrsnuli Gospodin ih izvlači iz voda sumnje, ponovno im učvršćuje povjerenje da ih konačno sasvim utvrdi u vjeri Duhom Svetim! I premda su se susretali s progonima, s nerazumijevanjem i s tvrdoćom mnogih srdaca koja nisu prihvatila Božju riječ, ipak više nisu klonuli. Znali su da moraju biti vjerni Isusu Kristu jer su se njemu predali. Za njega žive! Njegovo poslanje ostvaruju! Od njega su poslani i žive za braću koja su uzvjerovala! Ta su braća opet s punim povjerenjem u njihovo svjedočanstvo položila svoju vjeru!

Draga moja braćo! Promjene našega svijeta, sve ovo idejno strujanje izvan Crkve i u Crkvi, sva ta tjeskoba cijeloga čovječanstva, koje zaista proživljava napeto vrijeme i napete dane tako da stalno živimo pod nekom mračnom sjenom katastrofe, sve to izgleda kao uzburkano more po kojem svećenik mora hodati nošen pouzdanjem

i vjerom u Isusa Krista! Nije lako kad pod tobom zija dubina! Tama ispod tebe i oko tebe!

Što se traži od nas? Silna vjera! Ne smije biti tame u nama!

Malovjerni, nemojte sumnjati!

Nemoj posumnjati u Isusa Krista! On zove tebe! Nemoj posumnjati u prisutnost Duha Svetoga koji životvorno djeluje. Nemoj posumnjati u poslanje Crkve koja želi da budeš graditelj Crkve Božje! Sačuvaj vjeru!

Sačuvajmo vjeru kao objektivni sadržaj Božje riječi! Vjeru koju smo primili! Vjeru koju moramo predati! Vjeru koju svijet od nas očekuje!

Da, draga moja braćo, u tome je velika važnost! Ljudi, kako reče danas papinski Pronuncij, žele sigurnost! Baš zato što ima toliko sumnji, toliko agnosticizma, toliko ateizma koji sve više preplavljuje ljudska srca, baš zato ljudima treba sigurnost!

Što vjerujemo? Što nam je to Krist predao? Koji je to sadržaj vjerovanja Svete Crkve koje nas je ona kao majka učila? Ima istina u koje nikada ne možemo posumnjati! Ima istina koje nikada ne možemo zanijekati da ne bismo bili nevjerni samom Isusu u Kristu, njegovoj objavi, da ne bismo bili nevjerni i onom narodu kojemu nas je on poslao i koji od nas očekuje sigurnu riječ svjetla! Sigurnu riječ Istine! Ali zato ta vjera u nama mora biti s poniznošću prihvaćen dar Božji!

Naša vjera kao subjektivni odaziv, kao subjektivno prihvaćanje objektivnoga dara Božjega mora biti ponizna! Zajedništvo Božjega naroda gradi se na vjeri Crkve! Tu vjeru Crkve mi prihvaćamo cijelim svojim Bićem i cijelim svojim svećeništvom da bismo je svjedočili, da bismo je živjeli!

Za čvrstoću vjere potreban nam je Duh Sveti!

Da ne bismo hranili ljude sumnjama i učinili ih još tjeskobnijima, da bismo ih zaista hranili sigurnom Božjom riječju, vjerom Crkve, moramo biti puni Duha Svetoga! Tu su nam apostoli primjer poslije Duhova. Tu nam je primjer đakon Stjepan za kojega kažu Djela apostolska da je bio pun »milosti i snage« (Dap 6, 8), što znači pun Duha Svetoga!

Kad se radi o Božjoj riječi, mi smo svojom snagom uvijek kratkoga dometa, jer su to takve dubine da mi samo silama svoga in-

lekta ne možemo ići suviše duboko i sigurno u njih! Mora nam biti učitelj Duh Sveti!

Stoga današnjim svećenicima na osobit način moramo preporučiti, savjetovati poniznu otvorenost Duhu Svetomu, poslušnost Duhu Svetomu, vjeru u Duha Svetoga, pobožnost Duhu Svetomu, da Duh Sveti, koji je na Duhove postao nova kvaliteta povijesti, duša Crkve, da on rasvjetljuje našu vjeru i da nas sačuva od zablude, da nas sačuva od neistine, da nas sačuva od sumnje. Sumnja je nevjernost Isusu Kristu i Božjem narodu! Božji narod očekuje od nas sigurnu riječ vjere! Nemojmo ga hraniti ljudskim hipotezama!

Molimo: Gospodine, umnoži nam vjeru! Ako smo kada pali u napast sumnje, prihvaćamo sada u poniznoj vjeri sve ono što nas je učila Majka Crkva i o Trojstvu, i o Kristovu božanstvu i njegovu uskrsnuću, i o Euharistiji, i o duhovnom svijetu i velikoj nadi! Sve će to Majka Crkva predati i budućim naraštajima! Sve je to nas naučio kroz Majku Crkvu Duh Sveti! Mi to svojim svećeništvom svjedočimo i živimo!

Budimo ljudi molitve! Duhovni život je zapravo svjesnost vjere! Ako je vjera zaista trajno svjetlo u nama koje rasvjetljuje i naše putove, i naše sudove, čitavu našu egzistenciju, ako mi iz vjere crpimo sva svoja nadahnuća i polet, onda je nužno da vjera bude naš život! On se očituje baš u tome što nazivamo duhovnim životom! To je život duboke molitve! To je život Božje prisutnosti u nama kojom je onda Bog prisutan i među našom braćom!

Ovu svetu misu prikazujemo baš s tom nakanom i molitvom da Duh Sveti bude u nama učitelj naše vjere! Neka umnoži u nama sve svoje darove: mudrosti, znanja, razuma, jakosti, savjeta, pobožnosti, straha Božjega! Samo tako ćemo biti ono što od nas očekuje Isus Krist, Božji narod i današnji svijet!

B. Ta žena bila je Marija

Kad je Koncil stvarao konstituciju Lumen Gentium, kad je nastojao produbljenom teologijom o Crkvi izraziti vjeru Crkve u samu sebe, u svoj misterij, koji se uvijek ostvaruje susretom božanskoga i ljudskoga, osmom glavom te Konstitucije Koncil je izrazio svoju vjeru, odnosno što Crkva vjeruje o Mariji, Majci našega Gospodina.

Osma glava konstitucije Lumen gentium duboko je razmatranje o Mariji kao Majci Spasiteljevoj, Majci Crkve i Majci čovječanstva.

U svakoj ljudskoj obitelji materinstvo ima svoj duboki smisao. Izraslo je iz Božje misli. Sve što je stvoreno, izraslo je iz Božje misli, sve je praćeno Božjim nakanama, sve je usmjereno prema cilju što ga je postavila Božja narav. Tako je i materinstvo očitovanje Božje misli. I materinstvo bismo mogli nazvati misterijem.

Zapravo bi majke trebale govoriti o materinstvu. Mislim da mi ne možemo dovoljno izraziti kako majka doživljava svoje materinstvo, kako ga živi, što sve materinstvo od nje traži, u kakve je sve tjeskobe unosi. Mi to ne možemo izraziti dovoljno autentično, jer je to jedan svijet, jedna tajna koja nama prilično izmiče.

Međutim, s povjerenjem u Božju stvaralačku misao i ljubav možemo računati s time da je materinstvo tako duboko sadržajem, smislom i bogatsvom. Bog je htio da se ljudski život rađa iz materinske ljubavi. To je opravdanje poštovanja materinstva. Bog nam ga objavljuje, pokazuje utjelovljenjem.

Sin Božji dolazi da oslobodi čovječanstvo od grijeha i da ga sabere u zajedništvo Božje obitelji! Dolazi rođen od žene, kako kaže sv. Pavao u poslanici Galaćanima (Gtl 4, 4). O toj Pavlovoj riječi »rođen od žene« imate kratko razmatranje na svršetku knjige »Marija u Bibliji« što ju je izdala nedavno Kršćanska sadašnjost. Spasitelj je rođen od žene! Ta žena bila je Marija!

I to nam mora nešto govoriti što Bog na taj način ostvaruje utjelovljenje. Sin Božji htio se je tako uključiti u čovječanstvo, i u njegov život, i u njegovu patnju, i u njegovu smrt, da je rođen od Žene. Ona nije Majka našega Spasitelja samo u onom užem smislu, tj. da je njegovo tijelo od njezina tijela i njegova krv od njezine krvi, da je on kost od njezine kosti. Bog je nju još dublje i šire uključio u plan spasenja. Uključio ju je u povijest spasenja, uključio ju je u Crkvu. Uključio ju je u Općinstvo svetih! Isus s križa govori: »Ženo! Evo ti sina!« ... »Evo ti majke« (Iv 19, 26—27).

Biskup Sheen je dao u jednom svom razmatranju tumačenje zašto Isus u tom trenutku svoju majku naziva Ženom! Ima tumačenje o tome i u knjizi »Marija u Bibliji«! Iznose se duboki teološki razlozi. Isus s križa stavlja svoju Majku u jedan poseban odnos, u odnos prema cijeloj Crkvi, a možemo reći, i prema cijelom čovječanstvu. Bog nije htio da obitelj Crkve bude bez materinstva! To je mjesto i ta uloga po Božjem planu dana bezgrešnoj i poniznoj Službenici Gospodnjoj (Lk 1, 39). Osma glava konstitucije Lumen gentium otkriva nam smisao Marijina materinstva u životu Crkve!

Ako je, dakle, Marijino materinstvo tako puno sadržaja, smisla i dubine u životu Crkve, onda Marija mora imati svoje mjesto i u našem osobnom životu, posebno u našem svećeničkom životu. Kad to vjerujemo, znat ćemo i zajednicu Božjega naroda rasvijetliti smislom njezine prisutnosti u životu Crkve.

Ne zaboravimo nikada da je ona svoje materinstvo živjela, kao i svaka majka, žrtvom i tjeskobom. Mislim da možda život nijedne žene nije bio tako ispunjen tjeskobom kao što je to bio život Presvete Djevice.

Kao što se cijeli život našega Gospodina odvijao u sjeni križa dok konačno nije došao i njegov veliki čas (Iv 13, 1), tako je on i svoju Majku unio u tu sjenu križa, unio ju je u svoj život. Ona je to prihvatila s potpunim predanjem. Darovala je samu sebe za spasenje svijeta.

Majka ima u obitelji svoj poseban odnos i službu. U Mariji je to sve potencirano u dimenzijama Crkve i spasenja. Duh Sveti je na izvanredan način prisutan u njezinu materinstvu!

Ona u obitelji ima svoj materinski odnos i službu! Ona služi obitelji Crkve, kao što majka služi svojoj obitelji izgaranjem čitave sebe, stalnim svojim predanjem i često obiljem svojih skrivenih i nepoznatih patnja. Marija je tu žrtvu uložila za vrijeme svoga zemaljskoga života.

Znamo da je Objava Božja završila smrću posljednjeg apostola, rekli bismo, ona službena objava Božja, onaj sadržaj vjere što ga je Bog htio objaviti čovjeku od svojih beskrajnih tajna, nakana i ljubavi prema čovjeku. Međutim, znamo da zajedništvo života Isusa Krista s Crkvom i u Crkvi, da djelovanje Duha Svetoga u Crkvi i po Crkvi traje. Nebo i zemlja žive zajedno! Ovaj Narod Božji na svom povijesnom hodu praćen je suživotom Neba, suživotom slavne Crkve koja živi zajedno s nama u Bogu duboko uronjeno zajedništvo ljubavi.

Stoga i Marijino materinstvo, makar ona živi dušom i tijelom nebeski život u vječnosti, znači njezinu aktivnu i dinamičnu prisutnost u životu Crkve. To je materinstvo koje stalno djeluje na način koji mi ne možemo shvatiti. Često ne možemo shvatiti ni svoje majke u dubini njezina materinstva.

Rekao sam da je službena Objava završena. Ali postoje u Crkvi još uvijek privatne objave Majke Božje koje nam mnogo govore. One nam otkrivaju Marijinu aktivnu prisutnost u povijesti, Marijinu stalnu brigu i nastojanje oko spasenja čovjeka. Što je čovjek grešniji, njezina je briga veća; što je čovječanstvo u većoj opasnosti, njezina se ljubav očituje većim bogatstvom; što više tonemo u bijedu ljudske egzistencije, to nam je ona bliža. Sve te intervencije Majke Božje u povijesti svijeta i Crkve, koje je Crkva priznala kao vrhunaravno očitovanje, imaju dubok smisao. Uzmimo Lurd i Fatimu! Ipak ne možemo baciti u arhive, ne vodeći o njima računa, ni ona svjedočanstva koja je Bog dao svojom svemoći tim ukazanjima. To su ozdravljenja znanstvenom metodom ustanovljena kao čudesna. Govore nam da Majka živi sa svojom djecom! Mama živi s nama! Zabrinuta je za nas. Ljubi nas i djeluje!

Draga moja braćo, i mi sami moramo ponovno ispitati svoj odnos prema Majci našega Gospodina, prema Majci Crkve i čovječanstva, jer kao što Krist pripada cijelom čovječanstvu, pripada mu i njegova Majka.

Budimo svjesni toga da je ona od Boga uključena u život Crkve kao što je uključena u život Isusov! Ne zaboravimo da je prva zajednica vjernika sabrana oko nje molila da dođe Duh Sveti. I naša zajednica sabrana oko Marije mora moliti dolazak Duha Svetoga. Marija je najljepši izraz onoga raspoloženja kojim čovjek mora biti otvoren Božjem dolasku. »Ona ima prvenstvo među poniznima i siromasima Gospodinovim, koji s pouzdanjem od Njega očekuju i primaju spasenje« (LG br. 55). Ne misli se samo na siromahe u materijalnom smislu. Ti siromasi, ti ponizni Gospodinovi su ljudi koji često žive svoju nemoć u takvoj situaciji da zapravo nikada ne mogu doći do pravde, do slobode, do ljubavi, ali su otvoreni Božjoj pomoći i predaju se toj Božjoj pomoći.

Ako se hranimo Marijinim duhom — a pobožnost prema Njoj znači hraniti se njezinim duhom, ići u školu njezine vjere i ljubavi, znači učiti se strpljivosti u njezinim tjeskobama i upijati raspoloživost njezine duše Božjoj volji — postat ćemo u raspoloženjima svoga srca njoj slični!

Slijedimo njezin primjer, i bit ćemo pomognuti njezinim zagovorom! Njezino materinstvo prema nama je njezino posredovanje milosti.

Ove godine se spremamo za Marijanski kongres. Rekao sam to više puta i ponavljam: Međunarodni Marijanski kongres smatram velikom milošću za naš narod i baš za ovu situaciju tako punu briga i problema. Smatram Marijanski kongres velikom milošću i za našu Crkvu. Da, ljudi traže, rade, smatraju se odgovornima da i mi sa svoje strane dadnemo što više, učinimo što više, žrtvujemo što više kako bismo spasili našu današnju generaciju. I referati koje smo čuli, a koji su u nekim izjavama veoma oštro stilizirani, imaju tu nakanu da nas zamisle, da nas povedu u engagement. No, draga moja braćo, u radu za kraljevstvo Božje, za sabiranje ljudi u zajednicu Kristove braće i Božje obitelji zaista nije dovoljan samo ljudski napor. Potrebna je milost. Potreban je Duh Sveti! Potrebna je sila odozgo nama kao i apostolima (Lk 24, 49).

Molimo s Marijom! Ovaj Kongres neka bude molitva cijeloga naroda, okupljena oko Marije, da nam Duh Sveti pomogne, da našu Crkvu rasvijetli, obnovi — kako bi ona zaista objavila Isusa Krista ovoj našoj generaciji. Morat ćemo nastojati razmisliti kako bismo Kongres učinili prisutnim u svojim župama, dekanatima, biskupijama. Kongres neka ne bude za nas samo ona tri dana svečanosti od 12. do 15. kolovoza. Neka bude već sada među nama prisutan! Molimo!

Jedno bih vas zamolio, moja braćo! Budimo veoma ozbiljni kad odgajamo vjeru puka Božjega, kad odgajamo pobožnost puka Božjega, kad odgajamo tu privrženost i odanost Naroda Božjega Majci Božjoj.

Moramo biti vrlo ozbiljni da ne bismo možda potcijenili i povrijedili one jednostavne ljude koji mole na svoj jednostavan način; da ne bismo možda prezreli molitvu jednostavne bake koja drugo ne umije nego prebirati zrnca svoje krunice, a u što ona sabire svoju vjeru i svoju ljubav! Vjerujte, Bog uvijek gleda na siromahe, na ponizne i sagiba se do nemoćnih, a oni se nama možda čine suviše nemoćni i nepoučeni da bi što doprinijeli u gradnji Božjega kraljevstva! Baš gledajući tu molitvu siromaha Gospodnjih, Bog će blagoslivljati trud onih koji rade, koji opet na svoj način ulažu svoju ljubav i vjeru u rast Božjega naroda!

Potičite na molitvu! I na molitvu krunice! Nije uzalud Presveta Djevica preporučila molitvu krunice! Ako mi sami naučimo dobro

moliti krunicu i ako svoju braću to naučimo, ona će više upoznati Krista, otvorit će se Duhu Svetomu!

Jedan naš student u Zagrebu rekao mi je da su ga u jednom krugu mladih (dakako, na drugi način vođenih, jer mladi imaju samo ono što im se daje) ismijali što on još moli krunicu! Odgovorio im je da se nipošto ne bi mogao složiti s njima, jer on krunicu smatra veoma ozbiljnom i sadržajnom molitvom koja zahtijeva veliku koncentraciju. Stoga je moli kad se može za nju sabrati! Rekao im je i to: Nemate prava prezreti molitvu moje majke!

U ovaj naš euharistijski susret uključimo veliku nakanu da Marijanski Kongres donese plodove naše Crkve i našega naroda, koji je u svojoj patničkoj povijesti uvijek osjećao potrebu materinske zaštite Bogorodice. Potrebno nam je obraćenje i ujedinjenje! To će biti djelo Duha Svetoga! S Marijom molimo za njegov dolazak!

C. Škola ljubavi — križ

Isus Krist je ugaoni kamen. Isus Krist je Alfa i Omega (Otkr. 1, 8)! Isus Krist je središte naše vjere! On je objavitelj Oca. On je s Ocem darovatelj Duha Svetoga! On je objavljena ljubav raspeta na križu!

Zajednicu svojih vjernih zamislio je kao zajednicu ljubavi!

Otkada se u svijetu, u njegovoj povijesti nastanio grijeh, otkada je organizam čovječanstva počeo trovati rak zla, otkada je taj organizam zatrovan napetošću mržnje, započela je tužna povijest svijeta.

I u tu tužnu povijest svijeta, ranjenu, razbijenu, mučenu, ulazi Bog, utjelovljuje se Bog da oslobodi, da preporodi, da obnovi i sabere sve u jedno davši najautentičnije tumačenje ljubavi. Stoga on ima pravo zapovijedati ljubav. On ima pravo od svojih učenika zahtijevati ljubav, jer je on tu ljubav objavio cijenom križa. On nije sebe stavio u središte kao cilj u tom smislu da sebi osigura zgodan i ugodan život u toj mučnoj povijesti, nego je sebe postavio u središte kao žrtvu, kao potpunog darovatelja samoga sebe da bi potpunim predanjem samoga sebe bio liječnik te mučne povijesti i osloboditelj čovjeka.

On svojim križem govori ozbiljno i uvjerljivo. Raspeti Isus Krist na križu sigurno je riječ koja mora odjekivati u ljudskim srcima, koja mora pozivati ljudska srca da se otvore božanskoj stvarnosti ljubavi!

Draga moja braćo, to je sigurno njegova najveća zapovijed, to je temelj Crkve. I u ovom svijetu, razdijeljenom, mučenom, u ovom svijetu koji su razbile tolike ideologije koje su, osim toga, postale i idoli i poslale milijune ljudi u smrt, u ovom svijetu u kojem se ljudi tako krvavo suprotstavljaju jedni drugima u uništavajućoj mržnji, u tom, eto, svijetu Isus Krist želi biti Spasitelj, liječnik i osloboditelj.

Kako? Po kome? Po Crkvi! U tom svijetu mora živjeti Crkva, zajednica onih koji u njega vjeruju, koji su mu se predali, koji su ga prihvatili, da bi onda ta zajednica, ta Božja obitelj, zaista bila lijek svijeta, da bi iznutra mijenjala ljudske odnose i da bi učinila prisutnom Kristovu spasiteljsku i oslobodilačku ljubav u svim odnosima, na svim razinama i u svim povijesnim uvjetima!

Stoga Isus Krist na posljednjoj večeri daje svoju novu zapovijed: »Ljubite jedni druge!« (Iv 13, 34) Ali to nije lako! Lako je propovi-

jedati ljubav! To je vrlo lako. Ali mi znamo da se svijet ne mijenja mnogo samim tim naviještanjem ljubavi! On se može mijenjati samo ostvarenjem ljubavi! A to nije lako! Mi i sami znamo da to nije lako! Lako je druge pozivati da ljube, lako je drugima upućivati ukore što ne ljube, ali teško je početi ljubiti u samom sebi. Teško je u samom sebi ostvarivati tu zapovijed ljubavi. *A u tome se zapravo sastoji totalno obraćenje čovjeka!*

I nitko se nema pravo nazivati učenikom Kristovim ako nije spreman da se — pomognut, dakako, milošću Duha Svetoga — uhvati u koštac sa samim sobom i da u sebi to totalno obraćenje počne ostvarivati iskreno, ponizno, hrabro i odlučno, tako da Krist bude u njemu ostvarena ljubav prema Bogu i prema svakom čovjeku!

Toliko se govori o strukturama! Čovjek živi u vremenu i u prostoru! Po svojoj vidljivosti on je nužno uključen u strukturu! Ljudsko društvo jednostavno ne može biti bez struktura, jer je ljudsko društvo organizam. Isto tako i Crkva! Ona je vidljiva jer smo mi vidljivi! Ušli smo u nju krštenjem, uronjeni u smrt Kristovu (Rim 6, 3) — a to znači u najnesebičniju ljubav — da bismo uskrsnuli iz te smrti Kristove preobraženi u obraćenju ljubavi! Krštenjem smo ušli u vidljivu strukturu Crkve. Zovimo to organizam! Zovimo to Otajstveno Kristovo Tijelo, sastavljeno od udova, kako to razlaže sv. Pavao u svojoj poslanici Korinćanima (I Kor 12—30). Glava ne može reći rukama: Ne trebate mi! Ali isto tako ni ruke ne mogu reći glavi: Ne trebaš nam! Nužno je da cijeli taj tajanstveni organizam Božjega naroda živi zajedništvo ljubavi u Duhu Svetom!

Strukture mogu imati bitni sadržaj koji ostaje uvijek kao nužni uvjet da organizam živi svoj život! Ali može biti nebitnih sadržaja struktura koje, prema tome, mogu varirati, mogu se mijenjati prema povijesnim uvjetima i prema povijesnim obvezama koje Crkva ima u čovječanstvu kao svjedok, objavitelj i izvršitelj ljubavi, izvršitelj riječi (Jak 1, 22).

Dakle, moramo računati s time da Crkva kao organizam Otajstvenog Kristova Tijela nužno živi od onih temeljnih struktura koje je sam Isus Krist postavio, koje je sam htio i koje sa Duhom svetim podržava kroz cijelu povijest Crkve da bi baš kroz tu temeljnu strukturu Crkve organizam ostao živ, da bi autentično rastao, da bi se istinski razvijao! Obnova toga organizma ne može se ostvariti tako da si odsiječemo glavu ili ruke! Kad se pak radi o onim strukturnim uvjetima koji su zaista promjenljivi, koji su zaista relativni i koji u određenoj povijesnoj zahtjevnosti i odgovornosti više ne mogu pomoći služenju Crkve da bi bila svjedočanstvo ljubavi, onda

se o tim relativnim komponentama organizma može zaista raspravljati i tražiti bolja rješenja.

Ali jedno je sigurno! Organizam Crkve ne može se obnavljati izvana. Organizam Crkve može se obnavljati samo iznutra. Opet bi to bio samo prazni i pusti formalizam ako bismo ne znam kako izmijenili te naše strukture, a ne bismo se izmijenili u sebi! Svaki u svom srcu! Svaki u svojoj savjesti! Svaki u svom životu!

I ako nismo pripravni pred Bogom i pred ovim izmučenim čovječanstvom i pred ovim izmučenim narodom mi svećenici ovoga naroda staviti ruku na srce i ispitati svoju savjest kako mi vodimo taj narod, kako mi služimo tome narodu, kakvu smo cijenu pripravni platiti da bi naša služba tom narodu bila zaista velikodušna i potpuna, onda mi ne ćemo izvršiti svoje služenje pošteno, ni iskreno, ni dosljedno!

Mi sami sebi moramo postaviti pitanje: Kako je s mojom ljubavlju? Kako je s mojom ljubavlju prema čovjeku? Jučer sam primio jedno pismo! Piše mi jedan mali čovjek! Taj mali čovjek je slučajno žena, ali čovjek! Zamolila me da pročitam to pismo svećenicima sakupljenim na ovom tečaju. Mi bismo se ipak morali obazirati u svojim ispitivanjima na želje, a često i na krikove toga našeg malog izmučenog svijeta! Što ona piše? Recite svećenicima da budu dobri s ljudima! Došao je, kaže ona, jedan čovjek k svome župniku da ga pita dolazi li njegov sin na vjeronauk, jer on ga šalje, a dječak bi mogao otići nekamo drugamo! Župnik je bio srdit što je došao! Ljutit je pogledao u knjigu i rekao svome posjetiocu: Nije ga bilo dva puta! Čovjek je želio sa župnikom malo porazgovoriti i o drugim stvarima, ali vidio je da nije dobro došao, jer se župniku nekuda žurilo! Bio je u radnom odijelu! Ostavio je svoga posjetioca i otišao pod svoj auto da nešto popravlja! I ona zaključuje da je svećeniku bio važniji auto nego čovjek koji je došao možda prvi put, a vjerojatno i posljednji put, da se porazgovori sa svojim župnikom!

Ništa tom svećeniku nije smetao ni biskup ni struktura da bi humano primio svoga župljanina!

Draga moja braćo, budimo humani, ali humani s božanskom dimenzijom ljubavi. Ne bi imalo smisla propovijedati samo neki humanizam bez te božanske dimenzije ljubavi!

Moramo biti pošteni! Ta riječ pošten, poštenje mnogo u sebi sadrži! Ona sadrži u sebi: istinoljubivost, čovjekoljublje, praved-

nost, vlastitu poniznost, vlastitu iskrenost, ona sadrži strah da ne bismo bilo koga nepravedno osudili, da ne bismo bilo kome podmetnuli zlo što ga nije kanio učiniti! Riječ poštenje sadrži u sebi, također, obvezu da priznamo svakom čovjeku njegov rad, trud i nastojanje da služi dobru čovječanstva. Moramo priznati trud radnicima u Crkvi koji se zaista trude za dobro Crkve.

Kada bismo ovako, sa stajališta totalnog poštenja, obogaćenog dimenzijom ljubavi, promatrali, osluškivali, prosuđivali i naše unutarnje situacije, sigurno bismo lakše i u smirenijoj, vedrijoj i otvorenijoj atmosferi našli svoj unutarnji dijalog, pomirenje i jedinstvo!

Moramo biti humani! Humani i prema svojim biskupima! Humani prema svojoj subraći svećenicima! Ali, kažem, humani u smislu božanske zapovijedi koja mora početi u mom srcu, u mojoj savjesti, mora početi od mene samoga, inače sam lažac! Moramo biti humani prema tim malim ljudima! Valjda znamo u kakvoj situaciji žive! I oni se pitaju: Što ti naši svećenici kane sada učiniti? Vi znate što oni očekuju od nas! Očekuju od nas objavu samoga Isusa Krista! Duh samoga Isusa Krista! Čovjekoljublje samoga Isusa Krista (Tit 3, 4)! Ljubav Isusa Krista! I siromaštvo Isusa Krista, i Njegovu čistoću i onu poslušnost kojom je on pošao na križ da bi bio otkupitelj i osloboditelj svijeta.

Budimo pošteni! Budimo pošteni kad izričemo sudove! Nastojmo čovjeka uzeti u kontekstu čitave njegove egzistencije, njegova položaja, njegove odgovornosti, njegovih mogućnosti, svih uvjeta u kojima taj čovjek mora živjeti i raditi. Nastojat ćemo uvijek donijeti pravedan sud koliko je to čovjeku uopće moguće! Donijet ćemo pošten sud, a pošteni će sudovi zaista ljude otvarati jedne drugima. Onda će i razgovor, pa i konfrontacije mišljenja, gdje je ta konfrontacija zaista slobodna, donositi pozitivne rezultate, jer nam je svima do toga da služimo istini u ljubavi, a time služimo čovjeku kojem smo poslani da mu budemo objavitelji Kristove prisutnosti!

Budimo pošteni i u prosuđivanju svojih biskupa! Možda bi bilo dobro da na ovom svećeničkom tečaju govori i koji od biskupa braći svećenicima, iz svoje biskupske situacije, da otkrije kakve sve tjeskobe ima i biskupsko srce i biskupska savjest kad se nađe u toj dijalektici između Krista i čovjeka, između Crkve i svijeta, između vremena i vječnosti! Kad se nađe u konkretnim uvjetima i u konkretnim mogućnostima, kako je često nemoćan da ostvari ono što bi želio ostvariti. Sve to treba uzimati u obzir da bismo bili pravedni suci!

Draga moja braćo, ako u našem srcu bude duboka odluka da budemo obraćeni — dakako, nikada do kraja u ovom životu, jer se svaki dan moramo obraćati, svaki dan moramo nastojati ostvariti ljubav — onda će naša Crkva u ovom trenutku strahovitoga grča čitava svijeta i čovječanstva dati svjedočanstvo svjetla! Neki dan rekao mi je jedan intelektualac, književnik — neću mu reći ranga: I vi u Crkvi imate neke polemike! Kuda to vodi? Da li su te polemike očišćavajuće? Treba nam vaše jedinstvo! Odgovorio sam mu: Možete imati povjerenja da su te polemike očišćavajuće i da svi imaju dobru volju da zaista dadnemo svjedočanstvo jedinstva!

Draga moja braćo, to je moguće samo ako se obraćamo vršeći ovu najveću zapovijed, ako se počnemo obraćati danas!

Molimo s Bogorodicom Duha Svetoga, jer bez njega smo uvijek u tami! »Bez Božanstva tvojega čovjek je bez ičega, tone sav u crnom zlu« (Himan Duhu Svetomu).

Molimo, dakle, Duha Svetoga da on bude u nama ta unutarnja, silna energija, božanska snaga koja će nas učiniti poštenima, pravednima, otvorenima i jako pažljivima prema čovjeku, jer Isus Krist želi da u čovjeku susrećemo njega!

(1971)

7. MUDAR ČOVJEK GRADI KUĆU NA STIJENI (Mt 7, 24)

A. »Idi k onima kojima te šaljem«

U današnjem Evanđelju čuli smo Isusa kako umornim apostolima govori da pođu na samotno mjesto i da se odmore. Poslao ih je u narod i imali su mnogo posla. Sada im je potrebno da se odmore i saberu. Međutim, narod je dohrlio k njima i na to samotno mjesto. Isus se sažali nad tim ljudima. Isporedio ih je s raspršenim ovcama bez pastira i počeo ih je učiti Božju riječ.

Nije li to uvijek ista stvarnost? Isus Krist, Bogočovjek u Crkvi prisutan, uvijek odabire svoje poslanike i šalje ih k narodu! On ih odabire slobodno i s ljubavlju.

Na prošlogodišnjem svećeničkom tečaju razmišljali smo o sebi, što je svećenik, tko je svećenik. Sinoda nam je ponovno potvrdila staru vjeru Crkve da je svećenik čovjek koji je u sebi čuo poziv Kristov i odazvao se zovu svoga Gospodina. Svećenik je čovjek koji se predao Isusu Kristu s punom odlukom, cijelim bićem i za cijeli život. I kad se predao Bogočovjeku, onda ga je on napunio svojim darovima, obogatio ga je svojom Porukom, ovlastio svojim poslanjem, uključio ga je u svoje djelo, u svoju ljubav i poslao ga k ljudima.

Zar ljudi ne osjećaju unutarnjim poticajem Duha Svetoga da im taj čovjek Kristu predan i od Krista poslan ima nešto dati?

Ljudi su se tiskali i oko apostola, kaže Evanđelje, sluteći da im ti ljudi imaju nešto dati, nešto im donose. Što? Velike darove Božje! Ljudi obogaćeni tim darovima žive svijetlu puninu života, jer su obogaćeni svjetlom Istine, očišćeni su u Krvi Jaganjca, hranjeni njegovim tijelom, i savjest im postaje čist glas Božji po Riječi Božjoj koja je u njihovu srcu.

Sigurno je, kad se među ljudima pojavi čovjek Božji, a Sinoda je snažno naglasila da je svećenik čovjek Božji s posebnim poslanjem, oni osjete da imaju nekome povjeriti svoje misli, da mogu na nekoga nasloniti svoju savjest i svoje srce.

Na prošlogodišnjem tečaju razmišljali smo o sebi! Ove godine otvaramo se prema drugima, prema ljudima, jer smo zato poslani. Razmišljamo posebno o obitelji.

Svećenik u svojoj velikodušnosti, dosljednosti i vjernosti stoji uvijek uz čovjeka, uz obitelj, uz svoj narod. S ljudima smo u ime Kristovo i on po nama djeluje među njima.

Isus nas šalje da budemo s onima koji trpe, da pođemo k onima koji su pali, da ih dignemo, da ohrabrujemo progonjene radi pravde u njihovu poniženju. Svaki čovjek treba Božju riječ da ga rasvijetli i Božju milost da ga spasi.

Tako smo uključeni, rekao bih, i u sudbinu obitelji, te temeljne stanice iz koje se rađa čovjek kao član svoga naroda da onda krštenjem bude rođen i u zajedništvu Crkve Božje.

I u današnje vrijeme, i u suvremenom svijetu, i u ovim prilikama svećenik je veoma potreban čovjeku, narodu.

Darujući se Isusu Kristu, daruje se i svome narodu u kojem je nikao, u kojem živi i za koji živi.

Za život ljudi potrebne su temeljne duhovne vrednote koje svećenik neprestano naviješta. Ima vrednota od kojih se živi i za koje se umire!

Baš u vrijeme Sinode iznesen je pred naše oči jedan svećenički lik i jedan svećenički život u kojem je s punim sadržajem bio ostvaren smisao svećeništva.

Bio je to bl. Maksimilijan Kolbe.

U logoru Oswiezcim posve izjednačen sa svojom patničkom subraćom, prisutan među njima, dijeleći njihovo progonstvo i poniženje, nikad nije zaboravio da je s njima u posebnom odnosu i službi jer je svećenik. Hrabrio je, podizao, tješio, zračio svjetlost svojim nasmiješenim očima u kojima se nije gasio sjaj ljubavi. Zato su se logoraši oko njega tiskali.

Nakon što se ponudio da umre za čovjeka, ali ne samo za njega nego i za njegovu obitelj, okrutni komandant logora bio je začuđen, iznenađen i upitao ga: Tko si ti? Kolbe ne smatra svoje ime bitnom oznakom identiteta — ta u logoru je ionako bio samo broj! — već svojim identitetom smatra svoj poziv i odgovara: Ja sam katolički svećenik! Time je ispovjedio svoj smisao da je njegovo biti uz progonjene i da je njegovo poslanje umrijeti za drugoga. Tako je učinio Veliki i Vječni Svećenik Isus Krist.

Velika je nesreća za jedan narod ako njegovi svećenici počinju sumnjati u svoj smisao i ako počnu misliti da su mu kao svećenici nepotrebni.

Ne sumnjajmo u to, potrebni smo svome hrvatskom narodu. On nas je trebao u svakom vremenu, on nas treba i danas. Treba nas kao prijatelje obogaćene Božjim poslanjem. Treba nas kao ljubitelje istine koji će mu reći pravu riječ, jer mu neće govoriti ljudsku riječ, nego Božju u svoj njezinoj širini, dubini, s bogatstvom njezina sadržaja.

Zar nije obiteljima potreban svećenik? Kršćanskoj je obitelji svećenik nenadoknadiv pomoćnik. Riječju Božjom rasvjetljuje savjest oca, majke, djece i učvršćuje to zajedništvo istinom i milošću Božjom. Od toga će obitelj biti zdrava, čvrsta i vjerna.

Sudbina jednog naroda odlučuje se u obitelji.

Kakve god bile vanjske okolnosti, kako god one bile često nepovoljne i teške tako da stavljaju pojedinca i obitelj zaista u tjeskobne uvjete života, ipak moramo znati da se ne živi samo o kruhu. Svjetlo vjere i sakramentalna milost su lijek obitelji a po tome i naroda.

Ne zaboravimo da je obitelj djelo Stvoriteljevo i da je ona na osobit način posvećena Kristovom spasiteljskom ljubavlju. Ona mora od te istine živjeti.

U ovom euharistijskom susretu s Gospodinom molimo milost da učvrsti našu pripravnost kojom smo ulazili u svećeništvo da budemo u službi svoje braće. Ona trebaju ono što im mi imamo dati! Neka naša legitimacija bude jasna svima: mi smo svećenici. Ja sam katolički svećenik, i zato sam brat svakog čovjeka, zato sam prijatelj svake obitelji, zato ljubim svoj narod i s njim živim, nadam se, trpim i radujem se najvješćujući mu uvijek istinu i ljubav. Stidjeti se toga poslanja značilo bi stidjeti se samoga Isusa Krista i Crkve. Odreći se toga poslanja značilo bi odreći se tolikih mogućnosti da pomažemo braći u onom što im je najpotrebnije u vidu vremena i vječnosti.

Mi u svom narodu moramo biti prisutnost svjetla. Nikoga ne mrzimo, svakoga ljubimo! Moramo biti branitelji onih neotuđivih prava s kojima se rađa svaki čovjek, svaka obitelj i svaki narod.

I u ovo današnje doba Gospodin traži od nas dosljednu velikodušnost. Vjerujte, ljudi će se tiskati oko nas, jer im treba Isus Krist. Neka Gospodin umnoži našu vjeru, učvrsti nadu i ojača ljubav.

B. Reci sve ono što ću ti narediti

U prvom čitanju čuli smo kako Bog odabire i šalje proroka Jeremiju i govori mu: »Idi k onima kojima te šaljem i reci sve ono što ću ti narediti... U usta tvoja stavljam riječi svoje... da rušiš... i gradiš...« (Jer 1, 7, 9, 10).

Božja je riječ i rušiteljska i graditeljska.

U pročitanom pak odlomku Lukina Evanđelja čuli smo Gospodina kako ne dopušta nikakva cjenjkanja ni kompromisa onima koje poziva da ga slijede. Onome koji se nudi da ga slijedi otkriva tu svoju zahtjevnost riječima: »Sin Čovječji nema gdje bi glavu naslonio« (Lk 9, 58). Pozvanome pak koji bi želio odgoditi odaziv da pokopa svoga oca jasno govori: »Pusti, neka mrtvi pokapaju svoje mrtve, a ti idi i navješćuj kraljevstvo Božje!« (Lk 9, 60). Onome koji bi želio još oprostiti se sa svojim domaćima, tj. ima još neke račune i neke niti koje ga vežu, Isus odvraća: »Nitko tko stavi ruku na plug pa se obazire natrag nije prikladan za kraljevstvo Božje« (Lk 9, 62).

Ovih dana obitelj je predmet naših razmišljanja. Promatramo je s moralnog, dogmatskog, psihološkog, sociološkog gledišta. Uočavamo teške probleme i mračne perspektive. Dolazimo čak do beznadnih konstatacija da svijet u svom hodu silazi u jedan apsurd, u disgregaciju ne samo obitelji nego i samog čovjeka.

Gdje je konačni i duboki uzrok tome? Spominju se mnogi uzroci i mnoge okolnosti suvremenog svijeta i ove tehničke civilizacije u kojoj živi suvremeni čovjek. Sigurno je da mnogo toga doprinosi krizi obitelji, ali mi vjernici tražimo onaj najdublji uzrok.

Uvjereni smo da odgovor nalazimo u Sv. pismu. Ono nam od svoje prve do posljednje stranice tumači misterij cijele povijesti. Bog ulazi u savez s čovjekom da bude zajedno s njim graditelj ljudskog života. Kad se čovjek iznevjeri tome savezu s Bogom istine i ljubavi, ruši temelje svoga života.

Progresivna ateizacija suvremenog svijeta, tj. nastojanje da čovjek isključi Boga iz svoga života, da Bog više nema smisla u gradnji svijeta, sve to ne može ostati bez dubokih i kobnih potresa u čovjeku, u obitelji i čovječanstvu.

Disgregacija čovjeka počela je s prvim grijehom. Disgregacija izvire iz pobune čovjeka protiv Boga. Iz Objave znamo da je riječ Božja graditeljska, ona gradi čovjeka. Volja Božja, usvojena ljud-

skom savješću, izgrađuje veličinu čovjeka. Grijeh uvijek razara ljudski život. Stoga grijeh nikada ne može postati graditeljski zakon života.

Kad čovjek odbacuje Boga, grijeh proglašava zakonom.

Međutim, Bog nije htio i ne može kapitulirati pred grijehom, pred zlom, pred ljudskom pobunom. Dokazuje to svojom objavom, svojim govorom čovjeku, svojim dolaskom u našu povijest.

Objava nam čvrsto svjedoči kako je Bog svojom apsolutnošću jedini temelj na koji se može položiti ljudski život.

Na početku Sinode čitao je nadbiskup Bartoletti tzv. »Panoramu« Crkve i svijeta. Što je to u Crkvi i svijetu što nas raduje, što nam daje nadu, a što je to što nas zbunjuje i plaši? Ta je »Panorama« sastavljena na temelju svjedočanstva gotovo svih Biskupskih konferencija svijeta. Uza sve svjetlo što ga konstatira, »Panorama« otkriva i tamu. Ne zatvara oči pred stvarnošću. Svojom analizom misaonih struja otkriva jednu strahovitu napast za Crkvu u suvremenom svijetu.

Što otkriva?

Kad gledamo situaciju čovjeka i današnjeg društva u njegovu procesu života, iz kojeg je Bog sve više odsutan, vidimo da se ljudi sve više navikavaju na tu stvarnost i dolaze do uvjerenja da je Bog zapravo i nepotreban.

Iz takvih raspoloženja, pod pritiskom takvih uvjerenja rađa se velika sumnja u istine i načela. Postavlja se u pitanje vrijednost istina koje smo smatrali trajnima, stavljaju se pod upitnik načela koja smo držali nepromjenjivima. Sve je, kažu, pod upitnikom! Da li zaista one istine što ih je Crkva vjerovala i naviještala kao apsolutne , i ona načela što ih je Crkva ispovijedala kao apsolutne uvjete ljudskog rasta i dostojanstva, imaju svoj smisao i danas kad je ljudska spoznaja stavila u ruke čovjeka toliku moć? Mogu li te istine ići zajedno sa suvremenim mentalitetom koji čovjeka smatra ciljem svih njegovih opcija i apsolutnom normom svih njegovih akcija, ne priznajući nikakve ovisnosti o Transcedentnom i Apsolutnom? Takav mentalitet, da je čovjek apsolutna norma dobra i zla, postaje danas velika napast i za samu Crkvu.

Čuli smo u »Panorami« da postoje ideje koje pokušavaju relativizirati sve apsolutno. U Crkvi postoje tvrdnje, hipoteze, teorije

koje su sasvim protivne tradicionalnoj nauci Crkve i učiteljstvu. Ide se, tobože, za tim da se Crkva prilagodi suvremenom čovjeku.

To, dakako, nije moglo ostati bez teških posljedica u životu Crkve.

Kad čitamo Sv. pismo, Bog nam se u njemu objavljuje apsolutnim. Njegova je volja apsolutna norma i njegova je ljubav apsolutno opravdanje da mu se čovjek preda, povjeri i da ga sluša.

Bog zahtijeva poslušnost radi ljudskoga dobra.

Kad šalje Jeremiju da bude rušitelj i graditelj, stavlja mu u usta svoje riječi i zahtijeva da ih navijesti. Božja je riječ rušiteljska jer ruši u čovjeku zlo, grijeh, pobunu koja u čovjeku tinja ili bukti. Apsolutna volja Božja jedina oslobađa čovjeka.

Božja je riječ graditeljska onda kad je od čovjeka prihvaćena i postaje temelj ljudskog života. Nije li Isus Krist rekao da su njegove riječi istina i život?

Kriza u Crkvi je nastala kad su stavljeni u pitanje njezini temelji. Nije to bio sukob, recimo, zbog manipula.

Čuli smo u »Panorami« da se stavlja u pitanje Božja egzistencija, Božanstvo Kristovo, otkupljenje i uskrsnuće, djevičanstvo Bogorodice, Euharistija, prekogrobni smisao čovjeka. Moralna se načela potpuno prilagođuju ljudskoj odluci, i stoga grijeha nema. To su uzroci pomutnje. Što nam je vjerovati i što nam je činiti?

Dirnulo se u fundamentalne istine vjere i u fundamentalna načela života. Ljudi Crkve postali su djelomično žrtvom stalne propagande koja dolazi iz svijeta i koja krivo shvaća čovjeka, krivo tumači ljudsku povijest i krivo postavlja slobodu čovjeka.

Što je sloboda čovjeka? U nadbiskupskom Službenom vjesniku napisao sam malu meditaciju pod naslovom »Drama slobode«. Mislim da mogu tvrditi na temelju Sv. pisma, na temelju cijele tradicije Crkve, i u svjetlu vjere Crkve, da je sloboda čovjeka sposobnost, dar darovan biću, da ima mogućnost pozitivno odgovoriti Božjoj riječi.

Slobodnim prihvaćanjem Božje volje zatvara se krug ljubavi između Boga i čovjeka. To je sav smisao slobode. To je istina o slobodi. Sloboda pak koja se odlučuje za zlo uvijek je frustrirana sloboda. U tome i jest njezina drama.

Ateistička koncepcija ljudske slobode sastoji se u tome da čovjek bude potpuno neovisan o Bogu. Ovisnost o Bogu, o Apsolutnome, smatra se otuđenjem čovjeka. Trajna obvezatnost Božjih zapovijedi smatra se napadom na ljudsku slobodu, na ljudsko dostojanstvo, premda nam okrutnosti i poniženja koja si čovjek kopa tom svojom »neovisnošću« dokazuju da su zapovijedi Božje jedini čuvar ljudskog dostojanstva, radilo se o pojedincu, obitelji ili cijeloj ljudskoj zajednici. Međutim, ta napast je tako jaka da utječe i na Crkvu.

Svi se moramo osvijestiti i moramo biti na čistu s onim što mi vjerujemo, što naviještamo, kojim načelima možemo liječiti čovjeka i spasiti obitelj. Da li time spasavamo čovjeka što kapituliramo pred sociološki utvrđenom činjenicom da moderni čovjek nije sklon prihvaćati norme iz transcedentnog izvora? Ili moramo ustrajati i nadalje u vjeri da čovjek biva osmišljen samo apsolutnom istinom i apsolutnom dobrotom koja njegovoj slobodi ne govori da i ne, nego da ili ne?

U svim promjenljivostima svijeta i društva čovjek ostaje čovjek i sretan može biti u istinskom smislu samo kao Božji čovjek ostvarujući u sebi sličnost s Bogom.

Napasti kapitulacije pred umnoženim zlom moramo se oduprijeti svom snagom svoje vjere.

Ne možemo biti ravnodušni prema idejama koje već od svoga početka ne zvone zajedno s vjerom Crkve, a u svom konačnom domišljanju svele bi kršćanstvo na posve zemaljsku ideologiju. Kršćanstvo se ne iscrpljuje samo u socijalnoj pravednosti. Ono je neizmjerno bogatije i punije. S neba je, ne sa zemlje. Ono ne smije izgubiti nikada iz vida veličanstvenu stvarnost Boga živoga, veličanstvenu stvarnost Bogočovjeka, veličanstvenu stvarnost vječnosti, milosti, ali ni strahovitu stvarnost grijeha i njegovih razornih posljedica u vremenu i vječnosti!

Nije to nikakva usluga ni pažnja prema čovjeku ako se počne cjenkati o načelima koja su zapravo njegov život. To je stvarno izdaja čovjeka. Grijeh je uvijek degradacija čovjeka.

Ako se mladima ne saopći sva istina, cijela Božja riječ, onda je to demagogija a nipošto pedagogija. Sv. pismo odbacuje demagogiju na svakoj stranici. Bog nije nikada demagog. On je božanski pedagog. Razumije ljudsku slabost i ljudsku ograničenost, i zato je objavio svoje milosrđe, ali nikada nije kapitulirao pred grijehom

da bi ga priznao načelom. Na žalost, danas se podliježe napasti da se grijeh prihvaća kao načelo. Što se može kad svi tako žive, čujemo često od mnogih ljudi.

Tako je i s obiteljskim moralom. Neki biskup iz jedne zemlje gdje je Crkva u teškim uvjetima, lišena slobode, gdje ljudi trpe poniženja radi svoje vjere, rekao je da ih nije tako duboko pogodila situacija njihova života kako ih je duboko ražalostila situacija u slobodnoj Crkvi — očitovana tako ogorčenim napadima na Encikliku »Humanae vitae« i na Encikliku o Celibatu. Da li ima vrednota od kojih se živi i za koje se umire? Ako bi se usvojio relativizam i subjektivizam ovog sekulariziranog svijeta, onda takvih vrednota više ne bi bilo.

Ako bude moralni razvoj svijeta išao takvim pravcem, što će biti za pedeset godina? Teško je biti prorok. Ali ta progresivna disgregacija dovest će supercivilizirano društvo do takve degradacije da će biti bogato intelektualnim i biološkim kretenima; ili će već prije zapaliti svoj svijet. Igra s istinom je igra sa smrću. Psalmista govori da je baš time čovjek kažnjen što je prepušten zlim željama svoga srca.

Ako je Bog potpuno odsutan iz ljudskog života, i iz obiteljskog života, ako Bog više nema što reći ljudskoj savjesti, jer je ona sama sebi dosta, onda čovjek više ne ostvaruje Božju misao u samome sebi. U tome je uzrok njegove propasti.

Ima istina i životnih načela koja ne mogu biti stavljena u pitanje, ako ne želimo staviti u pitanje samog čovjeka, njegovu budućnost i njegovu sudbinu. Grijeh ne može biti načelo života!

Čuli smo danas jedno svijetlo predavanje. Kad bi od tri tisuće svećenika u hrvatskom narodu svaki odgojio samo po deset takvih obitelji koje će svjesno živjeti Božju riječ kao apsolutnu normu svoga života, imali bismo lijep broj obitelji koje bi postale kvasac obnove.

Božja su načela tako velika i tako duboka da se ljudskoj slabosti, koju umnažaju pritisci vanjskih uvjeta života, ta načela zaista čine nedostižnima, ali — barem bi ih trebalo uvijek smatrati vrijednima. Atmosfera suvremenog svijeta iz koje je Bog otjeran, a koja je ispunjena tolikom propagandom što se obogaćuje na račun zavođenja ljudskih savjesti, ne pomaže današnjem čovjeku i suvremenim obiteljima da ostvaruju dostojan život.

Mi se ne možemo zadovoljiti samo sociloškim konstatacijama i prognozama na temelju kojih se često propisuje kriva terapija. Vjera nas uči da moramo Boga unijeti u ljudski život da bismo taj život Bogom liječili.

To je poslanje Crkve da svjedoči svijetu Boga živoga, njegovu riječ i zahtjeve. Bog ima pravo obvezati čovjeka svojom voljom da ga spasi.

Rečeno je sinoć da moramo svratiti pažnju na čovjeka pojedinca i odgojiti ga da bude svjestan u vjeri. I to je istina. Samo istina ga čini svjesnim. Crkva ne smije povlačiti zahtjevnost Božje riječi! Mladima treba naviještati nevinost, a ne slobodnu ljubav. Obiteljima treba otkrivati u čemu je njihov spas i dostojanstvo, a ne proglašavati ih slobodnima od načela što ih Crkva propovijeda. Riječ Učiteljeva ima uvijek svoju važnost i težinu, i nije dopušteno odbacivati tu riječ da bi se slijedile hipoteze. Papa, biskupi, svećenici i vjernici, svi smo podložni Božjoj riječi i samo poslušnošću joj ostajemo vjerni! Svi smo odgovorni za to kako Božju riječ prihvaćamo i kako od nje živimo. »Panorama« je upozorila na opasne skretnice koje mogu biti katastrofalne za poslanje Crkve.

Čovjeku koji se utapa treba dobaciti čvrsto uže, a ne bacati mu slamke!

Obitelji koje žive po vjeri ostvaruju život svjetla.Kažu da je Heine, stojeći s jednim prijateljem pred katedralom u Kölnu, zadivljen rekao: To su gradile dogme, a ne mišljenja! Velika se djela ne mogu graditi na hipotezama, nego na istini. Ljudski život je najveća zadaća, i on se ne može ostvariti u svom svojem dostojanstvu na mišljenjima, nego na dogmama, a to znači na Apsolutnome.

Draga braćo svećenici, ako budemo imali tri tisuće svećenika koji znaju kome su vjerovali i što vjeruju i koji to žive s punim uvjerenjem i naviještaju s punim uvjerenjem malenima i mladima, obiteljima i svima, budite uvjereni da riječ Božja neće ostati bez ploda. Rušit će zlo i gradit će novi život. Kako je riječ plodna u obiteljima koje smo danas čuli! A tko im je pomogao? Sigurno su imali tu milost da su imali za suradnika u svom rastu svećenika kao čovjeka duboke vjere.

Budimo uvjereni, narod Božji upire na nas pogled; narod Božji nam još uvijek vjeruje kao poslanicima Božjim; vjeruje da smo poslani i da nam je u usta stavljena Božja riječ da učimo ono što

nam je On zapovjedio. Narod Božji ne smije biti razočaran videći da bilo koji svećenik i bilo gdje klone i povlači istinu, da umanjuje istinu ili da je čak niječe.

Premda sociologija konstatira žalosno stanje obitelji i svijeta, vjera nam daje svoje svjetlo i obvezu da nastojimo Boga opet vratiti u ljudske savjesti i tako skrenuti hod čovječanstva prema nadi.

Molimo si tu milost! Na području ljudske duše uvijek smo nemoćni ako s nama ne djeluje Bog. On će s nama uvijek djelovati ako budemo posve njegovi!

C. Duh Gospodnji na meni je

U današnjem Evanđelju čuli smo, kao i u prvom čitanju iz proroka Izaije, proroštvo o poslaniku Radosne vijesti. »Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima; proglasiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima; na slobodu pustiti potlačene, proglasiti godinu milosti Gospodnje« (Lk 4, 18—19).

To se proroštvo u svoj punini ispunja u Isusu Kristu. Bogočovjek dolazi da oslobodi zarobljene, utješi tužne i navijesti milosnu godinu Gospodnju. To će se proročanstvo ispunjavati i u njegovim poslanicama.

I svećenik je pomazan Duhom Svetim da naviješta trajnu godinu milosti Gospodnje.

Gospodin uoči svoje muke obećava apostolima Duha Svetoga. »I ja ću moliti Oca, i on će vam dati drugoga Branitelja da bude s vama zauvijek: Duha Istine...« (IV 14, 16—17).

Apostoli, prepušteni samima sebi, nisu bili sposobni da pravo shvate Kristov misterij i svoje poslanje. Upućeni na same sebe, nisu bili sposobni niti da djeluju jer su bili ljudski slabi.

Primjer nam je Petar. Petar je vjerovao u Isusa Krista. »Ti si Krist-Pomazanik, Sin Boga živoga!« (Mt 16, 16). »Ti imaš riječi života vječnoga!« (Iv 6, 68). To su Petrove ispovijesti vjere!

»Ako se i svi sablazne nad tobom, ja se nikada neću!« (Mt 26, 33). »Život ću svoj položiti za tebe« (Iv 13, 37). To je ispovijest Petrove ljubavi. Isus ga upozorava na njegovu slabost kad mu kaže: »Život ćeš svoj položiti za mene? Zaista, zaista kažem ti: Pijetao neće zapjevati dok me triput ne zatajiš« (Iv 13, 38).

Eto, to je Petar! To je čovjek. Sam po sebi je slab u odnosu prema Bogu, prema velikom misteriju Ljubavi i Istine. I Petar je iz straha pred progonom i trpljenjem zatajio Isusa.

Što čine apostoli poslije Isusova uzašašća? Sabiru se oko Majke našega Gospodina i mole. Mole da dođe obećani Branitelj, obećani Duh istine. I na Duhove ostvaruje se čudesna objava Duha Svetoga. Dolazi u vihoru i znaku vatre, u znaku svjetla i topline. Obećanje Isusovo je ispunjeno. Apostoli su pomazani Duhom Svetim da budu poslanici Radosne vijesti.

Gledajte sada Petra i apostole! On i apostoli s njim, obogaćeni novim bogatstvom, rasvijetljeni i ojačani propovijedaju bez straha. Duh Sveti prožima njihov razum. Kako su se sada proširili horizonti njihove misli kad im je Duh Sveti protumačio istinu! Duh Sveti im otkriva Misterij Krista i njihova poslanja.

Duh Sveti je zahvatio njihovu volju i prožeo svu njihovu slobodu da su se tek sada neopozivo i svom slobodom svoga bića darovali Isusu Kristu i njegovu djelu. Duh Sveti je prožeo njihova srca, sav njihov afektivni život. Planula je u njima velika ljubav koja će biti tako jaka da će ih nositi kroz sav život i sve patnje, da će ih nositi konačno i u mučeništvo kao posljednje svjedočanstvo ljubavi.

Petar, tako ljudski slab u svojoj zataji, sada je tako jak Duhom Svetim i govori bez straha. Naviješta uskrsnuće Isusa Krista i spasenje po njemu pred mnoštvom u kojem se nalaze vjerojatno i oni koji su vikali na veliki petak: Raspni ga! Govori u Jeruzalemu gdje stoluju oni koji su Isusa poslali nevina u smrt. Ali nema straha.

Ali Duh Sveti ne samo da nadahnjuje Petra nego je potreban i da pripravi tlo za Božju riječ. Duh Sveti djeluje u onima koji Petra slušaju. »Kada to čuše, duboko potreseni rekoše...« (Dap 2, 37). Duh Sveti djeluje u njihovu razumu. Otkriva im vidike, kao da slijepima vraća vid, da zaista vide nevidljivo. Duh Sveti djeluje u slobodi tih slušatelja koji su pozvani, kojima je objavljena ponuda, i on im pripravlja tu slobodu da prihvate Isusa Krista. Duh Sveti također grije srca, možda hladna, da se i u njima probudi ljubav.

»I oni, prigrlivši riječ njegovu, krstiše se, te im u onaj dan pridruži oko tri tisuće duša« (Dap 2, 41).

Djela Apostolska nam svjedoče da je tako počela živjeti Crkva. Rođena je iz vode i Duha Svetoga. Snagom Duha Svetoga iz Isusa Krista trajno raste zajednica vjere, nade i ljubavi.

Duh Sveti je prisutan u Crkvi. On sabire sve te članove Crkve u veliko zajedništvo. On ih ujedinjuje iznutra, u njima samima. Sabire ih jednom Istinom kroz njihovo srce, misao i slobodu. Ujedinjuje ih spoznajom naviještenog objektivnog sadržaja vjere — — Depositum fidei — koji je prihvaćen subjektivnim odgovorom Božjoj ponudi. To je čin naše vjere, i u njemu je prisutan Duh Sveti.

Duh Sveti sabire od mnogih veliko zajedništvo milosti, života.

Otkupljenjem je čovjeku otvoren put u puninu života Presvetog Trojstva. Tu puninu života morali bismo živjeti u sebi.

Možda se danas u Crkvi zanemaruje ta nutrina, taj misterij unutarnjeg otkupljenog čovječjeg života.

Prošle godine izišla je u Njemačkoj (Freiburg-Herder) knjiga pod naslovom: Seelensorge — eine vergessene Aufgabe — Dušobrižništvo — zaboravljena zadaća.

Pisac želi ponovno upozoriti da čovjek ima svoj unutarnji život, svoj unutarnji svijet i nadsvijet, i svećenik je poslan tom čovjeku da svojim poslanjem bude suradnik Duha Svetoga u rastu toga unutarnjeg života.

(Er ist ihrer Innenwelt zugeordnet. In einem Bildwort könnte man deshalb den Priester bezeichnen als den Fachmann der Innenwelt, genauer, der christlichen Innenwelt« (str. 15).

Mi vjerujemo ono što je Crkva uvijek vjerovala — da se krštenjem zaista nešto događa u čovjeku. Što se događa? Duh Ljubavi izlijeva se u nutrinu čovjeka, u njegov unutarnji svijet, i diže ga u nadsvijet, unosi ga u život Trojstva. Uneseni smo u Bezdan Života, Svetosti, Ljepote. U sebi nosimo Trojstvo. Božji Život!

Bilo je rečeno kod krštenja: Iziđi, nečisti duše, i daj mjesto Duhu Svetomu, Utješitelju!

I jer je to život, taj život ima zakon rasta, to je božanska dinamika koja bi morala biti u nama sve djelotvornija i životvornija. Kroz taj nas život Duh Sveti povezuje u veliku zajednicu svetih. Ta se zajednica proširuje i preko granica vremena i prostora u veliku zajednicu Općinstva svetih. Kako je to veličanstvena vizija zajednice koju Duh Sveti ostvaruje u Crkvi na zemlji, u Čistilištu i na Nebu! Kakvo je to bogatstvo i veličina zajedništva! U Trojstvu smo povezani s nebrojenom braćom.

Iznutra smo povezani jednom vjerom, vjerujući isti Credo, ali i stanjem milosti, stanjem ljubavi, koja nas mora činiti jednim. Duh Sveti je uvijek graditelj jedinstva Crkve.

Što se sve protivi Duhu Svetomu? Već je sv. Pavao upozoravao da ne bismo žalostili Duha Svetoga. »I ne žalostite Duha Svetoga, Božjega, kojim ste opečaćeni za Dan otkupljenja!« (Ef 4, 30).

Sv. Pavao upozorava: »Ne znate li? Hram ste Božji, i Duh Božji prebiva u vama!« (1 Kor 3, 16). Upozorava da ne razorimo toga hrama.

Ono što se protivi Duhu Svetom u našem osobnom životu, njegovoj prisutnosti i njegovu djelu u nama, jest grijeh. Budući da su ljudi danas suviše izvučeni iz svoje nutrine, suviše prilijepljeni za vanjske stvarnosti i idu samo za vanjskim učincima svoga djelovanja, omalovažavaju i taj unutarnji božanski život i tu najdublju tragediju čovjeka kad se ugasi u nama taj božanski život. A gasi ga čin naše pobune kojom kažemo: Iziđi, Duše Sveti!

U ovom životu uvijek smo na raskršću i na ispitu. Uvijek možemo nešto božanstveno i veliko dobiti, ali i izgubiti.

Stoga naš život nije bez borbe. Taj božanski život u nama ne čuva se bez napora i bdjenja. Bdijte! — rekao je Isus. Apostol nas upozorava da dragocjeno blago nosimo u krhkim posudama.

Budite uvjereni, draga braćo svećenici, ni Napasnik nije pasivan. Misterij povijesti ima svoju dubinu u kojoj ne djeluju samo ljudske sile. U tim dubinama povijesti djeluje Bog, i mi to djelovanje na poseban način pripisujemo Životvorcu, Duhu Ljubavi. U tim dubinama djeluje i Napasnik.

Stoga je velika dužnost čovjeka da ostaje uvijek u prijateljstvu s Duhom Svetim i da surađuje s Duhom Svetim. Duh Sveti želi našu odanost, poniznost, iskrenost i slobodno predanje. Poslušni Duhu Svetom, uvijek ćemo ići pravim putem i bit ćemo uvijek graditelji zajedništva i čuvari jedinstva.

Prvi uvjet naše suradnje s Duhom Svetim je molitva. Treba moliti! Molitva je uvjet našeg osobnog rasta. Molitva je naša suradnja s Duhom Svetim u dimenzijama Crkve, svijeta i Kozmosa.

U svjetlu poruke cijeloga Sv. pisma otkriva nam se Božji poziv na molitvu. Molitva je najljudskiji izraz čovjekove ljubavi prema Bogu, čovjekove odanosti i povjerenja. Molitvom ulazimo u Božje društvo i otvaramo se Svjetlu koje nas želi obasjati (Iv 1, 9).

Stoga nije moguće zamisliti svećenički život bez molitve. Pače ni ljudski. Molitva nije samo kršćanski izraz i zahtjev. Ona je univerzalna ljudska potreba, najdublji izraz ljudskosti. To potvrđuju sve naravne religije, i onaj dio čovječanstva koji još ne moli, vjerom u Isusa Krista, Očenaš.

Kažu za U Tanta, budistu, da je svakog jutra posvetio jedan sat svojoj meditaciji.

Draga braćo, ako dolazi u krizu molitva, vjerujte, mnogo toga dolazi u krizu. Znam još iz svoje župničke prakse kako je bilo važno ujutro se sabrati i kako se smirenije ulazilo u posao i u susret s ljudima nakon molitve. Ništa nije tako važno kao što je važno osigurati vrijeme za molitvu. To nije nikada izgubljeno vrijeme. Dan započet molitvom obasjan je blagoslovom vedrine i smirenosti.

Molitva je nužna terapija za čovjeka. On je u sebi ranjen i tako razdijeljen. Svoj unutarnji sklad ne može ostvarivati bez Duha Svetoga. Duh Sveti je graditelj naše svetosti u suradnji s nama.

Sinoda je ponovno snažno naglasila molitvu, meditaciju, osobito meditaciju Sv. pisma, Euharistiju.

Velika opasnost u suvremenom svijetu, a i u suvremenoj Crkvi, jest u tome da se zanemaruje briga za unutarnji život.

Ima možda i svećenika koji su prestali moliti. I to je jedan od uzroka da su nastale duboke krize.

Božanski život u nama treba svoju hranu. Ako se čovjek stalno hrani mislima i slikama — i u našim se rukama nađu možda časopisi s određenim ilustracijama, a isto tako ekrani i filmska platna hrane čovjeka kojekakvim prizorima — ako čovjek stalno ulazi u okolnosti i situacije u kojima se uzbuđuju njegove unutarnje neuredne sklonosti, sigurno je da će sve više slabiti smisao za duhovne vrednote. Gubi smisao za božansko i nadsvijet i dolazi do pada koji konačno ubija u čovjeku božanski život.

Čovjek se mora hraniti Bogom. Moliti, razmatrati Sv. pismo, ne kao kritičar, nego kao molitelj, a onda osobito primati sv. pričest, sve to znači u sasvim određenom smislu hraniti se Bogom. Time čovjek postaje sve svjetliji, jači, revniji.

Međutim, molitva nije samo uvjet našeg unutarnjeg života. Molitva je, također, osobit način i izvanredna mogućnost naše suradnje s Duhom Svetim da utječemo na rast Crkve i sudbinu svijeta.

Kada molim, onda u meni moli cijela Crkva. Ali ne samo cijela Crkva. Hoću da u meni moli cijelo čovječanstvo. I ne samo cijelo čovječanstvo. Hoću da u meni moli Kozmos! Time se u meni konačno rađa ona riječ koju ne mogu izreći galaksije a koju mogu

izreći ja, čovjek, kršćanin, svećenik. U ime Kozmosa, koji je čitav stvoren, sav darivan od te vječne stvaralačke Ljubavi, u meni se molitvom javlja riječ ljubavi, i tako se zatvara krug ljubavi između Stvoritelja i Kozmosa u mom srcu koje moli.

Želio bih ovdje spomenuti jednu činjenicu, jednostavnu kao što su jednostavne evanđeoske parabole, ali koja nam tumači baš tu tajnu.

Tu ponovno moram naglasiti veliko zajedništvo Općinstva svetih. Štovanje svetih moralo bi u nama buditi tu radost da mi nismo sami. Mi po njima i s njima pripadamo nebeskoj obitelji. Mi smo u nebu od njih ljubljeni i u nebu smo od njih zagovarani. U toj velikoj nebeskoj obitelji, rekao bih, zagovorničkoj obitelji, uz Isusa Krista, sigurno na prvo mjesto dolazi Bogorodica.

Nije slučajnost da su Djela Apostolska naglasila prisutnost Marije u apostolskoj zajednici koja je molila za dolazak Duha Svetoga. Općinstvo svetih je živa stvarnost! Nisu to mrtvaci. Čovjek nosi u sebi neugasivu stvarnost u kojoj ostaje zauvijek ili njegova ljubav ili njegova mržnja.

I zato što je Općinstvo svetih aktivna ljubav, Bog dopušta očite zahvate u ljudsku povijest. U tom svjetlu promatramo i razmatramo od Crkve proučena i potvrđena ukazanja Bl. Djevice u povijesti Crkve.

Ona su dokaz Marijine brige za sudbinu čovječanstva.

Događaj Fatime sadrži jednostavnost, ali i dubinu parabole.

Neki dan dospjela mi je u ruke jedna knjiga u kojoj su zapisnici saslušanja Lucije, Franje i Jacinte, i analizirani su dijalozi Djevice s djecom. Zanimljivo je to u svojoj jednostavnosti. Kako je Bog jednostavan u svojim postupcima! Kako je bio jednostavan Betlehem i maleni Isus na rukama Majke!

Djeca u Fatimi ne znaju ništa, ne znaju za svijet dalji možda dvadeset kilometara od njihove kuće, ali imaju jednostavnu i čistu vjeru, koju ih je mama učila, i znaju moliti krunicu.

Presveta Djevica baš s tom neukom i jednostavnom djecom govori o sudbini svijeta u XX. stoljeću. Govori o budućnosti, o ratu koji će svršiti, o ratu koji će doći, o uvjetima mira ili nemira.

Ali, gledajte Duha Svetoga u toj djeci! Njihovi odgovori na istragama pod prijetnjom smrti tako su jednostavni, čvrsti, neopozivi,

obasjani Duhom Svetim! Kad analiziramo njihovu ljubav kao odg vor željama Djevice, ne možemo je razumjeti bez Duha Svetog Djeca s radošću i punom vjernošću prihvaćaju molitvu i poko i svjesna su da tom molitvom i pokorom s Bogom sudjeluju gradnji svijeta; djeca su svjesna da mogu molitvom utjecati ı tok povijesti i da mogu učiniti čovječanstvo boljim i sretniji Izjave Franje i Jacinte u njihovoj bolesti potvrđuju tu svijest ras jetljenu Duhom Svetim. Nose u sebi Crkvu i svijet, velike brige velike želje da se ljudi obrate i da Crkva i svijet budu pošteđe od velikih nevolja. Djeca na te nakane sebe daruju.

Da li dovoljno razmišljamo o tim dimenzijama molitve?

Stoga nam mora biti razumljiv zahtjev Crkve da svećenik m za druge, za svu svoju braću, osobito za one koji ne mole ili ne da mole. Draga bi morala biti ta dužnost svećeniku!

Sigurno ima ljudi do kojih nikada ne možemo doprijeti osobni kontaktom, ali možemo doprijeti do dna njihove duše svojo molitvom u Duhu Svetom.

Bog hoće našu molitvu. Čuo sam da je jedan svećenik-redovn rekao: Što će Bogu moja molitva? Što je on blaženiji po moj molitvi? Bogu ne treba moja molitva.

Bog nas ne treba, ali Bog nas ljubi i želi da budemo s njim veli surađujući s njim u njegovu djelu.

Stoga je Sinoda u svom dokumentu o svećeništvu ponovno ı glasila odlučno, snažno i jasno, idući linijom Sv. pisma, Konci i cijele tradicije, da je nemoguć svećenički život bez dubok unutarnjeg, duhovnog života. Tu je na prvo mjesto uključena Eu ristija, pa meditacija Sv. pisma, osobna i komunitarna molit štovanje Majke Božje i svetih. To su nužni uvjeti ljudskog i kršć skog rasta svećenika. Samo takav, on može biti suradnik Du Svetoga u gradnji Crkve da Crkva zaista bude vjerna, da bu sveta kroz naš život.

Riječ duhovnog svećenika bit će plodna jer će u njoj biti teži prisutnosti Duha Svetoga.

Petar bi bio govorio tvrdim srcem i gluhim dušama da Duh Sv nije bio na djelu u njegovoj riječi. Sjeme riječi Božje može, isti je, pasti i na kamen, i u trnje, i tada ostaje bez ploda, ali ljuds

srce nikada ne postaje dobra zemlja za tu riječ bez Duha Svetoga, a ostaje uvijek kameno tlo ako se zatvori Duhu Svetomu!

Draga braćo svećenici, u ovim ozbiljnim vremenima za svijet i Crkvu ne možemo ispravno shvaćati zbivanja bez Duha Svetoga. Ne možemo djelotvorno u njima sudjelovati bez Duha Svetoga. Duh Sveti mora biti u nama! Tada ćemo biti graditelji jedinstva sa svojim vjernicima, biskupima i sa Sv. Ocem. Crkva je od Isusa Krista tako organizirana i tako Duhom Svetim vođena.

Neka bude svaki na svom mjestu i svojoj dužnosti vjeran — različiti su darovi, ali je isti Duh — i bit ćemo jedno! To je Kristova želja! Neka to bude i naša molitva!

(1972)

8. MOLITI — ŽIVJETI S BOGOM I S CRKVOM

A. Suživot i susret s Bogom

U prvom čitanju čuli smo riječi proroka Izaije koje su i na nas primijenjene. Izabranici smo Gospodnji s kojima Bog sklapa vječni savez. U poslanici Hebrejima rečeno nam je da smo od Gospodina izabrani. Nismo si mogli sami prisvojiti tu službu. Gospodin nas je uzeo između ljudi i šalje nas k ljudima na njihovu korist, šalje nas u narod da on živi svoje savezništvo s Bogom (Heb 5).

Isus nam u Evanđelju današnjeg dana otkriva gdje je zapravo izvor našega odabranja i poslanja. Otac ljubi Sina, i Sin odabire i ljubi svoje apostole da bi se u njima nastanila ljubav i radost. Naziva ih svojim prijateljima (Iv 15, 9—17). Prijatelj će činiti ono što želi njegov božanski Prijatelj... Isus želi položiti u našu dušu ljubav i radost a ujedno i raspoloženje da se osjećamo prijateljima njegovim. To prijateljstvo nas obogaćuje, raduje nas, ali je i stalan poticaj na vjernost. To je život koji se iz punine Božje izlijeva u čovjeka, u naš unutarnji svijet triju dimenzija: u svijet intelekta, u svijet naše slobode i našeg srca.

Molitva je uvjet tog našeg unutarnjeg života a ujedno je i izraz toga života. Molitva je suživot i susret s osobnim Bogom, s Trojstvom: s Ocem u Sinu — zagrljajem Duha Svetoga.

Molitva je svjesnost te Prisutnosti; molitva je radost zbog te Prisutnosti; molitva je naš pristanak da Bog bude svojim životom prisutan u našem unutarnjem biću.

Stoga je ovaj svećenički tečaj prigoda da posluži našoj dubokoj unutarnjoj obnovi. Samo unutarnjom obnovom obnavljamo Crkvu; samo unutarnjom obnovom postajemo graditelji boljega, pravednijega svijeta.

Cijelo ljudsko biće mora se otvoriti Bogu, mora vikati da on dođe. Molitva je zov neizmjerno Blizome, ali koji želi biti pozvan. Želi biti pozvan zato što je ljubav; želi biti pozvan zato što se nalazi pred našom slobodom koju poštuje. Želi da mu naša sloboda otvori vrata našeg srca.

Za čovjeka vjere Bog nije neka maglovita i daleka sila.

Bog je najosobnija osobnost, triput ponovljena, rekao bih, u životnoj bujnosti Trojstva. Božja se osobnost odrazuje u našoj osobnosti kao u svojoj slici. Stoga je čovjek pozvan da živi osobni odnos s Božanskim Osobama; Presv. Trojstvo u svojoj darežljivosti i ljubavi želi živjeti osobni odnos s ljudskim osobama, sa svakim čovjekom.

Čovjek u tom odnosu s Bogom trajno biva obogaćivan Božjom Puninom i uzdignut u taj suživot s Bogom, ostvaruje u sebi sve puniju, bogatiju i sve ljepšu ljudskost. Postaje sve ljepša slika Božja. Tog suživota ne može biti bez molitve. Čovječanstvo, slijedeći najintimnije duhovne »nagone« svoga bića, nosi kroz cijelu svoju povijest molitvu, dakako na najrazličitije načine, kao neodrecivu baštinu i izraz duhovne sfere svoje biti. Molitva prati egzistenciju svih civilizacija i ostaje trajno svjedočanstvo ljudske određenosti za osobni odnos prema svome Praizvoru.

To je tako duboko u ljudskoj duši da i Vesna Parun priznaje kako je na putu od svoga agnosticizma do susreta s Bogom otkrila molitvu kao uvjet ljudskoga rasta. »Zato molim snagu da bih postala jača. I — kad molim snagu, ja je i dobivam. Budem prosvjetljenija, snažnija. Znači da je i molitva ugrađena u naše postojanje. Tko se nikada ne moli, taj ili je nečim oštećen ili još nije sazreo. Ali, čim čovjek do toga dozrije, osjeća da molitva nije neki tek propis, da je utkana u njegov duh. U molitvi je čovjek skrušen, izjednačen sa svima. Nisam ja tu neko izolirano »ja«, koje bi razmišljalo o nekom drugom, nego to u meni razmišlja Čovjek od iskona« (Glas Koncila, br. 2 — 1973, str. 8—9).

Sv. pismo je cijelom svojom Objavom svjedok te položenosti molitve u Čovjeka od iskona, i u njemu neprestano kroz molitve patrijarha, kraljeva, proroka, apostola odzvanja poziv na molitvu.

Isus Krist, najsavršeniji Molitelj, povlači se na samotna mjesta na razgovor s Ocem i opet se vraća iz te tišine u vrtlog života i susreće s ljudima i s njihovim patnjama, s njihovim gladom za pravdom i svjetlom.

Molitva je zahtjev ljudske esencije i nužnost ljudske egzistencije, i bez nje čovjek ne može biti nikada preporođen, potpuno ostvaren kao slika Božja.

Molitva rasvjetljuje našu pamet i pročišćava je da jasnije uočava i uranja u istinu. Duh Sveti mora sići u sferu našeg intelekta. U molitvi djeluju darovi Duha Svetoga, dar mudrosti, znanja i razuma, da Duh Sveti uvodi čovjeka u puninu istine: otkriva njezinu

ljepotu, jednostavnost, dubinu i puninu. Istina oslobađa, kaže Isus. Istina odmara. U razgovoru s Duhom Svetim bezbrojni ljudi vjere imali su dublje shvaćanje Objave nego bi ga mogli crpsti iz mnogih knjiga prepušteni samo svojim razmišljanjima. Vjere nema bez molitve; ustrajnosti u vjeri nema bez molitve; razumijevanja Božje riječi nema bez molitve; studij teologije bio bi apsurd bez molitve.

Ništa nije tako opasno na tlu Božje istine kao biti prepušten samom sebi. Ljudska mudrost, ako se ne nađe sama pred neizmjernim Misterijem Istine, nužno će biti zapletena u zamršenost svoga umovanja, i kako onda izići iz te zamršenosti bez Božjeg svjetla? Mi molitvom dopuštamo Duhu Svetom da nas rasvjetljuje i obogaćuje svojim darovima.

Tone knjiga ubacuju se danas u svijet, i teoloških, ali često se susrećemo s tekstovima koji upravo zjaju prazninom. U njima nema Božjega svjetla. Umaraju do iznemoglosti i misao i srce. Stoga intelektualno poniranje u Objavu dolazi do istine samo na koljenima. Jednostavna duša, napunjena darovima Duha Svetoga, posjeduje rasvjetljeniju vjeru od onih učenih koji se uzdaju u svoj ratio i ne traže svjetla odozgo.

Isus je rekao apostolima: »Ostanite u gradu, dok se ne obučete u Silu odozgo« (Lk 24, 49). Apostoli, sabrani oko Bl. Djevice, u molitvi su dočekali dolazak Duha Svetoga.

Molitva otvara dolazak Duha Svetoga u našu slobodu; dovodi Duha Svetoga u našu savjest. Darom savjeta Duh Sveti našu osobnu savjest usmjeruje prema dobru, i tim darom mi ćemo i savjest svoga brata uputiti na dobro.
Dar jakosti zaista nam je potreban da naša sloboda, opredijeljena za dobro, ustraje u dobru.

Dar straha Božjega stvara u nama duboku osjetljivost za Božju svetost, veličinu i ljubav; za prijateljstvo s Gospodinom; za svjesnost sinovstva prema Ocu i Očinstva prema nama, i ne želi povrijediti te ljubavi koja se dariva čovjeku.

Ljudska sloboda, vođena Duhom Svetim, neće nikada izdati same sebe. Kad sloboda odbija Božji nacrt izražen u Božjim zapovijedima —a sve su Božje zapovijedi, od prve do posljednje, raščlanjena najveća zapovijed ljubavi — izdaje samu sebe. To je frustrirana sloboda, zanijekana sloboda. To je neostvaren čovjek. Sloboda je ostvarena u svojoj istinitosti tek onda kad se čovjek daruje dobru; kad se žrtvuje velikoj Božjoj misli da dobro bude uvijek i svuda ostvareno.

Te zrelosti i te jakosti — slijediti uvijek samo dobro — nema bez molitve. Božja se energija mora slijevati u nas da bismo ostvarivali djela Božja. Sveci su najljepša djela Božja. Uvijek će se čovjek igrati s Bogom skrivača i uvijek će slijediti svoj egoizam pod raznim krinkama ako molitva ne rasvjetljuje putove njegovoj slobodi. Nijemo srce koje ne moli kuca u mrtvoj savjesti. Ništa pak nije tako opasno za ljudski rast kao mrtva savjest, ili iščašena savjest koja pokušava svoje zlo pokriti lažnim opravdanjima i tako daje zlu predznak dobra. Bez molitve uvijek će lutati ljudski razum i ljudska savjest, odnosno ljudska sloboda.

Molitva je nužna za harmonizaciju ljudskog srca. Afektivnost čovjeka ulazi u ljudski život, i čovjek nije samo čisti razum, kao što nije i sama čista sloboda. Afektivni život je veliko područje unutarnje ljudske stvarnosti. Tu nastaju mnogi zapleti, sukobi, promašaji i padovi. Kažu da srce ima svoje zakone. Unijeti sklad u tu, rekli bismo, zakonitost srca znači, također, velikim dijelom ostvariti sklad ljudske cjeline. I na tom području potrebno je svjetlo Duha Svetoga.

Ljudska osobnost u svojoj cjelovitosti gradi se ne samo ljudskim htijenjem nego i Božjim djelovanjem u nama, a tom djelovanju otvara pristup naša molitva koja postaje disanje naše vjere, naše ljubavi, zahvalnosti, skrušenosti, naše svjesnosti da smo stvoreni i da se u naše biće i u našu egzistenciju mora uvijek slijevati Božja prisutnost da bismo izrasli do svoje konačne ostvarenosti.

Stoga kršćanin bez molitve ostaje uvijek nedonošče. Svećenik bez molitve je protuslovlje samom sebi, apsurd, izvor nesklada u sebi, uzrok nesklada u zajednici.

Da bi čovjek bio dovršeno djelo Božje, mora Bog biti u njemu slobodan. Ali zato i čovjek mora biti slobodan. Molitva oslobađa čovjeka da u njemu bude ostvaren prostor za Božju slobodu.

Najveće uslišanje svake molitve je u tome da iz nje čovjek nužno izlazi bolji. U svecima je Bog bio najslobodniji, i zato su oni bili najslobodniji ljudi. Sveta Terezija od Djeteta Isusa prorok je te slobodne djece Božje koja žive zvanje ljubavi. Samo molitvom možemo shvatiti da je mudrost križa život ljubavi. Bez križa nema vjerodostojne ljubavi; bez ljubavi nema života. Put u te tajne je molitva. I drugog puta nema. Samo oni znaju živjeti koji znaju moliti!

B. Snagom molitve spasavati braću

Prvo čitanje otkriva nam Mojsijevo posredništvo kojim Mojsije zagovara izabrani narod (Izl 32, 7—14) pred Božjom pravednošću da ipak pobijedi Božje milosrđe i da tom narodu bude oprošten njegov grijeh. I Bog se je dao pobijediti Mojsijevim zagovorom; dao je prednost svome milosrđu pred svojom pravdom.

Sv. pismo nam više puta iznosi činjenice i molitve u kojima nam se otkriva moć posredničke molitve. Pojedine su osobe imale, zapravo, poziv da budu posrednici. Sve pak posredovanje ima svoju snagu i vrijednost u posredništvu Isusa Krista. On je savršeni posrednik između Oca i ljudi. U današnjem odlomku Ivanova Evanđelja otkriva nam Isus u slici dobroga pastira svoju brigu i ljubav da sačuva svoje ovce i dovede zalutale (Iv 10, 11—16).

Savršeni Posrednik stoji totalno na strani Očevoj; totalno dijeli njegovu ljubav, njegovo milosrđe, pravednost i odbojnost prema zlu. Ali Isus je ujedno i sav na strani čovjeka, na strani ljudi kao Dobri Pastir; ne na strani grijeha, nego na strani čovjeka kojega treba osloboditi od grijeha, izvesti iz zla da bi bio doveden u zagrljaj Očeve ljubavi i opraštanja (Lk 15, 11 . . .).

Ljubav kojom Isus ljubi Oca izlijeva se i na nas, njegovu braću. Svojim čovještvom postao je našim bratom, solidaran s nama svojim siromašnim životom, patnjom i smrću.

Jučer smo rekli da je molitva naš pristanak da Duh Sveti bude djelotvoran u našem unutarnjem svijetu, u trodimenzionalnosti našeg unutarnjeg bića: u našem intelektu darom mudrosti, razuma, znanja; u našoj slobodi, u našoj volji darom jakosti i savjeta; u našem srcu, u našem afektivnom životu darom pobožnosti i straha Božjega. Rekli smo da to djelovanje Božje, na koje mi pristajemo, koje mi dozivamo svojom molitvom, ostvaruje u nama veličinu našega bića, stalni rast naše osobnosti, ostvaruje prisutnost kraljevstva Božjega u nama. »Kraljevstvo je Božje u vama«, rekao je Isus. Stoga nas molitva neprestano obogaćuje, njome smo uključeni u Božju Puninu. Iz te Punine prelijeva se u nas Božja energija kojom rastemo milosno, i već je uslišanje svake ozbiljne molitve u tome da iz nje izlazimo bolji, čistiji, velikodušniji.

Ali, ako smo ispunjeni Kraljevstvom Božjim u svom unutarnjem svijetu, ako Trojstvo živi u nama kao Ljubav, onda je naše srce rašireno za druge. Stoga naša molitva nije usmjerena samo na naš unutarnji rast nego ona postaje i posrednička molitva, i to snagom Isusova posredovanja. Zapravo uvijek u nama, a posebno u sv. mi-

si, moli Isus Krist. On želi našu molitvu kao naš zov i suradnju da Duh Sveti bude djelotvoran u cijeloj Crkvi i u cijelom čovječanstvu.

Mi svojom molitvom u Isusu Kristu i zagrljajem Duha Svetoga uvijek solidarni s Ocem, uvijek smo na strani Očeve ljubavi, pravednosti i milosrđa; solidarni smo s Ocem protiv grijeha, nepravde, zla; ali smo isto tako u Isusu Kristu solidarni s čovjekom u kojem treba ostvariti Kraljevstvo Božje. Stojimo pred Bogom i s Bogom kao zagovornici, posrednici.

Cijela Crkva, svaki član Crkve, krštenjem urastao u Isusa Krista kao mladica na čokotu, svojom molitvom izvršuje veliku suradnju posredovanja; proširuje svoje srce na svakog čovjeka.

Richard Wurmbrand, anglikanski pastor, ateista u mladosti i kršten kao odrasli čovjek u anglikanskoj vjerskoj zajednici, proveo je poslije zadnjega svjetskog rata 14 godina u zatvorima u Rumunjskoj. Trpio je radi Evanđelja, i to opisuje u svojoj knjizi »Mes prisons avec Dieu« — »Moji zatvori s Bogom«, Tournai — Casterman, 1969. Kroz patnje je sve dublje otkrivao svoju uraslost u Isusa Krista i svoju posredničku službu braći ljudima. Nakon proživljavanja unutarnje tjeskobe i razmišljanja ima li smisla ta patnja, piše: »Ćelija se ispunila svjetlom. Ništa drugo nisam čuo (osim novo ime), nego sam shvatio da moram s Isusom i svetima graditi most između Dobra i Zla; most od suza, molitava i osobnih žrtava, kako bi grešnici mogli prijeći preko njega i pridružiti se blaženima . . .« (ib. st. 55).

Gradnja mosta između Dobra i Zla, kako bi braća, utonula u zlu, u grijehu, pod vlašću Sotone, mogla biti oslobođena, posao je svih nas, cijele Crkve u zajedništvu s Isusom Kristom.

Potrebno je osvježiti u sebi tu svijest kako posredničkom molitvom sudjelujemo s Bogočovjekom u spasavanju braće.
Bog je svudašnji, svuda djelotvoran, i mi svojom molitvom učestvujemo na neki način u toj Božjoj svudašnjici. A On želi biti najdjelotvorniji tamo, kako smo jučer čuli, gdje je najveća potreba njegova milosrđa i spasenja. Mi svojom molitvom možemo obuhvatiti svakoga čovjeka. Molitvom činimo sebe prisutnima u cijeloj Crkvi i u cijelom čovječanstvu.

Nema toga čovjeka ni toga problema koji ne bismo mogli utopiti u svoju molitvu i tako prenijeti svakoga čovjeka, svaki problem i svaku patnju u Božju ljubav.

Kolike svoje pobjede u dušama želi Bog darovati nama ako za njih molimo! To je ta čudesna Božja ljubav koja želi uključiti u

svoje djelo nas ljude. Molitva nas čini aktivnima u sudbini Crkve, svijeta i pojedinih duša. Želim pročitati iz »Cahiers sur l'oraison« odlomak koji poziva na posredničku, univerzalnu molitvu: »Želite biti u srcu svega, da budete prisutni i aktivni svuda. Želite biti ujedinjeni s Kristom, Srcem Crkve i svemira, da budete prisutni i na djelu svuda, jer je svuda prisutan i na djelu Krist. Molitvom svaki ud Kristova Tijela, ne napuštajući svoje specifično služenje, postaje srce, srce živo, aktivno, plodno, srce koje ljubi i moli. Kažemo molitvom, ali, u tolikoj mjeri u kolikoj se bez prestanka molimo, ukoliko živimo u stanju molitve i tim trajno živimo u srcu svijeta, postajemo srce svijeta, srce koje animira cijelo Tijelo.«

»Srce je skriveno, ponizno radi svoj posao, ali njegov neprestani rad je nenadoknadiv. Istina je, srce ima to više posla što je tijelo više umorno; a Bog znade koliko je danas veliko Kristovo Tijelo umorno. Ako se ljubi, nije li velika radost u tome da se trudi za onoga koga se ljubi«.

To je participacija u Srcu Dobroga Pastira koji gleda na sve ovce blize i daleke, vjerne i izgubljene. Osobito ga mori briga za one koje treba spasiti.

Snagom svoje molitve, u kojoj su prisutne Kristova žrtva i ljubav, mi možemo spasavati svoju braću.

Otvorenim očima treba gledati ljudski život. Koliko ljudi trpe od vlastitog grijeha i očaja, od neznanja i zabluda, od patnja i nasilja! Otvorenim očima treba gledati život Crkve i sudbinu svoga naroda, povijesni vrtlog cijelog čovječanstva. Kako su u svemu tome prisutna mnoga pitanja, velike patnje, velike opasnosti mnogih ljudi!

Mi se svojom molitvom ubacujemo u taj vrtlog, u tu borbu duhova u kojoj Bog želi neprestano spasavati. S druge strane moramo računati s tim da u toj borbi svjetova sudjeluje nevidljiva sila, Sotona. Čudimo se da je to začudilo svijet i, dapače, neke u Crkvi, kad je Papa upozorio na tu duhovnu moć zla. Malraux, opisujući u svojim Antimemoarima život u nacističkom logoru, kaže da je Sotona Degradeur. Sotona je antiljubav, antidobrota, mržnja. Želi degradirati čovjeka, poniziti čovjeka do najdubljeg poniženja otevši ga Bogu. U odvijanju ljudske povijesti slijeva se neizreciva pakost, ona želi zamračiti razum, zarobiti slobodu, otrovati srce; želi upropastiti čovjeka za vrijeme i vječnost.

Ako otvorenim očima vjere uranjamo u taj misterij povijesti, ako s razumijevanjem čitamo Sv. pismo, koje nam neprestano tumači taj misterij povijesti — a ona je poprište trajnog sukoba mi-

losti i grijeha — shvaćamo da bez molitve samo vanjsko apostolsko djelovanje ne može biti uspješno. S Isusom Kristom moramo biti sjedinjeni da bismo snagom njegova Duha liječili ranjeni svijet. Vjernici moraju biti zaista opredijeljeni za dobro, na strani Očevoj, da bi mogli posredovati za svoju braću i njihovo spasenje svojom molitvom. A njihova molitva ide za tim da u odnos sinovstva prema Ocu dođu sva braća ljudi kako bi bili dionici Božje radosti.

Most za to treba graditi, kaže Wurmbrand, suzama, molitvom i žrtvama. Veliki Posrednik Isus Krist gradio je tako most spasenja i u tu gradnju uključio je svoju Majku, sve svoje prijatelje, svoju Crkvu. Oni koji ljube razumiju cijenu posredovanja za pobjedu velike Ljubavi.

U tu gradnju uložio je svoj život mjerom potpune velikodušnosti i sv. Franjo Saleški. Bio je Pastir po Srcu Kristovu i mnoge je izveo iz zablude i uveo u svjetlo istine, mnoge je poveo u dubine duhovnog života da budu graditelji Božjega Kraljevstva! Neka nam moli od Gospodina duh trajne posredničke molitve za braću. Tako ćemo s Gospodinom tražiti ono što je izgubljeno!

C. Moliti dublje, svjesnije, plodnije

Arkanđeo Rafael govori Tobiji: »... Slavno je otkrivanje Božjih djela« (Tob 12, 11).

I obraćenje sv. Pavla čudesno je Božje djelo. Uvjereni smo da je to obraćenje plod posredničke molitve ne samo sv. Stjepana, koji pod udarcima kamenja moli za svoje mučitelje, nego i posredničke molitve Pracrkve koja, od početka udarana radi imena Isusova, moli za svoje progonitelje.

Djela Apostolska ističu prisutnost Savla kod mučeničke smrti Stjepanove (Dap 7, 58) — i Savao je odobravao njegovo ubojstvo (Dap 8, 1); ali isto tako Djela opširno opisuju događaj Savlova obraćenja (Dap gl. 9). Pavao je darovan Crkvi po molitvama Crkve. Čudesan je taj zahvat Božji u Pavlovu dušu!

Bog je i danas čudesan i živ, svemoćan i dobar; i danas Bog želi darivati Crkvi velike darove, čudesna obraćenja.

Mislim da bismo mi svećenici morali imati u svom apostolskom radu veliko pouzdanje baš u molitvu Crkve, u posredničku molitvu jednostavnih i mnogobrojnih duša koje nose u svom srcu brigu cijele Crkve i mole.

U Crkvi postoje tolike različite pobožnosti kojima vjerničke duše žive svoj susret s Bogom. Ta različitost pobožnosti dokaz je djelovanja Duha Svetoga u dušama. Možemo reći da svaka duša ima svoj način kako izražava svoju vjeru i ljubav u molitvi. Iz unutarnje dinamike duša u nadahnućima Duha Svetoga nicale su i niču u Crkvi razne pobožnosti koje hrane osobnu molitvu.

Smatram da je naša dužnost da s velikim poštovanjem pristupamo tim pobožnostima. Ako treba što probutiti, probudimo; ako treba što pročistiti, pročistimo; ako treba rasvijetliti, rasvijetlimo, ali nemojmo rušiti ono što je dobro i što može izrasti u još bolje i plodnije. Duh Sveti neka vodi prema boljim izrazima.

Budimo obazrivi i puni poštovanja prema molitvi jednostavnih duša. Ima pobožnosti duboko uvriježenih u vjerničkim dušama i takvih koje su donosile i donose obilne plodove u duhovnom rastu vjernika. Spominjem neke: pobožnosti prema Srcu Isusovu, pobožnost devet prvih petaka, molitva krunice, križni put itd. Koncil nipošto nije osudio to bogatstvo izraza vjerničke duše. Koncil je naglasio središnju pobožnost, Euharistiju, liturgiju koja sabire narod Božji u životvorni susret s Ocem u Isusu Kristu zagrljajem Duha

Svetoga, ali time nipošto nije prezreo sve one mogućnosti kojima ljudska duša može razgovarati s Bogom, razmišljatit o Božjim tajnama i ulaziti u što dublji susret s Bogom.

S nekim podrugljivim podsmijehom ocjenjivati te pobožnosti bio bi, najblaže rečeno, pedagoški primitivizam. Bilo je, na žalost, tod pedagoškog primitivizma u odgoju molitve i u suvremenoj Crkvi.

Učimo ljude moliti dublje, svjesnije i plodnije, ali služeći se kapitalom koji posjedujemo. Osobne pobožnosti i liturgijska molitva su recipročne. Međusobno se hrane.

Crkva živi jer u njoj živi Duh Sveti; Crkva živi od svoje molitve jer svojom molitvom neprestano sudjeluje s Duhom Svetim u svom životu, a Duh Sveti je Životvorac.

Poštujmo osobe i darove Božje i s tim poštovanjem postupajmo u odgoju vjernika za proživljenu molitvu.

Molitva jedne starice, koja može još samo prebirati zrnca krunice s iskrenom dušom razmatrajući otajstva spasenja, može biti velika pomoć našem apostolatu; molitva malenih — naučimo ih moliti — molitva bolesnika, patnika može biti trajni izvor milosti za naš apostolski rad da on bude oplođen prisutnošću Duha Svetoga.

Naša je dužnost da učimo ljude moliti iz našeg uvjerenja molitve, iz našeg iskustva molitve, iz bogatstva naše molitve. U svakoj dobi i staležu naći ćemo duša spremnih da se uključe u veliku molitvenu zajednicu Crkve.

Rekao sam da i danas Bog odgovara čudesnim djelima na molitvu onih koji ga ljube. Trebalo bi ta djela otkrivati. »... Slavno je otkrivanje Božjih djela«. Bog je i danas svemoćan, ali očekuje od nas da imamo vjeru, molitvom ćemo prenositi brda (Mk, 11, 23).

Nije li obraćenje Pavlovo prenos gore na Božju stranu? Neprijatelj Isusova Puta (Dap 22, 4) postaje apostolom naroda. Kolika je plodnost molitve, neka nam posvjedoči primjer franjevca Gereona Goldmann-a, apostola najsiromašnijih predgrađa grada Tokija. Bilo mu je ime Karlo. Rođen u Fuldi 1916, kao dječak je rado dolazio u samostan sestara »Engleskih gospođica« u istom gradu da ministrira kod sv. mise. Tako je došao i 26. listopada 1924. Toga jutra umrla mu je majka. Sakristanki s. Solani May sažalio se dječak. Osjetila je nadahnuće da mu bude duhovna majka i da moli kroz 20 godina za njega milost da postane dobar svećenik.

To je nadahnuće bilo neodoljivo, i ona ga pristankom svojih poglavara ostvaruje. Mali Karlo i ne zna da ga prati molitva ne samo s. Solane nego i tolikih duša, osobito patnika, koje je s. Solana organizirala u zajedništvo svoje nakane (oko 200 osoba).

Kao mladić stupio je Karlo Goldmann u franjevački red, ali 1939. povučen je u ratni vihor koji njime kao podoficirom sanitetskog odreda vitla kroz Rusiju, Francusku, Italiju. Čudesno je da je sačuvao vjeru, čudesno je da nikome nije nanio zla i da je mnogima pomogao, ali moliti za njegovo svećeništvo u tom vihoru značilo je zaista »nadati se protiv nade« (Rim 4, 18). S. Solana nije gubila nade ni onda kad je sve išlo u protivnom smjeru.

On sam svjedoči da su cijeli njegov život, njegovo svećeništvo, njegov misionarski rad i uspjesi toga rada plod molitve. Sa sestrom Solanom pratilo je njegov život svojom molitvom oko 200 jednostavnih duša.

Sve vanjske okolnosti bile su protiv njegova svećeništva, ali kad je 1943. bio na proputovanju kroz Fuldu za istočni front, s. Solana, puna neograničenog pouzdanja da će ona i prijatelji koji mole za Karlino svećeništvo biti uslišani, uvjerava Karla da će slijedeće godine biti ređen, da će vidjeti Lourdes i Papu. Papa će mu dati za ređenje posebno dopuštenje. Karlu se to činilo apsolutno nemogućim jer ide na istočni front. Ali kad je bio već u vlaku za Istok, po nalogu iz Berlina bio je uhapšen i skinut s vlaka 13. svibnja 1943. Poslije je prebačen u Pau kraj Lourdesa, a zatim u Italiju. Dobio je audienciju kod Pape Pija XII, dobio je i dopuštenje da bude zaređen za svećenika bez svršenih studija da može pružati kao sanitet i duhovnu pomoć ranjenicima.

U bitkama kod Monte Casina bio je zaređen — čudesnoj intervenciji anđela čuvara pripisuje da nije poginuo — i kao zarobljenik u Alžiru bio je zaređen za svećenika 24. listopada 1944. od alžirskog nadbiskupa Leynauda. Molitva za njegovo svećeništvo bila je uslišana.

Kao svećenik djeluje među njemačkim zarobljenicima. Lažno optužen od esesovaca, koji su ga kao svećenika mrzili, bio je zatvoren i osuđen na smrt.

Jedne noći u tri sata ujutro dođe francuski oficir s vojnicima u njegovu ćeliju da ga povedu na strijeljanje. Međutim, oficir zapovjedi vojnicima da napuste ćeliju. Kad je ostao sam s osuđenikom, upita ga: »Pater, sada, gledajući u oči smrti, recite mi istinu! Idete

li zaista u nebo?« — »Nadam se«, odgovori svećenik. Oficir ga tada zamoli uporno i odlučno da sasluša njegovu ispovijed. »Ima dosta svećenika«, odvrati Goldmann, »idite kojem francuskom svećeniku ili vojnom svećeniku u Meknes!« Ali časnik ga čvrsto i grčevito zgrabi svojim rukama i kaže mu: »Kod vas se želim ispovjediti! Samo kod vas!« — »Zašto kod mene?« — »Pater, kod vas se želim ispovjediti. Za nekoliko minuta vi ćete ići u nebo« (Gegen den Strom, Veritas Verlag, Vien-Linz-Passau, 1971, str. 58—59). Pripravnost na smrt tako je djelovala na časnika.

Dok je trajala ispovijed, stiglo je i pomilovanje, jer je bila dokazana kleveta.

Vrativši se konačno u Njemačku, franjevac Goldmann se odlučuje za misije i odlazi u Japan.

Nastanio se je u najsiromašnijem predgrađu grada Tokija da bude siromah među siromasima. Tu započinje svoj veliki apostolat ljubavi. Pomoću dobročinitelja i sakupljajući sa svojim suradnicima otpatke, sabire sredstva da gradi ustanove za djecu, majke, studente. Gradi i skromne crkve za živu Crkvu koja se sabire u toj četvrti i raste. Tu, gdje je bila bijeda, očaj, zapuštenost, rađa se nada i novi život. Množe se obraćenja i krštenja.

Sve je to plod molitve, neprestano tvrdi otac Gereon. Svojim dobročiniteljima iz Njemačke piše: »Taj novac bit će za nas prokletstvo, ako ne molite. Morate više moliti za misije«. Njegova je izreka: »Crkve treba samo tamo graditi gdje će se moliti« (ib. str. 103).

To je čovjek našeg vremena. Odlikovan je od japanske i njemačke vlade »za dobra djela«. Prigodom primanja odlikovanja razgovarao je i s novinarima. Jedan njemački novinar kaže da u životu nije susreo čovjeka koji bi se tako iskreno i radosno smijao kao pater Gereon.

Zašto sam sve to iznio? Zašto je i napisana knjižica o njemu, koja od 1965. do 1971. izlazi u šest izdanja s oko 550 tisuća primjeraka? Svrha je tome da se i u naše dane otkrivaju čudesna djela Božja i čudesna moć posredničke molitve.

Iz navedenog primjera vidimo kako molitva jednostavnih duša punih vjere nije donijela plod samo u jednom životu nego postaje plodna i u mnogima. Sve što o. Gereon čini odjek je molitve.

Ovom prilikom spomenimo i *Apostolat molitve!* Smisao Apostolata molitve baš je u tome da sabere u veliko zajedništvo mnoge molitve i da ih ujedini u velikim univerzalnim nakanama Crkve. Mislim da bi bilo dobro i u duhu Koncila da se ponovno potiče taj apostolat molitve, zajedništvo molitve za zajedničko poslanje Crkve.

Zajedništvo molitve nije ostvareno samo u zajedničkom fizičkom prostoru. Čudesan prostor u kojem se sabire uvijek cijela Crkva, gdje je ona uvijek zajedno, makar pojedinačno bili raspršeni po svim paralelama i meridijanima Zemlje, taj čudesni prostor našeg zajedništva jest Isus Krist. U njemu svi molimo, s njim molimo zajedno jer On u svima moli.

Apostolatu molitve preporuča se svakog dana određena nakana, određena želja Crkve. Sv. Otac u ime Crkve izriče brige cijele Crkve. Apostolat molitve je vrlo prikladan način da se u vjernicima osvijesti zajedništvo posredničke molitve i povezanosti vjernika sa Sv. Ocem, s biskupima i svećenicima u zajedničkoj molitvi da svijet bude spašen, da čovjek bude oslobođen, da dođe Kraljevstvo Božje. Stoga to preporučujem.

U koncilskom Dekretu o apostolatu laika čitamo: »Svi trebaju imati na pameti da slobodnim prihvaćanjem javnoga kulta i molitve, pokore, rada i napora života, kojima postaju slični trpećem Kristu (usp. 2 Kor 4, 10; Kol 1, 24), mogu doseći sve ljude i pridonijeti spasu čitavog svijeta« (br. 16).

Stoga, draga braćo svećenici, dok u danima ovog tečaja slušamo predavanja i tolike misli o molitvi, stvorimo u sebi iskreno i duboko raspoloženje da ćemo biti vjerni svojoj osobnoj molitvi, da ćemo odgajati ljude za molitvu kako bismo gradili Kraljevstvo Božje dajući svakom činu, patnji, životnim dužnostima, molitvi predznak ljubavi.

Naša je Crkva primila ovih dana velik dar: hrvatski prijevod Časoslova Naroda Božjega. Smatram taj dar milošću Božjom i zahvaljujem ljudima koji su radili na tom djelu.

Tim se providencijalnim darom možemo baš mi svećenici okoristiti da obogatimo i produbimo svoju molitvu.

Tekstovi Sv. pisma, psalmi te Duhom Svetim nadahnute molitve, tekstovi Otaca, liturgijska godina u kojoj nam se redaju molitvena razmatranja o velikim istinama, događajima i otajstvima

spasenja, spomen-dani svetaca i anđela, veliko zajedništvo Općinstva Svetih sabrano u Trojstvu, sve to tokom godine kroz Časoslov ulazi u našu svijest i u naše srce, sve to proširuje našu molitvu na velike realnosti vremena i vječnosti, sve nam to otkriva kroz molitvu konačni smisao povijesti i Kozmosa, sve nas to učvršćuje, produbljuje i rasvjetljuje u našoj vjeri, nadi i ljubavi.

Budimo vjerni molitvi Časoslova!

Jedan bogoslov rekao mi je u razgovoru: Kako Crkva može zapovjediti molitvu kad je molitva izraz ljubavi, a ljubav se ne može zapovjediti? Ona mora spontano izlaziti iz srca. Kako brevijar može biti obvezatna molitva?

— Odgovorio sam: Imaš pravo, ljubav je molitva i molitva je ljubav. Kad budemo u Eshatonu, neće biti nikakvog propisa za molitvu. Naš Eshaton će biti duboko disanje ljubavi, zanos molitve. No mi sada nismo još u Eshatonu. Mi smo na putu. Naša slabost i ograničenost ne dopuštaju nam jednostavno neku trajnu ekstazu molitve. Ako budemo molili samo onda kad budemo, rekao bih, ekstatičko raspoloženi za molitvu, onda nećemo nikad moliti, ili barem gotovo nikad. Stoga nam Crkva, u skladu s našom psihologijom, daje propis za molitvu, nalaže nam molitvu kao dužnost, a vršenje dužnosti također je izraz ljubavi. Ako ljubim, izvršit ću dužnost, molit ću makar ne osjećao uvijek zanosa molitve. Treba se i prisiliti na časove tišine, sabranosti da se susretnem s Bogom u svjesnom razgovoru. Vršenje zakona iz ljubavi je svjedočanstvo nesebične ljubavi. Ako slijedim samo svoja nagnuća, to može biti zapravo traženje samoga sebe, izraz egoizma. To bi mogao biti susret sa samim sobom, a ne s Bogom. Uvijek ćemo se susresti s Bogom ako svoj Časoslov molimo s pažnjom i prema Bogu koji nam u njemu želi govoriti i prema Crkvi koja nam ga pruža u ruke da ga smatramo svojom obavezom.

Svakidašnja molitva Časoslova svaki dan će učvršćivati našu vjeru i našu vjernost.

Krunica je, također, velika meditacija otajstava spasenja. Naučimo sebe i ljude otkrivati poruku u jednostavnosti te molitve. Presveta Djevica uči nas univerzalnu, posredničku molitvu kad nam poručuje iz Lourdesa i Fatime da molimo za obraćenje grešnika, za spasenje svijeta, da ljubimo svoju braću i
tvom, žrtvom u zajedništvu s Isusom raspetim i uskrsnulim otkidamo propasti.

Danas završavamo svoje koncelebracije u ovom tečaju. Zahvaljujem vam svima za vašu prisutnost i pažnju, za vaš dolazak na ovaj tečaj... Zahvaljujem predavačima, Glazbenom institutu za sudjelovanje u sv. misi, svim organizatorima i suradnicima tečaja.

Molimo danas Duha Svetoga da u nama neprestano ostvaruje čudo obraćenja da bismo kao bregovi, preneseni na Božju stranu, trajno poput Pavla bili posude izabrane koje u generaciju ovog suvremenog sekulariziranog i desakraliziranog svijeta unose ime Gospodinovo!

(1973)

9. NA IZVORIMA PUNINE!

A. »Neka mi bude po riječi tvojoj«! Lk 1, 38

»Idi iz zemlje svoje, iz zavičaja i doma očinskog, u krajeve koje ću ti pokazati« (Post 12, 1).

Poziv Božji. Poziv na savezništvo ulazi u Abrahamov život i skreće ga na daleki put velikih obećanja. Abraham svoj odaziv mora platiti cijenom odlaska iz svoje zemlje, iz svoga naroda... Polazi u zemlju nepoznatu, ali s potpunim povjerenjem u Onoga koji mu se objavio i koji mu je obećao svoje blagoslove. Mijenja se njegovo obitavalište, mijenja se njegova sudbina.

Bog započinje povijest naroda rođenog kao Božji dar od neplodne Sare u njezinoj starosti. U tu povijest Bog ulijeva obećanja i nadu koja će živjeti sve dok ne dođe punina vremena. U toj punini vremena odasla Bog Sina svoga: »od žene bi rođen« (Gal 4, 4).

Punina objave izvršena je Utjelovljenjem Riječi, dolaskom Emanuela... »Dijete nam se rodilo, Sin nam je darovan« (Iz 9, 5), i u njemu će biti ostvareno savršeno savezništvo Boga s ljudima sve do sinovstva. »A budući da ste sinovi, odasla Bog u srca vaša Duha Sina svoga koji kliče: »Abba! Oče! (Gal 4, 6).

To oslobođenje čovjeka grešnika za Božje sinovstvo je čudesan dar, neizrecivi plod rođenja, smrti i uskrsnuća Isusa Krista.

U ljudskom srcu ostvaruje se najčudesniji susret: susret Boga s čovjekom, susret čovjeka s Bogom, i to tako da čovjek postaje sin. Savezništvo koje sâm Bog želi s čovjekom ima biti satkano u srži čovjeka, i tada to savezništvo postaje Pjesma nad pjesmama naše egzistencije. Bog silazi u taj susret s puninom svoje slobode i ljubavi. Ostvaren susret je ostvareno Kraljevstvo Božje u srcu čovjeka. To je novo stanje opstojnosti koje nadilazi sve mogućnosti naravnih energija. To je novi čovjek. To je svetost bića. To stanje prožima do dna čovjeka i izlijeva se u konkretni život, u temeljne stavove čovjeka, u sve odnose čovjeka. To je svetost koja teče poput rijeke žive vode i natapa suhu i bezvodnu zemlju da postane plodan vrt. Svetost je plodnost spasenja u nama.

Isus Krist, Bogočovjek, bogočovječje je središte ljudske povijesti, najsvjetlije, najživotvornije. »Doista, od punine njegove svi mi primismo« (Iv 1, 16). Isus Krist je božanski događaj i trajno događanje povijesti spasenja.

Tom događaju, tom svjetlu prethodi Marija!

Prije nego će progovoriti Sin, kao onaj koji ima vlast, Bog još jednom ulazi u razgovor sa svojim najljepšim stvorenjem koje je pripremio za najljepšu suradnju. Šalje anđela u Nazaret k Djevici sakrivenoj u poniznosti, šutljivoj u razmatranju Božjih obećanja. I taj će razgovor potresti njezin život i odvesti ga na neslućene putove.

Bezgrešna Saveznica Božja u punini milosti prima kao najslobodnija sloboda Božju poruku.

Opet jedan Početak. Podsjeća nas na onaj prvi Početak. Spustimo se do dna opstojnosti svega što postoji. Govori se o starosti Kozmosa (a to znači o početku), o pradavnim počecima života. Taj je početak istovjetan s onim trenutkom kad je Vječna Ljubav izgovorila svoj »Neka bude!« Vjera nas uči snagom objave, kojoj su odjeci i misli razuma, da je to bio Početak. »U početku stvori Bog nebo i zemlju« (Post 1, 1). Iz Božjeg htijenja potekla je opstojnost svih stvari. Sve što postoji u vidljivoj i nevidljivoj stvarnosti, sve što živi u vidljivoj ili nevidljivoj sferi života, sve teče iz toga Početka, iz Riječi koja nema početka. »Sve postade po njoj ...« (Iv 1, 3).

Navještenje je opet jedan početak. U njemu ima biti konačno ispunjeno Obećanje da dođe »žudjeni od naroda« (Hagaj). I u tom početku ima pasti jedna riječ, jedan *»Neka bude!«* (Lk 1, 38). U onom prvom početku bila je to Božja riječ; u ovom početku Bog čeka ljudsku riječ.

Sazrelo je do punine Božje obećanje da Sin postane čovjekom. Bog želi ljudski pristanak na tu najveću ponudu ljubavi.

Zanimljiv je Božji izbor i Božji način. Ključni odgovor svete povijesti Bog očekuje od najponiznije i najsvetije, jer je ona najslobodnija — Bezgrešna, da kaže Bogu DA! I ona je rekla: »Evo službenice Gospodnje ... « (Lk 1, 38)! To je bio odgovor njezine ljubavi, njezine svetosti, jer svetost se baš sastoji u tome da Bogu kažemo DA!

I tako se u krilu Djevice Bog združio s ljudskom naravi. Marija je svojim pristankom u središtu toga događaja. Novozavjetni tekstovi, koji se odnose na Bl. Djevicu, tako su bogati sadržajem i izričiti nakanama da potvrđuju nezamjenljivu ulogu Marije u cjelokupnom Kristovu misteriju.

Ti su sadržaji, uzeti u svom tekstu i kontekstu, nešto isključivo i primjenljivo samo na Majku Gospodinovu: Pozdrav Anđelov... (Lk 1, 26—38), Riječi Elizabete... (Lk 1, 39—45), Magnificat... (Lk 1, 46—55), Simeonovo proroštvo o maču boli... (Lk 2, 34—35), Ivanov izvještaj o njezinoj prisutnosti u Kani (Iv 2, 1—12) i pod križem (Iv 19, 25—27).

Nju je Bog za njezino poslanje sigurno pripremao u njezinoj duši. Odabrana za tako veliku suradnju s Bogom u tako velikoj objavi ljubavi, kao što je Utjelovljenje, nije mogla nepripravna ući u taj misterij.

Duh Sveti je u njoj pripremao raspoloženje vjere, predanja i ljubavi. Ona je puna Duha Svetoga, i zato najčistija ljubav.

U razgovoru se pretaču misli iz duše u dušu. U Navještenju se Božje nakane pretaču u dušu Djevice.

U onom prvom Početku bijaše Šutnja. I u toj Šutnji izrečena riječ pokrenula je postojanje svjetova. U ovom početku, također, postoji šutnja jedne duše. Iz te šutnje rodio se odgovor koji je omogućio Utjelovljenje. Šutnja njezine duše, šutnja puna Duha Svetoga, bila je tako plodna da je Riječ tijelom postala.

I tada je započeo njezin suživot s Kristom. Majka proživljava najdublje život svoga djeteta u svom srcu. »A majka njegova brižno čuvaše sve ove uspomene u svom srcu« (Lk 2, 51). U njezinu Srcu bit će prisutan život njezina Sina!

Ona je živjela Kristov život u svojoj duši. Odsjevi toga života bili su stalno prisutni u njezinoj duši intimnom povezanošću Majke i Sina. Sve što je Isus proživljavao i doživljavao od svoga djetinjstva sve do križa odjekivalo je u njezinu tihom životu. Najdublje svjedočanstvo o tom suživotu je Marijina prisutnost pod križem. Njezin suživot s misterijem Kristovim morao je proći kroz tu agoniju; duša joj je bila probodena. Tako, sasvim stopljena sa Sinom u otkupiteljskoj ljubavi i patnji, i ona u svojoj duši rađa Crkvu. I uvijek će nositi u sebi život Crkve. Kao što je živjela u Kristovu misteriju, tako će živjeti i u misteriju Crkve.

Život Crkve prolazio je kroz njezino Srce; tako i patnje Crkve. Ona je sigurno duboko shvaćala poistovjećenost Krista s Crkvom koju je Isus očitovao Savlu pred Damaskom: »Savle, Savle, zašto me progoniš?« (Dap 9, 4). Nije moguće mrziti Crkvu a ljubiti Krista. Nije moguće odijeliti Crkvu od Krista, jer to dvoje je jedno.

Tu i tamo mogu se čitati čudne tvrdnje da za vjeru u Krista nije potrebna Crkva. Crkva može umrijeti, ali vjera u Krista će ostati. To je misaoni i teološki apsurd. Krist bez Crkve ostao bi u povijesti nepoznat. Krist bez Crkve bio bi u budućnosti zaboravljen ili bi prestao biti »Riječ tijelom postala«; Crkva je trajni i živi svjedok njegove opstojnosti, njegove otkupiteljske ljubavi i istine. Krist ostaje s Crkvom do konca svijeta; Crkva ga nosi u sebi do konca svijeta. Ne, nije moguće slijediti Krista a progoniti Crkvu.

Isto tako nije moguće odijeliti Mariju od Crkve. Ona i Crkva su jedno!

I nakon Uznesenja Majke Božje na nebo ostaje njezin suživot s Crkvom. Ona nosi Crkvu u svom srcu, i Crkva nosi nju u svom srcu. Pobožnost prema Majci Božjoj u Crkvi Istoka i Zapada, a početak te pobožnosti su evanđeoski tekstovi, izraz je tog suživota, toga zajedništva ljubavi.

Marija je trajno utkana u biće Crkve. Ona je prva učenica i vjernica Isusova. Ona sabire u sebi vjeru, nadu i ljubav Crkve kojom Crkva neprestano prima i rađa Krista u svojim članovima. Blažena Djevica je najčistiji i najpuniji izraz onoga duha kojim Crkva mora disati i živjeti svoj odnos prema Bogu.

Crkva je Božja obitelj, Mistični Krist, Narod Božji koji Duh Sveti neprestano sabire u Sinu da sav taj narod kliče: Abba! Oče!

Ta obitelj ne može biti bez materinstva. Bog je htio posredstvom Marijina djevičanskog materinstva postati čovjekom, ali time je htio da i Crkva ima majku. Stoga je Isus htio da ona bude njegovim križem; htio je da bude na Duhove u središtu mlade, novorođene Crkve.

»I to Marijino materinstvo, kaže Koncil, u ekonomiji milosti neprekidno traje, od časa pristanka, koji je vjerno dala kod navještenja i koji je nepokolebljivo održala pod križem, sve do trajnog proslavljenja svih odabranih« (LG br. 62).

Ako itko, onda ona u svakom čovjeku gleda Krista i prema tome svoga sina; ako itko, onda je ona zauzeta za spasenje svakog čovjeka; svakom je čovjeku omogućen osobni susret s njom u molitvi.

Ekleziologija koja isključuje Bogorodicu iz štovanja Crkve hladna je ekleziologija koja ne razumije nakana Božjih, ni Srca Božjega.

Kako se teško varaju oni koji od sebe odstranjuju Majku u svom pristupu Isusu Kristu, kao da bi njezina prisutnost umanjila njihovu ljubav prema Spasitelju! To znači kidati zajedništvo Majke i Sina; to znači nijekati suživot Majke i Crkve; to znači u tijelu Crkve gasiti Srce.

Božji narod Istoka i Zapada, rekao bih, intuicijom Duha Svetoga nosi u sebi od početka Crkve toplu odanost Majci Božjoj, časti je najdubljim povjerenjem i pouzdanjem, utječe se Njoj u svojoj grešnosti i u svojim nevoljama. I bit će tako do konca svijeta. Bog sam svjedoči da mu je to drago tolikim čudesima koja su njegov pečat na opravdanost toga štovanja i toga pouzdanja. Kako bi u obitelji Crkve smio zašutjeti razgovor između Majke i sinova?! Bog trajno suprotstavlja njezinu poniznost oholosti sotone i svijeta. Ona je škola poniznosti, a poniznost je temelj svetosti.

Iskreno štovanje Majke Božje svakako mora buditi u vjernicima svijest o pozivu na svetost života. Ona je »po Božjoj milosti uzvišena poslije Sina iznad svih anđela i ljudi« (LG br. 66); ona — »Žena obučena u sunce« (Otkr 12, 1) — najljepše je ostvarenje Duha Svetoga u svetosti, savršena harmonija ljudskog bića.

Svećenik koji Je iskreno poštuje, koji u pobožnosti i štovanju živi svoj sinovski odnos prema Majci, bit će potpomagan u temeljnom raspoloženju svetosti da svaki dan kaže Bogu svoj »Neka bude«. Ona će mu biti uzor i pomoć. U njezinoj slobodi nije bilo ni sjenke otpora i skretanja na putove sebičnosti.

»Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina!« (Lk 1, 45).

B. »S radošću ćete crpsti vodu iz izvora spasenja« (Iz 12, 3)

U odlomku Evanđelja po Mateju, što smo ga upravo čuli, Isus iznosi pred učenike prognozu povijesti u kojoj će trebati svjedočiti vjeru u njega: unatoč ratovima i progonima, unatoč gladu i potresu, unatoč lažnim prorocima i zavodnicima. »Mnogi će posrnuti u vjeri... Razmahat će se bezakonje i ljubav će kod mnogih ohladnjeti« (Mk 24, 9, 12).

Opredijeliti se za Krista i poći za njim znači sukobiti se sa zlom, ući u borbu, suočiti se s patnjom, no snaga ljubavi ne smije klonuti. »Ali tko ustraje do konca, bit će spašen« (Mt 24, 4—13).

Već je Apostol Pavao iskusio tu Isusovu prognozu povijesti i svjestan je da se samo snagom odozgo može ustrajati u vjernosti. »Ako je Bog za nas, tko će biti protiv nas? On koji čak nije poštedio vlastitog Sina, već ga predao za sve nas, kako nam neće dati sve ostalo s njime?« (Rim 8, 31—32). I onda se pita Apostol: »Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove?« (ib. r. 35).

Dakle, u svima suprotnostima i napastima, u svima kušnjama i opasnostima treba nositi kroz život vjerno srce i svijetlu dušu ispunjenu vjerom, nadom i ljubavlju. To je stanje svetosti koja se pretače u život.

Ali Bog mora biti s nama i u nama da bismo ustrajali do konca i spasili se.

Bog je Punina — Pleroma neiscrpivog života i neugasive Ljubavi. Ta Pleroma — Punina — je Dynamis, vječno nabujala snaga koja se želi izlijevati u razumna stvorenja kao milost, kao život, kao ljubav.

Temeljni uvjet dioništva u toj Punini jest otvorenost duše daru koji teče iz nepresušivog Izvora. »I s radošću ćete crpsti vodu iz izvora spasenja« (Iz 12, 3). Tu otvorenost možemo nazvati podudaranjem naše slobode i naše savjesti, našeg srca i naše pameti s Božjim nakanama, s Božjim nacrtom života, s Božjom zamisli čovjeka.

Ljudska duša je unutarnji svijet našeg bića u kojem Bog spasiteljski djeluje. Slobodan u svojoj Ljubavi, poziva slobodu čovjeka na suradnju za što punije dovršenje čovjeka. »Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski« (Mt 5, 48). To je poziv na svetost i ostvarivanje svetosti. Svetost je novo stanje bića i djelovanje koje teče iz toga stanja bića. Stanje je prisutnost samoga Boga u duši koji je prožima svojom ljepotom, svojim životom i ljubavlju. To

je najintimnije ostvareno savezništvo i uronjenost u Trojstvo; sasvim nova i darovana stvarnost čovjeka. Punina Božja se izlijeva u čovjeka i dovršava ga do sve punije savršenosti da bude sve očitiji i sve jasniji odraz Božji. Volja Božja postaje jedina norma njegova djelovanja. »Jelo je moje vršiti volju onoga koji me posla ... «, kaže Isus (Iv 4, 34).

Sveci su plodovi Božji na zemlji, suhoj i bezvodnoj radi grijeha. Kad govorimo o svetima, onda to govorimo u najširem smislu, kao što je i sv. Pavao nazivao one koji su uzvjerovali svetima. »Svima u Rimu, miljenicima Božjim, pozvanicima, svetima!« (Rim 1, 7), (Dap 9, 13).

U zadnjem broju »Glasa Koncila« pročitali smo članak pod naslovom: »I procvast će pustinja bezvodna«. Brat Silvestar u suhoj zemlji Sahela (Gornja Volta) stvara plantažu plodnu i punu života. U tom njegovu nastojanju stoje iza njega mladi u pokretu »Mani tese — pružene ruke«. Njegovu ljubav podupire njihova ljubav, i procvjetala je pustinja bezvodna. (GK br. 2/272 od 20. I 1974, str. 10).

Čini mi se da je to veoma prikladna slika Božjeg djelovanja u ljudskoj duši kojim Bog ulazi u otvorenu dušu i preobražava čovjeka iz mrtvila grijeha u plodnost svetosti.

Da, sveci su plodovi Božji. Oni neprestano rastu iz korijena Kristova, iz Ljubavi Duha Svetoga koji ih preobražava za sinove Očeve u krilu Crkve.

Sveci — Božji plodovi — rastu iz unutarnje Prisutnosti, iz unutarnje svjetlosti, iz unutarnje topline; sveci — plodovi Božji — rastu iz unutarnje šutnje, kao što tiho raste pšenica na njivi i sazrijeva grožđe u vinogradu. I što je Prisutnost dublje prihvaćena, plodovi su zreliji, bogatiji, kao što su bogatije žetve na plodnim njivama.

Ima svetaca koje Bog kroz cijelu povijest Crkve izvlači na svjetlost i stavlja na svijećnjak da svijetle svima koji su u kući. To su velika svjetla koja su pokrenula velike duhovne pokrete obnove i obasjala su mnoštva dobrotom, ljubavlju i istinom. Ali kad govorimo o svetosti i o svecima, onda mislimo i na ona mnoštva ljudi svake dobi i staleža, očeve, majke, mlade, djecu, koji u Crkvi nastoje živjeti svaki dan svoje krštenje u vjeri, nadi i ljubavi, vjerni svojim životnim dužnostima. Oni su obično skriveni u dnu Božjeg događaja u Crkvi, u svijetu, u povijesti. Ali ti sveci, makar ostaju nevidljivi, podržavaju sve dobro svijeta; utkivaju svjetlo u

povijesti, i oni daju tako velik doprinos da ova ljudska povijest ima i svijetlih stranica.

Da, duboko u nutrini dušâ Prisutnost neprestano ostvaruje sve dobro i svijetlo u povijesti svijeta. Sveci, plodovi i tlo iz kojeg trajno raste nada u pobjedu dobra, nada u zadnju riječ ljubavi; oni su svijetla rijeka kroz povijest tako često zamračenu zlom, oni su živi svjedoci budućeg svijeta u kojem će utihnuti svaka nepravda, »te smrti više neće biti, ni tuge, ni jauka, ni boli...« (Otkr 21, 4).

Sveci nisu nikad ljudi odijeljeni od drugih. Ni pustinjski samotnici, poput jednog Charlesa de Foucaulda, nisu bili odijeljeni od ljudi. Oni nose sa sobom u pustinju cijeli svijet i pripravni su svaki dan umirati s Kristom za sve ljude. Tko se daruje Kristu, daruje se svima, jer je on Spasitelj svih ljudi. Stoga ni sveci kontemplativci nisu nipošto izgubljeni ljudi za dobro Crkve i svijeta. Njihova plodnost sakrivena je u kraljevstvu duša; njihova ljubav dotječe do ljudi Božjom svudašnjošću i Božjim sveznanjem. Bog povezuje tajne srdaca.

Sveci nastoje živjeti volju Božju. Tako rastu u ljudskoj savršenosti i ostvaruju savršenu čovječnost. Živjeti život u svjetlu vjere i živjeti ga u jedino ispravnom motivu ljubavi, u kojoj iz dana u dan sve više umire stari čovjek grijeha, znači sve više biti čovjek po Božjoj zamisli. Svetac je slika Božja. »Kako je istom dobar Bog kad ste vi tako dobri!« — govorili su ljudi arškom župniku.

Sveci su ozon u atmosferi svijeta. Zdrava sol. Oni svojom prisutnošću podržavaju u svijetu smisao za Sveto i u njima je Blizina Svetoga. Kako je siromašna i prazna duša kad potpuno izgubi smisao za Sveto i potrebu Svetoga! To je potpuna desakralizacija čovjeka koja u njemu gasi svjetla; to je mračna desakralizacija koja pustoši život ljudi. Ubijen osjećaj Svetoga u čovjeku prepušta mjesto najsurovijoj sebičnosti; to je izobličen čovjek — nečovjek; razoren u svom biću, postaje uvijek muka za druge. Čovjek iz kojega je odsutna svaka dispozicija za dobro, za istinu i ljubav, čovjek čija je savjest pregažena ili ubijena tamnim silama mržnje, oholosti, lakomosti, razvrata, uvijek postaje izvor straha, opasnosti, nesigurnosti; može otvoriti široke poplave nesrećâ za druge...

Nije li naša civilizacija duboko načeta tom tragičnom desakralizacijom čovjeka? Idolopoklonstvo se širi: idolopoklonstvo nasilja, novca, užitka, moći; razni magijski kultovi nadomještaju štovanje Boga Živoga. Venera ima mnogobrojne svoje »apostole« i čitave industrije da se promiču sredstva neodgovornog uživanja. Uz tu

poplavu, koja izvire iz nekontroliranog nagona provalom nasipa savjesti, i nevjera ima svoje »apostole« koji nastoje u čovjeku ubiti svaku misao na Boga i vječnost. Nije čudo da smo svjedoci dubokog pada moralne svijesti kod mnogih ljudi. Ovoj civilizaciji prijeti pustoš na području duhovnih vrijednosti.

Takvoj nesreći mogu biti ustuk i lijek samo ljudi koji punom sviješću žive život istine, ljubavi i nade; usidreni u Bogu, čine samo dobro.

Kad bi svi ljudi Crkve to željeli i to ostvarivali, kakva bi svjetlost obasjala zemlju i kako bi se mijenjalo njezino lice! Kad bi to barem živjeli svi svećenici i redovnici! Nisu li svi dokumenti II Vatikanskog sabora poziv na svetost? Obraćenje srca, iskreno pomirenje s Bogom i s ljudima, a to je program Svete godine koju slavimo, jest uvjet autentične obnove.

U toj i takvoj obnovi svećenici su pozvani da daju primjer, živo svjedočanstvo.

Na današnju situaciju možemo sigurno primijeniti Isusove riječi: »I mnogi će tada posrnuti u vjeri... Razmahat će se bezakonje i ljubav će kod mnogih ohladnjeti« (Mt 24, 10, 12).

Ali u toj tami svijetli plodnost Isusove muke i uskrsnuća u mnogim dušama koje snagom Duha Svetoga govore s apostolom Pavlom: »Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove? Nevolja? Tjeskoba? Progonstvo? Glad? Golotinja? Pogibao? Mač?... Siguran sam da nas neće ni smrt ni život... ni sadašnjost, ni budućnost, ni sile,... ni bilo koje drugo stvorenje moći rastaviti od ljubavi Božje koja je u Kristu Isusu, Gospodinu našemu« (Rim 8, 35—39).

To neka bude i naš odgovor! Svetost je vjernost. »Tko ustraje do konca, bit će spašen« (Mt 24, 13).

C. »Vi ste svjetlost svijeta.« Mt 5, 14

U prvom čitanju čuli smo apostola Pavla. Druga poslanica Timoteju smatra se njegovom duhovnom oporukom. Pisao ju je iz drugog rimskog sužanjstva kad je već sigurno slutio da je vrijeme njegove smrti blizu (2 Tim 4, 6). Piše tada što mu je najviše na srcu. Dozivajući u misli stvarnost Božjega suda, zaklinje Timoteja da ustrajno, u svoj strpljivosti, ali i upornosti propovijeda »riječ« (2 Tim 4, 2). I onda se Apostolu kida riječ zabrinutosti iz srca kad predviđa da će si ljudi »prema svojim strastima nagomilati učitelje... te će odvratiti uši od istine« (2 Tim 4, 3, 4).

U toj svojoj duhovnoj oporuci sv. Pavao diskretno ali i zahvalno ističe jednu veliku milost: *vjeru sam sačuvao!* Vjeru je sačuvao, i može umrijeti. On će kao svoj posljednji čin vjere pružiti glavu pod krvnikov mač. Doći će na stratište s tim svjetlom u duši, da konačno zamijeni svjetlost vjere sa svjetlom gledanja »licem u lice« (1 Kor 13, 12).

Svecima je svjetlo vjere uvijek najdragocjeniji dar Božji. To svjetlo u duši postaje svjetlo savjesti, svjetlo života.

Čuli smo danas Isusa. »Vi ste sol zemlje... Vi ste svjetlost svijeta« (Mt 5, 13, 14).

Kakav naslov! Kakva obaveza! Kakva odgovornost! Nije li Apostol pod težinom te odgovornosti pisao Timoteju svoju duhovnu oporuku? Biti svjestan znači biti svet. Svetost je ostvarena vjera u konkretnosti života. Tako je tumači sam Isus kad kaže: »Tako neka svijetli vaša svjetlost pred ljudima da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima« (Mt 5, 16).

Biti svjetlost svijeta znači biti u svijetu, ali ne biti od svijeta. Da bi učenici Kristovi bili sol zemlje i svjetlost svijeta, moraju biti trajna novost u svijetu; to se događanje ne može ostvariti energijama i duhom svijeta, nego Božjom snagom. I zato Isus govori: »Vi ste svjetlost svijeta« (Mt 5, 14), a također govori: »Kad biste bili od svijeta, svijet bi svoje ljubio; no budući da niste od svijeta, nego sam vas ja izabrao od svijeta, zato vas svijet mrzi« (Iv 15, 19).

Sveci baš zato postaju svjetlost svijeta jer nisu od svijeta. Tama ne može rasvijetliti tamu. Svijet ima svoj duh protivan Duhu Božjem; svijet ima svoju logiku života; svijet je zatvoren u samoga sebe, i zato se svojim duhom uvijek opire Bogu.

Tu dijagnozu svijeta daje Sv. pismo. Ta dijagnoza Duha Svetoga istinita je i trajno je potvrđuje borba dobra i zla u povijesti.

Knjiga Mudrosti u drugoj glavi sažimlje mudrost svijeta ovim riječima: »Kratkovjek je i tužan život naš, i nema lijeka kad čovjeku dođe kraj ...

Mi smo djeca slučaja, i kasnije ćemo biti kao da nikada nismo ni bili ... Pretvorit će se tijelo u pepeo, a duh će se rasplinuti kao lagan zrak ... Zato hodite ovamo! Uživajmo dobra sadašnja, koristimo se stvorovima sa žarom mladosti ... Okrunimo se ružama prije no što uvenu. Neka svaki od nas sudjeluje u pijanki našoj, ostavimo svuda znake našeg veseljenja: to je naš dio i to je naša baština .Potlačimo ubogoga pravednika, jer nam smeta, i protivi se našem ponašanju ... On se hvasta posjedom spoznaje o Bogu i naziva se sinom Gospodnjim. On je ukor utjelovljeni našim mislima, sama njegova pojava tišti našu dušu ... On svršetak pravednika proglašava sretnim i hvali se da mu je Bog otac ... Osudimo ga na smrt sramotnu, jer će mu, kako veli, doći izbavljenje« (Mudr 2, 1—20).

Eto, to je mudrost ovoga svijeta kroz cijelu povijest otkako je »đavolovom zavišću došla smrt u svijet« (Mudr 2, 24). Na Isusu Kristu se najpotpunije ispunila prijetnja sramotne smrti kojom sinovi ovoga svijeta prijete Pravedniku. Ali tjeskobu te prijetnje mora živjeti i Otajstveni Krist kroz povijest. Svi koji hoće pobožno živjeti u Kristu Isusu, bit će progonjeni« (2 Tim 3, 12).

Mudrosti svijeta Duh Sveti suprotstavlja svoj odgovor u istoj Knjizi Mudrosti: »Tako oni misle, ali se varaju, jer ih zloća njihova zasljepljuje. Oni ne znaju tajna Božjih, ne očekuju nagradu za svetost, ne vjeruju u naknadu čistim dušama. Jer je Bog čovjeka stvorio za neraspadljivost, i učinio ga na sliku svoje besmrtnosti« (Mudr 2, 21—23).

Duhu svijeta Isus suprotstavlja duh Evanđelja koji je tako čudesno sadržan u Propovijedi na Gori.

Svaki si od nas mora postaviti teško i odlučno pitanje: a kojim duhom ja mislim, sudim, živim? Za odgovor na to pitanje moramo naći vremena i časove tišine.

Duh svijeta je napast. To je klima koja se gotovo neosjetno uvlači kroz pore duše u naš život. Ako osvoji misli, osvaja slobodu, zamračuje savjest, gasi svjetlost; obljutavi sol. I onda počinju diskusije s Bogom. Ne uvuče li se tu i tamo u to neprestano disku-

tiranje i među kršćane duh ovoga svijeta, pa onda raspravlja s Bogom kako bi se proširio prostor za sebičnost. Kad bi se svi natjecali u velikodušnosti, nesebičnosti, poslušnosti, poniznosti, čistoći misli, riječi i djela, kako bi se brzo osjetila prisutnost velikog svjetla; radost zajedništva; mir u ljubavi! Svetost treba živjeti!

Čime hranimo svoje misli, time hranimo i svoj unutarnji život. Čovjek se baš time čudesno izdiže nad sva živa bića na zemlji što živi unutarnjim životom. On misli; ima svijet o svojoj osobnosti i opstojnosti; ima sposobnost izbora; sud savjesti; u toj nutrini i gradi se čovjek.

Stoga je veoma važno čime hranimo svoju dušu.

Poslužimo se slikom iz običnog života.

Svi plodovi rastu iz nutrine života koji se umnaža i raste. Svaki dan uzimamo u ruke kod Mise kruh i vino, »plod zemlje i rada ruku čovječjih«. Ali kad dobijemo u ruke taj kruh i vino, da li se sjetimo što se sve događalo i što je sve za nj trebalo sabrati u suradnju? Obrađeno tlo zemlje, pripravljeno i obogaćeno raznim elementima da primi sjeme; tlo natopljeno dovoljnom vlagom; tlo grijano suncem; milovano čistim zrakom; sjeme sa svojom čudesnom tajnom života koji se u povoljnim uvjetima probija iz svoje nutrine i raste da bi se umnožio u plodovima. Kad čovjek na to misli, tada mu u posebnom svjetlu bljesnu te žuljave ruke težaka. Nisu li i to otvorene i raširene ruke da bi primile dar iz Punine. I u naravnom redu treba poštivati uvjete života i rasta. Postoje zakoni života. Postoje i zakoni unutarnjeg, duhovnog života. Postoje zakoni suradnje s Bogom i u rastu naše svetosti.

Dušu treba hraniti Bogom! Velikim i vječnim istinama Božje Objave. Ljudska razumnost je usmjerena prema Istini. Punina Istine je Božja Riječ.

Danas slavimo dva velika sveca: sv. Tomu Akvinskog i sv. Bonaventuru. Spominjemo 700. obljetnicu njihove svete smrti. Kako su oni duboko uranjali u Božje Realnosti i u njima živjeli! Istina je bila njihova ljubav; ta je ljubav Duhom Svetim učinila njihov život svjetlom, svjetlom cijele Crkve koje i danas svijetli. Doctor Angelicus! Doctor Seraphicus! Bonaventura naziva Sv. pismo, iz kojeg crpi najveću mudrost i svjetlo, rijekom čiste vode koja teče kroz vremena; naziva ga vrtom u kojem nalazimo hranu života; naziva ga Božjim srcem, Božjim ustima... Ne bi se smjelo, misli on, ulijevati suviše folozofske vode u Sv. pismo, ne bi se smio životvorni sadržaj Sv. pisma suviše intelektualistički razrediti.

»Bilo bi loše čudo kad bismo iz vina načinili vodu« (Die Heiligen in Ihrer Zeit, sv. II, str. 97—98, Mainz, 1966).

Duše postaju jake samo jakom hranom Istine i snagom Božje milosti. Međutim, ne opažamo li i među svećenicima, i među redovničkim zajednicama, a ona i među vjernicima nekakve krize koje razvodnjuju duhovni život? Ako svećenik zapusti molitvu Časoslova, ako zanemaruje godinama duhovne vježbe, ako ne vodi računa o svojoj savjesti, ne pristupa sakramentu pokore i potcjenjuje Euharistiju, zar mu duša neće postati zemlja suha i bezvodna, prazna, bez života? Može li se od njega očekivati zdrava riječ života za braću? Ako redovnička osoba razvodnjuje svoje zavjete, možda lukavo prevarena duhom svijeta, kako se može od nje očekivati da bude zdrava sol? Nije čudo da si onda ljudi traže učitelja »prema svojim strastima. . .da im škakljaju uši« (2 Tim 4, 3).

Nema ljudske punine, nema kršćanskog života, nema autentične svetosti, ako se duša stalno, tj. svaki dan, ne napaja na izvorima spasenja (Iz 12, 3), ako duša poput suhe zemlje ne žeđa za Bogom (Ps 142—143).

»Ako pitaš«, kaže Bonaventura, »kako nastaje ta najviša spoznaja Boga, tada ne pitaj učenost, nego milost; ne pitaj razum, nego čežnju« (Itinerarium) (ib. str. 98). A poznato je da je Toma do svoje najdublje mudrosti i sjedinjenja s Bogom dolazio na koljenima.

Proces duhovnog umiranja duše počinje kad se čovjek udalji od izvora Punine. Treba poštivati nenadoknadive uvjete života. Kada duh svijeta pomalo i gotovo neprimjetno uguši u duši glad i žeđu za božanskim, za Bogom Živim, za vječnim, kršćanin vene i postaje žrtva duha ovoga svijeta. Kad se čovjek navikne na zagađenu atmosferu i prestane čeznuti za sunčanim vrhuncima i čistim zrakom, otrov će u njemu ostvariti svoje učinke.

Nikakve filozofije, nikakve teorije ne mogu ukinuti nužne uvjete života. Ako se ne hrani, umire se.

Stoga moramo iskreno u svojoj savjesti pred Bogom stvoriti spasonosnu odluku povratka na Božje izvore jakosti i svjetla, radosti i života.

Natrag k molitvi! Natrag k razmatranju Sv. pisma! Nadahnjujmo se životima svetaca! Ozbiljne duhovne vježbe, u kojima nećemo raspravljati s Bogom u prilog duha ovoga svijeta, nego ćemo iskreno stati u sabranosti i šutnji pred Boga da nas on obasja i pročisti, neka budu u ovoj Svetoj godini pomirenja naša željena i tražena

milost! Biskupi pozivaju sebe i sve svećenike da ove godine obave zaista ozbiljne duhovne vježbe. Biskupi će to učiniti koncem svibnja u hrvatskom narodnom svetištu Majke Božje u Mariji Bistrici. Braća svećenici neka si osiguraju u svom godišnjem programu vrijeme za te blagoslovljene dane.

Svi se moramo obratiti. Tu novost molimo s Bogorodicom i sa svima svetima od našega Gospodina Isusa Krista koji nas trajno zove: »Dođite k meni svi vi, izmoreni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti« (Mt 11, 28)!

Okrijepljeni njegovim Duhom, bit ćemo svjetlost svijeta i zdrava sol.

Ispunit ćemo program što ga apostol Pavao daje Timoteju, očekujući svoje mučeništvo kao posljednje svjedočanstvo vjere, nade i ljubavi: »Ti budi trijezan u svemu, zlopati se, djelo izvrši blagovjesničko, služenje svoje posve ispuni!« (2 Tim 4, 5). Da imamo za to Božju pomoć, napajajmo se na izvoru Punine!

(1974)

BIOGRAFIJA

Zagrebački nadbiskup FRANJO KUHARIĆ rodio se 15. IV 1919. u Gornjem Pribiću kao trinaesto dijete seljačkih roditelja. Osnovnu školu završio je u Pribiću, a osam razreda gimnazije u Zagrebu na Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji. Maturirao je 1939. i iste se godine upisao na Rkt. bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu na kojem je diplomirao 1945. godine. Za svećenika ga je zaredio nadbiskup Alojzije Stepinac 15. VII 1945. Iste je godine započeo svoj pastoralni rad kao kapelan u Radoboju u Hrvatskom Zagorju. 1. rujna 1946. nastupio je kao upravitelj novoosnovanih župa Rakov Potok i Pavučnjak, a malo poslije toga preuzeo je i upravu župe Sv. Martin pod Okićem. Godine 1957. imenovan je upraviteljem župe u Samoboru.

3. svibnja 1964. posvećen je za biskupa u zagrebačkoj katedrali i dodijeljen za pomoćnika nadbiskupu dru Franji Šeperu. Sudjelovao je na trećem i četvrtom zasjedanju Drugog vatikanskog koncila na kojima je govorio o raznim problemima svećeničkog života i djelovanja (o ukidanju nadarbinskog sustava, brizi za duhovnu izgradnju pastoralnog klera u biskupiji, oporučnom ostavljanju svećenikove imovine biskupiji), o suvremenim bračnim problemima i o slozi Crkve sa znanošću.

U kolovozu 1969. imenovan je apostolskim administratorom zagrebačke nadbiskupije. Postao je i član Liturgijske komisije Biskupske konferencije Jugoslavije te Komisije za apostolat laika.

12. ožujka 1970. Rkt. bogoslovni fakultet u Zagrebu podijelio mu je počasni doktorat u prvom redu zato što je »kao neumoran navjestitelj riječi Božje postigao odlične zasluge u promicanju koncilske obnove i rastu studija na našem Fakultetu« ((iz doktorske diplome). Pokazao je i posebnu brigu za fakultetske probleme.

21. svibnja 1970. postao je počasni član međunarodne papinske Marijanske akademije u Rimu.

16. lipnja 1970. imenovan je zagrebačkim nadbiskupom nakon što je »metropolitanska zagrebačka Crkva ostala upražnjena pošto se na njoj zahvalio časni naš brat Franjo Šeper, kardinal, kad je bio imenovan Prefektom Svete Kongregacije za nauk vjere« da bude »svijeća postavljena na svijećnjak da svijetli svome narodu, bilo pravednim Božjim zapovijedima i naukom, bilo primjerom svojih kreposti« (Dekret). Iste godine 19. srpnja instalirao ga je apostolski Delegat, sada Pronuncij, mons. Mario Cagna. Ubrzo iza toga na zasjedanju Biskupske konferencije na Visovcu (24. rujna 1970) izabran je za predsjednika Biskupske konferencije Jugoslavije.

U svom se pastoralnom radu istakao ozbiljnošću, duhovnim zalaganjem i osobitom marljivošću. Karakternost i neumornost u onome što je spoznao da je po Božjoj volji njegove su odlične karakteristike. U svojoj pastoralnoj službi postigao je poštovanje svih s kojima je dolazio u dodir i svojim je duhovnim profilom zračio oko sebe. Posebno se istakao kao neutrudiv propovjednik riječi Božje, bez želje za nakitom ili za drugim efektima, a jedino sa željom da propovijeda Krista Raspetoga.

Kao biskup, i kasnije kao nadbiskup, nije samo nastavio svojim dotadašnjim radnim stilom i životnim svjedočenjem nego je svoje propovijedi i produbio, svoj duhovni profil još istančanije upravio u misterij Krista i Crkve. Marljiv proučavatelj koncilskih smjernica i svega teološkog napretka, pun ljudske simpatije za sve što je dobro, otvoren i iskren, nepotkupljiv i načelan, on je svakako ličnost koja budi poštovanje. Osobito je zauzet za svećeničke probleme duhovne i materijalne. Jednim od najvećih načela svoga biskupovanja drži ovo načelo: Što Crkva autentičnije vrši svoje duhovno poslanje, to više služi i svijetu.

S A D R Ž A J

II — PASITE POVJERENO STADO

III — ZNAK BOGA ŽIVOGA

Hrvatski narod mnogo duguje svojim svećenicima. Njihova je prisutnost dragocjena. Narod Božji upire u njih svoj pogled. Vjeruje im kao Božjim poslanicima, vjeruje da su poslani i da im je u usta stavljena Božja riječ da uče ono što im je On zapovijedio. Narod Božji ne smije biti razočaran da bilo koji svećenik povlači istinu, da umanjuje istinu ili da je čak niječe.